LISA BALLANTYNE

KALTAS

KALTAS

Lisa Ballantyne

KALTAS

Ne viskas atleidžiama

Iš anglų kalbos vertė
Viktorija Labuckienė

GIMTASIS
ŽODIS

UDK 821.111-31
Ba247

Versta iš:
Lisa Ballantyne
The Guilty One. Some things can never be forgiven

ISBN 978-9955-16-464-7

Skiriu savo šeimai

„Kai siela klaidžioja sutemose, joje bręsta nuodėmė. Kaltas yra ne tas, kuris nusideda, bet tas, kuris sudarė patamsius."[*]

Viktoras Hugo, „Vargdieniai"

[*] Iš prancūzų kalbos vertė P. Povilaitis. V.: Vaga, 2009. Čia ir toliau vertėjos pastabos.

Nusikaltimai

I

Barnardo parke rastas negyvas berniukas.

Danieliui išneriant iš Angelo metro stotelės ir traukiant į Islingtono policijos komisariatą, dvokė paraku. Buvo tvankus vidurvasaris, mėnulis nepastebimai kilo į šviesų neramų dangų. Oras slėgė, grėsė pratrūkti audra.

Įsukus į Liverpulio kelią, sududeno griaustinis ir ėmė kristi sunkūs lietaus lašai – priekaištingi, baudžiantys. Danielis pasistatė apykaklę ir skuoste nuskuodė pro „Waitrose“ ir „Sainsbury's“ prekybos centrus, vingiuodamas tarp paskutinių pirkėjų. Jis buvo bėgikas, tad nejautė įtampos nei krūtinėje, nei kojose – net tada, kai ėmė lyti smarkiau, merkti striukės pečius ir nugarą, kai lėkti reikėjo vis greičiau.

Policijos komisariate jis išsipurtė iš plaukų vandenį ir ranka nusibraukė veidą. Nusišluostė lagaminą. Jam prisistatant, stiklas, skyręs nuo registratoriaus, aprasojo.

Budintis policininkas seržantas Terneris jau laukė jo ir ištiesė sausą ranką. Jo kabinete Danielis nusivilko striukę ir pasikabino ant kėdės atlošo.

– Greitai atvykote, – prabilo Terneris.

Danielis negalvodamas stumtelėjo ant stalo savo vizitinę kortelę. Danielis buvo dažnas svečias Londono policijos komisariatuose, bet Islingtono komisariate lankėsi pirmą kartą.

– „Harvėjaus, Hanterio ir Stil“ partneris? – šypsodamasis tarė seržantas.

– Kaip suprantu, jis nepilnametis?

– Sebastianui vienuolika.

Seržantas pažvelgė į Danielį, lyg jo veide ieškotų atsako. Danielis visą gyvenimą tobulino išraiškas ir žinojo, kad tamsios, į detektyvą įsmeigtos akys neišduoda nieko.

Danielis buvo patyręs nepilnamečių advokatas: kaip solisitorius* jis gynė penkiolikametį, kaltinamą nušovus gaujos bendražygį, dar kelis paauglius, vagiliavusius, kad įsigytų narkotikų. Gyvenime jis su vaikais bendravo mažai. Rėmėsi tik savo paties vaikystės patirtimi.

– Jis nesuimtas, ne? – Danielis paklausė Ternerio.

– Dar ne, bet kai kas ten negerai. Pamatysite pats. Jis tiksliai žino, kas nutiko berniukui... matau, kad žino. Jo motiną surademe tik paskambinę jums. Ji atvažiavo prieš dvidešimt minučių. Mama tvirtina visą laiką buvusi namie, bet prastai jautusis, ką tik perskaičiusi žinutes. Paprašėme teismo orderio apieškoti namus.

Danielis stebėjo, kaip rausvi Ternerio skruostai pabrėžiant žodžius įdumba.

– Tai jis išties įtariamas žmogžudyste?

– Taip, po galais, taip.

Danielis atsiduso ir iš lagamino išsitraukė bloknotą. Drėgnais drabužiais mažumėlę žvarbdamas jis rašėsi, ką policininkas glaustai pasakojo apie nusikaltimą, liudytojus ir pokalbio su vaiku detales.

Sebastianas buvo apklaustas suradus kito vaiko kūnelį. Negyvo berniuko vardas buvo Benas Stouksas. Paaiškėjo,

* Anglosaksų valstybėse teisės patarėjas, teisme paprastai neatstovaujantis klientui.

kad sekmadienio popietę jis buvo mirtinai sumuštas Barnardo parko žaidimų aikštelėje po medžiais. Jam į veidą buvo trenkta plyta, nuo to lūžo akiduobės kaulas. Užpuolikas sudarkytą vaiko veidą uždengė ta pačia plyta, šakomis ir lapais. Kūnas buvo paslėptas po mediniu žaidimų nameliu parko kampe, o pirmadienio rytą ten jį rado jaunas žaidimų aikštelės sargas.

– Beno motina sekmadienio pavakare pranešė, kad dingo vaikas, – pasakojo Terneris. – Sakė, kad berniukas po pietų išėjo pasivažinėti dviračiu Ričmondo žiedo šaligatviais. Jam nebuvo leidžiama išvažiuoti iš žiedo, bet išėjusi apsidairyti mama jo neberado.

– O šį berniuką jūs apklausėte, nes?..

– Kai buvo rastas kūnas, Barnsberio kelyje pastatėme autobusiuką rinkti žinioms apie nusikaltimą. Vietinis gyventojas papasakojo Barnardo parke matęs du besipešančius berniukus. Vienas pagal apibūdinimą galėjęs būti Benas. Vyras užrikęs ir liepęs berniukams liautis, tada kitas vaikas šyptelėjęs ir pasakęs, kad jie tik žaidžia. Kai Beno mamai pateikėme antro vaiko aprašymą, ji įvardijo Sebastianą Krolį – tavo berniuką – gyvenantį vos už kelių namų nuo Stouksų.

Kai šią popietę ketvirtą valandą užsuko du policininkai, Sebastianas namie Ričmondo žiede buvo vienas – bent jau mes taip manėme. Sebastianas policininkams pasakė, kad mama išėjusi, o tėvas išvykęs į užsienį verslo reikalais. Suradome reikiamą suaugusįjį ir netrukus nusivežėme jį į komisariatą. Iš pat pradžių buvo aišku, kad jis kai ką slepia. Socialinė darbuotoja pareikalavo iškviesti solisitorių.

Danielis linktelėjo ir užvertė bloknotą.

– Aš jus palydėsiu, – pasiūlė Terneris.

Vedamas į apklausų kambarį Danielis pajuto į jį iš policijos komisariatų besismelkiančią klaustrofobiją. Sienos buvo nuklijuotos visuomenei skirtais valdžios įspėjimais apie vairavimą išgėrus, narkotikų vartojimą ir smurtą šeimose. Visos žaliuzės buvo uždarytos ir purvinos.

Apklausų kambaryje langų nebuvo. Sienos išdažytos blyškia žalsva spalva, tuštutėlės. Tiesiai priešais Danielį sėdėjo Sebastianas. Policija atėmė berniuko drabužius, tad jis vilkėjo baltą popierinį kostiumą, šnarantį jam besimuistant ant kėdės. Su per dideliu kostiumu berniukas atrodė dar mažesnis ir pažeidžiamesnis – jaunesnis nei vienuolikos. Jis buvo nepaprastai dailus, beveik kaip mergaitė, plačiu ovaliu veiduku, raudonomis lūpytėmis ir didelėmis žaliomis protingomis akimis. Itin blyški oda aplink nosį nubarstyta strazdanėlėmis. Plaukai kaštoniniai, tvarkingai nukirpti. Jis nusišypsojo Danieliui, ir šis atsakė tuo pačiu. Vaikas atrodė toks mažas, kad Danielis bemaž neišmanė, kaip su juo šnekėtis, ir kiek įmanydamas slėpė nuostabą.

Seržantas Terneris pristatė Danielį. Terneris buvo aukštas vyras, aukštesnis net už Danielį, atrodė per didelis šiam kambarėliui. Supažindindamas Danielį su Sebastiano motina Šarlote, jis pasilenkė.

– Labai ačiū, kad atėjote, – kreipėsi Šarlotė. – Mes jums išties dėkingi.

Danielis linktelėjo Šarlotei ir pasisuko į jos sūnų.

– O tu turbūt Sebastianas? – paklausė jis, sėsdamasis ir atsidarydamas lagaminą.

– Taip, tiesa. Jei norite, galite vadinti mane Sebu.

Danieliui palengvėjo, kad berniukas iš pažiūros toks atviras.

– Gerai, Sebai. Malonu susipažinti.

– Ir man malonu su jumis susipažinti. Jūs mano solisitorius, ar ne? – Sebastianas nusišypsojo, ir Danielis kilstelėjo antakius.

Šis berniukas – jauniausias jo klientas, bet atrodė labiau pasitikintis savimi už jo gintus paauglius. Žalios tiriamos Sebastiano akys ir linksmas, nuoširdus balsas jį nuginklavo. Motinos brangakmeniai atrodė sunkesni už ją pačią, drabužiai brangūs. Kai glostė Sebastianui koją, smulkūs jos rankos kaulai judėjo kaip paukštelio kauliukai.

Berniukas tikrai nekaltas, atsiversdamas bylą pamanė Danielis.

Buvo atnešta kavos, arbatos ir šokoladinių pyragaičių. Paskui seržantas Terneris juos paliko vienus, kad Danielis galėtų asmeniškai pasikalbėti su jaunuoju klientu ir jo motina.

– Galima? – paklausė Sebastianas, tiesdamas į pyragaičius švarius, plonyčius, į mamos panašius pirštus.

Danielis linktelėjo šypsodamasis iš berniuko mandagumo. Prisiminė sunkią savo vaikystę, mėginimus susigaudyti suaugusiųjų pasaulyje ir staiga pasijuto atsakingas už vaiką. Užmetė ant kėdės atlošo drėgną striukę ir atsilaisvino kaklaraištį.

Šarlotė pirštais pasišukavo plaukus. Apžiūrėjo išpuoselėtus nagus ir sunėrė rankas. Danielis kurį laiką išsiblaškęs spoksojo – jo mamos nagai irgi būdavo labai ilgi.

– Atsiprašau, – tarė ji; smarkiai išdažyti vokai pakilo ir vėl nusileido. – Ar mes ilgai užtruksime? Turiu nubėgti paskambinti Sebo tėčiui ir pasakyti, kad jūs čia. Jis Honkonge, bet prašė pranešti, kas vyksta. Subėgiočiau namo. Sakė, prieš apklausą galima atnešti Sebui drabužių. Negaliu patikėti, kad jie atėmė *visus drabužius*. Netgi paėmė DNR mėginį – nors manęs nebuvo...

Ore tvyrojo slogūs drėgnos lagamino odos ir aitraus Šarlotės kvepalų muskuso kvapai. Sebastianas pasitrynė rankas ir atsisėdo tiesiai, lyg džiaugdamasis, kad čia yra Danielis. Iš aplanko kišenėlės išėmė vieną Danielio vizitinę kortelę, atsilošė ir susižavėjęs ją apžiūrėjo.

– Graži kortelė. Ar jūs firmos partneris?

– Taip.

– Tai jūs mane ištrauksite iš čia?

– Tavęs niekuo nekaltina. Mes tik greitai aptarsime tavo istoriją, paskui dar policija norės kai ko paklausinėti.

– Jie mano, kad aš sužeidžiau tą berniuką, bet tai nesąmonė.

– Norėjai pasakyti *netiesa*, – sušnabždėjo Šarlotė. – Kaip aš tave mokiau?

Danielis, tylomis vertindamas ne laiku ištartą Šarlotės pastabą, susiraukė.

– Aišku. Tai tu nori papasakoti, *kas* atsitiko sekmadienio popietę? – paklausė Danielis.

Berniukui dėstant savo istoriją, kaip jis išėjo pažaisti su kaimynu Benu Stouksu, Danielis užsirašinėjo.

– Stouksai gyvena vos už kelių namų, – pridūrė Šarlotė. – Kartais vaikai kartu žaidžia. Benas – mielas berniukas, sumanus, tik Sebastianui šiek tiek per mažas.

– Jam tik aštuoneri, – šypsodamasis ir linkčiodamas, žiūrėdamas Danieliui tiesiai į akis, tarė Sebastianas. Delnu prisidengė burną, lyg tramdytų juoką. – O gal reikėtų sakyti *buvo* aštuoneri. Juk dabar jis negyvas, ar ne?

Danielis vos nekrūptelėjo nuo Sebastiano žodžių.

– O tai juokinga? – paklausė Danielis. Dirstelėjo į Sebastiano motiną, bet ši išsiblaškiusi apžiūrinėjo nagus, lyg nieko negirdėjusi. – Ar žinai, kas jam atsitiko?

Sebastianas nusigręžė.

– Manau, jį kažkas užpuolė. Gal pedofilas.

– Kodėl taip manai?

– Na, manęs to jau klausinėjo. Jie mano, kad po to, kai aš jį paskutinį kartą mačiau, Benui kažkas atsitiko, o jeigu jis ne-

gyvas, tai tikriausiai buvo pedofilas arba serijinis žudikas, arba kas nors panašaus...

Danielis suraukęs kaktą pažvelgė į berniuką, bet šis atrodė ramus, apie Beno likimą kalbėjo taip, lyg tai būtų loginis žaidimas. Danielis ėmė jį spausti, kamantinėti, ką veikė tą dieną prieš išeidamas į lauką ir grįžęs. Berniukas kalbėjo aiškiai ir nuosekliai.

– Gerai, – tarė Danielis. Jautė, kad berniukas juo kliaujasi. Ir pats juo tikėjo. – Ponia Krol?

– Vadinkite mane Šarlote, niekada nemėgau savo santuokinės pavardės.

– Gerai, Šarlote. Jei galima, norėčiau jums užduoti porą klausimų.

– Žinoma.

Danielis atsigręžęs pastebėjo, kad jos dantys ištepti lūpų dažais, o smulkus kūnas įsitempęs. Plaukai buvo kruopščiai sugarbanoti, akys tiksliai apvestos, bet oda aplink jas atrodė suglebusi. Šypsena iškamuota. Jeigu sužinotų, kad jos dantys išterlioti lūpų dažais, dingtelėjo Danieliui, susigėstų.

– Ar šiandien atvykus policijai Sebastianas namie buvo vienas?

– Ne, aš buvau namie, tik miegojau. Užėjo migrena, tad išgėriau porą tablečių. Kritau kaip negyva.

– Išvežtas Sebastianas, pasak policijos pranešimo, tvirtino nežinąs, kur jūs.

– Ak, jis tik juokavo. Kartais taip daro. Suprantat, jam patinka krėsti pokštus.

– Aš tik norėjau juos apgauti, – karštai pritarė Sebastianas.

– Policija nenumanė, kur esate, todėl iškvietė socialinę darbuotoją...

– Kaip jau sakiau, – tyliai tarė Šarlotė, – buvau prigulusi.

Danielis sukando dantis. Svarstė, ką Šarlotė slepia. Berniuku jis tikėjo labiau nei motina.

– O sekmadienį, kai Sebastianas grįžo, buvote namie?

– Taip, kai jis grįžo pažaidęs su Benu, aš buvau namie. Visą laiką sėdžiu namie...

– Ar Sebastianui grįžus nepastebėjote nieko keista?

– Ne, nieko panašaus. Jis parėjo ir... regis, sėdo žiūrėti televizoriaus.

– Kada jis grįžo?

– Apie tris.

– Aišku, – tarė Danielis. – Sebai, kaip jautiesi? Ar dar galėsi atsakyti į policijos klausimus?

Šarlotė atsisuko ir apkabino Sebastianą.

– Na, jau vėlu. Mielai padėtume, bet gal galima atidėti rytojui?

– Paklausiu, – pažadėjo Danielis. – Pasakysiu, kad jam reikia pailsėti, bet jie gali ir nesutikti. O jei ir sutiks, jo gali neišleisti.

– Neišleisti? Kodėl, po galais? – nusistebėjo Šarlotė.

– Aš paprašysiu, bet žmogžudystės atveju paprastai taip nedaroma.

– Sebastianas čia *niekuo* dėtas, – paprieštaravo Šarlotė; jai pakėlus balsą, kaklo sausgyslės įsitempė.

– Viskas gerai. Palaukite čia.

Buvo beveik devynios vakaro, bet policija ketino tęsti apklausą. Šarlotė sulakstė į Ričmondo žiedą sūnui drabužių, tad Sebastianas baltą popierinį kostiumą galėjo iškeisti į mėlynas sportines kelnes ir pilką medvilninį megztuką. Paskui jis vėl buvo nuvestas į apklausų kambarį.

Sebastianas atsisėdo prie Danieliaus, iš kitos pusės – stalo gale – jo mama. Seržantas Terneris įsitaisė priešais Danielį.

Jam draugiją palaikė kitas policininkas, pailgo veido inspektorius Blekas, jis atsisėdo priešais Sebastianą.

– Sebastianai, tu neprivalai nieko sakyti, bet jei dabar nepaminėsi ko nors, kuo vėliau remsiesi teisme, tai gali pakenkti tavo gynybai. Viskas, ką pasakysi, gali būti panaudota kaip įkaltis...

Sebastianas, klausydamasis oficialios įžangos, šniurkštelėjo, pakėlė akis į Danielį ir užsitraukė ant plaštakų rankogalius.

– Tau patogu su gražiais švariais drabužiais? – paklausė policininkas. – Sebai, juk žinai, kodėl paėmėme tavo drabužius?

– Taip, ieškojote kaltės įrodymų.

Sebastianas kalbėjo apgalvotai, aiškiai ir ramiai.

– Tiesa. Kaip manai, kokių įrodymų rasime?

– Nežinau.

– Kai šiandien tave paėmėme, ant tavo sportbačių buvo dėmių. Sebai, panašu, kad tai kraujas. Ar gali paaiškinti, iš kur tos dėmės?

– Nežinau. Gal žaisdamas įsipjoviau, neprisimenu. O gal ten purvas...

Seržantas Terneris atsikrenkštė.

– Negi neprisimintum, jei būtum taip įsipjovęs, kad ant batų būtų likę kraujo žymių?

– Nebūtinai.

– Tai manai, kad ant tavo batų kraujas, ir jis tavo paties? – nuo rūkymo prikimusiu balsu klausinėjo inspektorius.

– Ne, aš nenumanau, kokios ten dėmės. Žaisdamas lauke dažnokai išsipurvinu. Aš tik sakau, kad jei ten kraujas, tai veikiausiai pats nusibrozdinau žaisdamas.

– Kaip galėjai nusibrozdinti?

– Gal nukritau ant akmens arba šokdamas iš medžio įsidrėskiau šaka.

– Ar vakar ir šiandien daug šokinėjai iš medžių?

– Ne, daugiausia žiūrėjau televizorių.

– Šiandien nebuvai mokykloje?

– Ne, ryte prastai jaučiausi. Skaudėjo pilvą, todėl likau namie.

– Ar mokytoja žino, kad šiandien sirgai?

– Na, paprastai kitą dieną eidamas į mokyklą nunešu raštelį...

– Sebastianai, jei šiandien visą laiką buvai namie, kodėl taip išsipurvino tavo sportbačiai? Iš kur ant jų atsirado kraujo? – palinkęs į priekį paklausė seržantas Terneris.

Danielis pajuto iš jo burnos sklindant kavos kvapą.

– Ar tai galėjo būti vakarykštis kraujas?

– Seržante, mes nesame tikri, kad tai kraujas. Gal galėtumėte kitaip pateikti klausimą? – paprašė Danielis ir kilstelėjo antakį. Jis žinojo, kad policininkai mėgins šitaip paspęsti berniukui spąstus.

Terneris piktai paklausė:

– Sebastianai, ar šituos batus avėjai sekmadienį?

– Gal. Galėjo būti ir jie. Neprisimenu. Aš turiu daug batų. Palauksim, pamatysim.

Danielis pasižiūrėjo į Sebastianą ir pamėgino prisiminti save vienuolikos metų. Prisiminė, kaip drovėdavosi suaugusiųjų žvilgsnių. Prisiminė, kaip perštėdavo nusidilginus, kaip būdavo gėda, kad jis negražiai apsirengęs. Prisiminė pyktį. O Sebastianas pasitikėjo savimi ir aiškiai reiškė mintis. Kibirkštėlė berniuko akyse liudijo, kad jam patinka, kai jį kamantinėja, nors detektyvas šiurkštus.

– Taip, pamatysim. Netrukus išsiaiškinsime, nuo ko tos dėmės ant batų, ir, jei tai kraujas, kieno jis.

– Paėmėte Beno kraujo?

Žuvusio berniuko vardas belangiame kambaryje nuskambėjo primityviai ir tuščiai, tarsi visiems prieš akis būtų iškilęs

skaidrus burbulas, spindintis vaivorykštės spalvomis. Danielis sulaikė kvapą, bet burbulas sprogo.

– Mes labai greitai sužinosime, ar ant tavo batų yra jo kraujo, – sušnabždėjo Terneris.

– Ar mirus, – Sebastiano balsas buvo skambus, susidomėjęs, – kraujas vis dar teka? Tai jis tebėra skystas? Maniau, jis sutirštėja ar kaip ten.

Danielis pajuto, kaip jam ant rankų pasišiaušė plaukeliai. Pamatė, kaip, pokalbiui pasukus šia šiurpia linkme, policininkai prisimerkė. Danielis juto, ką jie mąsto, bet tebetikėjo berniuku. Prisiminė, kaip vaikystėje suaugėliai jį smerkdavo ir kokie neteisingi būdavo jų nuosprendžiai. Sebastianas, be abejo, buvo protingas, ir viena Danielio dalis suprato jo smalsumą.

Apklausa baigėsi gerokai po dešimtos. Danielis išsekęs stebėjo, kaip Sebastianas savo kameroje gulasi į lovą. Šarlotė pasilenkusi glostė berniukui plaukus.

– Nenoriu čia miegoti, – Sebastianas kreipėsi į Danielį. – Ar negalite jų paprašyti išleisti mane namo?

– Sebai, viskas bus gerai, – pamėgino jį nuraminti Danielis. – Tu buvai labai drąsus. Rytoj rytą jiems vėl reikės tave apklausti. Bus paprasčiau, jei nakvosi čia. Bent jau būsi saugus.

Sebastianas pakėlė galvą ir šyptelėjo.

– Ar dabar eisi apžiūrėti lavono? – paklausė Sebastianas.

Danielis skubiai papurtė galvą. Vylėsi, kad netoli kamerų budintis policininkas neišgirdo. Priminė sau, kad vaikai pasaulį supranta kitaip nei suaugusieji. Netgi vyresni jo ginti paaugliai nepasverdavo savo žodžių, ir Danielis turėdavo jiems patarti gerai pamąstyti prieš ką nors sakant ar darant. Jis apsivilko striukę, sudrebėjo nuo vis dar drėgnos odos. Daug nekalbėdamas atsisveikino iki rytojaus su Šarlote ir Sebastianu.

Galinėje Mylios metro stotelėje Danielis išlipo jau po pusės dvyliktos, vasaros dangus buvo tamsiai mėlynas. Lietus liovėsi, bet ore vis dar tvyrojo įtampa.

Kaklaraištį įsikišęs į marškinių kišenę, atsiraitojęs rankoves, jis ant peties užsimetė striukę, giliai įkvėpė ir patraukė pirmyn. Paprastai namo būtų važiavęs autobusu – jei būtų spėjęs, būtų įšokęs į 339-ą, bet šiąnakt jis nužygiavo tiesiai Girios gatve, pro senamadiškas kirpyklas ir konditerijos krautuves, pro baptistų bažnyčią ir barus, į kuriuos nebuvo kojos įkėlęs, pro šiuolaikiškus, nuo gatvės atitrauktus daugiabučius. Kai priešais išvydo Viktorijos parką, namai jau buvo netoli.

Diena buvo sunki, jis vylėsi, kad berniukas nebus apkaltintas, kad įrodymai jį išteisins. Sistema buvo žiauri suaugėliams, ką jau kalbėti apie vaikus. Jam reikėjo pabūti vienam, pamąstyti, gerai, kad paskutinė jo mergina prieš du mėnesius išsikraustė.

Parėjęs išsitraukė iš šaldytuvo alaus ir jį gurkšnodamas atsidarė pašto dėžutę. Krūvelės apačioje gulėjo laiškas. Vokas melsvas, adresas ranka užrašytas rašalu. Lietus sušlapino voką, ir Danielio vardas su adresu vietomis išsiliejo, bet jis atpažino braižą.

Prieš užkišdamas mažylį pirštą už voko ir jį atplėšdamas, jis mauktelėjo didelį gurkšnį.

Brangusis Dani,
man sunku rašyti šį laišką.

Jaučiuosi prastai ir žinau, kad neilgai betempsiu. Abejoju, ar vėliau turėsiu jėgų, tad panorau tau parašyti dabar. Paprašiau, kad seselė jį išsiųstų atėjus mano laikui. Negalėčiau pasakyti, kad laukiu paskutiniosios, bet mirti nebijau. Nenoriu, kad jaudintumeisi.

Tik norėčiau paskutinį kartą tave pamatyti, daugiau nieko. Norėčiau, kad būtum su manimi. Jaučiuosi toli nuo namų ir toli nuo tavęs.

Dėl daug ko gailiuosi, vienas iš tų dalykų, mano meile, esi tu – galbūt dėl tavęs gailiuosi labiausiai. Apgailestauju, kad tik tiek dėl tavęs padariau, kad smarkiau nepakovojau.

Per šiuos metus daug kartų tau tai sakiau. Žinok, kad tetroškau tave apsaugoti. Norėjau, kad būtum laisvas, laimingas, stiprus, ir – žinai ką? – manau, toks ir esi.

Nors suprantu, kad pasielgiau neteisingai, dabar galvoju apie tave, dirbantį Londone, ir tai man teikia keistą ramybę. Ilgiuosi tavęs, bet tai tik savanaudiškumas. Širdyje žinau, kad tau puikiai sekasi. Neapsakomai didžiuojuosi, kad esi teisininkas, bet nėmaž nesistebiu.

Palikau tau ūkį, nors ir nieko vertą. Turbūt tą seną trobą nusipirktum už savaitės atlyginimą, bet juk kurį laiką ten buvo tavo namai. Bent aš taip tikiuosi.

Visą laiką žinojau, kad sulauksi sėkmės. Tikiuosi, esi laimingas. Laimę pasiekti sunkiau. Tikriausiai dar nesupranti, bet aš tetroškau tavo laimės. Myliu tave. Tu mano sūnus, patinka tau tai ar ne. Pasistenk atsikratyti neapykantos man. Atleisk man, ir aš ilsėsiuosi ramybėje.

Su visa savo meile,

mama.

Jis sulankstė laišką ir įdėjo į voką. Pabaigęs alų kurį laiką stovėjo atgalia ranka užsidengęs lūpas. Pirštai virpėjo.

2

– Jis bėglys, – socialinė darbuotoja tarė Minei.

Danielis stovėjo Minės virtuvėje prie krepšio, kuriame buvo visas jo turtas. Jos virtuvė kvepėjo keistai: gyvuliais, daržovėmis ir medžio degėsiais. Namas buvo ankštas, tamsus, ir Danieliui nesinorėjo pasilikti.

Minė, įsisprendusi į klubus, pažvelgė į jį. Danielis iškart suprato, kad ji geros širdies. Jos skruostai buvo raudoni, akys lakstė. Ji segėjo sijoną iki pat kulkšnių, avėjo vyriškus batus ir vilkėjo ilgą pilką megztinį, vis gobstėsi juo. Jos papai ir pilvas buvo dideli, ant viršugalvio pūpsojo garbanotų žilų plaukų kuodas.

– Sprunka pasitaikius pirmai progai, – socialinė darbuotoja pavargusiu balsu aiškino Minei, paskui garsiau kreipėsi į Danielį: – Dabar tau nebėra kur bėgti, ką, mielasai? Tavo mama nesveikuoja.

Trisija ištiesė ranką, norėdama spustelėti Danieliui petį. Šis išsisuko ir atsisėdo ant virtuvinio stalo.

Minės aviganis Blicas ėmė laižyti jam kulkšnis. Socialinė darbuotoja sušnabždėjo Minei:

– Perdozavo.

Danielis išgirdo. Minė mirktelėjo jam, parodė žinanti, kad jis girdėjo.

Danielis kišenėje sugniaužė mamos vėrinį. Mama jį padovanojo prieš trejus metus, kai neturėjo vaikino ir buvo blaivi. Tai buvo paskutinis kartas, kai jiems *leido* pabūti vieniems dviem. Nuo to laiko jie galėdavo bendrauti tik stebimi, bet Danielis nuolat bėgdavo pas ją. Kad ir kur ji būdavo, Danielis visada surasdavo mamą. Jis buvai jai reikalingas.

Nykščiu ir smiliumi jis užčiuopė pirmą jos vardo raidę: S.

Automobilyje socialinė darbuotoja pranešė Danieliui vežanti jį į Bramptoną, nes niekas Niukasle jo neima.

– Tolokai, bet, manau, Minė tau patiks, – aiškino ji.

Danielis nusigręžė. Trisija buvo panaši į visas kitas jam paskirtas socialines darbuotojas: myžalų spalvos plaukai, klaikūs drabužiai. Danielis jos nekentė taip pat, kaip anų.

– Ji turi ūkį ir gyvena viena. *Be vyro.* Juk tau gerai, kad nėra vyro, ką, mielasis? Nurimk. Tau pasisekė, kad Minė sutiko. Dabar tau būtų sunkoka rasti vietą. Niekas nenori berniuko, krečiančio tokias nesąmones. Žiūrėsime, kaip tau seksis, po mėnesio susitiksime.

– Noriu pamatyti mamą.

– Ji prastai jaučiasi, mielasis, todėl negali su tavim bendrauti. Viskas tavo labui. Jai reikia laiko atsigauti, tiesa? Juk nori, kad ji atsigautų, ar ne?

Trisijai išėjus, Minė parodė jam kambarį. Jai lipant laiptais, Danielis stebėjo, kaip jos klubai linguoja pirmyn atgal. Įsivaizdavo prie grupės muzikanto krūtinės pririštą bosinį būgną ir kailiu aptrauktas lazdeles, mušančias į taktą. Jo palėpės kambarėlyje stovėjo viengulė lova, langas žvelgė į galinį kiemą, kuriame Minė laikė vištas ir ožį Hektorą. Šis kiemas vadinosi Flinų ūkiu.

Jis pasijuto kaip visada, kai jam aprodydavo naują kambarį. Svetimas. Be vietos. Norėjo išeiti, bet vis dėlto pasidėjo ant

lovos krepšį. Lovatiesė buvo rausva, tapetai su rožių pumpurėliais.

– Nepyk, kad tokios spalvos. Paprastai man siunčia mergaites.

Jie pažvelgė vienas į kitą. Minė išplėtė akis ir nusišypsojo Danieliui.

– Jei viskas gerai seksis, galėsime pakeisti. Išsirinksi spalvas, kokių norėsi.

Jis apžiūrėjo savo nagus.

– Apatinius, mielasai, gali susidėti tenai. Kitus drabužius susikabink čia, – kalbėjo ji, judėdama ankštoje erdvėje.

Prie lango suburkavo balandis, ir ji patukseno į stiklą, norėdama jį nubaidyti.

– Nekenčiu balandžių, – tarė. – Tikri parazitai.

Minė paklausė, ko jis norėtų vakarienei, bet Danielis tik gūžtelėjo pečiais. Ji pasiūlė jam bulvių apkepo su mėsa arba sūdytos mėsos, ir Danielis išsirinko apkepą. Minė paprašė prieš valgį nusiprausti.

Jai išėjus, Danielis iš kišenės išsitraukė kišeninį peiliuką ir pasikišo po pagalve. Džinsų kišenėje turėjo dar vieną sulankstomą. Drabužius susidėjo ten, kur Minė liepė, kojines ir švarius marškinėlius suguldė tuščio stalčiaus krašte. Atrodė, kad atskirai jiems nejauku, tad juos sustūmė. Stalčius buvo išklotas keistai kvepiančiu gėlėtu popieriumi; jis sunerimo, kad neprakvipt ų ir jo drabužiai.

Danielis užsirakino ilgo, siauro Minės vonios kambario duris ir atsisėdo ant vonios krašto. Vonia buvo ryškiai geltona, tapetai mėlyni. Čiaupai buvo purvini, žemėti, ant grindų draikėsi šuns plaukų. Jis atsistojo ir ėmė plautis rankas, pasistiebęs, kad matytų veidrodį.

Tu, mažas bjaurybe.

Danielis, spoksodamas į savo veidą, trumpus tamsius plaukus, tamsias akis, kampuotą smakrą, prisiminė šiuos žodžius. Juos ištarė Brajanas, ankstesnis globėjas. Danielis supjaustė jam padangas, o jo degtinę supylė į akvariumą. Žuvytės nugaišo.

Vonioje ant lentynos stovėjo mažas porcelianinis drugelis. Atrodė senas ir pigus, nudažytas ryškiai geltonai ir mėlynai, kaip vonios kambarys. Danielis įsikišo jį į kišenę, nusišluostė rankas į kelnes ir nusileido žemyn.

Virtuvės grindys buvo nešvarios, pritrupintos ir pripėduotos. Šuo gulėjo savo krepšyje ir laižėsi pautus. Virtuvės stalas, šaldytuvas ir darbastaliai buvo užgriozdinti. Danielis, prikandęs lūpą, viską dėmėjosi. Vazonėliai, rašikliai, mažas kauptukas. Maišelis šuns maisto, didelės dėžės folijos, receptų knygos, stiklainiai su kyšančiais spagečiais, trys skirtingų dydžių arbatiniai, tušti stiklainiai, purvinos, aliejuotos virtuvinės pirštinės, pašluostės ir dezinfekcijos priemonių buteliukai. Šiukšliadėžė buvo sklidina, prie jos stovėjo du tušti džino buteliai. Lauke buvo girdėti vištų kudakavimas.

– Tu ne itin šnekus, ką? – plėšydama salotos lapus atsigręžusi per petį kreipėsi ji. – Eikš čia, padėsi gaminti salotas.

– Aš nemėgstu salotų.

– Nieko baisaus. Sutaisysime mažą porciją man vienai. Supranti, čia mano salotos ir mano pomidorai. Salotų nemėgsi, kol pats jų neužsiauginsi. Ateik padėti.

Danielis atsistojo. Jo galva siekė Minės pečius, šalia jos jis jautėsi aukštas. Minė priešais jį paguldė pjaustymo lentelę, padavė peilį, tada nuplovė tris pomidorus ir sudėjo juos ant lentelės, prie dubens su salotų lapais. Parodė, kaip juos pjaustyti skiltelėmis.

– Gal nori paragauti? – prikišo skiltelę jam prie lūpų.

Danielis papurtė galvą, ir Minė suvalgė pati.

Pjaustydamas pirmą pomidorą jis stebėjo, kaip Minė į aukštą taurę įmetė ledukų, įspaudė citrinos sulčių, o ant jų supylė likučius iš džino butelio. Įpylus toniko, ledukai ėmė traškėti ir šnypšti. Minė pasilenkusi pastatė džino butelį šalia kitų, tada grįžo prie Danielio.

– Šaunuolis, – pagyrė ji. – Skiltelės tobulos.

Jis mąstė apie tai nuo tada, kai Minė padavė peilį. Neketino jos sužeisti, tetroško išgąsdinti. Norėjo, kad ji dabar pat sužinotų apie jį visą tiesą. Jis pasisuko ir prikišo peilį jai prie veido, smaigalys buvo vos už poros centimetrų nuo nosies. Ašmenys iškruvinti pomidorų sėklomis. Danielis svajojo išvysti, kaip iš baimės nusvyra jos lūpų kampučiai. Norėjo, kad ji klyktų. Jau anksčiau buvo tai išmėginęs su kitais ir, matydamas, kaip jie krūpteli ir atšoka, pasijusdavo galingas. Jam nerūpėjo, kad Minė – paskutinė jo galimybė. Nenorėjo būti jos smirdančiuose namuose.

Šuo atsitūpė krepšyje ir sulojo. Danielis nuo staigaus garso krūptelėjo, bet Minė neatšlijo. Tik suspaudė lūpas ir atsiduso pro nosį.

– Mielasis, supjaustei tik vieną pomidorą, – tarė ji.

Jos akys pasikeitė; nebebuvo tokios draugiškos, kaip Danieliui atvykus.

– Nebijai? – paklausė jis, tvirčiau sugniaužęs peilį, kad šis net sudrebėjo jai prieš veidą.

– Ne, mielasis, jei būtum nugyvenęs mano gyvenimą, ir tu nebijotum. Dabar supjaustyk likusius pomidorus.

– Galėčiau tave nudurti.

– Galėtum...

Danielis bedė peiliu į pjaustymo lentelę, paskui dar kartą, tada nusigręžė ir ėmė pjaustyti pomidorą. Truputį skaudėjo dilbį. Pasisuko jį, smeigdamas peilį į medį. Minė nusigręžė ir

trūktelėjo gėrimo. Blicas pribėgo prie jos, ir ji nuleido ranką, kad šuo galėtų aplaižyti krumplius.

Kai Minė patiekė vakarienę, Danielis jau buvo išbadėjęs, bet stengėsi to neparodyti. Valgė alkūne pasirėmęs į stalą ir ant rankos pasidėjęs galvą.

Ji buvo plepi, pasakojo apie ūkį ir savo auginamas daržoves.

– Iš kur tu? – pilna burna pasidomėjo jis.

– Na, gimiau Korke, bet čia jau pragyvenau ilgiau nei ten. Kurį laiką buvau Londone...

– Kur yra Korkas?

– Kur yra Korkas? Dievulėliau, negi nežinai: Korkas yra Airijoje!

Danielis nunarino galvą.

– Korkas yra tikroji Airijos sostinė. Dydžio maždaug kaip pusė Niukaslo, – nežiūrėdama į jį ir pjaustydama salotas dėstė ji. Kiek patylėjusi pridūrė: – Užjaučiu dėl tavo mamos. Regis, dabar ji nekaip jaučiasi.

Danielis liovėsi valgęs. Suspaudė šakutę ir bakstelėjo į stalą. Ant Minės kaklo pastebėjo auksinį kryželį. Pasigėrėjo smulkiai išraižyta kančia.

– Tai ko čia atvažiavai? – jis parodė šakute į Minę. – Kodėl palikai miestą? Atsidanginai nežinia kur.

– Mano vyras norėjo čia gyventi. Mes susipažinome Londone. Išvykusi iš Airijos ten dirbau psichiatro sesele. Jis, be kitų profesijų, buvo ir elektrikas. Užaugo čia, Bramptone. Man anuomet buvo nesvarbu, kur gyventi. Jis norėjo persikelti čia, ir man tai tiko.

Minė baigė gerti, subarškėjo ledukai. Jos žvilgsnis buvo toks, kaip tada, kai Danielis prikišo peilį.

– Kas yra psichiatro seselė?

– Na, tai seselė, prižiūrinti psichikos ligonius.

Danielis sutiko Minės žvilgsnį, tada nusuko akis.

– Tai tu išsiskyrusi?

– Ne, mano vyras miręs, – atsakė ji stodamasi ir plaudamasi lėkštę.

Danielis, baigdamas gerti arbatą, stebeilijo jai į nugarą.

– Jei nori, yra dar, – vis dar nusigręžusi pasiūlė ji.

Danielis norėjo, bet atsakė esąs sotus. Nunešė Minei lėkštę, ji padėkojo, ir jis pastebėjo, kad jos akys pasikeitė, žvilgsnis vėl tapo šiltas.

Baigusi plauti indus, ji užlipo į jo kambarį nešina rankšluosčiais ir paklausė, ar jam ko nors nereikia, gal dantų pastos ar šepetėlio.

Danielis sėdėjo ant lovos, įsmeigęs akis į raudonas spirales ant kilimo.

– Paliksiu vieną vonioje. Turiu porą naujų. Dar ko nors?

Jis papurtė galvą.

– Daiktų turi ne per daugiausia, juk taip? Turbūt reikės drabužių mokyklai.

Ji atidarė spintą ir pačiupinėjo jo pasikabintų kelnių palanką.

Danielis aukštielninkas nuvirto ant lovos. Įsikišo rankas į kišenes ir išsitraukė porcelianinį drugelį. Gulėdamas ant nugaros jį apžiūrėjo. Minė šnekėjosi su juo, lankstėsi ir rinko nuo grindų daiktus, uždarinėjo langus. Lenkdamasi tyliai suniurzgėdavo ir atsidusdavo.

– Ką ten turi? – staiga paklausė.

Danielis įsigrūdo drugelį į kišenę, bet Minė spėjo pamatyti. Jis išsišiepė. Jam patiko jos išraiška – iš susirūpinimo nutįsęs veidas. Stipriai sučiaupusi lūpas, suraukusi kaktą ji stovėjo lovos kojūgalyje.

– Jis ne tavo.

Danielis pažvelgė į ją. Keista, ji nė nekrūptelėjo nuo peilio, bet kraustosi iš proto dėl kvailo porcelianinio drugelio. Ji kalbėjo taip tyliai, kad, norėdamas ją išgirsti, Danielis turėjo šiek tiek pasikelti. Stengėsi nealsuoti.

– Danieli, žinau, mes dar menkai pažįstame vienas kitą. Žinau, kad gyvenime patyrei sunkumų, ir aš pasistengsiu, kad tau būtų lengviau. Suprantu, kad kils rūpesčių. Kitaip nežaisčiau šio žaidimo. Vis dėlto kai ką tu turi gerbti. Tik taip sugyvensime. Tu negali imti šios puošmenos. Ji man svarbi. Norėčiau, kad valydamasis dantis drugelį padėtum ant lentynos.

– Nepadėsiu, – spyriojosi Danielis. – Aš jį noriu pasilikti. Man jis patinka.

– Na, suprantu tave. Jei būsi atsargus, gali jį porą dienų paturėti, bet norėčiau, kad paskui padėtum ant lentynos vonioje, kur abu galėtume juo gėrėtis. Šįkart nusileidžiu, duodu dvi dienas, nes tau tai nauji namai, ir noriu, kad apsiprastum. Bet po dviejų dienų, jei dar nebūsi grąžinęs, paprašysiu tai padaryti.

Dar niekas šitaip nesikalbėjo su Danieliu. Jis nesuprato, ar ji pyksta, ar nuolaidžiauja. Nuo nepatogios padėties paskaudo alkūnes.

Minė tvirčiau įsisupo į megztinį ir išėjo iš kambario. Jai įkandin nusekė citrinų sulčių kvapas.

3

Danielis atsikėlė pusę penkių ryto ir nubėgo penkiolikos kilometrų trasą per Viktorijos parką ir Pietų Haknio rajoną. Darbo dienomis jis nebėgdavo tokių ilgų nuotolių, bet šiandien jam to reikėjo. Paprastai užtrukdavo valandą ir dvylika minučių, bet pastaruoju metu pasistengęs ruožą įveikdavo per valandą ir penkias. Stengėsi kasmet tapti bent minute greitesnis. Toks laimėjimas buvo lyg mirties neigimas.

Bėgimas, kitaip nei dauguma veiklų, Danieliui atrodė įprasta būsena; kartais sprukti atrodydavo pati logiškiausia išeitis.

Jis buvo nemiegojęs, bet stengėsi neatsilikti nuo laiko. Bėgdamas sutelkė dėmesį į įvairius raumenis. Įtempė liemenį, pajuto, kaip šis sukiojasi į šonus. Lėkdamas į kalvą nukreipė mintis į šlaunis ir spaudimą jose, stengdamasis nelėtinti tempo. Šioje Ist Endo dalyje jis pragyveno beveik aštuonerius metus ir jau buvo ištyrinėjęs kiekvieną centimetrą parko, matomo pro miegamojo langą. Žinojo kiekvieną medžio šaknį, pakėlusią takelį – lyg bundančių numirėlių pirštai. Žinojo, kur vasarą būna vėsu, o žiemą žvarbu. Žinojo, kur lyjant lietui telkšo balos.

Į galvą vis lindo mintys. Nustūmęs jas į šalį, Danielis suvokdavo, kad sumažino greitį.

Dabar, pasukus namo, mintys grįžo prie laiško. Jis negalėjo patikėti, kad ji išties mirusi.

Mirusi. Koja užkliuvo už akmens, ir jis griuvo į priekį. Nespėjo susilaikyti, išsitiesė visu ūgiu, iki kraujo nusibrozdino kelį, apsibraižė alkūnę ir delno minkštimą.

– Velnias, – stodamasis balsiai nusikeikė.

Senukas su nutukusiu niūfaundlendu palenkė prie jo kepurėtą galvą.

– Viskas gerai, sūneli? Smarkiai griuvai. Šiuo metu šviesa visada krečia pokštus.

Danielis kvėpavo taip sunkiai, kad negalėjo atsakyti, bet pamėgino nusišypsoti vyrui ir kilstelėjo ranką norėdamas parodyti likęs sveikas. Pamėgino bėgti toliau, bet iš rankos varvėjo kraujas. Nenorom parrisnojo Senojo Fordo keliu ir šviesaus akmens laiptais pakilo į savo butą.

Nusiprausęs po dušu Danielis susitvarstė ranką, tada apsivilko rausvus marškinius su balta apykakle ir baltais rankogaliais. Segantis rankoves žaizda tvinkčiojo. Jis giliai įkvėpė. Nuo tada, kai sutiko berniuką ir gavo laišką, jautėsi lyg nesavas. Žiūrėdamas į veidrodį ištiesino pečius ir pamėgino išvaikyti įkyrias mintis. Šiandien nenorėjo galvoti apie laišką. Jautėsi kaip vaikystėje: sutrikęs, užmaršus, nesusigaudantis, nuo ko viskas prasidėjo ir kodėl pakriko.

Danielis susitarė susitikti su Šarlote Krolių namuose ir palydėti ją į policijos komisariatą. Jam atrodė keista, kad moteris miegojo, kai jos sūnelį paėmė policija, tad norėjo su ja pasišnekėti.

Ričmondo žiedas rugpjūčio saulėje atrodė itin prašmatnus, šiuolaikiški langai tviskėjo virš baltutėlių palangių. Danielis užlipo laiptais prie durų ir atsilaisvino kaklaraištį. Skambutis buvo

porcelianinis, išpieštas gėlėmis. Danielis paspaudė, atsikrenkštė, dirstelėjo per petį į senovinį „Bentley“, pastatytą ant šaligatvio. Ketino spausti antrą kartą, bet durys atsivėrė ir pasirodė pagyvenusi moteris darbiniais drabužiais su dulkių šluotele rankoje.

– Prašom užeiti, – pakvietė ji; akcentas galėjo būti lenkiškas. Nunarinusi galvą pasuko į svetainę, šluotele mostelėjo į laiptus. – Ponia Krol virtuvėje.

Likęs vienas koridoriuje, Danielis atkreipė dėmesį į neseniai nuskintus vilkdalgius, kiniškas vazas ir šilkus, tamsius senovinius baldus. Bandydamas susigaudyti, kur virtuvė, įsikišo ranką į kišenę. Įkandin skrudintos duonos kvapo nusileido žemyn laiptais, nuklotais storu kreminės spalvos kilimu, būgštaudamas, kad batai nepaliktų žymių.

Šarlotė dėvėjo saulės akinius. Susmukusi sėdėjo prie kavos ir laikraščio. Saulė sruvo į virtuvę pusrūsyje ir atsispindėjo nuo baltų paviršių.

– Danieli! – gręždamasi sušuko Šarlotė. – Įsipilkite kavos. Tuoj susiruošiu. Dovanokite, skauda galvą, o šiuo siaubingu laiku čia velnioniškai šviesu!

– Šiandien bus karšta, – stovėdamas virtuvės vidury ir abiem rankomis laikydamas lagaminą linktelėjo Danielis.

– Sėskitės, išgerkit kavos.

– Ačiū. Ką tik gėriau.

– Išaušus skambino vyras. Honkonge tada buvo antra po pietų, – dviem pirštais suspaudusi smilkinius ji gurkšnojo apelsinų sultis. – Klausė, ar Sebastianas suimtas, ar ne. Baisiai niršo ant manęs. Pasakiau, kad, man regis, ne. Teisingai? Juk... taip yra tik dėl to, kad Sebastianas pažinojo Beną... Vis dėlto jie atrodo siaubingai rimti...

– Jis suimtas, bet neapkaltintas. Oficialiai įspėtas ir apklausiamas dėl žmogžudystės, tai gali trukti kelias dienas. Verčiau

tam pasiruošti. Manau, elgiatės teisingai, kad padedate policijai. Matysim, kaip seksis šiandien.

Šarlotės veidas akimirką sustingo. Ryškioje saulės šviesoje Danielis pastebėjo tirštą grimą, susigumuliavusį raukšlelėse aplink lūpas.

– Mes turim jam padėti visa tai ištverti. Nenorime, kad jis kaltintų save, tereikia, kad jis kuo išsamiau atsakinėtų į klausimus. Jeigu dabar jis nepasakys ko nors, kas vėliau pasirodys svarbu, teisme tai gali būti nukreipta prieš jį, – aiškino Danielis.

– Dieve, juk tai juokinga... vargšui vaikui tenka visa tai patirti. Juk byla nenueis iki teismo, ne?

– Nueis, jei policijai užteks įrodymų jį apkaltinti. Šiuo metu jis įtariamasis, tik tiek. Rimtų įkalčių jie neturi, bet svarbiausia, ką praneš ekspertizė. Galbūt atsakymą gausime šiandien ir, tikėkimės, Sebastianas bus išteisintas.

Danielis atsikrenkštė. Norėjo tikėti guodžiančiais savo žodžiais.

– Ar anksčiau Sebastianas neturėjo panašių bėdų? – paklausė jis.

– Ne, žinoma, ne. Visa tai baisi klaida.

– O mokykloje jam sekasi gerai? Neturi bėdų su kitais vaikais ar... su mokslais?

– Na, mokyklą jis ne *itin* mėgsta. Vyras sako, dėl to, kad jis per daug protingas. Suprantat, jam ten per lengva.

– Taigi jis turi bėdų? – Danielis kilstelėjo antakį ir pastebėjo, kaip ginant sūnų įsitempė Šarlotės kaklas.

– Jis kartais susierzina. Sebastianas išties talentingas. Į tėvą, bent jau taip tvirtina Kenas. Mokytojai tiesiog neišmano, kaip su juo elgtis, kaip... atskleisti jo galimybes. Ar jūs... – Šarlotė nutilo, nusiėmė saulės akinius. Danielis pamatė, kad jos akys

staiga viltingai nušvito. – Ar galėčiau jums parodyti kai kuriuos jo darbus? Jis tikrai nepaprastas vaikas. Nė nežinau, kaip tokį sukūriau.

Šarlotė nusišluostė delnus į kelnes ir nušokavo laiptais aukštyn. Danielis nusekė iš paskos. Jis vos spėjo paskui Šarlotę, lipančią į pirmą aukštą, o paskui dar aukštyn į Sebastiano kambarį.

Antrame aukšte Šarlotė pasuko žalvarinę rankeną ir atidarė Sebastiano kambario duris. Danielis nedrįso žengti vidun, bet Šarlotė jam pamojo.

Kambarys buvo nedidukas. Danieliui krito į akis lovatiesė su Žmogumi voru ir melsvos sienos. Čia buvo tyliau ir tamsiau nei virtuvėje, langai žvelgė į šiaurę. Jie įsibrovė į asmeninę erdvę, ir Danielis jautėsi nejaukiai.

– Pažiūrėkit į tą paveikslą, – Šarlotė parodė į piešinį anglimi, prismeigtą prie sienos.

Danielis pamatė senutę kumpa nosimi. Anglis vietomis buvo apsitrynusi, senutės akys žvelgė perspėjamai.

– Ko gero, tai aš. Jis man nupiešė Kalėdoms. Vienas draugas dailininkas sako, kad čia galima įžvelgti anksti prabudusį talentą. Nemanau, kad portretas labai panašus, bet, regis, išreiškia asmenybę...

Danielis linktelėjo. Ant lovos buvo išrikiuoti minkšti žaislai. Šarlotė pasilenkusi paėmė Sebastiano kuprinę, ištraukė sąsiuvinius, atvertė puslapius, kur berniukas buvo puikiai įvertintas, ir padavė Danieliui. Užmetęs akį Danielis sudėjo sąsiuvinius ant komodos.

Šarlotė pasilenkė surinkti nuo žemės išsibarsčiusių pieštukų. Žiūrėdamas į ją Danielis pastebėjo prie lovos tvarkingai pastatytus sportbačius ir į šūsnį nuo didžiausios iki mažiausios sukrautas knygas.

– Jis nepaprastas berniukas, – pakartojo Šarlotė. – Matematikos klaidų beveik nedaro ir labai gerai skambina pianinu. Tik jo pirštukai per trumpi.

Danielis, prisiminęs savo vaikystę ir pianino pamokas, atsiduso. Prisiminė, kaip turėdavo vos ne iki skausmo tempti smulkias, jaunas rankeles, kad apimtų akordus.

Koridoriuje ruošdamasi išeiti Šarlotė neskubėdama apsivyniojo kaklą šilkiniu šalikėliu. Danielis ir vėl atkreipė dėmesį, kokia ji gležna. Matė, kaip jai pasilenkus rankinės išsišovė stuburo kauliukai.

Pagalvojo apie Sebastianą, vienutėje laukiantį Šarlotės. Ir vėl prisiminė savo motiną: kaip laukdavo jos socialinių darbuotojų kabinetuose ir policijos komisariatuose spėliodamas, kada gi ji pasirodys. Tik suaugęs pajuto šiokį tokį kartėlį. Vaikystėje džiaugdavosi, kad ji išvis atėjo.

Jie patraukė į Islingtono policijos komisariatą kitapus gatvės nuo Barnardo parko. Tai buvo atvira parko vieta su takeliais ir futbolo aikšte. Vienintelė vieta nuslėpti smurtui buvo vaikų žaidimų aikštelė, nusidriekusi palei Kopenhagos gatvę, apsupta krūmų ir medžių. Danielis žinojo, kad policija jau gavo Islingtono rajono tarybos kamerų filmuotą medžiagą. Spėliojo, ką ji atskleis. Kopenhagos gatvės kampas iškart už nusikaltimo tyrimo autobusiuko buvo nuklotas Benui skirtomis gėlėmis. Eidamas pas Krolius, Danielis stabtelėjo ir perskaitė kelis užrašus.

Ryto šilumai ir šviesai buvo draudžiama patekti į apklausų kambarį. Sebastianas sėdėjo stalo gale, Danielis ir jo mama – priešais policininkus. Šįkart seržantą Ternerį atlydėjo konsteblis Hadsonas, liesas vyras viltinga veido išraiška. Jam judant, keliai daužydavosi į stalą. Danielis žinojo, kad pokalbio klau-

sosi dar vienas policininkų prisigrūdęs kambarys – apklausa įrašoma ir žiūrima kitoje patalpoje.

– Gerai, Sebastianai, – kreipėsi seržantas Terneris. – Kaip manai, kelintą valandą pamatei dviračiu besivažinėjantį Beną?

– Nežinau.

– Gal prisimeni, ar tai buvo prieš pietus, ar po pietų?

– Po pietų.

– Tikrai po pietų, – patvirtino Šarlotė. – Sutaisiau pietus prieš jam išeinant.

Policininkas susiraukė dėl Šarlotės kišimosi ir kažką užsirašė.

– Katras nusprendėte eiti į parką?

Sebastianas susikišo į burną keturis pirštus. Pakėlė į lubas mėtų spalvos akis ir jas pavartė.

– Neprisimenu.

– Turi prisiminti, katram tai šovė į galvą. Jis buvo su dviračiu, o tu be. Ar tai tu sugalvojai?

– *Ką tik sakiau*, kad neprisimenu.

Danielis pastebėjo, kaip berniuko lūpos iš pykčio vos vos trūktelėjo. Svarstė, ar teisingai supranta berniuko jausmus. Iš savo vaikystės Danielis daugiausia prisiminė pyktį: pyktį ir baimę. Danielis niekada nebuvo toks pasitikintis savimi kaip Sebastianas, bet kažkas jame Danieliui priminė jo paties vaikystę.

– Ką pasidarei rankai? – Sebastianas staiga paklausė Danielio.

Danieliui pasidingojo, kad vaikas mėgina išsisukti nuo policininko klausimo. Jis dirstelėjo į policijos seržantą, tada atsakė:

– Pargriuvau... bėgiodamas.

– Skaudėjo?

– Nelabai.

– Gerai, Sebai, grįžkime prie tavo istorijos, – nutraukė juos seržantas Terneris. – Vienas iš jūsų nusprendė eiti į parką. Kas nutiko paskui?

Sebastianas susmuko ant kėdės, smakras įsirėmė į krūtinę.

Šarlotė ėmė glostyti sūnui koją.

– Seržante, jis labai apgailestauja, bet jaučiasi pavargęs. Viskas taip įtempta, ar ne, brangusis? Manau, tos smulkmenos šiek tiek vargina...

– Atleiskite, ponia Krol, bet smulkmenos – mano darbas. Gal galėčiau paprašyti patylėti ir neatsakinėti už sūnų?

Ponia Krol linktelėjo.

– Sebai, kaip patekote į parką?

– Pro pagrindinius vartus...

– Supratau. Ar parke judu su Benu susiginčijote?

Sebastianas stipriai papurtė galvą, lyg norėdamas nubaidyti musę.

– Purtai galvą, bet vienas liudytojas tvirtina matęs parke besimušančius du jūsų amžiaus berniukus. Ar kas nors judu su Benu užkalbino – liepė nesimušti?

– Seržante, labai atsiprašau, – įsikišo Šarlotė. – Jis ką tik pasakė, kad nesipyko su Benu. Sebas ne iš tų, kurie paleidžia į darbą kumščius, tiesa, sūnau?

Seržantas giliai įkvėpė ir paklausė Sebastiano, ar nenorėtų padaryti pertraukos ir išgerti sulčių. Kai berniukas, lydimas konsteblio Hadsono, išėjo į tualetą, seržantas sunėrė ant stalo rankas. Danielis pastebėjo, kad vyro plaštakos minkštos ir mėsingos.

– Ponia Krol, suprantu, kaip jums sunku, bet gal galėtumėte *pasistengti* neatsakinėti už jį?

– Suprantu, gerai, galėčiau, tiesiog tai antra prigimtis. Matau, kad jam nepavyksta išreikšti minčių, kaip jis geba, tad noriu padėti viską išsiaiškinti.

– Visi to norime – išsiaiškinti. Gal norėtumėte trumpam išeiti – išgerti kavos, kol užduosiu kitus klausimus?

Šarlotė atsitiesė ir pažvelgė į Danielį.

– Kaip norite, – tarė Danielis. – Galite likti, bet pažadėkite nesikišti. Jūs turite teisę čia būti.

– Jūs juo pasirūpinsite? – paklausė Šarlotė.

– Žinoma.

Parvestas atgal Sebastianas, neradęs mamos, nusprendė atsisėsti arčiau Danielio. Berniukas nenustygo vietoje, ir Danielis kartais pajusdavo, kaip ranka brūkšteli jam į ranką arba pėda į koją.

– Tai sakai, judu su Benu nesiginčijote?

– Ne, mes tik žaisdami truputį susikibome. Žaidėme slėpynes ir gaudynes, o kai jis mane sugavo, voliojomės ant žolės ir pešėmės.

– Kartais peštynės pasidaro nevaldomos. Ar taip atsitiko? Persistengei?

Sebastiano skruostai vėl išraudo iš pykčio.

– Ne, – tarė jis. – Aš nieko nedariau, tai Benas man porą kartų skaudžiai trenkė – gal netyčia, todėl jį pastūmiau.

– Aišku. Pastūmei Beną. Ką jūs veikėte, kai žmogus su šunimi riktelėjo liautis? Ar tu jį mušei?

– Ne.

Sebastianas atrodė įskaudintas.

– Seržante, jūs daug kartojatės, – nutraukė jį Danielis. – Jis jau atsakė į šiuos klausimus. Gal galėtume eiti toliau?

Sebastianas giliai atsiduso, Danielis sugavo jo žvilgsnį ir mirktelėjo. Berniukas plačiai šyptelėjo ir pamėgino mirktelėti, bet užsimerkė abi akys.

– Matai, nemoku, – stipriai užspaudęs akis tarė jis. – Man reikia treniruotis.

– Dabar tai nesvarbu, – nukirto seržantas. – Ar pasimušę judu grįžote į žaidimų aikštelę?

Sebastianas užsimerkęs šypsojosi, ir seržantas susierzinęs žvilgtelėjo į Danielį. Danielis atsikrenkštė ir švelniai palietė Sebastianui ranką.

– Sebai, žinau, kad sunku, bet dar truputį pakentėk, gerai?

– Ar tau peršti ranką?

– Ačiū, nebe, jau praėjo.

– Bėgo kraujas?

– Nebebėga.

– Ar iš jos *tryško* kraujas?

Mėtų spalvos akys vėl išsiplėtė.

Danielis nustebo, kad jo širdis ėmė tuksėti greičiau. Papurtė galvą, ištiesino pečius ir pasižiūrėjo, kaip policininkai, tyrinėdami berniuką, apsilaižo lūpas.

– Kas atsitiko, kai nuėjote į žaidimų aikštelę?

– Užlipome aukštyn ir žaidėme ant padangų, tada pasakiau, kad aš alkanas ir noriu namo.

– Aš čia turiu aikštelės nuotrauką. Kur jūs laipiojote?

– Noriu mamos, – paprašė Sebastianas.

– Dar truputėlį, Sebastianai. Mes paprašėme, kad tavo mama palauktų lauke, ir tu ją pamatysi, kai tik papasakosi mums, kas atsitiko, – pažadėjo seržantas.

Danielis suprato, ką Sebastiano amžiaus berniukui reiškia negalėti susitikti su mama – priverstinis jų išskyrimas jam pačiam kėlė neviltį. Numanė, kad tą patį jaučia ir Sebastianas.

– Jei gali, parodyk, kur judu karstėtės, – paprašė seržantas.

– Nežinau, – verkšleno Sebastianas. – Aš noriu mamos...

Danielis iškvėpė ir tyliai padėjo ranką ant stalo.

– Mano klientas aiškiai pageidauja, kad pakviestumėte jo mamą.

– Ji sutiko išeiti ir leisti mums pasikalbėti be jos.

– Jis turi teisę būti su mama, jei to nori. Jeigu ji negrįš, jis nebeatsakinės į klausimus.

Apklausa buvo nutraukta, policininkas nuėjo pakviesti Sebastiano mamos. Danielis nusprendė apsilankyti tualete, koridoriuje jį pasivijo seržantas.

– Klausyk, sūnau, žinau, kad turi atlikti savo darbą, bet abu suprantame, kiek daug pastatyta ant kortos. Neaiškinsiu, kokios tavo pareigos. Žinau, stengiesi jį parodyti iš geriausios pusės – kad ir ką jis padarė, bet vaikas nori iškloti tiesą. Jis mažas berniukas ir nori papasakoti, kas nutiko – netrukdyk jam. Jis tai padarė; jam tereikia prisipažinti. Tu nematei to sudaužyto kūnelio, o aš mačiau. Tau nereikėjo guosti...

– Gal galėčiau jus nutraukti? Atveskite jo mamą, ir mes tęsime apklausą. Jeigu dėl to viskas truks ilgiau, tebūnie.

– Vyresnysis inspektorius sutiko duoti dar dvylika valandų.

Danielis linktelėjo ir susikišo rankas į kišenes.

– Taigi turime laiko iki antradienio ketvirtos valandos po pietų, bet Magistratų teismo paprašėme pratęsti terminą. *Laiko bus tiek, kiek reikės*, įsidėmėk mano žodžius.

Danielis grįžo į apklausų kambarį ir atsivertė naują bloknoto puslapį. Iš kambario kampo į juos spoksojo filmavimo kameros akis.

– Tuoj atves tavo mamą.

– Tu jiems davei pylos? Manau, tu geras teisininkas.

– Tu turi teisę matyti savo mamą, jei nori. Mano darbas pasirūpinti, kad žinotum savo teises.

Šarlotės kvepalai įplaukė į kambarį pirma jos. Ji atsisėdo prie seržanto Ternerio. Danielis suprato, kad jos paprašė būti toliau nuo sūnaus ir tylėti.

Seržantui toliau klausinėjant Sebastianą, ji nieko nebesakė, tik retsykiais pažvelgdavo į vaiką. Ji sutelkė dėmesį į savo apyrankę, paskui į sijoną, nagų odeles, galop į Danielį. Užsirašinėdamas seržanto klausimus ir glaustus Sebastiano atsakymus, jis juto jos žvilgsnį.

Seržantas Terneris savo užrašų knygelėje kažką išbraukė ir kažką pabraukė.

– Ką gi. Grįžkime prie to, apie ką kalbėjomės. Grįžkime į žaidimų aikštelę. Papasakok dar kartą, dėl ko ginčijotės su Benu.

– Jau sakiau, – Sebastianas prašiepė apatinius dantis. – Mes nesiginčijome, mes *tarėmės*. Aš pasakiau, kad noriu namo, o jis nenorėjo manęs išleisti.

– Papasakok daugiau apie jūsų *pasitarimą*.

Danielis linktelėjo Sebastianui, paragino atsakyti į klausimą. Stengėsi, kad berniukas nurimtų. Jei jis susierzintų, atrodytų kaltas, o Danielis nenorėjo, kad vaikas kenktų pats sau. Jis, kaip ir policininkai, stebėjosi ūmiais vaiko protrūkiais ir troško, kad Sebastianas nuosekliai papasakotų istoriją. Danielis nusprendė prašyti pertraukos, jei berniukas dar labiau subjurtų.

– Mes padangomis užlipome iki pat medinės lipynės viršaus, – toliau pasakojo Sebastianas. – Tai labai aukštai. Aš pavargau, galvojau apie mamą, kaip jai skauda galvą. Pasakiau, kad noriu grįžti namo, bet Benas neleido. Pamėgino sulaikyti. Supykęs jis mane pastūmė, ir aš jam liepiau liautis.

– *Jis* tave pastūmė?

– Taip, jis norėjo, kad likčiau lauke ir žaisčiau.

– Ar tu supykai, kai jis tave pastūmė? Ar pastūmei jį?

– Ne.

– Gal nustūmei jį nuo lipynės?

– Seržante, jūs gavote atsakymą, – Danielio balsas mažame apklausų kambaryje skambėjo garsiai.

– *Aš jo nenustūmiau*, bet Benas pasakė, kad nušoks. Suprantat, jis bandė mane perkalbėti. Aš buvau pasiruošęs eiti namo, o jis norėjo, kad pasilikčiau ir pasižiūrėčiau, kaip nušoks.

– Benas mažas berniukas, mažesnis už tave. Jūs užsikorėte labai aukštai. Ar jis tikrai nusprendė šokti žemyn?

– Seržante, ko jūs tuo siekiate? – paklausė Danielis.

Seržantas atsikrenkštė ir pasidėjo rašiklį.

– Sebastianai, ar tikrai taip buvo?

– Taip.

Vaikas aikštingai suglebo ant kėdės.

– Ar tu tikrai jo nenustūmei? Gal tu jį nustūmei, jūs susimušėte?

– Ne!

Berniuko pyktį išreiškė lūpos ir skruostai.

– Sebai, ar tu pyksti?

Sebastianas susinėrė rankas ir prisimerkė.

– Ar tu pyksti ant manęs, kad aš tai perpratau? Ar tu nustūmei Beną?

– Nesąmonė.

– Kartais žmonės pyksta dėl to, kad mėgina ką nors nuslėpti. Supranti?

Staiga Sebastianas nučiuožė nuo kėdės. Gulėdamas aukštielninkas ant grindų apklausų kambaryje jis ėmė klykti. Danielis net pašoko. Sebastianas rėkė, žviegė, o kai atsigręžė į Danielį, jo veidas buvo perkreiptas ir ašarotas.

– Aš jo nenustūmiau. Aš jo nenustūmiau.

– Kaip, tavo galva, jis nusileido?

– Nežinau, aš jo neskriaudžiau. Aš... aš ne... – Sebastianas taip šaižiai spiegė, kad Terneris užsidengė ausį.

Tik po kiek laiko Danielis susivokė, kad net išsižiojęs spokso į berniuką. Tvankiame kambaryje jam staiga pasidarė labai šalta – šaltis kilo iš pačių gelmių, nepadėjo net patirtis.

Terneris padarė pertraukėlę, kad Sebastianas aprimtų. Šarlotė, atkišusi alkūnes, baugščiai priėjo prie sūnaus. Berniuko veidas buvo išraudęs iš pykčio ir dryžuotas nuo ašarų.

– Brangusis, *būk geras*, – Šarlotės nagai kybojo virš sūnaus. Jos rankos buvo raudonos, kapiliarai išryškėję, pirštai drebėjo. – Brangusis, *kas čia dedasi*? Gal galėtum nurimti? Mamytei nepatinka, kai tu taip jaudiniesi. Nesileisk supykdomas.

Danielis panūdo įtempti raumenis ir sprukti tolyn nuo veriamų berniuko riksmų ir varžančio apklausų kambario iškilmingumo. Dar kartą užsuko į vyrų tualetą, apsišlakstė veidą šaltu vandeniu ir, atsirėmęs į kriauklę, patyrinėjo save veidrodėlyje.

Jis panoro atsisakyti bylos, ne dėl to, kokia ji buvo, o dėl to, kokia žadėjo būti. Iš to, kaip policija spaudė Sebastianą, jis spėjo, kad iš laboratorijos jie gavo teigiamų rezultatų. Jei berniukas bus apkaltintas, žiniasklaida jį pulte užpuls. Danielis nesijautė tam pasirengęs. Prieš metus jis buvo ėmęsis nepilnamečio bylos – berniuką apkaltino nušovus kitą gaujos narį. Byla nuėjo iki Londono centrinio teismo, ir berniukas buvo pasodintas. Jis atrodė pažeidžiamas, apkramtytais nagais, kalbėjo tyliai. Danielis vis dar negalėjo susitaikyti su mintimi, kad jaunuolis kalėjime. O štai dabar į šį tinklą pateko kitas vaikas, tik dar jaunesnis.

Danieliui stovint prie registratūros stalo, priėjo vyresnysis policijos inspektorius detektyvas ir paėmė jam už alkūnės. Vyras buvo aukštas, stambokas, trumpai kirptais žilais plaukais ir nevilties sklidinomis šviesiai rudomis akimis.

– Viskas gerai, – jis patapšnojo Danieliui per petį. – Mes visi taip jaučiamės.

– Išgyvensiu, – patikino šis.

Gerklėje tarytum suplastėjo drugeliai. Jiems ištrūkus, jis užsikosėjo.

– Ar jūs iš šiaurės rytų?

Danielis linktelėjo.

– O jūs?

– Iš Halo. Jūsų akcentą turbūt paveikė ir Londonas, taigi sunku suprasti.

– Jau senokai čia gyvenu.

Seržantas Terneris pranešė, kad vyresnysis inspektorius Makramas nori matyti Danielį. Šis buvo nuvestas į jo kabinetą, ankštą ir tamsų, dienos šviesa skverbėsi tik pro langelį aukštai sienoje.

– Nelengva, – Danieliui įžengus, tarė vyresnysis inspektorius.

Danielis nejučia atsiduso, ir, Makramui išgirdus, tyliai nusijuokė.

– Ne pirmą kartą tai patiriame, bet vis tiek sunku priprasti.

Danielis nusikosėjo ir palingavo galva. Pirmą kartą pasijuto artimas šiam vyrui.

– Sunkiausias darbas, kiek esu turėjęs. Mačiau tą vargšę moterį, kai ji išvydo šitaip nužudytą mažylį. Žiauru... Danieli, ar tu turi vaikų?

Šis papurtė galvą.

– Aš turiu du. Baisu net pagalvoti, tiesa?

– Padėtis...

– Padėtis pasikeitė. Mes tikriausiai jį apkaltinsime Benuko nužudymu.

– Kokiu pagrindu? Iš to, ką aš...

– Liudytojas matė, kaip jis mušėsi su Benu, o kitą rytą vaiką radome negyvą. Teismo ekspertizės atstovai žodžiu patvirtino, kad ant Sebastiano batų ir drabužių, paimtų iš namų, yra Benuko kraujo. Klausinėjame jį apie tai jau kelias valandas. Jeigu iki antros neišgausime prisipažinimo, prašysime Magistratų teismo daugiau laiko. Šįryt gavome kratos orderį, ir kriminalistų komanda tebėra jo namuose... Kas žino, ką jie ten iškapstys?

– O kaip filmuota medžiaga?

– Dar nagrinėjame.

4

Rytą atsikėlęs Danielis apsirengė ir nusileido laiptais žemyn. Minės nebuvo, ir jis pasišlaistė po virtuvę, svarstydamas, ką veikti. Miegojo prastai. Valydamasis dantis porcelianinio drugelio negrąžino. Paslėpė jį kambaryje. Nusprendė niekada jo neatiduoti. Norėjo jį pasilikti vien todėl, kad Minei jo reikėjo. Nesuprato, kam ji nusipirko tą drugelį, bet dabar jis įgijo vertę.

– Štai ir tu, mažyli. Alkanas?

Ji vilko į koridorių kubilą pašaro.

– Išvirsiu mums košės, o tada aprodysiu ūkį. Paaiškinsiu tavo darbus. Čia mes visi turime darbo.

Danielis susiraukė. Minė kalbėjo taip, lyg turėtų didelę šeimą, bet juk čia gyveno tik ji ir gyvūnai.

Minė išvirė košės ir padarė ant stalo vietos valgyti. Valgydama ji skleidė keistus garsus, lyg kvėptų maistą. Nurijusi kąsnį caktelėdavo liežuviu vertindama skonį. Garsai blaškė Danielį, todėl jis baigė pirma.

– Jei nori, mažyli, yra dar.

Danielis ir vėl pasisakė esąs sotus.

– Gerai. Tai eime. Guminių neturi, ką?

Jis papurtė galvą.

– Nieko baisaus, aš turiu beveik visų dydžių. Žygiuojam.

Kieme Minė atidarė pašiūrę, ir Danielis įėjo. Dvelkė drėgna žeme. Palei vieną sieną stovėjo eilė guminių batų, didelių ir mažų, kaip ji ir sakė. Kai kurie buvo kūdikiško dydžio, bet stovėjo ir viena pora milžiniškų, vyriškų žalių batų.

– Ar tiek vaikų auginai? – paklausė jis matuodamasis vieną porą.

– Daugiau, – atsakė ji ir pasilenkusi pastatė porą nuvirtusių batų.

Jai pasilenkus, sijonas pakilo ir pasirodė baltos blauzdos.

– Kiek laiko globoji vaikus?

– Ak, nė nebežinau, mielasai. Jau turbūt daugiau nei dešimt metų.

– Ar liūdi, kai vaikai išeina?

– Ne, jeigu jie patenka į gerus namus. Porą įvaikino malonios šeimos.

– O kartais gali grįžti ir pas mamą...

– Tiesa. Kartais, jei taip geriau.

Guminiai buvo tik vos vos didoki. Danielis paskui Minę nusekė į vištidę, o paskui užlipo į palėpę virš jos. Dvokė sisiuku. Paukščiai kapnojo jam į kojas, ir jam knietėjo juos paspirti, kaip balandžius parke, bet susilaikė.

– Aš prižiūriu Hektorą, – tarė Minė. – Jis senas ir kartais prastai nusiteikęs. Pasirūpinu juo iškart atsikėlusi. Tavo užduotis bus palesinti vištas ir surinkti kiaušinius. Tai svarbiausias darbas. Hektoras čia gyvena todėl, kad aš jį myliu, o pinigų uždirbu iš vištų. Parodysiu, kaip jas lesinti, o tada surinksime kiaušinius. Tai lengva, tu greitai išmoksi ir galėsi juos surinkti kas rytą prieš mokyklą. Tokia bus tavo pareiga.

Vištidė buvo gal penkiasdešimt metrų ilgio. Dalis uždengta, dalis atvira. Danielis stebėjo, kaip Minė saujomis semia maistą ir beria į lovelį. Tada liepė pamėginti jam, ir jis padarė tą patį.

– Tai grūdai, – paaiškino ji. – Ūkininkas man jų duoda už dėžutę kiaušinių. Nepadaugink. Vienos dviejų saujų užtenka. Jos gauna virtuvės atliekų, dar mėgsta žolę, piktžoles. Kaip manai, kiek čia jų yra?

– Gal keturiasdešimt, – atsakė jis.

Minė atsigręžė ir prasižiojusi keistai pažvelgė į Danielį.

– Tu tikras protinguolis. Mes turime trisdešimt devynias vištas. Kaip suskaičiavai?

– Taip atrodo.

– Gerai, dabar, kol jos lesa, eime rinkti kiaušinių. Paimk šitą... – ji padavė Danieliui kartoninį dėklą. – Žymu, kur jų tupėta, – aiškino ji. – Matai? Žiūrėk, vieną radau. Tikras dičkis gražuolis.

Danieliui nepatiko nei ūkis, nei namai, bet darbą jis pamėgo. Suradus kiaušinį, apimdavo džiaugsmas. Kiaušiniai buvo purvini, aplipę vištų mėšlu ir plunksnomis, bet jam patiko. Nesinorėjo jų daužyti, kaip kad knietėjo sukulti porcelianinį drugelį ar įspirti vištoms. Vieną pasiliko sau, vogčia įsibruko į kišenę. Tai buvo rudas, dar šiltas kiaušinukas.

Baigę rinkti jie suskaičiavo kiaušinius. Dvidešimt šeši. Vėliau Minė triūsė kieme, ruošė Hektorui pašarą, plepėjo su jos kojas apspitusiomis vištomis. Prie sienos atremtos stovėjo šakės, ir Danielis jas paėmė. Jos buvo sunkios, bet berniukas iškėlė jas virš galvos kaip sunkumų kilnotojas. Šakės nubildėjo žemėn.

– Atsargiai, mielasai, – tarė ji.

Danielis vėl pakėlė šakes. Minė stovėjo pasilenkusi, atstačiusi stambų sijonu aptemptą užpakalį. Laikydamas šakes galvos aukštyje, jis žengė į priekį ir bakstelėjo jai į sėdynę.

– Ei, – staiga atsitiesusi sušuko ji. – Padėk jas, – jos akcentas buvo keistas, ypač kai tarė „padėk“.

Danielis išsišiepė ir užsimojo šakėmis, žengė žingsnį link jos, tada dar vieną, virbais nusitaikė jai į veidą. Minė ir vėl nepasitraukė.

Staiga Danielis pajuto smūgį, net dubuo kaukštelėjo į stuburą. Metęs šakes gavo dar. Ožys antrą kartą dūrė jam į užpakalį, ir jis griuvo į priekį ant šakių veidu į purvą. Tučtuojau atsistojęs jis kaip vijurkas atsigręžė, sugniaužė kumščius ir pasiruošė kovai. Ožys nunarino galvą, Danielis pamatė smailus rudus ragus.

– Dani, ne! – Minė paėmė jį už alkūnės ir atitraukė. – Nereikia. Jis tave mikliai sudoros. Senukas ožys dėl manęs pametęs galvą. Jam nepatiko, ką tu padarei. Verčiau palik jį ramybėje. Jis tave persmeigs štai šituo ragu, ir tavęs nebebus.

Danielis leidosi nutempiamas. Lanku patraukė namo, vis grįžčiodamas į ožį. Priėjęs slenkstį, iškišo Hektorui liežuvį. Ožys vėl puolė, bet Danielis šmurkštelėjo į namus.

Minė liepė Danieliui praustis ir ruoštis. Jis taip ir padarė, kol Minė virtuvėje nuplovė ir supakavo kiaušinius. Vonioje nusiprausęs veidą ir išsivalęs dantis jis nuslinko į miegamąjį. Kiaušinis kišenėje liko sveikas, ir berniukas jį pasidėjo į stalčių prie lovos. Paguldė ant pirštinės, iš šonų apdėjo trimis kojinėmis, kad būtų šilta kaip lizdelyje, uždarė stalčių ir jau ketino leistis žemyn, bet apsigalvojo, grįžo į kambarį, iš po pagalvės išsitraukė mamos vėrinį ir padėjo jį į lizdelį prie kiaušinio. Apžiūrėjo nugarą ir sėdynę, ar ožys neapdraskė ragais. Griūdamas buvo nusibrozdinęs abu delnus.

Minė vyniojosi ant kaklo rausvą vilnonį šaliką. Tebesegėjo tą patį pilką sijoną ir avėjo vakarykščius batus. Ant ilgojo megztinio buvo apsivilkusi žalią paltą. Jis buvo per siauras ir neužsisegė, tad ji taip ir išėjo atsilapojusi, su plevenančiu rausvu šaliku.

Minė sakė, kad jie eis užrašyti Danielio į vietinę mokyklą, o paskui nupirks jam naujų mokyklinių drabužių.

– Drošime pėsčiomis, – einant pro automobilį tarė ji. Tai buvo tamsiai raudonas „Renault“ su voratinkliais aptrauktu dešiniu veidrodėliu. – Vis tiek tau reikia parodyti kelią į mokyklą, tiesa?

Danielis gūžtelėjo ir išsekė įkandin.

– Nekenčiu mokyklos, – pareiškė jis. – Mane vis tiek išmes. Visada išmeta.

– Na, jei laikaisi tokio požiūrio, nieko nuostabaus.

– Ką?

– Galvok apie gerus dalykus. Gal tada net pats nustebsi.

– Jei galvosiu, kad mama pasveiks, ar ji pasveiks?

Minė nieko neatsakė. Danielis pėdino atsilikęs per žingsnį.

– Daug metų apie tai svajoju, bet neišsipildo.

– Teigiamas mąstymas – tai ne svajonės. Tu kalbi tik apie norus.

Už penkiolikos metrų nuo namų jie išėjo į padorų keliuką. Minė pasakė, kad iki mokyklos reikės eiti dvidešimt minučių.

Iš pradžių jie keliavo pro sodybas, paskui per parką, tada pro lauką su karvėmis. Jiems žingsniuojant, Minė papasakojo Danieliui apie Bramptoną, nors jis ir tvirtino, kad jam neįdomu. Ilgai čia nepasiliksiąs.

Vos už trijų kilometrų nuo Bramptono yra Adriano siena, pasakojo ji. Danielis pasakė niekada negirdėjęs apie tokią sieną, ir ji pažadėjo vieną dieną jį ten nusivesti. Nuo čia iki Karlailo šešiolika kilometrų, o iki Niukaslo – devyniasdešimt.

Devyniasdešimt kilometrų, pėsčiuodamas paskui Minę mąstė Danielis.

– Gerai jautiesi, mielasai? – pasiteiravo ji. – Šiandien atrodai nusiminęs.

– Viskas gerai.

– Ką mėgsti veikti? Matai, aš nepripratusi prie berniukų. Turėsi man padėti susigaudyti. Tai ką mėgsti? Futbolą?

– Nežinau, – atsakė jis.

Jie perėjo per parką, ir Danielis atsigręžęs pasižiūrėjo į sūpuokles. Ant vienų sėdėjo stambokas vyras ir pamažėle sūpavosi kojomis.

– Nori pasisupti? Mes turim laiko.

– Ten tas tipas, – tarė jis, markstydamasis prieš aukštai danguje spindinčią saulę.

– Tai Bilis Harperis. Bilis tau netrukdys. Jam patinka suptis. Visada patiko. Jis geras žmogus. Nė musės nenuskriaustų. Čia, mažyli, visi vieni kitus pažįsta. Pamatysi, tai didžiausia miestelio blogybė. O gerai tai, kad kai visus pažįsti, nėra ko bijoti. Bramptone nieko nenuslėpsi.

Danielis susimąstė: čia nieko nenuslėpsi, visi tave pažįsta. Jis žinojo, kaip esti miesteliuose. Gyveno keliuose, kai mama sirgo. Miesteliai jam nepatiko. Jam patiko Niukaslas. Svajojo gyventi Londone. Nenorėjo, kad jį visi pažintų.

Minė, lyg išgirdusi jo mintis, pasidomėjo:

– Tai tau patinka Niukaslas?

– Taip, – patvirtino jis.

– Norėtum ten grįžti?

– Aš noriu gyventi Londone.

– O, rimtai? Manau, tai puiki mintis. Man ten patiko. Jeigu užaugęs išsikelsi į Londoną, kaip manai, kuo būsi?

– Aš būsiu kišenvagis.

Danielis manė gausiąs barti, bet Minė atsigręžė į jį ir kumštelėjo alkūne.

– Kaip Faginas?

– Kas jis toks?

– Nematei „Oliverio Tvisto“?

– Gal ir mačiau. Rodos, mačiau.

– Ten yra vienas senis – kišenvagis. Jam blogai baigiasi.

Danielis paspyrė kelis akmenukus. Prie jų pasuko karvė. Danielis atšoko ir pasislėpė už Minės. Ši nusijuokė.

– Ak, vaikine, karvės tau nepadarys nieko blogo. Saugotis reikia jaučių. Išmoksi.

– Kaip atskirti, ar tai karvė, ar jautis?

– Na, tau pasisekė. Atsidūrei Bramptone. Čia pilna ūkininkų, galėsi išsiaiškinti.

– Tai čia karvė, taip?

– Taip.

– Sena karvė, kaip tu?

Minė sustojo, atsigręžė ir pažvelgė į Danielį. Buvo pridususi, skruostai išraudę. Jos akys vėl liovėsi spindėjusios. Danielio širdis ėmė daužyte daužytis, kaip po ilgo nebuvimo grįžus namo pas mamą. Palietus durų rankeną, širdelė suspurdėdavo – jis nenumanydavo, ką už tų durų ras.

– Ar aš tave kada nors įžeidžiau?

Danielis mažumėlę prasižiojęs pažvelgė į ją.

– Ar įžeidžiau?

Jis papurtė galvą.

– Pasakyk.

– Ne, neįžeidei.

–Teprašau, kad elgtumeisi taip pat mandagiai. Supranti?

Jis linktelėjo.

– O jei jau apie tai prakalbome, žinai, kad tavo laikas su drugeliu baigiasi.

– Nesuprantu.

– Sakiau, gali jį porą dienų paturėti, bet dabar man reikia atgauti. Šįvakar, kai prausiesi veidą ir valysiesi dantis, noriu, kad padėtum jį į vietą, supratai?

Danielis vėl linktelėjo, bet Minė jau buvo nusigręžusi.

– Klausiu, ar supratai?

– Taip, – atsakė jis garsiau, nei norėjo.

– Puiku, – tarė ji. – Džiaugiuosi, kad mes suprantame vienas kitą. Dabar užmirškime tai.

Danielis sekė paskui ją keliuku, įsmeigęs akis į jos batus ir žolę, atkreipė dėmesį, kad jos sijono užpakalis apdrabstytas purvu. Rankos atrodė lyg nesavos, ir jis jas papurtė, kad atsikratytų nemalonaus jausmo.

– Žiūrėk! – sušuko ji, sustojo ir parodė į dangų. – Matai?

– Ką?

– Pelėsakalį! Matai, smailais sparnais ir ilga uodega?

Paukštis nupiešė danguje platų lanką ir atsitūpė ant aukšto medžio viršūnės. Danielis jį pamatė ir pakėlė ranką, kad geriau įžiūrėtų.

– Jie tikri gražuoliai. Turime saugoti nuo jų viščiukus, kol paauga, bet man jie atrodo labai dailūs, o tau?

Danielis gūžtelėjo.

Mokykla buvo senas pastatas, apsuptas sukiužusių trobelių. Iš pažiūros ji Danieliui nepatiko, bet jis nudūlino paskui Minę laiptais aukštyn. Ji nebuvo susitarusi, tad jiems teko prisėsti ir palūkėti. Danielis apskritai nemėgo mokyklų, jam atrodydavo, kad lubos slegia. Minė, regis, ir vėl pajuto, kaip jis jaučiasi.

– Viskas gerai, mažyli, – tarė ji. – Tau nebūtina šiandien pat pradėti mokytis. Mums tik reikia užsirašyti. Kai tave įtrauks į sąrašus, nupirksime naujų drabužių. Galėsi išsirinkti pats. Žinoma, su protu, aš gi nesivolioju piniguose, – kalbėjo Minė, pasilenkusi prie Danielio.

Ji kvepėjo beveik gėlėmis. Aiškiai buvo justi vakarykščio džino tvaikas, bet su juo maišėsi citrinų, drėgnos vilnos ir vištų

kvapai, dvelkė vasaros žole, per kurią jie brido į mokyklą. Tą akimirką, uosdamas, Danielis pasijuto jai artimas.

Direktorius buvo pasirengęs juos priimti. Danielis manė, kad Minė paprašys jį pasėdėti už durų, bet ji nusitempė jį už alkūnės, ir jie kartu įžengė į direktoriaus kabinetą. Direktorius buvo vidutinio amžiaus vyras storais akiniais. Danielis nė nespėjęs atsisėsti ėmė jo nekęsti.

Minė užtruko visą amžinybę, kol įsitaisė ant kėdės prie Danielio, priešais direktoriaus stalą. Nusivyniojo šaliką, nusivilko paltą, paskui neskubėdama susitvarkė megztinį ir sijoną. Danielis pastebėjo, kad ji paliko purvinus pėdsakus nuo laukiamojo į kabinetą.

– Mine, – pasisveikino direktorius. – Visada malonu tave matyti.

Danielis trikampėje lentelėje ant stalo perskaitė, kad direktoriaus pavardė yra ponas F. V. Hartas.

Minė kostelėjo ir pažvelgė į Danielį.

– Taip, – tarė Hartas. – Ir ką gi tu mums šiandien atvedei?

– Tai Danielis, – tarė Minė. – Danielis Hanteris.

– Aišku, ir kiek gi tau metų, Danieli?

– Vienuolika, – atsakė šis.

Balsas kabinete skambėjo keistai, kaip mergaitės. Danielis vėl nudelbė akis į kilimą ir purvinus Minės batus.

Ponas Hartas prisimerkęs apžiūrėjo Danielį. Minė atsidarė rankinę ir prieš poną Hartą padėjo popieriaus lapą. Tai buvo socialinės tarnybos raštas. Ponas Hartas paėmė jį ir tuo pat metu užsidegė pypkę, stipriai sukando galiuką ir ėmė traukti, kol link Minės ir Danielio nuplaukė sunkus dūmas.

– Regis, neturime jo popierių iš ankstesnės mokyklos. Kur jis prieš tai mokėsi?

– Gal galėtumėte paklausti jo paties? Jis sėdi štai čia.

– Na, Danieli?

– Greivso mokykloje Niukasle, pone.

– Aišku. Užklausime. Danieli, kaip tau ten sekėsi mokytis?

– Nežinau, – atsakė vaikas. Girdėjo alsuojant Minę ir pamanė, kad ji jam šypsosi, bet atsigręžęs pamatė, kad nė nežiūri į jį. Hartas kilstelėjo antakius, ir Danielis pridūrė: – Ne per geriausiai.

– Kažkodėl jaučiu, kad labai švelniai pasakyta.

Hartas iš naujo užsidegė pypkę ir traukė, kol iš nosies parūko dūmai.

– Tau tai nauja pradžia, – žiūrėdama į Danielį tarė Minė. – Ar ne? Nuo šiol ketini elgtis pavyzdingai.

Jis pasisuko į Minę ir šyptelėjo, tada linktelėjo Hartui.

Kitą rytą Danielis pabudo slegiamas minties apie naują mokyklą, sunkesnės už antklodes. Tiek daug naujų mokyklų. Jis įsiklausė į vištas kieme ir balandžius ant stogo latakų. Vėl sapnavo mamą. Ši gulėjo ant sofos senajame bute, ir jis negalėjo jos pažadinti. Iškvietė greitąją, bet medikai vis nesirodė, tad jis vėl pamėgino ją prikelti, pabučiuoti, kad ji atsigautų, kaip matė darant per televiziją.

Sapnas buvo artimas Danielio patirčiai. Garis, mamos draugas, išėjo sumušęs Danielį ir jo mamą, pasiėmęs beveik visus pinigus ir degtinės butelį. Danielio mama už likusią pašalpą nusipirko dozę, pasakiusi, kad nori pasijusti geriau. Atsibudęs vidury nakties Danielis pamatė ją karančią nuo sofos pramerktomis akimis. Pažadinti nepavyko, tad jis iškvietė greitąją. Realiame gyvenime greitoji atvažiavo netrukus ir atgaivino mamą. Danieliui buvo penkeri.

Jis nuolat sapnuodavo ją. Niekada negalėdavo išgelbėti.

Apsivertęs ant šono, Danielis atsidarė spintelės stalčių. Užčiuopė kiaušinį, dabar jis buvo šaltas kaip akmuo. Pašildė jį delne. Vėl įkišo ranką į stalčių, pirštais paieškojo pigaus auksinio vėrinio, kurį ji segėdavo ant kaklo ir padovanojo jam tą dieną, kai jis buvo geras. *Kai jis buvo geras.*

Vėrinio nebebuvo.

Danielis atsisėdo ir ištraukė stalčių. Kiaušinį pasidėjęs ant pagalvės, puolė naršyti. Galop stalčių apvertė, iškratė kojines ir vaikiškas knygutes, tušinukus ir senus nuo vokų nuplėštus pašto ženklus, paliktus stalčiuje kitų vaikų. Vėrinio nerado.

– Negaliu eiti į mokyklą, – pranešė jis.

Vilkėjo Minės jam padėtus drabužius: baltus apatinius marškinėlius ir kelnaites, pilkas kelnes ir baltus marškinius. Marškinius sagstėsi paskubomis ir supainiojo sagas. Stovėjo priešais ją suraukęs kaktą, į visas puses styrančiais plaukais.

Minė jam prikrovė košės, o sau į stiklinę įsimetė aspirino.

– Žinoma, gali, mielasai. Sutaisiau tau priešpiečius.

Ji pastūmė jam maišelį su sumuštiniais.

Danielis stovėjo prieš ją virpėdamas, dešinėje rankoje laikydamas kiaušinį. Švarios kojinės nuo virtuvės grindų aplipo purvu.

– Pavogei mano vėrinį? – tik pašnibždom pavyko ištarti.

Minė kilstelėjo antakį.

– Jis buvo stalčiuje su kiaušiniu, o dabar nebėra. Atiduok tuoj pat.

Danielis sviedė kiaušinį į virtuvės grindis, ir šis taip patiško, kad net Blicas stryktelėjo į savo krepšį.

Minė pasilenkė ir sudėjo sumuštinius į jo mokyklinį krepšį. Danielis išplėšė iš jos krepšį ir numetė ant grindų paskui kiaušinį.

– Tau laikas į mokyklą. Jei padėsi į vietą drugelį, aš padėsiu vėrinį.

– Sudaužysiu tavo sušiktą drugį, jei neatiduosi man vėrinio, tu sena karve vagile.

Minė nusigręžė nuo jo. Danieliui panūdo išsitraukti iš kišenės peiliuką, bet anksčiau ji jo neišsigando. Jis nusigręžė ir užlėkė laiptais aukštyn. Drugelį buvo paslėpęs po čiužiniu.

– Še, – sušuko jis ir padėjo jį ant darbastalio. – Še tau kvailą drugį, atiduok man vėrinį.

Minė segėjo jo vėrinį. Danielis negalėjo patikėti savo akimis. Nusiėmusi grąžino jį Danieliui ir įsikišo drugelį į kišenę.

– Na, Dani, ko iš to pasimokei? – jam atgavus kvapą, paklausė ji.

– Kad tu esi stora suknista vagilė.

– Aš manau, kad mes sužinojome, jog abu turime brangių daiktų. Jei tu gerbsi manuosius, aš gerbsiu tavuosius. Rasi kelią į mokyklą?

– Atsiknisk.

Jis įkišo kojas į batus ir užtrenkė duris, paskui save tempdamas mokyklinį krepšį. Pakeliui apspardė dilgėles ir kiaulpienes. Eidamas rinko akmenėlius ir svaidė į varnas, bet jos buvo per toli. Bilio Harperio ant sūpuoklių nebuvo, tad Danielis stabtelėjo ir taip jas sumazgė, kad joks kitas vaikas nebegalėtų suptis. Vėlavo į mokyklą, bet jam buvo nė motais.

Nerūpėjo nei paskutinės galimybės, nei naujos pradžios. Berniukas tetroško, kad visi atsiknistų ir paliktų jį ramybėje.

Pirmą dieną gavo pastabą už vėlavimą.

Auklėtoja buvo panelė Pringl, Danieliui ji atrodė panaši į drugelį. Vilkėjo melsvą megztuką, šviesūs plaukai siekė že-

miau menčių. Ant aptemptų džinsų kišenės buvo išsiuvinėta rožė. Ji buvo jauniausia jo turėta mokytoja.

– Danieli, nori sėdėti prie mėlynojo suolo? – pasilenkusi prie jo, delnus suspaudusi keliais paklausė panelė Pringl.

Jis linktelėjo ir įsikūrė netoli mokytojos stalo. Už to paties suolo sėdėjo dar du berniukai ir dvi mergaitės. Vidury suolo buvo priklijuotas mėlynas lapelis. Danielis sėdėjo rankas pasikišęs po suolu, akis nukreipęs į grindis prie panelės Pringl stalo.

– Mergaitės ir berniukai, pasveikinkime į mūsų klasę atėjusį Danielį. Ar norite jį pasveikinti?

Sveikas atėjęs į mūsų klasę, Danieli.

Pajutus įsmeigtas bendraklasių akis, Danielio pečiai pakumpo.

– Danielis čia atsikraustė iš Niukaslo. Niukaslas mums visiems patinka, tiesa?

Pasigirdo murmesys ir kėdžių brūžavimas. Danielis pakėlė akis į mokytoją. Ji ketino kažko paklausti, bet paskui apsigalvojo. Jis pasijuto dėkingas.

Panelė Pringl vis paglostydavo jam nugarą ir pritūpdavo pasižiūrėti, ar viskas gerai. Danielis nedarė ko paprašytas, ir ji nusprendė, kad naujokas nesupranta užduočių.

Berniukai prie jo stalo buvo Gordonas ir Brajenas. Gordonas pasakė, kad jam patinka Danielio penalas su motociklu – jį nupirko Minė. Danielis pasilenkė per stalą ir sušnabždėjo Gordonui, kad jei jis palies penalą, bus nudurtas. Pasigyrė turįs peilį. Mergaitės prie stalo nusijuokė, ir jis pažadėjo jį parodyti.

Mergaičių vardai buvo Silvija ir Betė.

– Mama sakė, kad tu naujas Flin globotinis, – tarė Silvija.

Danielis užsikniaubė ant suolo, ant sąsiuvinio, į kurį pripiešė šautuvų, nors panelė Pringl liepė aprašyti savo pomėgį.

Betė pasilenkė ir ištraukė iš po Danielio sąsiuvinį.

– Atiduok, – paprašė jis.

– Kiek ten gyveni? – laikydama sąsiuvinį taip, kad jis nepasiektų, iš džiaugsmo išplėstomis akimis paklausė Betė.

– Keturias dienas. Atiduok mano sąsiuvinį arba nupešiu plaukus.

– Jei paliesi mane, įspirsiu į kiaušus. Tėtis mane išmokė. Žinai, kad senė Flin yra airių ragana, ką? Jau matei jos šluotą?

Danielis peštelėjo Betę už plaukų, bet ne taip stipriai, kad ji pravirktų. Ištiesęs ranką pasičiupo sąsiuvinį.

– Turėtum pasisaugoti. Ji iš vaikų verda troškinį. Suvalgė savo pačios dukrą, o paskui žarstekliu užmušė vyrą. Paliko jį kraujuojantį galiniame kieme, kraujas tekėjo ant žolės...

– Kas čia vyksta? – panelė Pringl įsisprendė rankomis į klubus.

– Panele, Danielis mane pešė.

– Bete, nesek pasakų.

Per pietų pertrauką žaidimų aikštelėje Danielis valgė sūrį ir Minės sutaisytus sumuštinius su raugintais agurkais žiūrėdamas, kaip vaikėzai žaidžia futbolą. Sėdėjo ant sienelės, kad geriau matytų, uostinėjo orą ir mėgino sugauti kieno nors žvilgsnį. Baigęs pietauti maišelį nusviedė ant žemės. Vėjas jį pagavo ir nunešė į nuotekų griovelį prie vielinės tvoros. Danielis susikišo rankas į kišenes ir susigūžė. Buvo šalta, bet jis neturėjo kur dėtis, kol baigsis pertrauka.

– Ei, žmogau, nori pažaisti? Mums vieno trūksta.

Pašaukęs vaikėzas buvo žemas, kaip Danielis, rusvaplaukis, pilkas kelnes apsitaškęs purvais. Laukdamas, ką atsakys Danielis, rankove nusišluostė nosį.

Danielis stryktelėjo nuo sienos ir, neišsitraukęs rankų iš kišenių, prikėblino prie jo.

– Ko norėjai?

– Moki žaisti?

– Jo.

Žaisdamas jis pasijuto geriau. Po ginčo su Mine dėl vėrinio pilvą slėgė niūrus sunkulys, o lakstant palei purvo sklidiną griovį jis šiek tiek atlėgo. Danielis troško įspirti įvartį, pasirodyti stiprus, bet nepasitaikė proga. Žaidė atkakliai ir, kai suskambėjo skambutis, buvo uždusęs.

Kvietęs žaisti berniukas priėjo prie Danielio. Pasikišęs po pažasčia kamuolį nužingsniavo greta.

– Gerai žaidi. Jei Kevo nebus, galėsi žaisti ir ryt.

– Jo.

– Koks tavo vardas?

– Danis.

– Aš Derekas. Ar tu naujokas?

– Jo.

Juodaplaukis berniukas pamėgino išmušti Derekui iš rankų kamuolį.

– Atiduok. Jis mano. Čia Danis.

– Žinau, – atsakė juodaplaukis. – Tu naujasis globotinis iš Flinų ūkio, tiesa? Mes kaimynai. Mama man sakė, kad ragana Minė turi naujoką.

– Kodėl ją vadini ragana?

– Nes ji ragana, – paaiškino Derekas. – Tu verčiau pasisaugok. Ji nužudė savo dukrą, o paskui vyrą žolėje prie namų. Visi žino.

Čia nieko nenuslėpsi, prisiminė Danielis. *Visi vieni kitus pažįsta.*

– Mano mama matė, kaip merdėjo jos vyras, ir iškvietė greitąją, bet buvo per vėlu, – pasakojo juodaplaukis. Jis vėpsojo į Danielį iššiepęs dantis su plačiomis pradantėmis.

– Kodėl ji būtinai ragana? Gal paprasta žudikė?

– Tai kodėl jos nenuteisė? Mano tėtis sako, kad gana į ją pažiūrėti, iškart matysi, jog kažkas negerai. Ir tau gali baigtis kaip tai paskutinei.

– Apie ką tu?

– Ji pas Minę prabuvo gal tik mėnesį. Niekas mokykloje net jos vardo nesužinojo. Buvo tikra tylenė. Aikštelėje jai užėjo pasiutimo priepuolis, ir ji mirė.

Juodaplaukis berniukas parkrito ant žemės, mėgdžiodamas priepuolio ištiktą vaiką. Pražergė kojas ir ėmė mėšlungiškai, lyg kratomas elektros, plakti rankomis.

Danielis žiūrėjo. Staiga jam kilo noras spirti, bet susilaikė. Gūžtelėjęs pečiais nusekė paskui berniūkščius į mokyklą.

5

Pabėgiojus Danieliui buvo vėsu. Jis džiaugėsi retai pasitaikančia žvarba, žinojo, kad tokią dieną metro bus itin tvanku. Taisydamasis kaklaraištį per veidrodį apžvelgė miegamąjį, pro langą sruvo ryto saulė. Pusę devynių jam reikės būti policijos komisariate, kad vėl galėtų prasidėti apklausa, bet jis, kaip visada, neskubėdamas tvarkingai surišo mazgą. Nuslopino žiovulį.

Vakar po vidurnakčio išgėręs alaus, jis susirado Karlailo ligoninės numerį. Nusprendė neskambinti, bet vis tiek jį užsirašė. Žinojo, kad jei Minė serga, bus nuvežta ten. Vien nuo minties, kad ji serga ir merdi, skausmas pervėrė krūtinkaulį ir privertė giliai įkvėpti. Paskui skaudulį išstūmė deginantis pyktis ir sausumas gerklėje – net ir po šitiek laiko. Jis jai neskambins. Ji jam jau daug metų mirusi.

Apklausų kambaryje Danielis, laukdamas Sebastiano, kvėpė troškų vakarykščių klausimų orą. Seržanto Ternerio akys buvo apsiblaususios. Vyresnysis vyras pasitampė apykaklę ir palygino rankogalius. Danielis žinojo, kad policija iš teismo medicinos ekspertų gavo žodinį pranešimą, patvirtinantį, kad kraujas ant Sebastiano drabužių yra Beno Stoukso. Vaizdajuostę

tebenagrinėjo policija, norėdama išsiaiškinti, ar joje užfiksuoti berniukai.

Policininko atvestas Sebastianas atrodė pavargęs. Šarlotė atsekė paskui juos, tik atsisėdusi virpančiais pirštais nusiėmė saulės akinius.

Seržantas Terneris pagal nustatytą tvarką prisistatė, pranešė datą ir laiką. Danielis, nusukęs parkerio dangtelį, laukė klausimų.

– Sebastianai, kaip šįryt jautiesi? – paklausė seržantas Terneris.

– Ačiū, gerai, – atsakė Sebastianas. – Pusryčiams gavau prancūziškų skrebučių. Bet ne tokių skanių kaip Olgos.

– Kai grįši, Olga tau iškeps, – dusliu, bemaž užkimusiu balsu pažadėjo Šarlotė.

– Sebastianai, prisimeni, kad paėmėme tavo drabužius ir nusiuntėme į laboratoriją ištirti?

– Žinoma, prisimenu.

– Na, iš laboratorijos gavome žodinį pranešimą, kad raudonos dėmės ant tavo marškinių išties yra kraujas.

Sebastianas papūtė lūpas, lyg ketindamas bučiuotis. Pakėlęs antakį atsilošė.

– Sebastianai, ar žinai, kieno kraujas gali būti ant tavo marškinių?

– Paukščio.

– Kodėl taip manai? Sužeidei paukštį?

– Ne, radau negyvą ir pakėliau. Jis buvo dar šiltas, kraujas lipnus.

– Negyvą paukštį matei tą dieną, kai buvo nužudytas Benas?

– Tiksliai neprisimenu.

– Na, paaiškėjo, kad ant tavo marškinių ne paukščio kraujas. Jis žmogaus. Beno Stoukso.

Sebastianas apžiūrinėjo kambario kampus. Danieliui pasirodė, kad berniukas šyptelėjo. Tai nebuvo plati šypsena, tik vos vos išlinko lūpos. Danielis pajuto daužantis širdį.

– Sebastianai, ar žinai, iš kur ant tavo marškinių galėjo atsirasti Beno kraujo?

– Gal jis įsipjovė ir, kai žaidėme, ištepė mane.

– Na, specialūs gydytojai, apžiūrėję tavo marškinius, gali daug pasakyti apie esantį ant jų kraują. Pasirodo, ant tavo marškinių yra tokio kraujo, kurį jie vadina ištryškusiu krauju. Tą kraują Benas išpūtė iš burnos arba nosies...

Šarlotė delnais užsidengė veidą. Ilgi nagai siekė plaukų šaknis.

– Ant tavo kelnių ir batų irgi pritaškyta kraujo. Tas kraujas ištryško su jėga...

Dabar abu Sebastiano antakiai pakilo. Jis pažvelgė į filmavimo kamerą. Nuo to vaizdo Danielis net sustingo. Gražus berniukas pakėlęs galvą žvelgė į akis valdžiai; visiems tiems nematomiems žmonėms iš viršutinio aukšto, stebintiems vaikiškas jo veido išraiškas ir ieškantiems priežasčių jį apkaltinti. Danielis prisiminė šventuosius, kuriems Minė melsdavosi švelniais, putniais pirštais su įkarščiu sukiodama rožinio karoliukus. Šventasis Sebastijonas buvo apšaudytas strėlėmis, bet išliko gyvas. Danielis neprisiminė, kaip jis žuvo, bet tai buvo smurtinė mirtis. Danielis pajuto stiprų poreikį ginti Sebastianą, net jei policininkai pateiktų daugiau jo kaltės įrodymų. Atėjęs liudytojas pasakė tą popietę, kai Sebastianas, pasak mamos, jau buvo namie, matęs juodu su Benu besimušančius žaidimų aikštelėje, nors filmavimo kameros to nepatvirtino. Danielio neišgąsdino nei tai, nei teismo medicinos išvados.

Policininkai atkakliai tardė Sebastianą, ir Danielis juto, kaip jie jaudinasi. Jis laukė, kol jie peržengs ribą – bemaž svajojo, kad jie nueitų per toli ir jis galėtų juos sustabdyti.

– Sebai, ar gali paaiškinti, kaip ant tavo drabužių galėjo patekti Beno kraujo? – sunkiai judindamas žandikaulius pakartojo klausimą Terneris. – Pasak ekspertų, toks kraujas ant tavo drabužių leidžia spėti, kad tu Beną sužeidei iki kraujo.

– Leidžia spėti, – tarė Sebastianas.

– Atsiprašau?

– Kraujas *leidžia spėti*, kad aš jį sužeidžiau. Jeigu spėliojate, nieko tikrai nežinote...

Danielis matė, kaip Ternerio veide šmėkštelėjo pyktis. Jie siekė palaužti berniuką – toks buvo kamantinėjimo tikslas – bet Sebastianas pasirodė esąs stipresnis už juos.

– Bet *tu*, Sebastianai, tikrai žinai. Sakyk, ką padarei Benui.

– Sakiau, – jo apatiniai dantukai išsikišo virš apatinės lūpos. – Aš jo nesužeidžiau. Jis pats susižeidė.

– Sebastianai, kaip jis susižeidė?

– Jis norėjo padaryti man įspūdį, todėl nušoko nuo lipynės ir susižeidė. Trinktelėjo galvą, ir iš nosies pasipylė kraujas. Priėjau pasižiūrėti, ar jam viskas gerai, tada galėjau ir išsikruvinti.

Nors Sebastianas niršo, ši nauja informacija jam, regis, patiko. Jis atsitiesė ir linktelėjo galva, lyg norėdamas patvirtinti sakąs tiesą.

Trečiadienį septintą Sebastianui su mama atnešė vakarienę, jie pavalgė vienutėje. Danielis juos stebėjo prislėgtas. Šarlotė valgė mažai. Jai išėjus cigaretės, Danielis nusekė iš paskos. Vėl lijo. Jis pasistatė švarko apykaklę ir susikišo rankas į kišenes. Nuo jos cigaretės tvaiko susuko pilvą.

– Ką tik pranešė, kad jam bus pateikti kaltinimai, – tarė Danielis.

– Juk žinote, kad jis nekaltas.

Didelės jos akys žvelgė maldaujamai.

– Vis dėlto jam bus pateikti kaltinimai.

Šarlotė nusigręžė nuo jo, ir jis išvydo, kaip virpa pečiai. Tik jai šniurkštelėjus suprato, kad ji verkia.

– Neverkit, – Danieliui bemaž kilo noras ją globoti. – Gal pasakykime jam kartu? Dabar jam reikia, kad būtumėte stipri.

Danielis nė pats gerai nesuprato, kodėl tai pasiūlė – su klientais jis artimai nebendraudavo, – bet dar prisiminė, kaip pats buvo mažas berniukas, vargstantis su negalinčia juo pasirūpinti mama.

Šarlotė vis dar tirtėjo, bet Danielis matė, kaip ji ištiesino pečius ir giliai įkvėpė. V raidės pavidalo iškirptėje išryškėjo šonkauliai. Ji atsigręžė ir šyptelėjo jam, aplink akis dar buvo šlapia nuo ašarų.

– Kiek jums metų?

Ilgi jos nagai staiga atsidūrė ant Danielio dilbio.

– Trisdešimt penkeri.

– Atrodote jaunesnis. Nepataikauju, tikrai maniau, kad dar neturite trisdešimt. Puikiai atrodote; vis svarsčiau, ar esate tiek subrendęs... išmanyti tokius dalykus.

Danielis nusijuokė ir gūžtelėjo pečiais. Pažvelgė sau į kojas. Pakėlęs galvą pamatė, kad jos cigaretė šlampa. Šilti lietaus lašai kabojo nuo standžiai apipurkštų garbanų.

– Man patinka savimi besirūpinantys vyrai, – ji nuo lietaus suraukė nosį. – Tai jį apkaltins, o tada?

Šarlotė stipriai užsitraukė, skruostai įdubo. Kalbėjo šiurkščiai, bet Danielis matė, kad ji vis dar virpa. Jis pasiteiravo apie jos vyrą Honkonge: kaip sutuoktinis galėjo palikti ją vieną su viskuo tvarkytis.

– Rytoj rytą jis stos prieš nepilnamečių teismą. Pati byla tikriausiai nueis iki Karūnos teismo, taigi maždaug po dviejų savaičių prasidės apklausos ir bylos nagrinėjimas...

– Bylos nagrinėjimas? Na, jis gi tikrai nekaltas.

– Bus paprašyta visam tam laikui jį suimti. Porą mėnesių iki teismo jis veikiausiai gyvens nepilnamečių izoliatoriuje. Mes, žinoma, paprašysime, kad jį paleistų už užstatą, bet žmogžudysčių atvejais teisėjai dažniausiai skiria areštą, netgi vaikams.

– Žmogžudysčių. Atvejais. Žmogžudysčių. Juk žinote, kad mes galime sumokėti. Nesvarbu, kiek kainuotų.

– Kaip sakiau, surasiu jums gerą baristerį*, jis kovos, bet turime pasirengti tam, kad iki teismo Sebastianas bus areštuotas.

– Kada bus teismas?

– Nežinia. Manyčiau, lapkritį...

Šarlotė vos nepaspringo seilėmis.

– Kaip jį ginsite?

– Na, susisieksime su galimais liudytojais, pasitarsime su liudytojais ekspertais, šiuo atveju psichiatrais, psichologais...

– Kam, po galais?

– Na, jie įvertins Sebastianą – ar jis gana sveikas dalyvauti teisme.

– Nejuokaukit. Jis kuo sveikiausias.

– Jie kalbės ir apie patį nusikaltimą: ar Sebastianas gana brandus suvokti, kokiu nusikaltimu jis kaltinamas.

Šarlotė, išpuoselėtais nagais sugnybusi cigaretės galelį, stipriai traukė paskutinius dūmus. Ant nuorūkos buvo matyti lūpų dažų žymės, o ant jos pirštų galų – dėmės nuo cigarečių. Jis prisiminė geltonus savo mamos pirštų galus ir kaukolės apybraižas, išryškėdavusias jai traukiant dūmą. Prisiminė, kaip kamuodavosi iš alkio matydamas ją dešimt dolerių keičiant į narkotikus. Prisiminė ledinukus vakarienei: juos sutriaukšdavo pernelyg greitai.

* Anglosaksų valstybėse teisės patarėjas, teisme atstovaujantis klientui.

Danielis užsimerkė ir įkvėpė. Suprato, kad šiuos prisiminimus sukėlė laiškas, o ne Šarlotė. Jis papurtė galvą lyg norėdamas jų atsikratyti.

Buvo septinta vakaro. Pokalbių kambariui ramybę teikė saldus kvapas, kylantis nuo Sebastiano karšto šokolado.

Seržantas Terneris atsikrenkštė. Šarlotei ir Danieliui, kaip teisėtiems suaugusiems Sebastiano atstovams, buvo įteiktas raštas su kaltinimais.

– Sebastianai Kroli, jūs kaltinamas šiuo nusikaltimu: Benjamino Tailerio Stoukso nužudymu 2010 metų rugpjūčio aštuntą dieną, sekmadienį.

– Gerai, – atsakė Sebastianas ir sulaikė kvapą, tarsi prieš nerdamas.

Žiūrint į berniuką Danieliui gniaužė gerklę. Viena jo dalis žavėjosi vaiko akiplėšiškumu, bet kita spėliojo, kas po juo slepiama. Dirstelėjo į Šarlotę, ši, apsikabinusi alkūnes, švelniai sūpavosi. Atrodė, kad kaltinama ji, o ne sūnus.

Berniuko atsakymas valandėlę sutrikdė Ternerį. Sebastianas pasisuko į mamą.

– Mamyte, aš to nepadariau!

Šarlotė ramindama uždėjo delną jam ant kojos. Sebastianas, atkišęs apatinę lūpą, ėmė krapštytis nagus.

– Tu neprivalai nieko sakyti, bet jei dabar nepaminėsi ko nors, kas vėliau gali būti svarbu teisme, gali pakenkti sau. Viskas, ką pasakysi, galės būti panaudota kaip įrodymai.

– Žinai, kad aš to nepadariau. Mamyte, aš to nepadariau, – pakartojo Sebastianas.

Ir pravirko.

Kitą rytą be penkių devynios Danielis buvo vietoje. Specialus autobusiukas privažiavo ir atidarė Sebastianui duris. Danielis susinėręs rankas stovėjo, kol berniuką surakintais riešais išvedė iš vienutės ir pasodino į narvą autobusiuko gale. Šarlotė su saulės akiniais raudojo. Uždarius ir užrakinus narvo duris, ji sugriebė Danielį už dilbio.

– Mamyte! – viduje klykė Sebastianas. – Mamyte!

Jo riksmai skambėjo taip, lyg vinimi raižytum metalinį autobusiuko kėbulą. Danielis sulaikė kvapą. Taip buvo nutikę daugeliui jo klientų: žmonėms, už kuriuos jis norėjo kovoti, žmonėms, kuriais jis žavėjosi, žmonėms, kuriuos jis niekino. Ši akimirka jam reikšdavo ramybę. Ženklindavo pradžią. Bylos pradžią, gynybos pradžią.

Žiūrėdamas, kaip užsidaro durys, Danielis girdėjo savo paties riksmus vaikystėje, beviltiškus maldavimus. Prisiminė save Sebastiano amžiaus. Buvo sunkus vaikas. Galėjo griebtis smurto. Kas jį išgelbėjo nuo tokio likimo?

Net ir užrakinus duris, Danielis su Šarlote tebegirdėjo viduje šaukiantį Sebastianą. Danielis nežinojo, ar berniukas kaltas, ar ne. Viena jo dalis tikėjo, kad Sebastianas sakė tiesą, kita nerimavo dėl keisto jo domėjimosi krauju ir susierzinimo priepuolių, derančių kur kas mažesniam vaikui. Tačiau Danieliui buvo nesvarbu, kaltas Sebastianas ar ne. Danielis neteisė klientų. Jie visi turėjo teisę į gynybą, ir jis vienodai uoliai dirbo tiems, kurių nemėgo, ir tiems, kuriais žavėjosi. Su nepilnamečiais visada būdavo sunkiausia. Net jei jie būdavo kalti, kaip Tairelis, jam norėdavosi apsaugoti juos nuo kalėjimo. Jis buvo matęs, kas nutinka įkalintiems jaunuoliams: jie tampa priklausomi nuo narkotikų, o išleisti vėl nusikalsta. Danielis jautė, kokios pagalbos jiems reikėtų, bet buvo manoma, kad tai per brangu; politikai iš baudžiamosios teisės siekdavo pelnyti sau taškų.

Danielis sėdėjo savo kabinete, žvelgiančiame į Liverpulio gatvę. Tyliai įsijungęs radiją rašėsi pastabas apie Sebastiano bylą.

Laišką įsikišo į priekinę lagamino kišenę; popierius nuo skaitymo jau buvo apsiglamžęs. Išsitraukęs perskaitė dar kartą. Į ligoninę taip ir nepaskambino. Negalėjo patikėti, kad Minė mirusi, vis skaitė laišką, lyg kažką būtų praleidęs. Nusprendė, kad tai žiauri klasta. Ji daug metų skambinėjo ir maldavo atleisti, o dabar jai tai įgriso ir ji panoro paskutinį kartą jį pamatyti.

Danielis spėliojo, ar laiškas nėra dar vienas Minės bandymas susigrąžinti jį į savo gyvenimą. Gal ji ir serga, bet vis tiek mėgina jį paveikti. Sulankstęs Danielis nustūmė laišką tolyn. Vien nuo minčių apie ją iš pykčio sugniauždavo skrandį.

Kabinete buvo šilta, pro pakeliamus langus krito gležni saulės spinduliai ir nušvietė dulkeles. Jis pakėlė ragelį.

Po visko, ką jis jai prikalbėjo, ji vis tiek paskambindavo kasmet per jo gimtadienį, o kartais ir per Kalėdas. Jis vengdavo jos skambučių, bet paskui naktį gulėdavo ir mintyse su ja ginčydavosi. Regis, metai neapmalšino jo įniršio. Kelis kartus Danielis atsiliepęs kalbėjo trumpai ir atžariai, nesileido įtraukiamas į pokalbį, nors Minė klausinėjo, ar jam patinkąs darbas, ar turįs merginą. Abejingumo jis buvo išmokęs seniai, bet Minė padėjo ištobulinti įgūdžius. Ji kalta, kad jis nenorėjo nieko prisileisti prie savęs. Ji pasakodavo apie ūkį ir gyvulius, lyg norėdama priminti namus. Danielis teprisimindavo, kaip ji nuvylė jį. Kartais ji imdavo atsiprašinėti, tada jis ją nutraukdavo. Mesdavo ragelį. Pasiteisinimais bodėjosi dar labiau negu pačiu poelgiu. Ji tvirtino tai padariusi jo labui. Jis norėjo viską užmiršti, ir dažniausiai pavykdavo negalvoti, bet prisiminus nuo skausmo užgniauždavo kvapą.

Jis neskambino Minei daugiau nei penkiolika metų.

Nuo jųdviejų ginčo, kai jis pareiškė, kad verčiau jau Minė būtų negyva.

Regis, to neužteko. Danielis prisiminė, kaip troško ją kuo labiau įskaudinti.

Vis dėlto jos numerį surinko niekur nepasižiūrėjęs, nė neįtempęs atminties. Telefonas suskambo, ir Danielis giliai įkvėpė. Atsikrenkštė ir pasilenkė virš stalo, akis įbedęs į kabineto duris.

Įsivaizdavo, kaip ji svetainėje keliasi nuo kėdės, o naujausias mišrūnas šunėkas žiūri pakėlęs antakius. Bemaž juto jos džino kvapą ir girdėjo atodūsius. *Nesinervink, ateinu, ateinu*, turbūt murmėjo ji. Įsijungė atsakiklis. Danielis susimąstęs priglaudė telefoną prie smakro. Nebuvo tam nusiteikęs. Padėjo ragelį.

Už lango pamatė liekną, raumeningą bėgiką. Danielis stebėjo, kaip jis vingiavo tarp mašinų ir pėsčiųjų. Iš žingsnio ilgio ir pobūdžio matė, kad jo greitis neblogas, nors iš toli atrodė, jog vyras juda lėtai. Už stiklo mirguliavo medžiai. Kabinete jis prasėdėjo nuo ankstyvo ryto ir dar nebuvo išėjęs pasidžiaugti saule.

– Užsiėmęs? – įkišusi galvą pro duris, paklausė vyresnioji Danielio partnerė Veronika Stil.

– Kas atsitiko?

Veronika prisėdo ant sofos ranktūrio veidu į jį.

– Tik atėjau pasižiūrėti, kaip laikaisi.

Danielis švystelėjo tušinuką ant prikraigalioto bloknoto. Atsigręžė į ją, rankas susidėjo už galvos.

– Gerai, – Danielis atsilošė.

– Ėmeisi to darbo?

– Taip, – jis persibraukė plaukus. – Suprantu, karjeros atžvilgiu ne pats geriausias sprendimas. Žinau, kad užvirs košė. Viena mano pusė visai sutrikusi, o kita nori pamėginti... jį išgelbėti.

– Jis tvirtina esąs nekaltas.

– Taip, atkakliai laikosi savo istorijos. Mama ją patvirtina.

– Ar ketvirtadienį buvai apklausoje?

– Taip, kaip ir numatėme, už užstatą jo neišleido, išsiuntė į Parko rūmų izoliatorių.

– Dieve, tai klaiku. Jis ten bus pats jauniausias.

Danielis linktelėjo, delnu pasitrynė skruostą.

– Kas bus jūsų karališkasis advokatas? Irena jau gavo laipsnį?

– Taip. Įtraukta į sąrašus kovą.

– Prisimenu, rašiau jai sveikinimo laišką.

– Nustebau, kad ji ėmėsi, bet jau buvo atėjusi į nepilnamečių teismą. Labai džiaugiuosi, kad ji sutiko. Mes turim daug galimybių.

Suskambo telefonas, ir Danielis, atsiprašęs Veronikos, delnu prisidengęs burną, pakėlė ragelį.

– Štefe, – tarė jis, – prašiau manęs su niekuo nejungti.

– Žinau, Dani, atleisk. Bet tai asmeninis skambutis. Jis sakė, kad skubus. Nusprendžiau paklausti, gal norėtumėte atsiliepti.

– Kas skambina?

– Teisininkas iš šiaurės. Sakė, reikalas susijęs su šeima.

– Sujunk.

Danielis atsiduso ir gūžtelėjo Veronikai; ši šyptelėjusi išėjo iš kabineto.

Danielis vėl atsikrenkštė. Kūno raumenys staiga įsitempė.

– Sveiki, ar čia Danielis Hanteris? Aš Džonas Kaningemas, ponios Flin įgaliotinis. Danieli, užjaučiu. Turiu jums blogų naujienų. Mirė jūsų motina. Nežinau, ar girdėjote... bet ji paliko nurodymus.

– Man ji ne motina.

Danielis negalėjo nuslėpti pykčio.

Kurį laiką tvyrojo tyla. Danielis tegirdėjo, kaip tvaksi jo širdis.

– Kaip suprantu, Minė... jus įvaikino 1988 metais.

– Klausykit, ko norit? Man laikas į susirinkimą.

– Atleiskite, kad trukdau. Gal galėčiau paskambinti kitą kartą? Tenorėjau pranešti apie laidotuves ir testamentą.

– Man nieko iš jos nereikia.

– Ji jums paliko visą sodybą.

– Visą *sodybą*.

Danielis atsistojo. Pamėgino nusikvatoti, bet pavyko tik žioptelėti.

– Jei norėtumėte dalyvauti, laidotuvės bus paprastos, vyks antradienį, septynioliktą.

Žodžiams beveik neužteko kvapo, bet jis pratarė:

– Neturiu laiko.

– Suprantu, bet paveldas...

– Kaip sakiau, man nieko nereikia.

– Na, gerai, nėra kur skubėti. Manau, užtruksime, kol sutvarkysime namo dokumentus. Susisieksiu su jumis, kai...

– Klausykit, tikrai nebeturiu laiko.

– Gerai. Ar galėčiau paskambinti trečiadienį po laidotuvių? Savo kontaktus palikau jūsų kolegei, jei norėtumėte mane rasti.

– Puiku, viso geriausio.

Danielis padėjo ragelį. Smiliumi ir nykščiu pasitrynė akis, giliai atsiduso.

Baltosios Koplyčios stotelėje Danielis turėjo persėsti į Londono antžeminį metro, važiuojantį į Parko rūmus. Anerlio gatvė dvokė išmetamosiomis dujomis ir išdžiūvusiu lietumi. Danielis juto, kaip kaktos viršuje ir tarpumentėje kaupiasi prakaitas. Žemas dangus jį slėgte slėgė. Buvo penktadienio rytas, kita

diena po pirmos apklausos, ir jis ketino susitikti su Sebastianu ir jo tėvais. Sebastiano tėvas grįžo iš Honkongo; Danielis jo dar nebuvo matęs.

Keista, jis šiek tiek bijojo vėl susitikti su berniuku ir jo šeima. Prastai miegojo. Rytą bėgo lėtai, pavargo nė nepradėjęs. Dvi naktis iš eilės pabudo susapnavęs Bramptoną, jos namus purvinomis grindimis ir vištas vištidėje.

Laidotuvės vyks po poros dienų, bet jis dar nejautė netekties.

Kai atvyko į izoliatorių, Kroliai jau laukė. Danielis susitarė pirma susitikti su jais, o paskui su Sebastianu. Jiedu sėdėjo prie stalo šviesiame kambaryje aukštais, siaurais langais.

– Malonu susipažinti, Danieli, – Sebastiano tėvas atžygiavo per kambarį paspausti jam rankos.

Buvo kokiais trimis centimetrais aukštesnis, tad Danielis, sveikindamasis su juo, ištiesino nugarą ir atlošė pečius. Vyro ranka buvo sausa, šilta, bet tokia stipri, kad Danielis net kvėptelėjo.

Kenetas Kingas Krolis buvo galingas vyras. Kresnas, apvaliu pilvuku ir putniais skruostais, paraudusia tamsia oda, storais, tamsiais plaukais. Stovėjo rankomis įsisprendęs į klubus, atkišęs pilvą, lyg siekdamas patvirtinti, kad yra tikresnis vyras už Danielį. Kraujagyslių tinklas ant skruostų išryškėjo nuo geriausio vyno ir viskio. Iš jo sklido tiesiog gaivališkas išdidumas, kylantis iš gerovės. Jis lyg verpetas siurbė visą patalpoje esančią energiją. Šarlotė sėdėjo šalia ir, vos jam prabilus ar pakėlus ranką, susirasdavo jį akimis. Danielis atsisuko parkerį ir stumtelėjo per stalą vizitinę kortelę. Kenetas, mažumėlę išsiepęs putlias lūpas, ją ištyrė.

Šarlotė iš aparato atnešė beskonės kavos. Ji vis dar atrodė nepriekaištingai; kaskart, kai Danielis ją išvysdavo, nagai būdavo vis kitokios spalvos. Dedančios ant stalo puodukus rankos mažumėlę drebėjo.

– *Negaliu pakęsti*, kad jis čia, – aimanavo ji. – Čia tiesiog siaubinga. Girdėjote, praeitą savaitę vienas vaikas nusižudė? Pasikorė. Baisu net *pagalvoti*. Danieli, ar jūs apie tai žinote?

Danielis linktelėjo. Jos paties klientas Tairelis netrukus po nuosprendžio mėgino nusižudyti. Septyniolikos metų berniuką perkėlė į kitą jauniesiems nusikaltėliams skirtą įstaigą, ir Danielis sunerimo, kad jis nepamėgintų vėl. Netgi izoliatoriuose jaunuoliais nebuvo rūpinamasi taip, kaip, Danielio manymu, priderėjo.

Šarlotė, apie tai mąstydama, virpančiais pirštais palietė lūpas.

– Jis išgyvens, – tarė Kenetas. – Danieli, tęskite, kokie dabar rezultatai?

– Nenoriu, kad jis čia būtų, – Danieliui sklaidant užrašus, šnabždėjo Šarlotė.

Kenetas jai caktelėjo liežuviu.

Bendraujant su Kroliais, Danielio raumenys įsitempė. Jis juto, kad po spalvotu laku, šilku ir švelnia itališka vilna slepiasi negeri dalykai.

– Prieš susitinkant su Sebastianu, norėjau kai ką aptarti su jumis. Norėjau... perspėti, kad galime sulaukti nemenko žiniasklaidos dėmesio. Turėsime būti atsargūs, susikurti strategiją ir stengtis jos laikytis, kad žurnalistai kuo mažiau kištųsi. Savaime suprantama, jo tapatybė nebus atskleista... Iš Karališkosios prokuratūros vis dar laukiame kaltinamųjų išvadų, jas gavę veikiausiai jau kitą dieną galėsime instruktuoti advokatus. Jūs su Sebastianu galėsite susitikti su karališkąja advokate Irena Klark. Ji buvo atėjusi į nepilnamečių teismo apklausą, bet tikriausiai jos nematėte.

– Sūnau, kiek jums metų? – kreipėsi Kenetas Krolis.

Smiliumi ir nykščiu jis laikė Danielio vizitinę kortelę ir bilsnojo ja į stalą.

– Ar tai svarbu?

– Atleiskite, bet atrodote kaip ką tik baigęs universitetą.

– Aš esu mūsų firmos partneris. Baudžiamojoje teisėje dirbu jau beveik penkiolika metų.

Krolis sumirksėjo rodydamas, kad suprato. Vėl ėmė tuksenti kortele į stalą.

– Kaip sakiau, per kelias artimiausias dienas iš Karališkosios prokuratūros turėtume gauti kaltinamąsias išvadas. Kiek dabar žinome, byla remiasi krauju, rastu ant Sebastiano drabužių, taip pat liudytoju, neva mačiusiu besimušančius berniukus tuo metu, kai, pasak Šarlotės, Sebas buvo namie. Dar žinome, kad liudys kaimynai ir mokytojai... Tai ne taip svarbu. Be to, kūnas buvo rastas žaidimų aikštelėje, kurioje Sebastianas prisipažino buvęs su Benu nužudymo dieną.

– Jam vienuolika metų, – sududeno Krolis. – Kur kitur jam žaisti, jei ne toje sumautoje žaidimų aikštelėje?

– Manau, gynyba turi tvirtą pagrindą. Dauguma įrodymų yra netiesioginiai. Jie remiasi teismo medicinos išvadomis, bet kraujas ant Sebastiano drabužių galėjo atsirasti visai nekaltu būdu. Daugiau apie tai sužinosime pasikalbėję su patologu ir medicinos ekspertais, bet dabar atrodo, kad vaikai susimušė, aukai iš nosies pratrūko kraujas, ir jo pateko ant Sebastiano drabužių. Sebastianas nuo trečios valandos po pietų turi alibi – jus, Šarlote; liudytojo parodymai, kad matė berniukus, abejotini. Policija nerado tai pagrindžiančios filmuotos medžiagos. Nužudymas buvo žiaurus, bet Sebastianas *neparėjo* namo visas kruvinas. Jis to nepadarė.

– Matot, visa tai klaida, – lūžtančiu balsu įsiterpė Šarlotė. – Net ir įrodymai dažnai būna klaidinantys.

– Ką tu išmanai? – sušnypštė Krolis. – Tik išvažiuoju porai savaičių į užsienį, o tu leidi jį suimti. Gal verčiau nesikišk, gerai?

Šarlotė staigiai iškvėpė, gležni peteliai pakilo vos ne iki ausų. Nuo Krolio kritikos jos veidas po ruda pudra išraudo. Danielis sugavo jos žvilgsnį.

– Danieli, – Krolis dabar kalbėjo taip garsiai, kad Danielis bemaž juto, kaip po juo virpa stalas, – jūs puikiai padirbėjote, ir mes dėkojame, kad prisidėjote. Ačiū, kad padėjote policijos komisariate, bet aš ir pats turiu ryšių. Manau, mes perduosime bylą kitai advokatų komandai. Mes nerizikuosime. Nenoriu jūsų įžeisti, bet jaučiu, kad turime rimtai imtis reikalo. Nemanau, kad jūs turite reikiamos patirties... Suprantate?

Danielis prasižiojo. Ketino pasakyti Kroliui, kad „Harvėjus, Hanteris ir Stil" yra viena iš geriausių Londono teisininkų kompanijų. Vis dėlto nutylėjo. Atsistojo.

– Spręskite jūs, – stengdamasis nusišypsoti tarė jis. – Viskas jūsų rankose. Turite teisę pasirinkti jums tinkamiausią advokatų komandą. Sėkmės. Jei ko nors prireiktų, žinote, kur esu.

Išėjęs į lauką Danielis nusivilko švarką ir, markstydamasis saulėje, atsiraitojo marškinių rankoves. Daug metų nebuvo atleistas; pamėgino prisiminti, ar kada nors buvo atleistas taip greitai. Jautėsi įžeistas, kad Kenetas Krolis jį išvijo, bet nesuprato, ar skaudėjo įžeistą savimeilę, ar buvo gaila prarastos galimybės apginti berniuką. Danielis sustojo gatvėje ir pažvelgė į Parko rūmus. Tai buvo šiurpus pavadinimas kalėjimui.

Pasuko į metro, aiškindamas sau, kad byla būtų buvusi sunki, ypač dėl žiniasklaidos dėmesio. Kojos neklausė, jis vos sliūkino. Diena buvo tyki ir šilta, tačiau jis sau atrodė lyg spūdinąs prieš vėją. Juto, kaip kūną tempte tempia atgalios. Seniai nebuvo to patyręs, bet jausmas atrodė pažįstamas – panašu į išėjimą ir praradimą.

6

Po pamokų jis patraukė pas Minę. Pėdino lėtai, atsilaisvinęs kaklaraištį, ant pečių kadaravo kuprinė. Paėmęs pagalį daužė abipus takelio augančią žolę. Buvo pavargęs, galvojo apie mamą. Prisiminė, kaip ji sėdėdavo miegamajame priešais veidrodį, pieštuku dažydavosi akis ir klausdavo, ar esanti panaši į Debę Hari. Pasidažiusi ji atrodydavo graži.

Prisiminęs, kaip leisdamasi švirkštą ji vypsodavo puse lūpų, o skruostu varvėdavo dažas, Danielis porą kartų sumirksėjo. Tada ji neatrodydavo graži.

Pakėlęs galvą jis vėl išvydo virš durpyno sklandantį pelėsakalį. Danielis stovėjo ir žiūrėjo, kaip paukštis iš žolės pačiupo laukų pelę ir ją nusinešė.

Neišgirdo, kaip jie jį pasivijo, tik kažkas smarkiai trenkė į dešinį petį, ir jis kluptelėjo. Atsigręžęs pamatė tris berniukus.

– O, naujokėlis!

– Atsikniskit, palikit mane ramybėj.

Danielis nusigręžė, bet berniukai jį vėl stumtelėjo. Jis sugniaužė kumščius, nors žinojo, kad prasidėjęs gautų į kailį. Jų buvo per daug. Sustojo, kuprinė nukrito ant žemės.

– Gera gyventi su sena ragana, ką?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Kam taip darai? Gal tu pedikas? Ooo!

Didžiausias vaikėzas pakraipė klubus ir delnu pasitrynė krūtinę. Danielis krepšyje turėjo peilį, bet nebuvo laiko jo ieškoti. Jis puolė didžiausią vaikį – galva smogė jam į pilvą.

Skaudžiai.

Berniokas sužiaukčiojo, lyg ruoštųsi vemti, bet kiti du paguldė Danielį. Ėmė spardyti jam šonus, kojas, rankas ir galvą. Danielis alkūnėmis užsidengė veidą, bet pederastu išvadinęs vaikis sugriebė už plaukų ir atlošė galvą. Danielis pajuto, kaip smakras pakilo, kaklas išsitempė. Bernioko kumštis vožė Danieliui į nosį. Danielis išgirdo trakštelėjimą ir pajuto kraujo skonį.

Jie paliko jį kraujuojantį žolėje.

Danielis gulėjo susirietęs, kol balsai nutyko. Burna buvo pilna kraujo, sopėjo visą kūną. Ėmė dilgsėti ir niežėti rankas. Pramerkęs akis ir pažvelgęs į dilbį jis pamatė, kad šis nusėtas baltomis dėmelėmis. Danielis gulėjo dilgėlyne. Apsivertė ir atsiklaupė. Neverkė, bet akyse tvenkėsi ašaros, tad jis nusibraukė jas nudilginta ranka. Ašaros trumpam numalšino perštėjimą, paskui ėmė niežėti.

Pro šalį vedinas šunimi pėdino pagyvenęs vyras. Rotveileris suraukęs snukį urzgė ant Danielio, šuniui iš nasrų varvėjo seilės. Šuo sulojo, sužvangėjo grandinė, Danielis net krūptelėjo. Tada atsistojo.

– Tu sveikas, vaikine? – žingsniuodamas tolyn per petį paklausė vyras.

Danielis nusigręžė ir pasileido bėgti. Per parkelį nulėkė į Bramptono stotį. Pinigų autobusui ar traukiniui neturėjo, bet kelią į Niukaslą žinojo. Dūmė laikydamasis už suspardyto šono, paskui paėjėjo ir vėl pamėgino bėgti.

Automobiliai riedėjo pro šalį taip greitai, kad net išmušdavo jį iš pusiausvyros. Galvoje minčių neliko, tik skaudėjo nosį,

maudė šoną, į gerklę tekėjo kraujas, bjauriai perštėjo ranką, o jis pats jautėsi lengvas, lyg išdegęs, regėjos, tuoj pakils kaip popierėlis kamine. Kraujas iš nosies sukrešėjo ant smakro, ir jis jį nutrynė. Pro nosį alsuoti negalėjo, bet nenorėjo jos kliudyti, kad vėl nepratrūktų. Buvo šalta. Jis nusiraitojo ir užsisagstė marškinių rankoves. Sudilginta, ištinusi oda trynėsi į marškinių medvilnę.

Namo. Jis svajojo būti su ja, nesvarbu kur. Socialinė darbuotoja pranešė, kad ją išrašė iš ligoninės. Ji pasveikins jį, apkabins, ir jis pasijus kaip namie. Jau vos neapsigręžė, bet prieš akis iškilo jos vaizdas. Jis užmiršo automobilius, nelygų kelią ir kraują gerklėje. Prisiminė, kaip mama dažydavosi, kaip išlipusi iš vonios kvepėdavo talku. Užmiršo net šaltį.

Danielis troško. Liežuvis lipo prie gomurio. Pamėgino užmiršti troškulį, prisiminė, kaip ji pirštais kedendavo jam plaukus. Bandė atkurti, kada tai buvo. Paskui jau kelis kartus kirposi. Ar ji lietė dabar ant jo galvos augančius plaukus?

Jam žingsniuojant ir ant pirštų skaičiuojant mėnesius, sustojo autobusiukas.

Danielis pasitraukė. Vairuotojas buvo ilgaplaukis vyras ištatuiruotu dilbiu. Atidaręs langą jis pasilenkė ir sušuko:

– Kur trauki, vaikine?

– Į Niukaslą.

– Tai šok.

Danielis žinojo, kad vyras gali būti iškrypėlis, bet vis tiek klestelėjo šalia. Troško išvysti mamą. Vairuotojas gana garsiai klausėsi radijo, tad Danielis nejuto poreikio kalbėti. Vyras vairavo sunėręs rankas ant vairo. Sukiojant vairą, rankų raumenys judėjo. Jis dvokė senu prakaitu, autobusiukas buvo purvinas, primėtytas sumaigytų skardinių ir tuščių cigarečių pakelių.

– Ei, vyruti, geriau užsisek diržą!

Danielis padarė, kaip liepta.

Vyras iš pakelio ant prietaisų skydelio išsitraukė cigaretę, įsikando ją ir paprašė Danielio paduoti prie jo kojų besimėtantį žiebtuvėlį. Danielis stebėjo, kaip vairuotojas degasi cigaretę. Jam ant rankos buvo nuogos moters tatuiruotė, o ant kaklo – randas lyg nuo nudegimo.

Vyras atidarė langą ir išpūtė dūmus į pro šalį lekiantį orą.

– Nori?

Kandžiodamas lūpą Danielis paėmė cigaretę. Užsidegė ją ir, kaip vairuotojas, atsidarė langą. Vieną koją prisitraukė ant sėdynės, kairę ranką atrėmė į atdarą langą. Rūkydamas Danielis jautėsi laisvas, įžeistas, pašėlęs ir vienišas. Nuo cigaretės apsiašarojo. Atsilošęs gaudė vėją. Pykino, kaip visada rūkant, bet jis žinojo, kad neapsivems.

– Kokie reikalai Niukasle?

– Tik noriu pamatyti mamą.

– Susipešei, ką?

Danielis gūžtelėjo ir vėl užsitraukė.

– Namie nusiprausi.

– Jo.

– Ką būtum daręs, jei nebūčiau sustojęs?

– Būčiu ėjęs.

– Ėė, vaikine, kelias tolimas. Būtum užtrukęs visą naktį.

– Man nesunku, bet vis tiek ačiū, kad paėmėte.

Vairuotojas nusikvatojo, tik Danielis nesuprato, iš ko. Priekiniai vyro dantys buvo aplūžę. Jis baigė rūkyti cigaretę ir spragtelėjo nuorūką pro langą. Danielis stebėjo, kaip tolsta raudonos kibirkštėlės. Jis irgi norėjo išmesti savąją, bet buvo surūkęs tik pusę. Bijojo prisidaryti nemalonumų už švaistymą. Kelis kartus įtraukė ir, kai vairuotojas pasilenkęs pro langą atsikrenkštė ir nusispjovė, išspriegė cigaretę pro langą.

– Ar mama tau išvirs arbatos?

– Jo.

– Kuo ji tave pavaišins?

– Pavaišins... jautienos kepsniu ir Jorkšyro pudingu.

Mama jam iškepdavo tik duonos skrebučių. Su gardžiu sūriu.

– Antradienį jautienos kepsnys? Oho, norėčiau pas jus pagyventi. Neblogai. Kur man tave išmesti?

– Centre. Kur patogiau.

– Vaike, galėčiau pargabenti tave namo. Nakvosiu Niukasle. Nenoriu, kad pavėluotum kepsnio. Kur gyveni?

– Kaugeite, jis yra...

Vyras vėl nusikvatojo, ir Danielis suraukęs kaktą pažvelgė į jį.

– Supratau, vaike. Aš gi žinau Kaugeitą. Nuvešiu tave ten.

Išlipus Danieliui pasidarė šalta. Vyras išleido jį prie kelio žiedo ir nuvažiuodamas patūtavo.

Danielis susigūžęs nudūmė Pontelando keliu, paskui Kaštonų alėja ir atsidūrė Gudobelių žiede. Pastaruosius dvejus metus čia gyveno jo mama. Prieš kelis mėnesius socialinė tarnyba jam leido čia pernakvoti. Tai buvo baltas namas gatvelės gale, prie dviejų užkaltų raudonų plytų pastatų. Danielis pribėgo prie jo. Iš nosies vėl pasipylė kraujas, bėgant skaudėjo, tad jis sumažino greitį. Pakėlęs ranką palietė nosį. Ji atrodė per didelė, tarsi nesava. Netgi kraujo užkimšta nosimi jis užuodė, kad pirštai dvokia cigarete. Kuprinė maskatavo ant pečių, tad jis ją pasiėmė į ranką.

Sustojo prie takelio namo. Visi langai buvo išdužę, viršutinis išimtas, viduje juoda. Susiraukęs jis pažvelgė į mamos langą. Temo, bet šis langas atrodė dar juodesnis už kitus neapšviestus langus. Žolė kieme siekė iki kelių, takelis buvo apžėlęs. Jis

milžiniškais žingsniais nubrido per žolę prie šoninių durų. Ant žolės mėtėsi įvairiausių daiktų: suplotas kūginis kelio ženklas, apverstas vaikiškas vežimėlis, senas batas. Lojo šuo. Danielis sunkiai šnopavo.

Prieš pasukdamas rankeną jis pastovėjo prie durų. Širdis baladojosi, ir jis prikando lūpą. Čia jo nelaukė kepsnys. Vis dėlto jis pasvajojo, kad mama atlapotų duris ir apglėbtų jį. Gal šiuo metu ji neturi vaikino. Gal pas ją nėra draugų. Gal ji blaivi. Gal iškeps jam skrebučių, ir jie kartu sėdės ant sofos ir žiūrės „Teismą". Krūtinėje keistai degino. Jis sulaikė kvapą.

Atidaręs duris ir įėjęs į prieškambarį, pajuto drėgmės ir svilėsių tvaiką. Dirstelėjo į svetainę, bet ten buvo tamsu. Jis neverkė. Įėjo vidun. Virtuvės nebebuvo. Danielis priglaudė prie sienos ranką ir pažvelgė į juodą delną. Oras nuo dūmų tebebuvo drėgnas, graužė gerklę. Sofa svetainėje buvo sudegusi iki spyruoklinių griaučių. Jis užlipo laiptais. Kilimas žliugsėjo nuo vandens, turėklai buvo apanglėję. Vonia ir kriauklė – suodinos. Miegamajame veidrodinės spintos durys buvo sudužusios, bet jam pavyko jas praverti. Drabužiai viduje liko nesudegę. Danielis šmurkštelėjo į spintą ir prispaudė prie veido jos sukneles. Atsitūpė tarp jos batų ir basučių. Kaktą priglaudė prie kelių.

Nežinojo, kiek pratūnojo spintoje, bet po kiek laiko ant laiptų kažką išgirdo. Žmogus vaikščiojo iš kambario į kambarį ir šūkavo:

– Ar čia kas nors yra?

Danieliui knietėjo sužinoti, kur jo mama, bet kai išėjo į koridorių, vyras sugriebė už apykaklės ir prirėmė prie sienos. Jis buvo tik šiek tiek aukštesnis už Danielį. Vilkėjo baltą liemenę. Pro degėsių tvaiką Danielis užuodė sūrsvą jo prakaitą. Vyras pilvu spaudė Danielį prie sienos.

– Ką, po velnių, čia dirbi? – riktelėjo vyras. – Nešdinkis iš čia.

– Kur mano mama?

– Tavo mama? Kas ta tavo mama?

– Ji čia gyveno, dar liko jos drabužiai.

– Narkomanai supleškino namus, nieko nepaliko. Jie net nesuprato, kad dega. Turėjau iškviesti gaisrinę. Galėjo sutvatėti visa gatvė.

– O kaip mama?

– Apie tavo mamą nieko nežinau. Visus išgabeno neštuvais – turbūt taip ir neatsikvošėjusius. Vienas visai suskrudo. Buvo šlykštu. Net negalėjai suprasti, ten vyras ar moteris.

Danielis išsirangė ir nurūko laiptais žemyn. Girdėjo, kaip vyras šaukė pavymui. Bėgdamas pravirko, paslydo ir nuriedėjo kelis laiptus. Apsibrozdino ranką, bet skausmo nejuto. Atsistojęs išmovė pro duris, užkliuvo už suploto kelio ženklo. Kojos dundėjo į šaligatvį. Jis nežinojo, kur lekia, bet lėkė kiek kojos neša. Kuprinė turbūt kažkur nukrito: prie spintos ar ant laiptų, tad be nepatogaus jos svorio jis jautėsi lengvas ir greitas. Pasileido Pontelando keliu.

Prie jo, tamsoje sėdinčio ant Vakarų kelio šaligatvio, priėjo policininkė. Danielis nepakėlė galvos, bet kai ji paragino eiti kartu, pakluso, nes buvo pervargęs. Komisariate buvo paskambinta jo socialinei darbuotojai, ir ši jį pargabeno Minei.

*

Į Bramptoną jie atvyko jau po dešimtos. Miestelyje buvo labai tamsu, žali laukai po nakties dangumi atrodė juodi. Žvalgantis pro automobilio langą, Danielio vokai apsunko. Trisija jam aiškino apie bėgimus ir nepilnamečių kolonijas, apie tai, kaip

jis ten pateks, jei nesugebės gyventi namuose. Danielis nesiteikė nė žvilgtelėti į ją. Nuo jos kvepalų graužė nosį ir skaudėjo galvą.

Minė stovėjo prie lauko durų, apsisupusi didžiuoju savo megztiniu. Danieliui išlipus iš automobilio, pribėgo Blicas. Minė ištiesė rankas, bet Danielis išsisuko ir nudrožė į namus. Šuo nubidzeno paskui jį. Sėdėdamas laiptų apačioje, Danielis žaidė su šuns ausimis – aksominiais kvadratėliais – ir laukė, kol jiedvi įeis. Blicas išsitiesė ant nugaros, kad Danielis galėtų paglostyti jam pilvą, ir berniukas, nors pavargęs, atsiklaupė prie šuns. Baltas pilvo kailis buvo purvinas nuo lauko.

Už durų Danielis girdėjo Minę ir Trisiją. Jos kuždėjosi. *Mokykla. Motina. Policija. Gaisras. Nuspręsti.* Nors ir kaip ištempė ausis, daugiau nieko nenuklausė. Jis mėgino teirautis apie mamą ir policininkų, ir socialinės darbuotojos... Policija nesiteikė nė pamėginti išsiaiškinti, o Trisija automobilyje pažadėjo patikrinti, kas jai atsitiko, ir, ką nors sužinojusi, pranešti Minei.

– Kodėl Minei, kodėl negali pasakyti tiesiai man? – užriko ant jos Danielis.

– Jei blogai elgsiesi, kitamet atsidursi Jaunimo globos centre ir ten gyvensi iki aštuoniolikos.

Minė uždarė duris ir, įsisprendusi į klubus, pažvelgė į jį.

– Kas yra?

– Atrodo, buvo sunki diena. Pripilsiu tau vonią.

Danielis tikėjosi išgirsti ką nors kita. Buvo nusiteikęs griežtiems žodžiams. Nuėjo į vonią ir sėdėjo ant klozeto, kol ji vonioje maišė putas. Veidrodis apgaravo, padvelkė švara.

Paėmusi rankšluostį, Minė pamirkė jį šiltoje vonioje.

– Nosis atrodo bjaurokai. Leisk, prieš lipant apvalysiu kraują. Truputį per vėlu, bet uždėsime ant jos ledo. Juk nenorime,

kad tavo nosis liktų suplota kaip bokserio, ar ne? Tokiam gražiam berniukui netiktų.

Danielis leido Minei pasirūpinti juo. Ji elgėsi švelniai, šiltu rankšluosčiu numazgojo prikepusį kraują, apšluostė aplink nosį.

– Skaudėjo, mielasai?

– Nelabai.

– Tu tikras narsuolis.

Minei pasilenkus, Danielis užuodė džino kvapą iš jos burnos.

Baigusi ji perbraukė jam per plaukus ir priglaudė delną prie skruosto.

– Nori apie tai pasikalbėti?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Ieškojai mamos?

– Jos ten nebuvo.

Balsas užkimo.

Minė švelniai prisitraukė jį prie savęs, ir jis skruostu pajuto šiurkščią megztinio vilną. Vėl pravirko, nors pats nesuprato, dėl ko.

– Gerai, gerai, – ji paglostė jam nugarą. – Verčiau išlieti, nei laikyti viduje. Trisija man praneš, ką sužinos apie tavo mamą. Viskas bus gerai. Suprantu, dabar atrodo kitaip, bet aš vos tave pamačiusi supratau, kad esi ypatingas berniukas. Tu stiprus ir protingas. Ne visąlaik būsi mažas. Kad ir ką tvirtintų žmonės, suaugus kur kas geriau. Pats priimi sprendimus, gyveni, kur nori ir su kuo nori. Tavęs laukia puikus gyvenimas.

Vonioje buvo drėgna nuo garų. Danielis jautėsi labai pavargęs. Priglaudė galvą prie jos pilvo ir pravirko. Apkabino ją per klubus. Rankos nesuėjo, bet buvo gera ilsėtis ant jos pilvo ir jausti, kaip alsuojant jis kilnojasi.

Danielis atsisėdo ir rankove nusišluostė akis.

– Na, lipk ir sušilk, kol sutaisysiu vakarienę. Purvinus drabužius sumesk ant grindų. Atnešiu pižamą.

Minei išėjus, Danielis nusirengė ir įlipo į vonią. Ji buvo per karšta, ir jis ne iš pat karto atsigulė. Putos šnypštė. Rankos atrodė siaubingai: nubrozdintos nuo laiptų, mėlynos nuo spardymo. Mėlynių buvo ir ant šonkaulių, ir ant šonų. Įlindęs į vonią jis pasijuto geriau. Atsigulė ant nugaros ir, panardinęs galvą po vandeniu, susimąstė, ar panašiai atrodo mirus: šilta, tylu, supa vanduo. Plaučiuose pajutęs spaudimą atsisėdo. Minei įėjus, jis šluostėsi nuo veido putas.

Ji padėjo pižamą ant klozeto, ant viršaus patiesė rankšluostį. Prie vonios stovėjo kėdė, ji pasirėmė į kriauklę ir atsisėdo.

– Kaip vanduo? Ar bent kiek geriau?

Jis linktelėjo.

– Turiu pasakyti, atrodai gražiau. Na ir išgąsdinai su tuo savo krauju. Kas atsitiko? Pasižiūrėk į rankas. Visos sudaužytos.

– Mokykloj susimušiau.

– Su kuo? Bramptone pažįstu visus. Jie perka mano kiaušinius. Galiu pasišnekėti su jų mamomis.

Danielis įkvėpė. Jau ketino išrėžti, kad suspardytas buvo dėl jos, bet apsigalvojo. Jautėsi pernelyg pavargęs su ja ginčytis, be to, ji jam truputėlį patiko – tik už tai, kad sutvarkė nosį ir prileido vonią.

– Norėsi valgyti?

Jis linktelėjo.

– Vakarienei išviriau troškinio. Tavo porcija šaldytuve. Jei nori, pašildysiu.

Danielis vėl linktelėjo ir prilietė nosį patikrinti, ar nekraujuoja.

– O gal nakčiai verčiau suvalgysi skrebutį su sūriu? Ir išgersi kakavos?

– Skrebutį su sūriu.

– Gerai. Einu kepti. Netrukus lipk. Jei per ilgai užsisėdėsi, sušalsi.

– Mine, – jai einant pro šalį, Danielis uždėjo ranką ant vonios krašto. – Žinai, tas drugelis – kodėl jis tau taip patinka? Ar jis labai brangus?

Ji tvirčiau susisiautė megztinį. Danielis neketino būti įžūlus. Jam tik buvo smalsu, bet Minė užsivėrė.

– Man jis labai brangus, – atsakė ji. Jau ketino išeiti, bet prie durų atsigręžė. – Jį padovanojo dukra.

Danielis pasilenkė per vonios kraštą, kad pamatytų jos veidą. Akimirką Minė atrodė liūdna, paskui išėjo; jis girdėjo ją dūsaujant, kai leidosi laiptais žemyn.

Vėliau savo kambaryje, klausydamasis, kaip migdamas girgžda namas, jis patikrino, ar mamos vėrinys tebėra vietoje, o peilis tebeguli po pagalve.

7

Danielis, mentimis įsirėmęs į vairuotojo sėdynę, lėkė M6. Atsidarė langą, iškišo alkūnę. Vėjo ūžesys bemaž nustelbė radiją, bet jam reikėjo oro. Riedėdamas į šiaurę, jis juste juto magnetinę trauką. Į laidotuves vykti neketino, bet savaitgalis praėjo nerimastingai, ramybės nedavė mintys tai apie Sebastianą, tai apie Minę. Šeštą ryto pabudo skaudama galva, nusiprausė po dušu, apsirengė ir sėdo į automobilį. Kelyje praleido jau bemaž keturias valandas, vairavo nedėmesingai, mąstydamas apie ateitį ir prisimindamas praeitį, koja stipriai nuspaudęs greičio pedalą.

Įsivaizdavo, kaip atvyks į Bramptoną, kaip atkakli žaluma privers sulėtinti greitį, kaip ore draikysis mėšlo kvapas. Įsivaizdavo, kaip sustojęs prie jos namų klausysis dabartinio kiemsargio lojimo. Šuo prilėks prie jo: bokseris, mišrūnas ar kolis. Kad ir kokių traumų patyręs, Minei liepus nutilti šuo paklus ir sustos. Ji pasakys šuniui, kad Danielis savas ir nėra ko triukšmauti.

Savas. Virtuvės grindys bus neplautos, glaistas aplink langus apkapotas vištų. Minė išgėrusi, pasiūlys jam, ir jis neatsisakys, po pietų jie siurbčios džiną, kol ji susigraudins, kad pagaliau jį pamatė, ir apraudos išsiskyrimą. Bučiuos jį citrininėmis lūpo-

mis ir kalbės, kaip jį myli. *Myli.* Kaip jausis jis? Labai seniai nebuvo šalia, bet kvapas atrodys pažįstamas. Nors jis taip pyksta, kad niežti nagai smogti, jos kvapas jį nuramins ir jis atsisės su ja svetainėje. Mėgausis jos draugija ir stebės, kaip kalbant išrausta jos veidas. Nuo jos artumo, gyvos airiškos tarmės jam palengvės. Tai bus lyg krikštas, jį užlies atpirkimas, permerks kaip šiaurės lietus, apvalys prieš ją, ir jis bus pasirengęs susitaikyti su viskuo, ką padarė, su viskuo, ką ji jam padarė. Atleis jiems abiem.

Danielis įsuko į poilsio aikštelę.

„Niekada tau neatleisiu“, – kadaise, labai seniai, šaukė jis.

„Vaike, aš ir pati sau niekada neatleisiu. Kaip galėčiau to tikėtis iš tavęs“, – vėliau, po daugelio metų, telefonu kalbėjo ji – mėgino jam pasiaiškinti. Danieliui tik išsikrausčius į Londoną, ji skambindavo dažnai, vėliau, bėgant metams, vis rečiau, lyg būtų praradusi viltį, kad jis jai atleis.

„Tenorėjau tave apsaugoti“, – mėgindavo įrodyti ji, bet Danielis nė nesiklausydavo. Niekada neleido jai pasiaiškinti, nors ir kaip ji stengėsi. Ne viskas atleidžiama.

Danielis nusipirko kavos ir ištiesė kojas. Iki Bramptono buvo likę trisdešimt kilometrų. Oras atvėso, jis tarėsi užuodžiąs sodybų kvapus. Kavą pasidėjęs ant automobilio stogo, jis susikišo rankas į kišenes ir susigūžė. Nuo įdėmaus žiūrėjimo į kelią perštėjo akis. Jau buvo beveik pietų metas, ir kava tik suerzino skrandį. Danielis pervažiavo pusę šalies, bet dabar negalėjo sau paaiškinti kodėl. Jeigu nebūtų sukoręs tiek kelio, grįžtų atgal.

Paskutinius trisdešimt kilometrų jis važiavo lėtai, pirma juosta, klausydamasis oro švilpesio pro atvirą langą. Rouzhilo žiede įsuko į trečią kelią, susigūžė išvydęs rodykles į Heksamą ir Niukaslą.

Už upėtakių fermos prieš akis atsivėrė Bramptonas, įsodintas į dirbamus laukus lyg grubus brangakmenis. Į šoną nuo kelio sklandė pelėsakalis, paskui išnyko. Kaip jis ir tikėjosi, pasklido šiltas, raminamas mėšlo kvapas. Po Londono čia buvo labai gaivu. Raudonų plytų savivaldybės pastatai ir tvarkingi darželiai atrodė mažesni, nei jis prisiminė. Miestelis buvo paprastas ir tykus. Pasitikrinęs greitį Danielis jį pravažiavo ir įsuko į sodybą Karlailo kelyje, kur jis užaugo.

Jis sustojo prie Minės ūkio ir kelias minutes prasėdėjo susidėjęs rankas ant vairo, klausydamasis savo alsavimo. Galėjo apsisukti ir išvažiuoti, bet išlipo iš automobilio.

Labai lėtai priėjo prie durų. Pirštai drebėjo, gerklė buvo išdžiūvusi. Nelojo joks mišrūnas, negiedojo užkimęs gaidys, nekudakavo vištos. Namai buvo užrakinti, nors Danielis kieme lyg ir įžiūrėjo vyriškų batų žymes. Pažvelgė į buvusio savo kambario langą. Rankos kišenėse susigniaužė į kumščius.

Jis užėjo už namo. Vištidė tebestovėjo, tik tuščia. Vėjas varstė duris, pinučiai buvo aplipę baltomis plunksnelėmis. Ožkos nerado, tik purve pastebėjo kanopų pėdsakus. Ar galėjo nutikti taip, kad senos ožkos ją pergyveno? Danielis atsiduso, susimąstė apie tai, kaip gyvuliai išeina ir jų vietą užima nauji – lygiai taip išeidavo jos globoti vaikai.

Danielis išsitraukė namų raktus. Kartu su raktais nuo buto Londone jis tebesinešiojo Minės namų raktus. Tuos pačius žalvarinius automatinių durų raktus, kuriuos ji jam davė vaikystėje.

Atidarius duris iš namų trenkė drėgme; viduje buvo tylu. Šaltis stvarstė kaip senyvos rankos. Jis šmurkštelėjo vidun ir užsitempė ant rankų megztinio rankoves, kad būtų šilčiau. Namai tebekvepėjo ja. Danielis sustojo virtuvėje, pirštais perbraukė užgriozdintą darbastalį, siuvimo rinkinį, gyvūnų ėdalo

dėžes ir stiklainius su monetomis, sagomis ir spagečiais. Virtuvės stalas buvo nukrautas laikraščiais. Grindlentėmis šmirinėjo atsargūs vorai.

Jis atidarė šaldytuvą. Maisto buvo mažai, bet jo niekas neišėmė. Pomidorai susitraukė, užsidėjo pilkas pūkuotas kepures. Pusbutelis pieno sugižo ir pagelto. Salotos suvyto it jūros dumbliai. Danielis uždarė dureles.

Nuėjo į svetainę, kur ant sofos tebegulėjo paskutinis jos skaitytas laikraštis. Taigi antradienis buvo paskutinė jos namie praleista diena. Jis įsivaizdavo ją pakėlusią kojas skaitant „Guardian". Palietė laikraštį, ir kūnu perbėgo šiurpas. Jautėsi jai artimas ir tuo pat metu tolimas, tarsi ji būtų atspindys, matomas lange ar ežere.

Senas pianinas prie lango buvo atidarytas. Danielis išsitraukė kėdutę ir atsisėdo klausydamasis, kaip nuo jo svorio įsitempia medis. Pėda švelniai pamaigė vieną pedalą, pirštus visu svoriu nuleido ant klavišų, išleido ausį rėžiantį garsą. Prisiminė vaikystės vakarus, kai nusliūkindavo žemyn ir, sėdėdamas ant laiptų, šildydamas kojas viena į kitą, klausydavosi, kaip ji skambina. Ji atlikdavo lėtus, liūdnus klasikos kūrinius, kurių jis andai nepažino, bet vėliau, suaugęs, įvardijo: Rachmaninovą, Elgarą, Bethoveną, Ravelį, Šostakovičių. Kuo labiau ji apgirsdavo, tuo garsiau skambindavo ir tuo daugiau natų praleisdavo.

Jis prisiminė, kaip stovėdavo šaltame koridoriuje ir stebėdavo ją pro praviras svetainės duris. Ji taip užguldavo klavišus, kad, regis, pats pianinas imdavo prieštarauti. Basos įdiržusios pėdos maigydavo pedalus, ant veido krisdavo žilos garbanos.

Danielis, spaudydamas pavienius klavišus, šypsojosi. Skambinti jis nemokėjo. Minė porą kartų bandė jį mokyti. Smilius surasdavo natas, ir jis klausydavosi jų garso: šalto, trūkčiojančio,

vienišo. Tai prisiminęs jis užsimerkė; kambaryje dar tvyrojo slogus, aitrus šuns kvapas. Kažin, kur Minei mirus dėjosi šuo?

Kasmet, kiek jis ją pažinojo, rugpjūčio aštuntą, vis iš naujo klausydamasi tos pačios plokštelės, ji pasigerdavo iki sąmonės netekimo. Ji neleisdavo jam kliudyti tos plokštelės. Rūpestingai ją slėpė, tik tą vieną dieną metuose išsitraukdavo ir paleisdavo, plonai adatėlei leisdavo suktis nučiupinėtais grioveliais. Ji sėdėdavo apytamsėje svetainėje, apšviestoje tik krosnies, ir klausydavosi Ravelio koncerto pianinui G mažor. Danielis tik universitete sužinojo kūrinio pavadinimą, nors seniai buvo įsidėmėjęs kiekvieną natą.

Kartą ji leido jam pasėdėti drauge. Jam buvo trylika ar keturiolika, jis vis mėgino ją perprasti. Minė jį pasodino veidu į patefoną, brėžiantį kelią į muziką, ir liepė netriukšmauti. Ji lingavo smakrą aukštyn žemyn ir laukė natų, sukelsiančių jai sielvartą.

Pasigirdus muzikai, jis atsigręžė į ją; nustebo, kaip ją paveikė kūrinys. Minė priminė mamą, besileidžiančią heroiną. Ta pati ekstazė, gilus susikaupimas, jaudulys, troškimas dar kartą tai patirti.

Iš pradžių atrodė, kad Minė akimis seka natas, ji alsavo giliai, krūtinė kilnojosi. Akys pritvinko ašarų, Danielis net iš kito kambario galo matė, kaip jos žvilga. Ji buvo panaši į paveikslą – Rembrantą: spindintį, kaimišką, artimą. Pirštai ant krėslo mėgdžiojo natas, nors ji nė karto neskambino šio kūrinio. Klausydavosi, bet niekada, nė kartelio neskambino.

Pasigirdo disonansai A # ir B. Jiems be atvangos skambant, susitvenkė ir išriedėjo vieniša ašara, perbėgo skruostu. Garsai buvo neharmoningi, bet vis dėlto teisingi: išreiškė, ką ji jautė.

Ji, regis, laukė tų disonansų, kaip pirštai ieško žaizdos.

Rugpjūčio naktimis Danielį dažnai pažadindavo pianino garsai, ir, nutykinęs žemyn, jis pamatydavo ją verkiančią. Rauda veržte veržbeing davosi, lyg Minę kas būtų daužęs į pilvą. Danielis prisiminė, kaip klausydamasis susiriesdavo į kamuoliuką, nuogąstaudamas dėl jos, nesuprasdamas, kas blogai, negalėdamas jos paguosti. Jis bijodavo įeiti į kambarį ir susidurti su ja tokia. Priprato matyti ją stiprią, nenugalimą: narsesnę, tvirtesnę nei jo mama. Vaikystėje jis nesuvokė jos širdgėlos. Niekada iki galo nesuprato, *ko* ji sielvartauja. Pamilo stiprias jos blauzdas, raumeningas rankas ir garsų, skambų juoką. Negalėjo žiūrėti į ją palūžusią, gedinčią.

O rytą vėl viskas būdavo gerai. Palesinusi vištas, ji išgerdavo dvi aspirino tabletes, sukirsdavo kiaušinienę ir tuo viskas baigdavosi iki kitų metų. Kitą vasarą pasikartodavo. Jos skausmas, regis, nesilpo. Kasmet grįždavo toks pat aršus, kaip žiemos speigas.

Danielis susimąstė apie tai. Minė mirė devintą ar dešimtą rupgjūčio. Ar ją galiausiai pražudė sielvartas?

Jis apsidairė po kambarį. Nustebo pajutęs namų svorį. Jį apsupo ir prislėgė čia saugomi prisiminimai. Galvojo apie jos ašaras ir juoką: smagų, nevaržomą, kadaise jį sužavėjusį. Paskui prisiminė, ką ji jam padarė. Jos nebeliko, bet jis vis dar negalėjo jai atleisti. Suprasti suprato, bet to neužteko.

Danielis uždarė pianino dangtį. Pažvelgė į Minės kėdę, prisiminė, kaip ji sėdėdavo susikėlusi kojas ir sekdavo pasakas, jos akyse atsispindėdavo ugnis, o skruostai iš džiaugsmo parausdavo. Prie kėdės gulėjo dokumentų dėžė. Danielis ją paėmė ir atsisėdo į Minės kėdę patikrinti, kas ten yra. „Brampton News“ ir „Newcastle Evening Times“ iškarpos nupleveno jam ant kelių kaip išsigandusios kandys.

TRAGIŠKA ŠEŠIAMETĖS ŽŪTIS

Automobiliui, kuriuo važiavo moteris su dviem vaikais, patekus į avariją, žuvo šešiametė Delija Flin iš Bramptono Kambrijoje. Kitas vaikas buvo nesmarkiai sužeistas ir ketvirtadienį išleistas iš ligoninės. Delija, nuvežta į Karlailo ligoninę, po dviejų dienų mirė nuo sunkių vidinių sužalojimų.

Automobilį vairavusi vaiko motina, atsipirkusi menkais sužeidimais, atsisakė pareikšti savo nuomonę.

Buvo dar du straipsniai apie automobilio avariją, bet Danielio dėmesį patraukė kita iškarpa. Ji buvo išplėšta iš vidinės laikraščio dalies ir gerokai apdriskusi.

ŪKININKAS RASTAS NEGYVAS, SPĖJAMA, NUSIŽUDĘS

Iš šių vietų kilęs Bramptono ūkininkas antradienio naktį buvo rastas nusišovęs. Atliekami tyrimai, bet jo mirtis policijai nekelia įtarimų.

Danielis sėdėjo tylioje, šaltoje svetainėje. Vaikystėje jis mėgino išklausinėti Minę apie šeimą, bet ji kaskart pakeisdavo temą. Dokumentų dėžė buvo prikrauta Delijos paveikslų: pirštų atspaudų, lapų atvaizdų, mozaikų iš lęšių ir makaronų. Nė pats nežinodamas kodėl, Danielis sulankstė abi laikraščių iškarpas ir įsikišo į užpakalinę kišenę.

Buvo šalta, jis vaikščiojo patrepsėdamas. Pakėlė ragelį. Telefonas išjungtas. Mirksėjo atsakiklis, ir jis perklausė žinutes.

Kvėpčiojantis moters balsas šnabždėjo: „Mine, čia Agnesė. Girdėjau, sekmadienį negalėsi ateiti. Tik norėjau pasakyti, kad mielai užimsiu tavo prekystalį. Tikiuosi, nelabai sunkiai sergi. Pasišnekėsime vėliau...“

Atsakiklis perjungė kitą žinutę: „Ponia Flin, čia daktaras Hargrivzas. Tikiuosi, galėsite man atskambinti. Iš jūsų gydy-

tojo gavau rezultatus. Neatėjote paskirtu laiku. Turėsite pasiaiškinti ir, tikiuosi, sutarsite kitą laiką. Ačiū."

„Daugiau žinučių nėra", – paskelbė automatas.

Koridoriuje prie telefono ant kėdės buvo sukrauta šūsnis laiškų. Danielis juos peržvelgė. Čia buvo elektros tinklų ir telefono kompanijos skolų raštai, laiškai iš Gyvūnų globos draugijos ir labdaringos veterinarinės ligoninės, „Farmers Weekly" egzempliorius. Danielis nušlavė juos ant žemės ir atsisėdo delnu užsidengęs burną.

Galvoje skambėjo šiurpūs, nedarnūs garsai. *Mirė. Mirė. Mirė.*

Danielis negalėjo nakvoti gildančiuose Minės namuose. Susirado kambarį vietiniame viešbutyje, suvalgė pernelyg žalią kepsnį ir išgėrė butelį raudonojo vyno. Nė nenusirengęs užmigo ant nailoninės antklodės drėgname kambaryje, dvokiančiame taip, lyg čia kas nors būtų miręs. Važiuodamas paskambino Minės įgaliotiniui Kaningemui. Kaip ir tikėjosi, laidotuvės turėjo vykti Kroholo krematoriumo koplyčioje.

Išaušo antradienio rytas. Bramptone buvo vėsiau nei Londone, debesys dengė saulę. Danielis uodė medžių kvapą, atkakli jų žaluma net slėgė. Buvo pernelyg tylu, o išgirdę jo žingsnius žmonės, regis, nusigręždavo. Jis ilgėjosi Londono anonimiškumo, skubros ir triukšmo.

Atvykęs pamatė atviras koplyčios duris ir buvo palydėtas vidun. Salė prisirinko puspilnė. Išlydėti Minės atėjo jos amžiaus vyrai ir moterys. Danielis atsisėdo gale, tuščio klaupto viduryje. Prie jo priėjo aukštas, liesas, pliktelėjęs vyras.

– Ar jūs... Danis? – pašnibždom paklausė vyras, nors pamaldos dar nebuvo prasidėjusios.

Danielis linktelėjo.

– Džonas Kaningemas, malonu susipažinti.

Jo delnas buvo sausas ir kietas. Danielis juto, kad jo paties ranka drėgna nuo prakaito.

– Labai džiaugiuosi, kad nusprendėte atvykti. Ateikite arčiau. Geriau matysis.

Danieliui magėjo slapstytis užpakalyje, bet jis atsistojo ir paskui Kaningemą nusliūkino į priekį. Jam sėdantis, iš vaikystės pažįstamos moterys, ūkininkės, kurios dalydavosi su Mine turgaus prekystaliais, linkčiojo.

– Po laidotuvių pietų nebus, – Danieliui į ausį sušnabždėjo Kaningemas. Iš jo burnos kvepėjo pieniška kava. – Bet jei turėtumėte laiko pasišnekėti...

Danielis linktelėjo.

– Aš tarsiu jai kelis žodžius. Gal ir jūs norėtumėte? Galėčiau pranešti dvasininkui.

– Geriau kalbėkite jūs, – atsakė Danielis ir nusigręžė.

Per trumpas apeigas jis prasėdėjo taip sukandęs dantis, kad net ėmė mausti dešinio skruosto raumenis. Po giesmių dvasininkas minkšta Karlailo tarme pasakė kelis įprastus paguodos žodžius. Danielis susivokė spoksąs į karstą, vis dar negalėdamas patikėti, kad ji tikrai viduje. Dvasininkui pakvietus atsisveikinimo žodį tarti Džoną Kaningemą, jis sunkiai nurijo seiles.

Prie pakylos Minės įgaliotinis garsiai atsikrenkštė ir ėmė skaityti iš sulankstyto A4 formato lapo.

– Džiaugiuosi, kad šiandien esu tarp žmonių, susirinkusių pagerbti nuostabios moters, prašviesinusios mūsų visų ir daugelio kitų, negalėjusių čia atvykti, gyvenimą. Minė mums visiems buvo pavyzdys, ir aš tikiuosi, kad ji didžiavosi tuo, ko pasiekė gyvenime. Su Mine susipažinau po tragiškos jos vyro

Normano Flino ir dukters Kordelijos Rėjos Flin – tesiilsi jie ramybėje – mirties. Padėjau jai tvarkyti dokumentus.

Danielis išsitempė ir giliai įkvėpė. *Kordelija Rėja.* Jis nežinojo tikro mergaitės vardo. Retsykiais, kai Minė paminėdavo, ji būdavo Delija.

– Ilgainiui įvertinau jos draugystę ir·ėmiau ją gerbti kaip žmogų, tarnaujantį kitiems taip, kaip mes visi turėtume tarnauti. Minė buvo... maištininkė.

Pro ašaras pasigirdo kikenimas. Danielis susiraukė. Negalėjo laisvai alsuoti.

– Jai nerūpėjo, ką kiti apie ją mano. Vilkėjo taip, kaip norėjo, darė, ką užsimaniusi, kalbėjo, kas ateidavo į galvą... Galėjai ją mėgti arba... tiesiog pakęsti.

Vėl pasigirdo juokas, lyg kas daužytų kilimą.

– Ji buvo nuoširdi ir miela, globojo tuzinus gvenimo sužalotų vaikų, o devintame dešimtmetyje vėl tapo motina: įvaikino brangiausią sūnų Denį, laimė, galintį šiandien prie mūsų prisidėti...

Moterys, sėdinčios Danieliui iš dešinės, atsigręžė į jį. Jis pajuto, kaip rausta skruostai. Pasirėmė ant alkūnių.

– Dauguma mūsų Minę pažįstame kaip smulkią ūkininkę, mes dirbome kartu su ja arba pirkome jos produktus. Gyvūnus ji irgi prižiūrėjo rūpestingai ir dėmesingai. Ūkelis jai nebuvo tik pragyvenimo šaltinis, gyvūnai jai buvo lyg vaikai, reikalingi jos globos, ir ji jais uoliai rūpinosi. Štai mano, kaip draugo, įspūdžiai. Ji buvo nepriklausoma, maištinga, savarankiška, bet, svarbiausia, atjaučianti moteris. Jai išėjus, pasaulis tapo daug skurdesnis. Mine Flin, Dievas tave myli, ilsėkis ramybėje.

Danielis matė, kaip šalia sėdinčios moterys nunarino galvas. Jis padarė tą patį tebejausdamas, kaip dega skruostai. Viena moteris pravirko.

Kaningemas atsisėdo, moteris iš dešinės patapšnojo jam per petį. Dvasininkas abiem rankomis atsirėmė į sakyklą.

– Minė prašė, kad per laidotuves išklausytume jai daug reiškusį muzikos kūrinį. Žemiškasis Minės gyvenimas baigėsi, ir dabar mes atiduosim jos kūną gamtos stichijoms. Žemė į žemę, pelenai į pelenus, dulkės į dulkes; pasitikime begaliniu Dievo gailestingumu...

Danielis sulaikė kvėpavimą. Apsidairė spėliodamas, iš kur sklinda garsas. Nė neišgirdęs pianino akordų suprato, kurį kūrinį ji išsirinko.

Suskambus muzikai pajuto, kaip kūnas atsipalaiduoja. Stebintį, kaip užuolaidos pamažu užsitraukia ir uždengia karstą, smagi, ryžtinga muzika nešė jį pirmyn. Atrodė, kad laikas stoja, stringa. Sėdint čia su nepažįstamais žmonėmis ir klausantis jai taip artimos muzikos, Danieliui sukilo prisiminimai.

Gyvenimo akimirkos įsispausdavo į būtį ir vėl išnykdavo, it natos. A #, paskui B. Pajutęs, kaip kaista skruostai, jis apstulbęs prasižiojo. Perštėjo gerklę.

Labai seniai klausėsi viso koncerto. Turbūt paauglystėje: atmintyje jis skambėjo skaudžiau, disonansai buvo šaižesni. Dabar jį nustebino kūrinio ramybė, kaip puikiai derėjo harmonija su disonansais.

Muzika kėlė keistus jausmus. Jis stipriai, kiek tik galėjo, sukando dantis, nenorėdamas pripažinti širdgėlos. Prisiminė šiltus, stiprius jos pirštus ir švelnias žilas garbanas. Jo oda tebejuto jos rankų šiurkštumą. Nuo to vėl įsitempė kūnas, užkaito skruostai. Ne, jis neverks; ji to nenusipelnė. Vis dėlto viena jo dalelė pasidavė sielvartui.

Kai jis išėjo į automobilių aikštelę, saulė jau buvo išlindusi. Danielis nusivilko švarką ir patraukė prie automobilio. Staiga suvokė esąs pavargęs, nepajėgus septynias valandas vairuoti iki Londono. Ant rankos pajutęs delną atsigręžė. Pamatė senyvą moterį suglebusiu, sukritusiu veidu. Ne iškart, bet vis dėlto atpažino Minės seserį Harietą.

– Pažįsti mane? – paklausė ji; nuleisti lūpų kampučiai darkė visą veidą.

– Žinoma. Kaip laikotės?

– Tai kas aš? Kuo aš vardu?

Danielis įkvėpė ir atsakė:

– Jūs Harieta, teta Harieta.

– Tai dabar geriniesi, ką? Suradai laiką, kai ji jau mirusi?

– Aš... aš ne...

– Vyruti, tikiuosi, tau pačiam gėda. Tikiuosi, dėl to čia ir atvažiavai. Teatleidžia tau Dievas.

Harieta nukulniavo lazda badydama žemę. Danielis nusigręžė į automobilį ir atsirėmė į stogą. Nuo kelionės, laidotuvių ir kaimo ramybės svaigo galva. Iškvėpė, patrynė drėgnus piršTų galus. Išgirdo jį šaukiantį Kaningemą ir atsigręžė.

– Dani, ieškau jūsų. Gal turėtumėte laiko papietauti ar išgerti arbatos?

Jis mielai būtų atsisakęs ir išvažiavęs namo, bet dabar norėjo kuo greičiau griūti į lovą, taigi sutiko.

Kavinėje Danielis sėdėjo nunarinęs galvą, delnu užsidengęs veidą. Kaningemas jiems abiem užsakė arbatos, o sau dar dubenį sriubos. Danielis nevalgė.

– Jums tikriausiai sunku, – susinėręs rankas tarė Kaningemas.

Danielis atsikrenkštė ir nusisuko gėdydamasis painių jausmų Minei, suglumintas šiurkščių Harietos žodžių. Pats

nesuprato, kodėl taip susijaudino. Juk jis jau seniai atsisveikino su Mine.

– Ji buvo brangakmenis. Grynas brangakmenis. Palietė daugelio žmonių širdis.

– Ji buvo kieta senutė, – tarė Danielis. – Manau, turėjo tiek pat priešų, kiek ir draugų...

– Apeigos vyko koplyčioje, bet ji griežtai reikalavo būti kremuota ir palaidota be religinių apeigų. Gali patikėti, kremuota?

– Ji atsisakė Dievo, – tarė Danielis.

– Žinau, kad daug metų nepraktikavo tikėjimo. Tiesą sakant, aš ir pats tam neturiu laiko, bet visada maniau, kad tikėjimas jai svarbus.

– Kartą ji man pasakė, kad sunkiausia atsisakyti apeigų ir burtų – ji neteikė jiems reikšmės, bet ir negalėjo atmesti. Sakė, kad krikščionybė tėra dar vienas blogas jos įprotis. Rožinį ji kalbėdavo girta. Blogi įpročiai eina išvien... Jūsų kalba buvo puiki. Sakėte tiesą. Ji buvo maištininkė.

– Manau, Normanui žuvus, ji verčiau būtų grįžusi į Korką. Taip sakė sesuo – ar kalbėjotės su ja? Ji sėdėjo eilės gale.

– Pažįstu jos seserį. Atvažiuodavo mūsų aplankyti. Persimetėme keliais žodžiais.

Danielis vėl nusuko žvilgsnį, bet Kaningemas to nepastebėjo ir kalbėjo toliau.

– Ji pranoko savo laiką, ta Minė. Jai reikėjo gyventi mieste, ji buvo kosmopolitė...

– Ne, jai patiko kaime. Čia ji surado gyvenimo prasmę.

– Bet jos idėjos buvo miesto idėjos, jai būtų buvę geriau išvažiuoti.

– Galbūt. Vis dėlto ji taip nusprendė. Kaip sakėte, mylėjo gyvūnus.

Kaningemui atnešė sriubos ir kurį laiką jis darbavosi su servetėle ir su sviestu užtepta bandele. Danielis sriubčiojo arbatą ir stebėjo jį, vis dar nesuprasdamas, apie ką Kaningemas norėjo taip skubiai pasišnekėti. Džiaugėsi galėdamas patylėti.

– Užtruksime, kol sutvarkysime sodybos dokumentus. Turėsiu surasti firmą, kuri išvalytų namus, paskui paduoti skelbimą. Nemanau, kad tokios būklės namą greitai parduosime, bet ką gali žinoti. Taigi būkite pasiruošęs kelis mėnesius palūkėti, kol reikalai išsispręs.

– Kaip jau sakiau telefonu, man nieko nereikia.

Kaningemas atsargiai paragavo sriubos. Nusišluostęs lūpas servetėle tarė:

– Maniau, gal apsigalvojote, jei jau atvykote į laidotuves.

– Nė nežinau, ko čia atvažiavau. Manau, turėjau... – Danielis delnais pasitrynė veidą, – savo akimis pamatyti, kad ji mirusi. Mes ilgai nebendravome.

– Ji man sakė... Dėl sodybos neskubėkite spręsti. Kaip sakiau, praeis keli mėnesiai, kol viską baigsime. Po kiek laiko susisieksiu su jumis, tada matysite, kaip jausitės.

– Gerai, bet galiu iškart pasakyti, kad neapsigalvosiu. Jei norite, padovanokite viską gyvūnų prieglaudai. Jai tai patiktų.

– Na, atėjus laikui nuspręsime.

Prieš juos tįsojo tyla, kaip šuo, prašantis paglostyti.

Kaningemas spoksojo pro langą.

– Minė buvo tikra brangenybė, ar ne? Linksmuolė. Turėjo puikų humoro jausmą, tiesa?

– Neprisimenu.

Vyras nepatenkintas dirstelėjo į Danielį, tada nukreipė dėmesį į sriubą.

– Tai ji sirgo vėžiu? – giliai įkvėpęs paklausė Danielis.

Kaningemas nurijo kąsnį ir linktelėjo.

– Supranti, ji nekovojo. Būtų galėjusi gydytis chemoterapija, operuotis, bet atsisakė visko.

– Žinoma, tai panašu į ją.

– Ji man prisipažino esanti nelaiminga. Žinau, kad prieš daug metų susipykote.

– Ji jau prieš tai buvo nelaiminga, – tarė Danielis.

Kaningemas gramdė dubenį, net šaukštas barškėjo.

– Iš pradžių jūs buvote jos globotinis, tiesa?

Danielis linktelėjo. Pečiai ir žastai staiga įsitempė, jis pasimuistė, kad atsipalaiduotų.

– Jūs jai buvote ypatingas. Ji man sakė. Tarsi savas, – kalbėjo Kaningemas.

Danielis pažvelgė į jį. Ant ūsų buvo sriubos lašelis, akys plačios, tiriamos. Danielis šiam vyrui pajuto keistą pyktį. Kavinėje staiga pasidarė per karšta.

– Atsiprašau, – tarė Kaningemas modamas, kad atneštų sąskaitą, tarsi supratęs, kad peržengė ribą. – Ji prašė, kad perduočiau jums dėžutę su daiktais. Daugiausia niekučiai ir nuotraukos – nieko vertingo, – bet ji norėjo, kad turėtumėte. Galite juos paimti dabar pat. Jie automobilyje.

Kaningemas išgėrė puoduką.

– Suprantu, jums sunku. Žinau, kad nesutarėte, bet vis dėlto...

Danielis, neišmanydamas, ką sakyti, kraipė galvą. Gerklėje vėl įsitaisė skaudulys. Jis pasijuto taip, kaip anksčiau krematoriume, tramdė ašaras ir pyko už tai ant savęs.

– O gal norėtumėte pats imtis tvarkyti namą? Kaip šeimos narys turite teisę...

– Ne, pakvieskite firmą, ten nieko nėra... Aš tikrai neturiu tam laiko.

Tai pasakęs jis pasijuto geriau. Žodžiai buvo lyg gaivus oras. Jie stiprino, palaikė.

– Kol čia esate, galite nueiti ir susirinkti visus asmeninius daiktus, bet, kaip sakiau, ji kai ką sudėjo jums.

Jie atsistojo eiti; Kaningemas apmokėjo sąskaitą. Prieš atidarydamas duris, Danielis paklausė:

– Ji nekentėjo, tiesa?

Jiedu išėjo į ankstyvo rudens saulę. Nuo jos ryškumo Danielis net prisimerkė.

– Kentėjo, bet žinojo, kad tai neišvengiama. Manau, jai viskas įgriso ir ji panoro tai užbaigti.

Vyrai paspaudė rankas. Danieliui pasirodė, kad Kaningemas trumpu, stipriu rankos paspaudimu nori perduoti, kas liko neišsakyta. Jis pats panašiai spausdavo rankas klientams, kai teismas jiems skirdavo kalėjimą. Jėga perteikiamas gerumas.

Jausdamasis išvarytas ir gavęs atleidimą, Danielis jau ketino nusigręžti, bet Kaningemas kilstelėjo rankas.

– Jūsų dėžutė! Mano automobilyje jūsų dėžutė. Tuojau.

Danielis palūkėjo, kol Kaningemas iš bagažinės ištraukė kartoninę dėžę. Laukų ir sodybų kvapas jo nenuramino.

– Na štai, – tarė Kaningemas. – Nieko vertinga, bet ji norėjo, kad paimtumėte.

Siekdamas išvengti dar vieno rankos paspaudimo, Kaningemas pamojavo Danieliui krematoriumo automobilių aikštelėje. Danielį toks gestas sutrikdė, bet jis linktelėjo. Dėžė buvo lengva. Nė nepažvelgęs vidun jis persidėjo ją į savo bagažinę.

8

Berniukas įkišo kojas į per didelius guminius. Per kojines jie atrodė šalti, kaip sustingusi želė. Išbarstė vištoms maisto likučius, kaip prašė Minė. Stengėsi piršais neliesti šaltų daržovių, bet vienas kukurūzas prilipo prie nago. Nuspriegė jį kaip snarglį. Minė pasakė, kad, jos galva, jam sulaužyta nosis. Lesinant vištas jam buvo sunku kvėpuoti. Jis dėl to nesijaudino, nekentė jų kvapo: amoniako, sumišusio su pūvančiomis daržovėmis ir šlapiomis plunksnomis.

Buvo šeštadienis, Minė jam kepė kiaušinienę su kumpiu. Danielis matė ją pro virtuvės langą. Rytais ji visada būdavo tyki. Jis žinojo, kad tai šalutinis džino poveikis. Jam buvo vienuolika ir jis išmanė apie narkotikus, gėrimą ir pagirias, nors pats dar nebuvo patyręs pagirių. Vis dėlto kartą buvo pasigėręs. Vieną vakarą į lovą nusinešė dvi skardines silpno šviesaus alaus ir, mamos kambaryje per nespalvotą televizorių žiūrėdamas „Dalasą", jas išgėrė. Apvėmė visą pižamą.

Lesindamas paukščius išėdomis, segėjo mamos vėrinį – jam nerūpėjo, kad atrodo kaip mergaitė. Norėjo žinoti, kad vėrinys saugus. Norėjo žinoti, kad ji saugi. Spėliojo, ką praeitą naktį Minei pasakė socialinė darbuotoja. Kai važiuojant automobiliu Trisija tikino nieko nežinanti apie jo motiną ir gaisrą, jis juto, kad ji kažką slepia.

Danielis grįžo namo, stengdamasis neatgręžti nugaros gailiai žiūrinčiam Hektorui. Ožio snukis Danieliui priminė socialinę darbuotoją. Koridoriuje jis nusispyrė batus. Prie pat durų gulėjo Blicas. Danieliui įėjus, šunėkas pakėlė galvą, bet nepasijudino, taigi berniukui teko jį peržergti. Virtuvėje kvepėjo riebalais, kiauliena ir svogūnais.

Minė patiekė pusryčius. Dešrelės buvo tokios slidžios, kad čiuožinėjo lėkštėje. Paėmęs šakutę jis pradūrė odelę. Jam tai patiko labiausiai – persmeigti odelę ir stebėti, kaip sunkiasi sultys.

– Ar jau geriau jautiesi? – pasidomėjo ji.

Danielis, nepakeldamas akių nuo lėkštės, gūžtelėjo.

– Kaip nosis? Išsimiegojai?

Jis linktelėjo.

– Mums reikia pasikalbėti.

Danielis pažvelgė jai į akis; šakutė sustingo virš lėkštės. Minės akys buvo šiek tiek platesnės nei paprstai. Danielis pajuto, kaip dingo apetitas, dešrelės riebalai gerklėje atrodė glitūs.

– Kartais, kai nutinka kas nors bloga, turbūt atrodo lengviausia sprukti, bet aš noriu, kad tu pasistengtum nebėgti, o pažvelgti į daiktus tokius, kokie jie yra. Tai sunkiau, bet ilgainiui apsimoka. Patikėk.

– Aš nebėgau.

– Tai ką darei?

– Ėjau aplankyti mamos.

Minė atsiduso ir stumtelėjo lėkštę. Danielis matė, kaip ji prikando lūpą, tada pasilenkė ir ištiesė jam ranką. Jis palengva atšlijo, bet Minė taip ir liko per stalą ištiesta ranka.

– Mes išsiaiškinsime, kas nutiko tavo mamai. Noriu, kad žinotum: aš jiems kasdien skambinu pasiteirauti. Pažadu, iškapstysiu viską...

– Jai viskas bus gerai. Visada būna gerai.

– Ir aš tuo tikiu. Tik noriu, kad kliautumeisi manim. Aš tavo pusėje, mielasai. Tau nebereikia visko daryti vienam.

Pažadu. Kliaukis. Visko daryti vienam. Žodžiai tvaksėjo krūtinėje. Tarsi jis būtų girdėjęs juos ne ausimis, tarsi jie būtų į jį lekiantys akmenys. *Meilė. Pasitikėjimas. Vienatvė.* Danielis nesuprato, kodėl jie taip skaudžiai smogia.

– Nutilk.

– Dani, žinau, kad nori pamatyti mamą. Suprantu. Aš tau padėsiu išsiaiškinti, kur ji, ir mes su tavo socialine darbuotoja aptarsime lankymus sveiku protu. Bet, Dani, turi valdytis. Negali nuolat bėgioti. Supranti, jie tave atims iš manęs, o aš to mažų mažiausiai noriu.

Danielis gerai nežinojo, ar jam baisiau nematyti mamos, ar būti atimtam iš Minės. Jam įgriso nuolat kraustytis į naujus namus, o paskui vėl būti išsiųstam, bet jis nesitikėjo ir čia pasilikti. Žinojo, kad netrukus teks išvykti. Geriausia, jei pats dėl to pasistengs.

Iš pradžių jis suvokė savo pirštus, vis dar lipnius nuo kukurūzų, tarsi plėvėtus, paskui širdis ėmė smarkiai daužytis ir užėmė kvapą. Pakilo nuo stalo, kėdė nuvirto ant žemės. Nuo trenksmo Blicas krūptelėjo ir pašoko ant kojų. Danielis išlėkė iš virtuvės ir nudūmė aukštyn į savo kambarį.

– Dani! – girdėjo ją šaukiant.

Jis atsistojo prie kambario lango ir pažvelgė žemyn į kiemą. Perštėjo akis, rankos drebėjo. Girdėjo ją ant laiptų, prisitraukiančią prie turėklo, kad būtų lengviau lipti. Jis atsigręžė, prieš akis šmėkštelėjo rožių pumpurai ant tapetų.

Susigriebė rankomis savo plaukus ir pešė, kol ištryško ašaros. Klykė ilgai ir garsiai, kol neteko kvapo. Jai įžengus į kam-

barį, paėmė iš stalčiaus brangenybių dėžutę ir tėškė į spintos veidrodį. Minei žengus artyn, ištraukė stalčių ir sviedė jai po kojų. Matė, kaip Minė, norėdama jį pasiekti, užlipo ant lovos, tada jis kumščiu, o paskui galva ėmė daužyti į langą. Norėjo ištrūkti, pabėgti nuo jos. Norėjo mamos.

Negirdėjo, ką ji sako, bet jos lūpos judėjo, o akys iš sielvarto buvo nuleistos. Pajutęs ant savęs jos rankas, jis atsigręžė ir vožė jai į lūpas. Tada nusisuko. Nenorėjo matyti priekaišto jos akyse. Vėl ėmė daužyti langą, kumščiu, paskui galva, šis trakštelėjo, tada ant peties pajuto jos rankas. Sugniaužęs kumščius apsigręžė, bet Minė jį prisitraukė ir paguldė ant žemės.

Laikė apkabinusi. Jo veidas buvo prispaustas jai prie krūtinės, jos rankos veržė jį lyg virvė, kūnas spaudė savo svoriu. Jis priešinosi. Spardėsi, bandė išsilaisvinti, bet veltui. Pamėgino vėl suklykti, bet ji tik dar tvirčiau jį suspaudė.

– Na štai, vaikine, viskas gerai. Viskas bus gerai. Išleisk garą. Viską išleisk. Šaunuolis.

Jis neketino verkti. Tad nespėjo nė susitvardyti. Tiesiog jautėsi labai pavargęs. Viskas išsiveržė iš jo – ašaros, atodūsiai. Jis negalėjo jų sulaikyti. Minė atsisėdo ir atsirėmė į sudaužytą spintos veidrodį, nepaleisdama iš gniaužtų berniuko. Rankų nebespaudė, tik prisitraukė jį arčiau. Danielis ant kaktos juto jos lūpas. Suvokė, kokius garsus leidžia, sunkų, trūkčiojamą alsavimą, jos kvapą. Drėgna vilna staiga jį paveikė raminamai, ir jis įtraukė kvapą.

Danielis nenumanė, kiek jie taip prakiūtojo, tik žinojo, kad ilgai. Lauke pasikeitė oras, drėgną rytą išstūmė ryški saulė, ji užliejo namus ir ūkį. Jis liovėsi verkęs, tik kvėpčiodamas gaudė orą, lyg ragautų ką nors labai karšta. Jautėsi išsekęs. Nenutuokė, kas bus toliau.

– Ššš, mielasai, – kuždėjo ji, Danieliui mėginant alsuoti lygiai. – Viskas gerai. Aš ne tavo mama. Niekada nebūsiu tavo mama, bet esu čia. Visada būsiu, kiek tik tau reikės.

Jis jautėsi pernelyg pavargęs atsisėsti ar atsakyti jai, bet viena jo dalis džiaugėsi, kad ji yra čia. Danielis tvirčiau apglėbė ją per liemenį. Ji irgi spustelėjo jį.

Po kiek laiko jis vėl galėjo ramiai kvėpuoti. Palengva Minė jį paleido. Vėliau, anksti vakare atsigulęs į lovą, jis mėgino prisiminti, ar kas nors kada nors jį taip laikė. Dauguma žmonių jo taip arti neprisileisdavo. Mama pabučiuodavo. Taip, pirštais perbraukdavo plaukus. Porą kartų, kai jis susižeidė, guodė.

Danielis padėjo Minei atsistoti, ir jie kartu pabandė sutvarkyti kambarį. Langas buvo įskilęs, veidrodis sukultas. Minė, apžiūrėjusi nuostolius, atsiduso.

– Atsiprašau, nenorėjau sudaužyti, – tarė jis. – Jei nori, sutaisysiu.

– Nė nežinojau, kad turi šitiek pinigų, – nusijuokė ji.

– Galėčiau šiek tiek gauti.

– Vėl mąstai apie kišenvagio profesiją? Gal verčiau nereikia.

Ji pasilenkė ir paėmė nuo grindų papuošalų dėžutę. Susirietė per klubus, užpakalis atsikišo, sijonas pakilo, tad jis išvydo baltas jos kojas ir vyriškas kojines iki kelių. Matė, kad nuvargdino ją. Jos skruostai buvo išraudę, lūpa prakaituota.

– Galėčiau, pavyzdžiui, išnešioti laikraščius.

– Išnešioti laikraščius? Galėtum savaitgaliais padėti man turguje. Panėšėtum kiaušinius. Už tai mokėčiau kišenpinigius.

– Gerai.

– Tik man reikia atsargaus žmogaus. Sugebėtum atsargiai elgtis su kiaušiniais?

– Pažadu, būsiu atsargus.

– Na, tai pamatysime. Pamatysime.

9

Danielis lėkė viršydamas greitį, vėl atsidaręs langus, mėgaudamasis gaiviu oru, giliai visa diafragma alsuodamas. Suraukęs antakius žvelgė į kelią, mėgindamas suprasti, ko taip susijaudino per laidotuves, o paskui įniršo ant Kaningemo. Tai buvo vaikiška ir nesantūru. Vairuodamas jis tyliai keiksnojo save.

Dabar, vėl atsidūręs kelyje, jis pasijuto geriau: atsipalaidavęs, nors ir pavargęs. Bramptonas buvo raminamieji; mintys apie darbą liko toli. Jis dar kartą giliai įkvėpė ir susimąstė, ar jį apsvaigino mėšlo kvapas. Reikėjo iškart sukti į M6 ir mauti į Londoną – norėjo grįžti dar nesutemus, bet susivokė važinėjąs atviru langu, uodžiąs laukus, žiūrįs į namelius ir prisimenąs vaikystėje lankytas vietas.

Bemaž netyčia atsidūrė A69 kelyje ir prieš Niukaslą pakliuvo į spūstį. Neketino daryti lanksto, bet kai ką dar norėjo pamatyti; kaip tik šiandien jam kai ką prireikė nuveikti.

Danielis įsuko į miestą, pravažiavo universitetą ir atsidūrė Džesmondo kelyje. Dabar vairavo kur kas lėčiau, bemaž bijodamas atvykti.

Kai išlipo iš automobilio, saulė slapstėsi už debesies. Neužmiršo, kad laukia ilgas kelias, bet nusprendė dar kartą ją pamatyti.

Kapinių vartai buvo raudono smiltainio arka, ir jis pasijuto traukiamas į gilumą. Žinojo, kur eiti; šį kelią buvo išmatavęs jaunuolio kojomis, ieškodamas vietos, kur ji ilsisi.

Danielis nustebo, kaip greitai rado kapą. Baltas marmuras buvo pakeitęs spalvą, dėmėtas. Juodos vardo raidės beveik nusilupusios, tad iš tolo galėjai perskaityti *Semas Džeraldas Hantas*, o ne *Samanta Džeraldinė Hanter*. Danielis, susikišęs rankas į kišenes, atsiduso.

Antkapis buvo paprastas kryžius, po juo žvyras, kad nereikėtų gėlių, priežiūros, jokių meilės apraiškų.

Sūpuodamasis ant kulnų prieš kapą Danielis prisiminė žodžius iš Minės laidotuvių. *Atsakomybė. Kūnas. Gamtos stichijos. Žemiškas. Dulkės. Pelenai. Pasitikėjimas. Malonė.* Prisiminė, kaip dar būdamas jaunuolis stovėjo prie šio kapo ir jautėsi įžeistas, kad jo vardas nebuvo iškaltas pigiame marmure. Jis norėjo, kad čia būtų užrašyta: „Mielai mamai nuo Danielio Hanterio." Ar ji buvo miela mama? Ar ji apskritai jį mylėjo?

Jis ilgai niršo dėl šios mirties, bet dabar nebesijaudino, kad ant antkapio nėra jo vardo. Žinojo, kad jo DNR sutampa su kaulų po kojomis DNR, bet jam tų kaulų nebereikėjo.

Pagalvojo apie Minę, sudegintą ir paleistą pavėjui. Mintyse užuodė ją, skruostu juto jos megztinio šiurkštumą, matė džiaugsmą mėlynose drėgnose akyse. Jis ieškos jos, kaip pačios būties, kaip trumpalaikės, nesugaunamos dabarties. Metų metus jis jos vengė, o dabar jos nebėra: nei senoje troboje, nei kieme, nei kapinėse, nei sesers akyse. Minė pradingo nuo žemės paviršiaus, tik marmuro luitas nebyliai liudija jos pabaigą.

Danielis prisiminė, kaip raudojo prie šio kapo. Dabar jis stovėjo sausomis akimis, rankos kišenėse. Minę prisiminė aiškiau nei savo motiną. Su mama gyveno tik visai mažas. Daug

metų jų susitikimai būdavo nejaukūs ir trumpi. Jis bėgdavo pas ją ir būdavo ištempiamas.

Jis liko su Mine. Praleido su ja vaikystę, paauglystę ir jaunystę. Dabar, jai išėjus, jis jautėsi keistai ramus, bet vienišas: vienišesnis nei prieš jos mirtį. To jis ir negalėjo suvokti. Prarado ją prieš daug metų, bet tik dabar pajuto netektį.

Praradimų neįmanoma pasverti, manė jis. Vis dėlto dabar, apmąstydamas abiejų savo motinų netektį, juto, kad dėl Minės sielvartauja labiau.

Pakeliui į Londoną Danielis sustojo Doningtono parko degalinėje. Įsipylė benzino, nusipirko kavos, tada pirmą kartą nuo to laiko, kai išvažiavo, pasitikrino telefoną.

Buvo praleistų skambučių iš darbo. Gurkšnodamas drungną kavą ir kvėpdamas benzino garus, Danielis paskambino Veronikai. Sėdėjo vairuotojo vietoje atviromis durimis, klausydamasis duslaus greitkelio krebždesio už nugaros.

– Viskas gerai? – paklausė Veronika. – Vis bandom tave pasiekti. *Nepatikėsi*... Beje, kaip laidotuvės? Tikiuosi, ne artimo žmogaus?

Danielis atsikrenkštė.

– Ne... Ne, kas atsitiko?

– Tu neatsiliepei į skambučius!

– Taip... buvau išsijungęs. Turėjau visokių reikalų.

– Jei nori, gali vėl imtis Sebastiano Krolio bylos. Neatsisakysi?

– Ką turi omeny?

– Kenetas Krolis tikrai turi ryšių.

Danielis pasitrynė skruostą. Buvo nesiskutęs, delnu juto šerius.

– Byla atsidūrė pas Makmaną Volkersą, bet... patikėsi ar ne, Sebastianas atsisakė su jais dirbti. Baisiausiai užsiožiavo ir pareiškė, kad *tik tu* būsi jo solisitorius!

– Kodėl Sebastianas nenori su jais dirbti? Ką jie padarė?

– Na, kitą dieną, kai išvažiavai, solisitorius iš Makmano Volkerso nuvažiavo pasimatyti su Sebastianu. Aš jį pažįstu, Dugas Braunas, regis, Krolio mokyklos laikų bičiulis... Visų smulkmenų nežinau, bet Sebastianas su juo elgėsi *labai* nemandagiai. Įsikišo tėvai, o tada Sebastianas puolė klykti, rėkti, kad nori tavęs. Jis kuo rimčiausiai liepė sugrąžinti tave – jo teisininką Danielį, – Veronika net kretėjo iš juoko. – Viskas taip pašlijo, kad Makmanas Volkersas atsisakė bylos. Tas Kinkongas – kaip ten jį vadini – skambina man be atvangos. Jie nori, kad tu sugrįžtum, ir Sebastianas būtų patenkintas.

Danielis užbaigė kavą ir prikando lūpą. Jis *jautė* poreikį ginti ir gelbėti berniuką. Sebastianui buvo tiek metų, kiek Danieliui, kai pirmą kartą atsirado Minės virtuvėje. Bet dabar Minės nebebuvo, o Danielis jautėsi išsekęs. Nebuvo tikras, ar pasirengęs imtis bylos.

– Tai grįši? – aiškus jos balsas skambėjo reikliai. – Peržiūrėjau bylos santrauką, gynyba, regis, turi tvirtą pagrindą.

– Žinoma, grįšiu, – patikino Danielis, bet žodžiai atrodė lyg plėšte išplėšti iš jo.

Greitkelis už jo dundėjo, ir jis nusigręžė nuo erzinančio, trikdančio triukšmo.

– Puiku. Tai rytoj paskambinsi Irenai į biurą? Reikia įsitikinti, ar ji ir jos padėjėjas dar laisvi. Būčiau pati kreipusis į ją, bet iš pradžių norėjau atsiklausti tavęs.

Danielis dūmė greitai, užpakaly palikęs šiaurę. Stabtelėjo prie biuro pasiimti užrašų apie Sebastiano bylą. Buvo vėlu ir, eidamas per siurrealistiškai tylias patalpas, jis pajuto palengvėjimą, kad nėra nė vieno bendradarbio.

Kai grįžo į žiedą, diena jau blėso. „Pietų Haknio“ konditerijoje nusipirko gatavo maisto, paskui Senojo Fordo kelyje, netoli savo buto, pasistatė automobilį. Saulė leidosi į Viktorijos parką, tvenkinys su fontanu it pavandenijęs saulės laikrodis atspindėjo kruviną dangų. Ore buvo justi kepsnių ant ugnies kvapas. Atidaręs automobilio bagažinę jis iškėlė Kaningemo perduotą dėžę ir, nunarinęs galvą, vienoje rankoje laikydamas dėžę, kitoje maistą ir raktus, nupėdino į butą.

Jautėsi prislėgtas, prieš akis vis dar stovėjo tuščia sodyba, girgždanti nuo netekties. Jis vėl išgirdo gaidas, skausmingas, kaip apnuogintas kaulas. Jos skambėjo šaltai ir kietai.

Dėžę pastatė ant virtuvinio stalo, bet nepasižiūrėjo, kas viduje. Palinkęs virš stalo dėžės šešėlyje greitom sukirto aštrų troškinį, paskui nusiprausė po dušu. Nustatė karštą vandenį ir, abiem rankomis suėmęs antgalį, pasilenkė po srove. Šluostantis perštėjo odą. Nuogas atsistojo vonioje, žvarbdamas pažvelgė į savo veidą veidrodyje ir prisiminė virš Bramptono viržynės sklandžiusį pelėsakalį. Ir pats jautėsi vienišas, nepalenkiamas, įtempęs sparnus kylantis su šilto oro srove.

Pastarosios dvi dienos buvo nerimastingos, tik jis nesuprato, ar nuogąstauja dėl berniuko bylos ir visko, kas iš to plaukia, ar liūdi dėl netekties ir bijo gyvenimo be jos; dabar jis nebesistengė išmesti Minės iš galvos.

Netektis. Danielis mąstė apie tai, trindamasis smakrą. Nusprendė nesiskusti. *Netektis.* Apsivyniojo liemenį rankšluosčiu ir atsiduso. *Netektis.* Ji tokia pat kaip visa kita. Prie jos galima priprasti. Jis beveik nieko nebejuto. Motina mirė, dabar neliko ir Minės; viskas bus gerai.

Danielis apsirengė ir ėmė sklaidyti Sebastiano bylą. Vylėsi, kad Irena tebebus laisva ir mielai jos imsis. Jis iš pat ryto paskam-

bins jos sekretorei. Jiedu su Irena glaudžiai bendradarbiavo keliose bylose, bet ypač juos suvienijo pernykštis Tairelio gaujos susišaudymo procesas. Nuteisus Tairelį, jie abu krimtosi.

Paskutinį kartą jie matėsi kovą, per Irenos paaukštinimo į karališkąsias advokates vakarėlį, nors jam vos pavyko persimesti su ja pora žodžių. Ji buvo londonietė, gimusi Barnse, keleriais metais vyresnė už Danielį, bet skaitė teisės paskaitas Niukasle. Irena stengdavosi padaryti jam įspūdį savo šiaurės rytų tarme. Danielis negalėjo įsivaizduoti, kad Sebastianą būtų gynęs kas nors kitas.

Vienui vienas bute Danielis negalėjo užmigti, tad vėl kibo į darbą. Jo padėjėjas jau buvo peržiūrėjęs filmavimo kameros įrašus, perduotus gynybai. Danielis juos dar kartą peržvelgė, jei anas ką nors būtų praleidęs. Dienos metu kameros daugiausia žiūrėjo į Kopenhagos gatvę ir Barnsberio kelią, tik po septintos vakaro atsigręžė į parką. Danielis prasuko juostą iki parko, bet jame nebuvo vaikų be priežiūros, nieko įtartino.

Tik po pirmos nakties jis baigė rašytis pastabas apie Sebastiano gynybą ir nukėlė Minės jam paliktos dėžės dangtį. Joje buvo tai, ko jis ir tikėjosi: mokyklinės jo nuotraukos, iškylų į paplūdimį prie Taino žiočių nuotraukos. Čia buvo jo pradinės mokyklos medaliai ir vidurinės mokyklos apdovanojimai, vaikystės piešiniai, paveikslėliai ir sena Minės adresų knygelė.

Dėžėje gulėjo įrėminta nuotrauka, stovėjusi ant židinio atbrailos, vaizduojanti Minę su dukra ir vyru. Vyras laikė mergytę ant rankų, o ši pūtė burbulus, skrendančius Minei į veidą. Vaikystėje Danielis stebėdavosi šia nuotrauka, nes Minė atrodė labai jauna. Ji buvo lieknesnė, trumpais, tamsiais plaukais, plačia balta šypsena. Jam tekdavo atidžiai įsižiūrėti į nuotrauką, kad surastų pažįstamus bruožus.

Dėžės dugne Danielio pirštai užčiuopė kažką šaltą ir kietą. Baigęs alų, jis ištraukė daiktą iš dėžės gelmių.

Tai buvo porcelianinis drugelis, mėlyna ir geltona spalvos atrodė ryškesnės, nei jis prisiminė. Atrodė pigus. Vienas sparnelis nuskeltas, bet šiaip sveikas. Danielis pasidėjo jį ant delno.

Pagalvojo apie Minę, renkančią ir kraunančią jam šiuos daiktelius, apie ligą, jos eigą. Įsivaizdavo, kaip ji prašo seselės padėti atsisėsti ligoninės lovoje, kad galėtų jam parašyti. Bemaž regėjo ją, tyliai šniokštuojančią nuo pastangų, žvilgesį mėlynose akyse, jai pasirašant „mama". Tada ji jau žinojo mirštanti. Žinojo niekada jo nebepamatysianti.

Įtempęs atmintį pamėgino prisiminti paskutinį kartą, kai jiedu šnekėjosi. Per visus tuos metus nebuvo gimtadienio ar Kalėdų, kad ji neatsiųstų atviruko ar nepaskambintų. Pernai per Kalėdas jis buvo išvažiavęs į Prancūziją slidinėti. Ji paliko dvi žinutes ir atsiuntė atviruką su dvidešimt svarų čekiu. Jis, kaip visada, ištrynė žinutes, suplėšė čekį, o atviruką iškart sugrūdo į šiukšlių dėžę. Dabar dėl agresijos, slypėjusios už šių veiksmų, jį persmelkė kaltės jausmas.

Turbūt paskutinį kartą jie kalbėjosi balandį, per jo gimtadienį. Jis skubėjo; antraip prieš pakeldamas ragelį būtų patikrinęs numerį. Iš darbo grįžo vėlai, alkanas.

– Čia aš, mielasai, – tarė ji. Visada kalbėdavo draugiškai, lyg jie būtų matęsi vos prieš savaitę. – Tik norėjau palinkėti tau linksmo gimtadienio.

– Ačiū, – padėkojo jis; žandikaulio raumuo trūkčiojo. – Dabar negaliu kalbėti, išeinu.

– Žinoma. Tikiuosi, smagiai pašvęsi.

– Ne, einu darbo reikalais.

– Ak, suprantu. Kaip sekasi darbe? Ar vis dar patinka?

– Klausyk, kada pagaliau baigsi? – užriko jis.

Minė tylėjo.

– Nenoriu su tavim kalbėtis.

Danielis prisiminė, kaip prieš padėdamas ragelį luktelėjo atsako. Tada ji tikriausiai jau žinojo apie vėžį. Padėjęs telefoną, jis visą naktį galvojo apie ją; iš pykčio maudė pilvą. O gal tai buvo kaltė?

Mintyse tebeskambėjo laidotuvių muzika. Jis prisiminė priekaištingą Harietos toną, lyg jis dėl visko būtų kaltas, o Minė niekuo dėta. Danielis abejojo, ar ji pasisakė Harietai ką padariusi. Harieta manė, kad jis nedėkingas, bet iš tiesų *nuskriaustas* buvo jis.

Danielis paėmė drugelį ir įsižiūrėjo. Prisiminė, kaip pirmą kartą atsidūrė Minės virtuvėje, kaip prikišo jai prie veido peilį, koks griežtas, nepalenkiamas buvo jos žvilgsnis. Tai jis pirmiausia ir pamilo joje – bebaimiškumą.

Danielio mintys nukrypo į Sebastianą. Jis susimąstė, ką berniukas jame įžvelgė, kodėl pareikalavo, kad būtų jo advokatas. Dar kartą nykščiu paglostė drugelį ir švelniai padėjo ant kavos staliuko.

10

– Žiūrėk, – sušuko Danielis, mojuodamas Minei iš kiemo. – Aš jį maitinu!

Jis stovėjo suglaudęs kojas ir šėrė ožį Hektorą morka. Pas Minę pragyveno jau beveik metus ir purviname galiniame kieme bei prigriozdintoje virtuvėje jautėsi kaip žuvis vandenyje. Jam patiko jo darbai, patiko gyvūnai, nors Hektoras tik dabar jį pamažu priėmė.

Minė pabeldė į langą.

– Atsargiai! Jis gali būti klastingas.

Mažoje Bramptono mokykloje jam irgi ėmė geriau sektis. Gavo kelias pastabas, o kartą net diržo – už tai, kad apvertė stalą, – bet buvo apdovanotas aukso medaliu už anglų kalbą ir sidabro – už matematiką. Minei gerai sekėsi matematika, ir ji mielai jam padėdavo ruošti namų darbus. Auklėtojai gražuolei panelei Pringl jis patiko, be to, priklausė futbolo komandai.

Minė vėl patukseno į langą.

– Saugok pirštus.

Danielis išgirdo skambant telefoną, ir Minė pradingo iš lango. Buvo gegužė, aukštoje žolėje aplink namus pribarstyta vėdrynų ir saulučių. Apsvaigę drugiai pleveno nuo žiedo prie žiedo, ir Danis juos stebėjo trumpėjant morkai. Kai galiukas

liko visai menkas, paklusdamas Minei atitraukė ranką. Hektoras nuleido galvą ir užbaigė morką su visais lapeliais. Danis švelniai paglostė šiltus trumpus plaukus, bet, ožiui nuleidus galvą, atitraukė ranką ir žengtelėjo atbulas.

– Vėliau gausi dar vieną, – pažadėjo.

Su Mine jis irgi gražiai sutarė. Savaitgaliais jie abu linksmai prisikvatodavo. Vieną dieną po turgaus iš sulankstomo stalo ir krūvelės paklodžių svetainėje pasistatė palapinę. Vietoj lobio ji atsinešė seną brangenybių dėžutę, ir jie sulindo palapinėn, dėdamiesi esą turtingi beduinai. Pavakariams ji iškepė žuvies pirštelių, ir jie šveitė juos palapinėje imdami rankomis ir dažydami į kečupą.

Kitą dieną jie žaidė piratus, ji liepė jam užrištomis akimis lenta nulipti nuo suolelio svetainėje. Jam patiko jos juokas, jis visada prasidėdavo trim garsiais pliūpsniais, paskui pereidavo į kikenimą ir kudakavimą, tai trukdavo kelias minutes. Jis nusišypsodavo vien pamatęs, kaip ji kvatojasi.

Praeitą savaitgalį jie dažė jo kambarį, Minė leido išsirinkti spalvą. Danielis sienoms išrinko žydrą, durims ir grindjuostėms – ryškiai mėlyną. Ji priėmė jį dirbti drauge, ir jie visą savaitgalį įsijungę radiją plėšė rožių pumpurus ir spalvino sienas.

Trinktelėjo lauko durys, išėjo Minė prispaudusi prie kaktos delną.

– Kas atsitiko? – pasiteiravo Danielis.

Jis jau perprato Minės veido išraiškas. Dirbdama savo darbus, patenkinta ji dažnai susiraukdavo. Kai nerimaudavo ar pykdavo, kakta išsilygindavo, o lūpų kampučiai vos vos nusileisdavo žemyn.

– Eikš, vaikine, eikš vidun. Ką tik skambino Trisija. Atvažiuoja tavęs pasiimti.

Nors dvelkė šiltas vasaros vėjelis ir eidamas vakaro ruošą Danielis prakaitavo, staiga jį nukrėtė šaltis. Saulė skaudžiai žydrame danguje tebebuvo aukštai, bet jis pajuto, kaip ant kiemo, lyg metami jo paties minčių, krinta šešėliai ir temdo su žiedlapiais ir pumpurais žaidžiančių drugelių spalvas.

Danielis uždėjo ranką ant Hektoro ir senasis ožys atšoko, kiek leido virvė perdžiūvusiame kieme.

– Ne, aš nevažiuosiu. Niekur neisiu... Aš...

– Pala, nesikarščiuok. Nemanau, kad ji nori tave kur nors perkelti; ji ruošia tau susitikimą su mama.

Minė atsistojusi tarpdury pliaukštelėjo rankomis. Sučiaupusi lūpas pažvelgė į Danielį.

Staiga Danieliui kieme tapo pernelyg triukšminga: ūžė bitės, kudakavo vištos. Jis delnais užsispaudė ausis. Minė priėjo prie jo, bet jis išsisuko ir pasileido į namus. Ji rado jį svetainėje, susirangiusį už pianino – ten jis līsdavo, kai panašiai jausdavosi. Dabar retai taip nutikdavo.

Jis stebėjo besiartinančias jos kojas, storas, purvinomis šlepetėmis; ji atsisėdo ant krėslo prie pianino, ir jis pamatė jos kulkšnis.

– Mielasai, tau nebūtina važiuoti, kaip nori, bet aš manau, kad taip būtų geriausia. Suprantu, tai išmuša iš vėžių. Jau seniai jos nematei, tiesa?

Danielis šiek tiek pasislinko ir nesmarkiai spyrė į pianiną; šis dusliai suaimanavo lyg sužeistas. Danielis šniurkštelėjo. Jis užuodė nepoliruotą pianino medieną, traukė jos kvapą. Tai jį ramino.

– Eikš.

Paprastai Danielis nebūtų išlindęs. Būtų tūnojęs, o ji laukusi šalia, jeigu jis būtų buvęs susijaudinęs, arba išėjusi į gretimą kambarį, jeigu jis būtų elgęsis ramiai. Šiandien, ne-

norėdamas, kad ji išeitų, Danielis išropojo ir įsitaisė ant jos krėslo ranktūrio. Minė priglaudė jį prie savęs. Jam patiko, kad ji tokia didelė. Net kūdikystėje mama jam atrodė trapi. Kai apkabindavo jį, kaulai kartais taip įdurdavo, kad net suskausdavo.

Danielis viršugalviu juto apvalainą Minės smakrą.

– Manau, jie tik nori su tavim pasišnekėti, gerai? Paskui galėsi grįžti, ir aš tau vakarienei iškepsiu jautienos kepsnį. Kol tavęs nebus, nupirksiu jį specialiai tau. Šeštadienį išsikepsime sekmadienio kepsnį – tik dėl tavęs.

– Su Jorkšyro pudingu?

– *Žinoma*, ir su padažu, ir su tavo užsiaugintomis morkomis. Jos pačios gardžiausios, kiek tik užaugino žemelė. Tau puikiai sekasi.

Ji pakėlė jį nuo krėslo.

– Gerai, eik praustis. Trisija tuoj bus čia.

Trisijos vedamas prie automobilio, Danielis per petį žvilgčiojo į Minę. Jis vilkėjo languotus marškinius trumpomis rankovėmis ir džinsus. Apėmė pažįstamas jausmas, lyg viduriai būtų išimti, o vietoj jų prigrūsta suglamžyto popieriaus ar sausų lapų. Jis jautėsi prikimštas, bet kartu tuščias ir lengvas. Segėjo mamos vėrinį; atsisėdęs į automobilį prie Trisijos, patrynė jį smiliumi ir nykščiu.

– Dani, viskas einasi į gera. Nepasiduok.

– Ar aš gyvensiu su mama? – žiūrėdamas pro šoninį langą, lyg galėtų atsakyti praeivis, paklausė jis.

– Ne, negyvensi.

– Ar jūs mane perkelsite kur nors kitur?

– Kol kas ne, šįvakar parvešiu tave pas Minę.

Tebežiūrėdamas pro langą, Danielis prikando lūpą.

– Ar aš su ja pabūsiu vienas?

– Su mama? Ne, Dani, deja, susitikimas bus stebimas. Nori pasiklausyti radijo?

Danielis gūžtelėjo, ir Trisija pasukiojo rankenėlę, kol surado patinkamą dainą. Danielis pamėgino įsivaizduoti, kaip renka kiaušinius, sodina morkas ar žaidžia futbolą, bet galvoje buvo tuščia ir tamsu. Prisiminė, kaip sėdėjo spintoje juodame nuo dūmų mamos bute.

– Ko kaišioji liežuvį? – staiga paklausė Trisija.

Danielis įtraukė jį. Juto anglies skonį.

– Ei, žmogau, na ir išaugai!

Jos kaulai vis dar skaudžiai badė. Jis įsitempė, mamai dar nespėjus jo apkabinti, pasiruošė šonkaulių ir alkūnių dūriams. Mama atrodė kaip visada, tik paakiai dar labiau pajuodę. Danieliui nesinorėjo jos liesti, ir jį tai sukrėtė.

Trisija stovėjo ir abiem rankomis laikė rankinę.

– Atnešiu atsigerti, galėsite šiek tiek ramiai šnektelėti; paskui padėsiu jums.

Danielis nesuprato, į ką ji kreipiasi. Nesusigaudė, kuo jiems reikia padėti.

Matė, kad mama tuoj pravirks. Atsistojo ir paglostė plaukus, kaip jai patikdavo.

– Mama, viskas gerai, neverk.

– Tu visada buvai mano didvyris, juk taip? Kaip tau sekasi? Ar geruose namuose gyveni?

– Viskas gerai.

– Žaidi futbolą?

– Truputį.

Danielis žiūrėjo, kaip ji apkramtytais nagais šluostosi akis. Ant dilbių buvo mėlynių, bet jis stengėsi jų nepastebėti.

Trisija grįžo su dviem puodukais kavos ir skardine sulčių Danieliui. Atsisėdo ant sofos, vieną puoduką pastatė prieš mamą.

– Na štai. Kaip sekasi?

– Neišeina. Man iš pradžių reikia cigaretės. Turi? – ji atsistojo, susiėmusi rankomis už galvos pažvelgė į Trisiją. Danielis negalėjo jos tokios pakęsti; šitaip jos veidas atrodydavo dar liesesnis. – Dani, gal tu turi? Man reikia cigaretės.

– Atnešiu tau, – pasišovė Danielis, bet Trisija atsistojo.

– Ne, lik čia. Aš... aš atnešiu cigarečių.

Jie buvo socialinės tarnybos biure Niukasle. Danielis jau buvo čia lankęsis. Jis nekentė oranžinių ir žalių kėdžių pasvirais atlošais ir pilkų linoleumo grindų. Susmukęs ant kėdės, stebėjo pirmyn atgal vaikštinėjančią mamą. Ji mūvėjo džinsus ir vilkėjo aptemptus baltus marškinėlius. Jis matė jos stuburą ir aštrius klubų kaulų kampus.

Nusigręžusi nuo jo, mama tarė:

– Dani, nenorėjau prie jos sakyti, bet aš labai gailiuosi. Atleisk, kad buvau niekam tikusi. Žinau, be manęs tau geriau, bet aš jaučiuosi šūdinai...

– Tu nesi niekam tikusi... – pradėjo sakyti Danielis.

Įėjo Trisija ir padavė mamai cigaretes ir žiebtuvėlį.

– Pavyko iškaulyti iš bendradarbio pusę pakelio „Silk Cut“. Sakė, gali pasilikti.

Danielio mama pasilenkė per stalą ir, pridengusi delnu, lyg sėdėtų lauke vėjyje, užsidegė cigaretę. Stipriai įtraukė, Danielis pamatė, kaip jos veido oda aptempė kaukolę.

– Dani, šią savaitę mes su tavo mama buvome teisme.

Danielis stebėjo Trisijos veidą. Ji žiūrėjo į mamą pernelyg išplėtusi akis. Mama spygsojo į stalą ir vos vos lingavo. Jos rankų plaukeliai buvo pasistoję.

– Dani, aš išnaudojau paskutinę galimybę. Tu nebegalėsi manęs lankyti; tave atiduos įvaikinti.

Danielis žodžius girdėjo, bet ne tokia tvarka. Jie suplūdo visi iškart, kaip bičių spiečius. Motina nežiūrėjo į jį. Dėbsojo į stalą, alkūnėmis atsirėmusi į kelius; kol viską pasakė, du kartus užsitraukė.

Danielis suglebęs tebesėdėjo ant kėdės. Sausi lapai viduje krustelėjo.

Trisija atsikrenkštė.

– Kai tau bus aštuoniolika, galėsi atnaujinti ryšį, jei tik panorėsi...

Atrodė, kad lapai staiga užsidegė nuo mamos cigaretės kibirkšties. Danielis įtempė pilvo raumenis. Pašoko, stvėrė cigaretes ir sviedė jas Trisijai į veidą. Pamėgino jai smogti, bet ji suėmė jį už riešų. Prieš prispaudžiamas prie kėdės, jis dar spėjo įspirti jai į blauzdą.

– Dani, nereikia, – girdėjo sakant mamą. – Tu tik viską apsunkini. Pamatysi, tai išeis į gera.

– Ne, – klykė jis, jausdamas, kaip kaista skruostai ir plaukų šaknys. – Ne.

– Liaukis, liaukis, – šaukė Trisija. Danielis juto iš jos burnos sklindant pieniškos kavos kvapą.

Ant galvos pajuto mamos pirštus, jos nagai švelniai braižė odą. Prispaustas Trisijos, jis atsipalaidavo, tada moteris atsistojo ir pasodino jį ant kėdės.

– Štai taip, – tarė Trisija. – Elkis gražiai. Atmink, tai ir tavo paskutinė galimybė.

Danielio mama užgesino cigaretę į folijos peleninę ant stalo.

– Eikš čia, – pakvietė ji, ir Danielis įkrito jai į glėbį.

Pirštai, liečiantys jo veidą, dvokė cigarete. Jos kaulai vėl susmigo į jį, ir jam suskaudo.

Trisijos vežamas atgal pas Minę, Danielis kraipė galvą į šonus. Juto, kaip darda padangos. Trisija išjungė radiją ir kartais pamėgindavo su juo pasišnekėti, lyg jis būtų prašęs ką nors paaiškinti.

– Taigi kol kas liksi pas Minę, bet mes atiduosime tave įvaikinti. Tai puiki galimybė, iš tikrųjų. Nebereikės niekur kraustytis, turėsi savo namus, naują mamą ir tėtį, gal net brolių ar seserų – tik pagalvok... Žinoma, privalėsi ir toliau gražiai elgtis. Niekas nenorės įvaikinti blogai besielgiančio berniuko – sutinki? Naujai mamai ir tėčiui nepatiktų, jei juos spardytum ar daužytum... Kaip sakė tavo mama, viskas išeis į gera. Vyresniems berniukams sunku surasti vietą, bet jei būsi geras, mums gali pasisekti.

Važiuojant Karlailo keliu ji nutilo, ir Danielis užsimerkė. Atsimerkė tik tada, kai automobilis trūktelėjo ir sustojo. Pamatė atbėgantį Blicą vizgančia uodega ir iškištu liežuviu.

Danielis sunkiai nurijo seiles.

– O jeigu niekas manęs nepanorės, liksiu čia?

– Ne, mielasis... Minė tik globėja. Čia turės atvykti naujas mažas berniukas ar mergaitė. Bet tu nesijaudink. Surasiu tau naujus puikius...

Trisijai nespėjus ištarti „namus“, Danielis užtrenkė dureles.

11

Parko rūmuose Danielis buvo apieškotas ir patikrintas. Šuo apuostė drabužius ir lagaminą, ar nėra narkotikų.

Patarnautojas atnešė kavos ir pasakė, kad netrukus bus atvestas Sebastianas. Šarlotė paskambino atsiprašyti, kad šiek tiek vėluos, liepė pradėti be jos. Ankštoje patalpoje jis jautėsi nejaukiai. Jam patarė kambarėlį nuolat laikyti užrakintą, o ko nors prireikus skambinti avariniu skambučiu. Pilve juto popierius ir lapus, sausus ir šlamančius; kamavo nerimas.

Sebastianą atvedė globėjos padėjėja.

– Sebai, smagu vėl tave matyti, – tarė Danielis. – Gerai jautiesi?

– Nelabai. Man čia nepatinka.

– Norėtum ko nors atsigerti?

– Ačiū, ne. Ką tik gėriau apelsinų sulčių. Galėtum mane iš čia ištraukti? Man čia nepatinka. Čia siaubinga. Noriu namo.

– Mama su tėčiu dažnai aplanko?

– Mama buvo porą kartų, bet aš noriu namo... Negalėtum kaip nors sutvarkyti? Aš tik noriu namo.

Staiga Sebastiano galva nusviro ant alkūnės linkio. Kita ranka jis apsiglėbė save.

Danielis atsistojo ir pasilenkė virš Sebastiano, uždėjo ranką berniukui ant peties. Paglostė ir patapšnojo.

– Nagi, viskas gerai. Prisimeni, aš tavo pusėje? Žinau, kad nori grįžti namo, bet turime padirbėti su teisėsauga. Kol kas negaliu tavęs išlaisvinti. Teisėjas nori, kad būtum čia, kur tau saugu.

– Man nereikia jokio saugumo. Aš tik noriu namo.

Danielis pajuto berniukui užuojautą. Tai buvo lyg dilginimas: karštis ir niežulys, žadinantys praeitį. Jis prisiminė, kaip pirmą kartą atvyko pas Minę, kaip socialinė darbuotoja aiškino, kad jo paties labui jam negalima matytis su mama.

– Aš galiu tik padėti po teismo grįžti namo. Ką apie tai manai? Pasiruošęs dirbti su manim? Man reikia tavo pagalbos. Vienas nieko nepadarysiu.

Sebastianas šniurkštelėjo ir rankove nusišluostė akis. Kai pakėlė galvą, blakstienos buvo drėgnos.

– Mama vėluoja, – tarė Sebastianas. – Turbūt guli lovoje. Tėtis išskrido vakar vakare. Būtų geriau, jei grįžčiau. Todėl ir turi mane iš čia ištraukti.

– Kuo būtų geriau, jei grįžtum? – pasidomėjo Danielis.

Nors neabejojo žinąs, ką atsakys vaikas, svarstė, ar tik savo jausmų neperkelia berniukui.

– O *tu* myli *savo* tėvą? – pasiteiravo Sebastianas, lyg negirdėjęs Danielio klausimo.

– Aš neturiu tėvo.

– Kvailiuk, visi turi tėvus. Negi nežinojai?

Danielis šyptelėjo iš berniuko.

– Na, aš jo niekada nemačiau. Tai ir norėjau pasakyti. Jis išėjo man dar negimus.

– Ar jis buvo geras tavo mamai?

Danielis išlaikė Sebastiano žvilgsnį. Suprato, ką berniukas mėgina pasakyti. Jis stebėjo berniuko tėvus, matė, kaip agre-

syviai Kenetas elgiasi su berniuko motina. Danielis sumirksėjo prisiminęs, kaip jo paties mamą sviedė per kambarį, net sulūžo krėslo, ant kurio ji krito, ranktūris. Prisiminė, kaip stovėjo tarp jos ir vyro, norinčio ją vėl nuskriausti. Prisiminė, kaip drebėjo jo kojos, dvokė šlapimu.

– Klausyk, turime kibti į darbą. Dabar, kai mes vėl bendradarbiaujame, gal prisimeni ką nors, ką dar turėčiau žinoti?

Sebastianas pažvelgė į Danielį ir papurtė galvą.

– Dabar mes vienu du. Aš tavo advokatas, o tu mano klientas. Man gali sakyti viską. Aš tavęs nesmerksiu. Viską darysiu tavo labui. Ar ką nors norėtum man papasakoti apie sekmadienį, kai žaidėte su Benu? Jei taip, dabar pats laikas. Kad vėliau nebūtų staigmenų.

– Aš jums papasakojau viską, *visiškai* viską.

– Gerai, tai aš pasistengsiu tave iš čia ištraukti.

Metalas tyliai kaukštelėjo į metalą, kaip esti sulimpant magnetams – atsirakino elektroninės durys. Šarlotė susijaudinusi, atsiprašinėdama, žvangėdama apyrankėmis įpuolė į kambarį. Atgręžė į save Sebastiano veidą ir pabučiavo jam į smilkinį.

– Labai atsiprašau, spūstis buvo siaubinga! – sušuko ji, atlaisvindama alyvinės spalvos šilkinį šalikėlį ir nusimesdama švarkelį. – Dar tie bjaurybės apsaugos šunys. Jie mane pergąsdino. Jau maniau, amžiais nepereisiu.

– Mama nemėgsta šunų, – įsiterpė Sebastianas.

– Viskas gerai, – patikino Danielis. – Aš tik norėjau su Sebastianu peržvelgti, kas bus toliau.

– Puiku, klokite, – su nesuprantamu entuziazmu sušuko Šarlotė.

Ji vilkėjo palaidinę užsegama apykakle ir vis tampė ant plaštakų rankogalius.

– Na, per šiuos porą mėnesių turėsime daug nuveikti, pasiruošti teismui. Sebastianai, tau reikės susitikti ir pasišnekėti su keliais žmonėmis... Susitarsime, kad tave aplankytų psichologas, maždaug po savaitės galėsi dar kartą susitikti su baristere, pristatysiančia teismui tavo istoriją. Ar aišku?

– Lyg ir aišku. O ką veiks psichologas?

– Dėl to nėra ko nerimauti. Jis tik nustatys, kaip tu ištversi teismą. Atmink, jis mūsų liudytojas, taigi nesijaudink.

Šiandien pamėginsiu paaiškinti, kokius argumentus prieš tave panaudos kaltinimo liudytojai – kokius faktus jie pateiks norėdami įrodyti, kad nužudei Beną. Mes neseniai gavome šiuos dokumentus, ir aš kuriu ginamąją kalbą, paremtą tuo, ką prieš tave pateiks kaltintojai... Jei ko nors nesupranti, sakyk.

– Viskas aišku kaip ant delno, – patikino Sebastianas.

Danielis nutilo ir pažvelgė į berniuką. Vaikystėje jo gyvenimas buvo panašus į Sebastiano, tik jis neturėjo Sebastiano pasitikėjimo savimi.

– Pagrindinis įrodymas prieš tave yra tai, kad tvirtini tik žaidęs su Benu, sakai, kad jis būdamas su tavim nukrito ir susižeidė, bet ant tavo drabužių ir batų yra Beno kraujo.

– Tai menka bėda.

Sebastiano akys staiga atgijo, sužibo.

– Kodėl?

– Na, jūs galėsite pasakyti, kad kraujas ir visa kita ant manęs pateko jam susižeidus...

Stojo tyla. Sebastianas sutiko Danielio žvilgsnį, tada linktelėjo.

– Mes įrodinėsime, kad Benas pargriuvo ir susižeidė, be to, mama patvirtina tavo alibi nuo trečios valandos, o tai verčia suabejoti liudytojo parodymais, esą jis matęs tave vėliau tądien

besimušantį su Benu. Vis dėlto prokuroras aiškins, kad kraujas ir DNR ant tavo drabužių įrodo, jog tu jį nužudei.

Danielis dirstelėjo į Šarlotę. Abiejų rankų bevardžiai pirštai drebėjo. Ji atrodė išsiblaškiusi, Danielis net nebuvo tikras, kad ji girdėjo jį.

– Aš Beno nenuskriaudžiau, aš tik žaidžiau su juo...

– Žinau, bet kažkas jį nuskriaudė – supranti, smarkiai nuskriaudė, kažkas jį nužudė.

– Nužudyti nėra taip jau blogai.

Kambario tyloje Danielis girdėjo, kaip Šarlotė ryja seiles.

– Juk visi mirsime, – vos vos šypsodamasis tarė Sebastianas.

– Nori pasakyti, kad žinai, kaip mirė Benas? Jei nori, gali man papasakoti.

Danielis net susigūžė laukdamas, ką berniukas atsakys.

Sebastianas pakreipė galvą ir vėl šyptelėjo.

Danielis pakėlė antakius, paragino jį. Po kiek laiko vaikas papurtė galvą.

*

Danielis į savo bloknotą surašė Sebastianui, kokie įvykiai jo laukia nuo pirmo oficialaus pasitarimo su baristere iki pasirengimo teismui.

– Po parengiamojo tardymo reikės kurį laiką laukti teismo. Tuo metu tu ir tavo tėvai, jei turėsite klausimų, galėsite susitikti su manim ir pasikalbėti.

– Jėga, – pradžiugo Sebastianas. – O... kada bus teismas?

– Tik po poros mėnesių. Iki tol turime daug nuveikti, bet aš pažadu prieš teismą nusivesti tave ir parodyti salę.

– Neeeeee, – užbliovė Sebastianas ir trenkė ranka į stalą. – Aš noriu išeiti greičiau. Nenoriu čia likti.

Šarlotė atsitiesė ir įkvėpė, lyg kas jai į veidą būtų kliustelėjęs puoduką vandens.

– Ei, brangusis, ei, – murmėjo ji, virpančiais pirštais liesdama Sebastiano plaukus.

Sebastiano akys blizgėjo nuo ašarų.

– Klausyk, Sebai, kai ką sugalvojau, – tarė Danielis. – Nubėgsiu ir atnešiu mums sumuštinių. Ką manai?

– Aš nueisiu, – pašoko Šarlotė. Jai imant rankinę, Danielis ant riešo pastebėjo violetinę mėlynę. – Man išties reikia įkvėpti gryno oro. Tuoj grįšiu.

Sunkioms durims dusliai trinktelėjus, Sebastianas pakilo ir ėmė vaikščioti po kambarį. Berniukas buvo liesas, gležnais riešais, smailomis alkūnėmis. Danieliui dingtelėjo, kad jis tikrai per menkas žiauriai nužudyti Beną.

– Sebai, ar, be vyro, liepusio jums nesipešti, dar kas nors užkalbino jus parke?

Kėdės buvo prisuktos prie grindų, tad Danieliui teko atsistoti, kad galėtų matyti Sebastianą. Berniukas jam siekė šiek tiek virš liemens. Benas Stouksas buvo trejais metais jaunesnis už Sebastianą, bet tik penkiais centimetrais žemesnis.

Sebastianas gūžtelėjo. Nežiūrėdamas į Danielį papurtė galvą. Jis rymojo prie sienos, apžiūrinėdamas nagus, paskui pasukiojo smilių aplink nykštį.

– Gal parke pastebėjai ką nors keistai besielgiantį – gal kas nors žiūrėjo, kaip žaidžiate?

Sebastianas vėl gūžtelėjo.

– Žinai, kodėl ji vilki tą palaidinę? – paklausė Sebastianas.

Pakėlė rankas prie veido, sujungęs nykščius ir smilius, pažvelgė į Danielį pro pirštų stačiakampį.

– Turi omeny mamą?

– Taip, kai ji vilki *šią* palaidinę, ant jos kaklo yra smaugimo žymių.

Sebastianas vis dar žiūrėjo į Danielį pro pirštus.

– Smaugimo žymių?

Sebastianas rankomis susiėmė už gerklės ir gniaužė, kol paraudo veidas.

– Liaukis, Sebai, – subarė Danielis. Švelniai trūktelėjo berniuką už alkūnės.

Sebastianas juokdamasis atsirėmė į sieną.

– Išsigandai? – paklausė jis taip plačiai šypsodamasis, kad Danielis pastebėjo, jog jam trūksta danties.

– Bijau, kad tau neatsitiktų kas nors bloga, – atsakė Danielis.

– Tik norėjau tau parodyti, – paaiškino Sebastianas. Grįžo prie stalo. Atrodė pavargęs, mąslus. – Kartais susinervinęs jis spaudžia jai kaklą. Taip gali ir numirti, žinojai? Jei per stipriai suspausi.

– Kalbi apie mamą ir tėtį? ·

Pasigirdo rakinamų durų garsas. Sebastianas pasilenkė per stalą, delnu prisidengė burną ir sušnabždėjo:

– Jei patemptum žemyn palaidinės apykaklę, pamatytum žymes.

Įėjo Šarlotė, nešina sumuštiniais, ir, kol ji kraustė maistą ir gėrimus, Danielis susivokė įdėmiai ją stebįs. Žvilgtelėjo į Sebastianą, besirenkantį sumuštinį. „Būtų geriau, jei grįžčiau“, – sakė berniukas. Danielis vėl pajuto užuojautą vaikui. Prisiminė, kaip vyriškos rankos gniaužė gerklę jo paties mamai. Prisiminė, kokią neviltį jautė atskirtas, negalėdamas jos apginti. Tai jį vertė daryti siaubingus dalykus.

12

Vos išaušus Danielis įžengė į vištidę.

Žemę dengė pirmas rudeninis šerkšnas, nuo šalčio stingo pirštai, tad nuo žvarbos jis slėpėsi plunksnų ir šiaudų šildomoje vištidėje. Minė tebemiegojo. Leisdamasis žemyn per žadintuvo skambėjimą girdėjo ją knarkiant. Svetainėje ant pianino dangčio buvo prilaistyta gėrimo. Jis sudžiūvo ir virto balta dėme, panašia į didelę medžio pūslę.

Dabar, jai gulint be sąmonės, jis stropiai ėjo ryto ruošą. Jautėsi keistai: vienišas, liūdnas, piktas – kaip sakalas, kurį vieną dieną eidamas į mokyklą matė ant pašto dėžutės dorojantį lauko pelę.

Nenumanė, kur jo mama. Jautėsi taip, lyg ji būtų iš jo pavogta.

Danielis paėmė šiltą rudą kiaušinį. Jau ketino dėti jį į kartoninę dėžę, kaip visada Minės jam paliktą virtuvėje. Delne kiaušinis atrodė kietas, bet pirštais jis juto jo trapumą. Pirštai pažinojo lukštą ir skystą trynį viduje, viščiuko viltį.

Negalvodamas, vien norėdamas delnu pajusti aštrų dūžtančio kiauto durstelėjimą ir šleikštų trynio varvėjimą, Danielis sutraiškė kiaušinį. Trynys nuvarvėjo pirštais it kraujas.

Staiga sprandą ir nugarą užliejo karštis. Jis ėmė kiaušinius vieną po kito ir traiškė. Nuo pirštų galų ant šiaudų po šio nedidelio smurtinio poelgio kapnojo skaidrūs lašai.

Nepatenkintos vištos kudakuodamos, lyg protestuodamos ėmė bėgti nuo jo. Danielis vienai įspyrė, bet ši – įniršęs raibas vasnojantis gumulas – bloškėsi jam į veidą. Jis vis dar slidžiais nuo kiaušinių pirštais puolė vištą. Prispaudė ją prie žemės ir, sparnui trakštelėjus nuo jo svorio, išsišiepė. Atsisėdo ant kelių. Paukštis sukvaksėjo ir nuklibinkščiavo ratais, vilkdamas sulaužytą sparną. Snapas žiopčiojo be garso.

Danielis, sunkiai alsuodamas, laukė tinkamos akimirkos. Nuo vištų klegesio ant rankų pasišiaušė plaukeliai. Lėtai, apgalvotai, lyg lankstytų kojines, Danielis pamėgino nutraukti vištai sparną. Išsigandęs pražioto snapo ir kyščiojančio liežuvio, nulaužė jai kaklą. Pasilenkęs nutraukė galvą.

Višta nutyko, apskritoje akelėje pasirodė kraujo.

Išeidamas iš vištidės Danielis suklupo. Parkrito ant alkūnių, kraujuotomis rankomis užkliudė veidą. Atsistojęs grįžo namo kruvinu skruostu, sportinės kelnės ir pirštai buvo aplipę nugalabyto paukščio plunksnomis.

Jam grįžus, Minė nebemiegojo, pylė į puodą vandenį. Stovėjo nusisukusi nuo jo, apskretęs chalatas karojo iki blauzdų. Grojo radijas, ji niūniavo popmuzikos dainą. Danielis ketino lipti aukštyn į vonią, bet kojos tarsi įaugo į žemę. Jis panoro, kad ji atsigręžtų ir pamatytų jį tokį purviną nuo savo smurto.

– Kas čia dabar? – atsigręžusi tebesišypsodama sušuko ji.

Galbūt jai susiprotėti padėjo plunksnos, prilipusios prie kelnių, o gal skaisčiu kiaušinio tryniu ir vištos krauju išterliotas veidas. Sučiaupusi lūpas, Minė prasibrovė pro jį į kiemą. Danielis pro galines duris matė, kaip ji sustojo prie vištidės durų ir delnu užsidengė burną.

Minei grįžus namo, Danielis jos veide ieškojo įniršio, pasibaisėjimo, nusivylimo. Ji nežiūrėjo į jį. Užbildėjo laiptais aukštyn ir netrukus pasirodė pilku sijonu, vyriškais batais ir senu megztuku – taip ji vilkėdavo tvarkydamasi. Danielis stovėjo laiptų papėdėje, kiaušiniai ir kraujas džiūvo ant rankų, tempė odą. Jis užtvėrė jai kelią būgštaudamas bausmės, norėdamas bausmės.

Minė sustojo laiptų apačioje ir pirmą kartą pažvelgė į jį.

– Nusiprausk, – tik tiek tepasakė.

Prasigrūdo pro jį į kiemą.

Pro miegamojo langą jis matė, kaip ji renka sudaužytus lukštus ir po purvą išmėtytus šiaudus. Jis nusišveitė rankas ir veidą, paskui stovėjo ir stebėjo, kaip ji darbuojasi. Nusiėmė nuo kelnių plunksną ir, laikydamas ją smiliumi ir nykščiu, žvelgė pro langą. Paskui paleido ir bežiūrint, kaip Minė grįžta namo, plunksnelė patikliai nusklendė su vėju. Minė už kojų nešėsi negyvą vištą. Vištos kaklas maskatavo sulig kiekvienu žingsniu.

Kol Minė triūsė apačioje, jis tūnojo po antklode, o paskui spintoje. Išsisklaidžius ryto įkarščiui ir energijai, ėmė urgzti pilvas. Pasidarė šalta, ir jis užsitempė ant plaštakų rankogalius. Išlindęs iš spintos pažvelgė į vos prieš savaitę sudaužytą veidrodį.

Mažas bjaurybė, vėl prisiminė. Pažvelgė sau į veidą, jo dalys nesuėjo. Pajuto, kaip stipriau sutuksėjo širdis. Atsistojo laiptų apačioje, paskui ten pat atsisėdo, įsiklausė į virtuvėje Minės keliamus garsus. Blicas užbėgo viršun ir šnopuodamas pasižiūrėjo į jį. Danielis paglostė aksomines šuns ausis. Blicas kurį laiką leidosi glostomas, paskui nukūrė žemyn. Danielis pamažėle nusileido iki laiptų vidurio, paskui iki apačios, ten sustojo įsikibęs turėklų stulpelio. Tik po dešimties minučių sukaupė drąsą ir žengė prie virtuvės durų.

– Nenoriu net žiūrėti į tave, – vis dar nusigręžusi tarė Minė.

– Pyksti?

– Ne, Dani, – ji atsisuko. Lūpos buvo kietai sučiauptos, krūtinė išpūsta. – Man tik labai liūdna. Išties labai liūdna.

Jos ryškiai mėlynos akys buvo veriamos, drėgnos ir pernelyg išplėstos. Atrodė, kad veidas dunkso virš jo, nors ji stovėjo kitame virtuvės gale. Danielis atsiduso ir nunarino galvą.

Ji patraukė jam kėdę.

– Sėskis. Turiu tau darbo.

Ji atnešė didelę pjaustymo lentą su negyva višta ir paguldė priešais jį.

– Štai ką tu padarysi, – tarė ji, tvirtai laikydama vištą ir plėšdama plunksnas.

Ji plėšė ir plėšė, netrukus pasirodė plikos odos lopinėlis, baltas ir spuoguotas.

– Šita nugalabyta višta bus mums vakarienei, – tarė ji. – Iš pradžių ją reikia nupešti, paskui išdoroti ir iškepti.

Minė stovėjo ir žiūrėjo, kaip jis sugriebia minkštas plunksnas, kaip jas visais pirštais raunant pasimato pilkos šaknys.

– Plėšk, – tarė ji, – stipriai plėšk.

Danielis per smarkiai patraukė ir kartu su plunksnomis nusilupo oda, mėsa liko lyg nuplikyta.

– Štai taip, – ji nustūmė jo ranką ir išrovė kuokštą plunksnų, paliko baltą, gūbriuotą odą. – Sugebėsi?

Danielis susigėdo pajutęs, kaip sugniaužė gerklę ir sudrėko akys. Linktelėjo ir prasižiojo.

– Nenoriu, – sukuždėjo jis.

– Ji irgi nenorėjo mirti, bet tu ją suluošinai, o paskui nudaigojai. Dirbk, dirbk, nelauk.

Minė nusigręžė nuo jo ir kalbėdama trenkė stikline į medinį darbastalį. Danielis išgirdo žvangtelėjimą, ledo kubelių barškesį ir silpną citrinos sulčių varvėjimą, lyg sisiojimą. Citri-

nų sulčių ji pildavo, kai neturėdavo pinigų pačioms citrinoms arba nesukdavo dėl to galvos. Blaivinantis atkemšamo džino butelio garsas privertė Danielį suvirpėti ir jis padarė, kaip liepta. Šįkart švelniau suėmė paukščio plunksnas ir trūktelėjo. Staigus paukščio apsinuoginimas net gąsdino.

Nupešęs paukštį, Danielis atsisėdo plunksnomis aplipusiais pirštais, prieš save pasidėjęs spuoguotą vištą. Norėjo sprukti, lėkti per parką ir mažiems vaikams sumazgyti sūpynes. Norėjo grįžti į spintą, pajusti uždarą, tamsų jos glėbį. Nuo nupeštos negyvos vištos kvapo pykino.

Minė paėmė vištą ir perpjovė nuo šlaunų. Pjovė tvirtai, šiurkščiai, Danielis juto, kiek ji įdėjo jėgos. Įkišo ranką į vidų, stori, raudoni pirštai pradingo.

– Turi kišti ranką iki pat galo, kol užčiuopsi kietą gumulą – skilvį. Stipriai suimk jį ir švelniai, lėtai trauk. Žiūrėk, kad viskas išeitų kartu. Štai! Pamėgink, neketinu dirbti už tave.

– Nenoriu.

Danielis girdėjo, kad jo balsas skamba kaip inkštimas.

– Nebūk mažvaikis.

Minė niekada iš jo nesityčiojo, bet dabar Danielis jos balse girdėjo pašaipą.

Pasilenkęs virš linguojančios kriauklės Danielis įkišo ranką į kruvinus vištos vidurius.

– Dėl plaučių per daug nesijaudink, – kalbėjo Minė. – Jie dažniausiai būna prilipę prie kaulų.

Danielį pykino, bet jis pamėgino sugriebti ir ištraukti šiltus vidurius. Sulig kiekvienu truktelėjimu jo paties skrandis susigniauždavo, į gerklę pakildavo tulžis. Kai pagaliau pavyko išplėšti tamsiai raudonus glitėsius, jis atsitraukė atbulas, nes jo paties skrandžio turinys išsiliejo ant žemės kartu su paukščio.

Danielis pasilenkęs vėmė ant virtuvės grindų. Buvo nevalgęs, tad vėmalai atrodė kaip geltonas vandeningas skystis, tyškantis ant paukščio vidurių.

– Viskas gerai, – tarė Minė. – Aš sutvarkysiu. Eik ir nusiprausk.

*

Vonioje Danielis pasitąsė virš dubens, paskui susmuko prie sienos. Nuo lentynos jam šypsojosi drugelis. Jautėsi klaikiai. Kaip iš kiauto ištraukta sraigė. Nusiprausė veidą vėsiu vandeniu ir nusišluostė rankšluosčiu, tada šveitėsi dantis, kol neliko vėmalų skonio.

Prieš grįždamas į virtuvę, kelias minutes palūkėjo. Viskas atrodė keistai, nesinorėjo išeiti iš vonios. Panašiai jausdavosi namie vonioje, kai kuris nors iš tų mušdavo mamą. Pilve teliūskavo ta pati tamsi baimės sriuba, taip pat maudė raumenis.

Danielis atsargiai atrakino duris ir sustojo laiptų viršuje. Paskui su visais drabužiais atsigulė į lovą, bet miegas neėmė. Jis įdėmiai klausėsi virtuvėje Minės keliamų garsų. Atsidarė ir užsidarė orkaitė, grindimis nuaidėjo žingsniai, ji šnektelėjo su Blicu, įbėrė jam į dubenį ėdalo.

– Šimtą metų ten pratupėjai, – išvydusi jį tarė Minė. – Ruošiausi eiti tavęs ieškoti. Jau po dviejų, o tu dar nepusryčiavai. Išalkai?

Danielis papurtė galvą.

– Vis dėlto valgysi. Sėskis.

Danielis atsisėdo prie stalo ir nudelbė akis į kvailą padėkliuką su poniu.

Minė jau buvo iškepusi ir supjausčiusi vištą. Ant jo lėkštės prie konservuotų kukurūzų ir virtų bulvių gulėjo krūtinėlės griežinėliai.

– Valgyk.

– Nenoriu.

– Valgysi.

– Nenoriu.

Jis nustūmė lėkštę.

– Nugalabyti nugalabijai, taigi turi prisiimti atsakomybę. Suvalgyk viską. Tada žinosi, kad ji negyva, o jos gėris yra tavyje.

– Aš jos nevalgysiu.

– Tu sėdėsi čia, ir aš sėdėsiu čia, kol suvalgysi.

Minė trinktelėjo į stalą gėrimą. Ledukai prieštaraudami pašoko.

Jie sėdėjo, kol Minė baigė savo gėrimą. Danielis manė, kad ji atsistos įsipilti dar, o jam tai bus proga pabėgti, bet Minė paliko stiklinę džiūti. Žiūrėjo į jį ir lėtai mirksėjo. Laikas žėlė ant jų, kaip samanos ant akmenų kieme. Danielis žiūrėjo į šaltą vištieną su daržovėmis lėkštėje ir svarstė, ar negalėtų jų praryti kaip tablečių.

– O jeigu suvalgyčiau daržoves?

– Tu protingas vaikis, tai ko klausi? Juk žinai, man nerūpi, ar paliesi daržoves, bet savo pribaigtos vištos suvalgysi kiekvieną kąsnelį. Tie paukščiai yra mano pragyvenimo šaltinis, bet aš ne dėl to pykstu. Žinai, kad atėjus laikui juos valgau. Aš rūpinuosi jais, myliu juos, taip, mes juos suvalgome, bet jie nužudomi deramai, nekankinant, ne iš neapykantos ar pykčio. Šis paukštis nebegyvas, ir mes jo nešvaistysime, bet aš noriu, kad žinotum, jog jis negyvas dėl tavo kaltės, dėl to, kad tu jį nugalabijai. Jei ne tu, rytoj jis būtų dėjęs kiaušinius. Dani,

žinau, kad tau buvo sunku, ir tu gali bet kada su manim apie tai pasikalbėti. Žinau, kad pyksti, ir turi į tai teisę. Aš kiek įmanydama stengiuosi tau padėti, bet negaliu tau leisti žudyti paukščių kaskart, kai pasijunti blogai.

Danielis pravirko. Sriūbavo kaip mažas vaikas, susmukęs ant kėdės, šlapiomis lūpomis tyliai gaikščiojantis savo liūdesį. Užsidengė akis, kad nereikėtų žiūrėti į ją.

Baigęs raudoti atsimerkė ir kelis kartus giliai įkvėpė. Minė tebesėdėjo priešais jį su tuščia stikline, įsmeigusi plieno mėlynumo akis.

– Na štai, nurimai. Atsikvėpk ir suvalgyk.

Danielis pasidavė, atsisėdo tiesiai ir ėmė pjaustyti vištieną. Atsirėžęs gabalėlį, pasismeigė ant šakutės. Lyžtelėjo mėsą, paskui įsidėjo į burną.

Kaltė

13

Danielis žvilgtelėjo į laikrodį ir pamatė, kad jau beveik trečia ryto. Į kambarį skverbėsi šalta žydra šviesa. Jis nesusigaudė, ar šią atšiaurią, rūsčią šviesą meta mėnulis, ar gatvės žibintai. Dirbo iki dešimtos, pavalgė prie stalo, o grįždamas namo užsuko į „Karūną" bokalo alaus. Jį čaižė pavieniai troškimai, bet sunki diena viską išvalė, ir jis lengvutėlis vartėsi lovoje.

Gulėjo tamsoje ant nugaros, susidėjęs rankas po galva. Mąstė apie metų metus puoselėtą pyktį Minei, perėjusį į metų metus trukusį abejingumą. Dabar jis suvokė, kad šitaip gynėsi nuo jos – pykčiu ir abejingumu. Jai mirus, pyktis liko, tik nebeturėjo objekto. Pusiaumiga jis stebėjo, kaip pyktis sklando ir sukiojasi aplink.

Prieš daug metų Danielis nusprendė ją palikti, tad dabar sunkiai sekėsi gedėti. Tam kad gedėtum, turi prisiminti, o prisiminimai ir yra gedulas. Galvodamas apie universiteto baigimą ir pirmus porą metų teisininko darbo Londone, jis sumirksėjo prietemoje. Visa tai vyko be jos. Jis didžiavosi savarankiškumu. Nutraukęs ryšius, pats susimokėjo už studijas, paskui, kai įteikus diplomą praėjo vos trys mėnesiai, gavo darbo firmoje Londone. Jis pasiėmė kreditą, bet dabar prietemoje nuoširdžiai suabejojo, ar be Minės išvis būtų įstojęs į universitetą.

Juto, kaip jį gaubia tamsa, kaip ji tupia jam ant krūtinės pasislėpusi po gobtuvu, pavojinga, juoda ir žvilganti it varnas. Danielis ant nuogos krūtinės užsidėjo delną, lyg norėdamas nuslopinti nagų dūrius.

•

Jis paliko *ją*, bet jos išėjimas skaudino labiau. Blaškydamasis jis juto jos mirtį, pranokstančią jo paties atitolimą. Jos mirtis buvo sunkesnė, tamsi, lyg plėšrus paukštis nakties danguje.

Dešimt po trijų.

Prasižiojęs ir atsimerkęs Danielis prisiminė, kaip nugalabijo vištą. Prisiminė, kaip vaikiškomis rankutėmis smaugė jai brangų paukštį. Atsisėdo ir iškėlė kojas iš lovos. Taip ir sėdėjo tamsoje, užsikniaubęs ant kelių. Nebuvo kam jį sulaikyti, tad užsimovė šortus, įsispyrė į sportbačius ir išėjo pabėgioti.

Ketvirtą pasižiūrėjo į laikrodį. Veidu juto šiltą ir gaivų ankstyvo rudens rytą. Bėgdamas pro fontaną užuodė vandenį, paskui drėgnus medžių lapus. Kojų trepsėjimas į takelį ir šylantys raumenys teikė energijos, jis bėgo greičiau nei paprastai, plačiais žingsniais, liemeniu pasidavęs į priekį. Netgi tokiu greičiu lekiant į galvą lindo vaizdai ir blaškė dėmesį. Jis regėjo karstą, matė Minę su guminiais, rankomis įsisprendusią į klubus, vėjo nurausvintais skruostais; Blicą, pagarbiai nulenkiantį galvą, jai įėjus į kambarį; šviežiais kiaušiniais nukrautą turgaus prekystalį; vaikystės miegamąjį su rožių pumpurais ant tapetų.

Jis buvo tikras laukinukas. Kas kitas, jei ne Minė, būtų paėmęs tokį vaiką? Socialinė darbuotoja jį perspėjo. Minė juo rūpinosi, kai niekas kitas nesugebėjo.

Nors jau ir taip sunkiai alsavo, Danielis pasileido dar greičiau. Juto, kaip kaista pilvo ir šlaunų raumenys. Šoną pervėrė dieglys, ir jis sulėtino greitį, kad kūnas prisitaikytų, bet ne-

sustojo. Ėmė alsuoti giliau ir lėčiau, kaip buvo mokytas, bet dieglys nepasitraukė. Parko tamsoje elgetos krustelėjo ant šaltų suolų, ant jų veidų supleveno laikraščiai. Mintys blaškėsi tarp dieglio šone ir niekaip neblėstančio skausmo galvojant apie Minę. Ji buvo kalta, bet, užsipultas per laidotuves, Danielis susimąstė, kiek pagreitino jos mirtį. Juk jis norėjo ją įskaudinti. Suvokė, kad ją baudžia. Ji to nusipelnė.

Nusipelnė. Danielis susverdėjo, tada ėmė eiti žingsniu. Iki namų buvo likę dar pusantro kilometro. Naktis pasitiko susigėdusį, dvejojantį švytesį rytuose. Aušrą. Danieliui tai atrodė teisinga – nauja diena turi būti tarsi mažas prievartos veiksmas. Tamsiai mėlynas dangus įgavo kraujo atspalvį. Jis žingsniavo rankomis įsirėmęs į klubus, sunkiai alsuodamas, tarp menčių tekėjo kraujas. Nebuvo pasirengęs dienai. Jautėsi išsekęs jai dar neprasidėjus.

Į butą grįžo išpiltas prakaito. Išmaukė puslitrį vandens ir palindo po dušu. Stovėjo po čiurkšle ilgiau nei įprasta, leido vandeniui srūti veidu. Juto, kaip po treniruotės lėtai tvinkčioja kraujagyslės, tačiau šįkart jo tai neramino. Jis visą gyvenimą bėgo. Bėgo iš mamos namų, nuo jos draugų. Bėgo iš globėjų atgal pas mamą; nuo Minės paspruko į universitetą, į Londoną. Ir dabar troško bėgti – tebejautė tokį poreikį, piktą raumenų alkį, – bet nebebuvo kur. Ir nebeliko nuo ko. Mama buvo mirusi, dabar išėjo ir Minė; neliko tos, kurią jis mylėjo, ir tos, kuri mylėjo jį, o kartu ir jo meilės bei įrodymų, kad jis gali būti mylimas.

Rengdamasis jis atidarė Minės paliktą dėžę ir išsitraukė jos šeimos nuotrauką. Įdomu, kodėl ji jam paliko ją? Danielis suprato, kodėl gavo jųdviejų su Mine paplūdimyje nuotraukas, turgaus prekystalio ar darbų ūkyje prisiminimus. Minės šeimos

nuotrauka jį visada traukė, bet tik todėl, kad vaizdavo jauną Minę, gerą motiną, ir tobulą jos šeimą. Vaikystėje Danielis buvo pamišęs dėl tobulų šeimų. Stebėdavo jas autobusuose ir parkuose, alkanomis akimis tyrinėdavo tėvų su vaikais ir tėvų tarpusavio bendravimą. Jam patikdavo matyti, ko stigo vaikystėje.

Raukydamas kaktą Danielis pasistatė nuotrauką ant židinio atbrailos, prie savo Niukaslo „United“ bokalo.

Susisagstė marškinius, papusryčiavo ir pusę šešių jau buvo susiruošęs iškeliauti. Darbe bus šeštą. Valydamasis dantis ir mesdamas į lagaminą dokumentus kai ką prisiminė, grįžo prie dėžės ir išsitraukė drugelį. Nesuprato kodėl, bet ir jį įsidėjo į lagaminą.

Išlipęs iš metro Liverpulio gatvėje, Danielis nusipirko laikraštį. Retai į darbą ateidavo taip anksti. Netgi laikraštis atrodė šviežutėlis, šiltas kaip duona. Jis žinojo, kad kavinė prie stoties tokiu laiku jau atidaryta. Nusipirko kavos ir, užuot iškart drožęs į biurą, prisėdo ir pasimėgavo prabanga skaityti laikraštį gurkšnojant karštą skystį.

Ketvirtame „Daily Mail“ puslapyje Danielis išvydo antraštę „MIRTIES ANGELAS“ ir atsiduso.

Vienuolikos metų berniukas sulaikytas dėl žiauraus aštuonmečio Beno Stoukso nužudymo. Auka prieš savaitę rasta mirtinai sumušta Barnardo parke, Islingtone.

Generalinė prokuratūra teigia Islingtono rajono – pagal turimas žinias ten gyvena berniukas – policijai siūliusi apkaltinti jį žmogžudyste. Benas Stouksas rastas negyvas paslėptas vaikų žaidimų aikštelėje.

Džimas Smitas, Karūnos teismo prokuratūros vadovas, pasakė: „Mes įpareigojome policiją vienuolikos metų berniuką apkaltinti aštuonmečio Beno Stoukso nužudymu.“

Berniukas, kurio pavardės dėl teisinių priežasčių atskleisti negalime, penktadienio rytą pasirodė nepilnamečių teismo apklausoje Haiburio Magistratų teisme. Jis sėdėjo teisiamųjų suole kartu su apsaugos policininku. Kai buvo skaitomi kaltinimai, berniukas vilkėjo marškinius ir žalią megztinį, ryšėjo kaklaraištį. Per apklausą jausmų nereiškė. Berniukas parvežtas atgal į izoliatorių ir vėl pasirodys teisme rugpjūčio 23 dieną.

Berniukas, gyvenantis prabangiame Angelo rajone su biologiniais savo tėvais, pradinėje Islingtono mokykloje buvo gerai žinomas dėl smurtinių ir tvarką griaunančių veiksmų. Vakar motina atsisakė atidaryti duris reporteriams. Beno Stoukso tėvai pernelyg prislėgti kalbėtis su žurnalistais, bet perdavė pareiškimą, kuriame rašo: „Mes labai sielvartaujame dėl mylimo Beno mirties. Nenurimsime, kol nebus surastas dėl to kaltas asmuo ir įvykdytas teisingumas."

Užpuolimas – panašus į kūdikio Džeimso Baldžerio nužudymą 1993 metais, įvykdytą dviejų dešimtmečių – tautai sukėlė siaubą. Ministras pirmininkas Deividas Kameronas ir vidaus reikalų ministrė Tereza Mei jį pavadino „šiurpiu".

Danielis atsilaisvino kaklaraištį ir pasikišo laikraštį po pažasčia. Kava pravėso, ir jis ją gurkšnojo žingsniuodamas į biurą. Vietinėje spaudoje buvo ir daugiau straipsnių: trumpų pranešimų apie parengiamąją apklausą. Šis straipsnis buvo kitoks. Vedamasis.

Prasideda, pamanė jis. *Jau prasidėjo.* Įdienojo, bet dar tvyrojo ankstyvo ryto nuotaika. Iš nuovargio maudė pilvą, norėjosi atsigulti ant šaligatvio, priglausti skruostą prie purvino akmens ir užmigti.

Į darbą jis atėjo pirmas. Valytojai dar tuštino šiukšlių dėžes ir šluostė stalus. Savo kabinete baigdamas gerti kavą Danielis perskaitė Sebastiano kaltinamuosius dokumentus. Čia buvo kelios

sumušto Beno kūno nuotraukos. Pirmoje buvo vaizduojama pati nusikaltimo vieta: Beno veidas po plyta ir pagaliais, kuriais jis buvo daužomas – tarsi nusikaltėlis iš jo kūnelio būtų mėginęs pastatyti šventyklą. Vėlesnėse nuotraukose buvo aiškiai matyti veido sužalojimai: sulaužyta nosis ir suskaldytas akiduobės kaulas. Veidas nepanašus į vaiko, veikiau sulaužytos, sumaigytos lėlės. Danielis, žiūrėdamas į nuotraukas, raukė kaktą.

Prieš pat devynias suskambo telefonas, ir jis pakėlė ragelį.

– Skambina Irena Klark, – tarė Stefanija.

– Gerai, sujunk.

Danielis nekantravo išgirsti jos balsą. Jie nesimatė beveik metus, tik per jos paaukštinimo į karališkąsias advokates vakarėlį buvo trumpai susitikę. Išsiskyrė tą vakarą, kai buvo nuteistas Tairelis. Jis prisiminė plonas, pašaipias jos lūpas ir lenktus antakius.

– Sveikas, Dani, kaip sekasi?

– Verčiau pasakok, kaip tu laikaisi. Kaip karališkosios advokatės gyvenimas? Sveikinu su paaukštinimu.

Irena nusijuokė.

– Rytoj einu susitikti su patologe. Palaikysi man draugiją? – paklausė Danielis. – Va, peržiūrinėju ataskaitas.

– Taip, būtinai. Kaip tik skambinu pasiūlyti susitikti Žaliajame parke ar dar kur nors ir kartu ten nueiti.

– Žinoma, – sutiko Danielis. – O paskui galėčiau nupirkti tau išgerti – pakeltume taurę už tavo sėkmę.

Jis tyčia kalbėjo savo atvira tarme. Šypsojosi laukdamas, kad ji nusijuoks.

– Žiauriai dirbau, – tarė ji. – Apie tai neturėjau kada nė pagalvoti. Bus smagu susitikti. Senokai nesimatėme.

– Negaliu apsakyti, kaip džiaugiuosi, kad ėmeisi šio darbo.

Nuoširdžiai kalbantis jo veidas atšilo.

– Privalėjau. Tai palietė kažkokią stygą... – paaiškino ji.

– Žinau. Man irgi.

Pavakare Irena jau laukė jo Žaliajame parke. Atrodė išbalusi ir pavargusi, plaukai viršuje ir iš šonų priploti, lyg ji ką tik būtų nusiėmusi peruką, bet jį išvydus jos veidas nušvito. Danielis pakštelėjo jai į abu skruostus, o ji spustelėjo jam dilbį, paskui perbėgo ranka iki riešo, akimirką palaikė jį, tada paleido.

– Ei, Dani, mažyli. Gražiai atrodai.

– Tu irgi, – jis rimtai taip manė.

Nors šviesūs plaukai buvo prispausti prie galvos, o akys pavargusios, gatvėje ji išsiskyrė iš kitų. Stovėjo pakreipusi smakrą, žavėdamasi juo. Prie Irenos jam visada parūpdavo ištiesinti nugarą ir pečius.

Jie patraukė Pikadiliu, pro Ricą, paskui pasuko į Čarltono rūmus, kur kabinete, žvelgiančiame į Šv. Jurgio parką, turėjo susitikti su patologe Džile Golt.

Danielis eidamas uodė Irenos kvepalus, nors pravažiuojantys autobusai išmesdavo į orą šiltus dūmų kamuolius. Jų žingsniai derėjo, ir Danielio dėmesys trumpam nukrypo į jų kojų ritmą.

Buvo vėlyva popietė, bet saulė negailestingai plieskė aukštai danguje, tarsi kritiška akis. Patologės kabinete jiems palengvėjo: oro kondicionierius neveikė, bet čia buvo vėsu, dienos karščio nepraleido storos akmeninės sienos. Ji sėdėjo už plataus stalo, vėžlio kiauto akinius nustūmusi ant garbanotų rusvų plaukų.

– Gal galėčiau pasiūlyti arbatos ar kavos? – paklausė daktarė Golt.

Danielis su Irena atsisakė.

Daktarė Golt atsivertė rudą aplanką ir nuleido akinius ant nosies galo, kad galėtų peržvelgti Beno Stoukso patologinę ataskaitą.

– Daktare Golt, jūsų ataskaita labai įdomi, – tarė Danielis. – Neabejojate, kad mirties priežastis buvo ūmi subdurinė hematoma, sukelta smūgio į priekinę dešinę galvos pusę?

Daktarė Golt pastūmė jiems rentgeno nuotrauką. Tušinuku parodė hemoragijos apimtį.

– Jūs tikra, kad nužudymo įrankis yra nusikaltimo vietoje rasta plyta? – paklausė Irena.

– Taip, kontūrai tiksliai atitinka.

– Aišku. Pataisykite, jei klystu, – toliau kalbėjo Irena. – Mirties laiką nustatėte maždaug be penkiolikos šeštą vakaro, bet negalėjote nurodyti užpuolimo laiko – ar tai būdinga esant tokiems sužalojimams?

– Taip, – patvirtino daktarė Golt, numetė tušinuką ir atsilošė rankas susidėjusi ant pilvo. – Esant tokiems sužalojimams, bemaž neįmanoma nustatyti užpuolimo laiko. Hemoragija sukelia smegenų spaudimą, bet iki mirties gali praeiti nuo kelių minučių iki dešimties valandų.

– Taigi tai reiškia, kad užpuolimas galėjo būti įvykdytas apie šeštą vakaro? – pakėlęs antakį paklausė Danielis.

– Tikrai taip arba keliomis valandomis anksčiau.

Danielis su Irena susižvalgė. Danielis jau girdėjo Irenos kalbą teisme.

Išėjus iš patologės kabineto jau buvo vėsiau, bet Londono gatvės vis vien atrodė purvinos, triukšmingos ir tvankios. Buvo po penkių, sausakimša, žmonės nardė vienas pro kitą lyg žuvys; automobiliai pypsėjo dviratininkams; praeiviai kalbėjosi nematomais mobiliaisiais. Trinksėjo taksi durelės, kvėpčiojo autobusai, virš viso to žydrame danguje be garso šaudė reaktyviniai lėktuvai.

– Na, buvo naudinga, – dėdamasi saulės akinius ir nusivilkdama švarką tarė Irena.

Jos pečiai buvo stiprūs, kampuoti, kaip tenisininkės, Danielis jais žavėjosi. Nusitraukė kaklaraištį ir įsikišo į kišenę.

– Tai ar galėčiau karališkajai advokatei nupirkti išgerti?

Jie dar spėjo rasti staliuką gatvėje. Sėdėjo vienas priešais kitą ir, ilgėjant šešėliams, pavargusioms vasaros vapsvoms tingiai sukantis aplink tuščias stiklines, gurkšnojo alutį.

– Už tave, – tarė Danielis ir susidaužė bokalais.

– Taigi, – Irena atsilošusi stebėjo jį. – Kaip manai, ar Sebastianas tai padarė?

Danielis gūžtelėjo. Kakta jautė saulę.

– Jis tvirtina, kad ne. Keistokas vaikas, bet, manau, sako tiesą. Jis tik susipainiojęs.

– Mane jis glumina, bet... mes mažai bendravome.

– Jis protingas, nors dar vaikas. Manau... jis gana vienišas. Prasitarė apie tai, kaip tėvas muša mamą. Jie turtingi, bet man tai neatrodo laimingi namai.

– Tikiu. Tėvas atrodo nusistatęs prieš moteris – nenori, kad mes gintume jo vaiką, nes aš moteris.

– Ne! – sušuko Danielis. – Tai dėl manęs. Jis mano, kad aš per jaunas ir nepatyręs.

Irena atsiduso ir gūžtelėjo, paskui surimtėjo.

– Iš to, ką išgirdome iš Golt, laisvai galėjo būti ir kitas užpuolikas. Sebastianas turi alibi nuo...

– ...trečios valandos... O vyras, tvirtinantis vėliau matęs Sebastianą besimušantį, atrodo paveiktas policijos arba tiesiog susipainiojęs. Jo pateiktas Sebastiano apibūdinimas nėra tikslus... o kai toks nuotolis, medžiai – aš buvau parke – neabejoju, mes jį sutriuškinsime. Jei tik juostoje būtų kas nors naudinga.

– Aš net pats peržiūrėjau juostą, kad nieko neliktų pražiopsota. Žinoma, policija, kaip įprasta, pareikalavo tik savivaldybės įrašų...

– Tu radai kitų?

– Na, dviejuose greta esančiuose baruose veikia filmavimo kameros. Mes jas dar peržiūrinėjame, ieškome berniukų, bet net ir tai, kad Sebastianą neva matė...

– Suprantu, jei tik tuo metu žaidimų aikštelėje aptiktume ką nors kitą, ne Sebastianą...

Ji ranka pasirėmė smakrą ir pažvelgė į tolį, į autobusus ir dviratininkus gatvėje. Danieliui patiko jos meliono sėklos pavidalo veidas. Jis stebėjo, kaip ji užsikiša už ausies sruogą.

– Dar neišsilaižiau žaizdų nuo praeito karto, – pagaliau tarė ji. – Ar kada nors apie tai galvoji?

Danielis atsiduso ir linktelėjo, delnu persibraukė plaukus. Juos abu slėgė kaltės nuosprendis, įmetęs paauglį atgal į jį užauginusią sistemą. Jiedu prisirišo prie aukšto berniuko ruda kaip kaštonas įtempta oda ir linksma, greitai nušvintančia, nekalta šypsena. Jį kalėjime pagimdė nuo kokaino priklausoma motina, jis augo vaikų namuose. Jiedu sunkiai kovojo už jį, bet jis buvo kaltas, ir teismas tai patvirtino.

– Atvirai tariant, Tairelis yra viena iš priežasčių, kodėl ėmiausi šios bylos, – tarė ji.

– Prieš kokį mėnesį buvau jo aplankyti. Jis laukė, kol galės pateikti apeliaciją... Nuėjau jam pasakyti, kad apeliacijos nebus. Jis baisiai sulįsęs.

Danielis nusigręžė.

– O šitam, – kalbėjo Irena, – vienuolika, bet jis smulkutis... O gal taip ir turi atrodyti vienuolikmečiai? Neišmanau... Tairelis bent jau atrodė kaip jaunuolis.

Danielis išgėrė didelį gurkšnį.

– Turi tai užmiršti, – tarė jis. – Karališkiesiems advokatams tikrai nederėtų jaudintis dėl tokių dalykų.

Jis mirktelėjo ir nusišypsojo, bet Irena neatsakė į jo šypseną. Žiūrėjo kažkur kitur, paskendusi prisiminimuose.

– Dievulėliau, kaip mes tąvakar prisigėrėme.

Irena įsidėjo į akis alaus kamštelius ir suvaidino Tairelį nuteisusį teisėją.

– Mano sesuo niekaip nesuprato, kodėl paskui jaučiausi tokia prislėgta, – pasakojo Irena. – Ji vis kartojo man: „betgi jis buvo kaltas“, tarsi tai būtų svarbu, paneigtų, ką jie jam padarė. Prisimenu tą siaubo išraišką berniuko veide, kai jį nuteisė kalėti. Jis atrodė labai jaunas. Tada aiškiai jaučiau ir tebejaučiu: kad jam reikia padėti, o ne jį bausti.

Danielis persibraukė plaukus.

– Gal mes dirbame ne savo darbą, – sukikeno jis. – Gal turėtume būti socialiniai darbuotojai.

– Arba politikai – ir viską išspręstume, – Irena šyptelėjo ir papurtė galvą.

– Tu puiki baristerė, bet būtum netikusi politikė. Tavęs niekam nepavyktų užčiaupti. Įsivaizduoji save „Newsnight“? Imtum siautėti ir tavęs niekada nebepakviestų į laidą.

Irena nusijuokė, paskui šypsena išblėso.

– Tepadeda Dievas Sebastianui, jei jis nekaltas. Tris mėnesius iki teismo praleisti izoliatoriuje sunku net suaugėliui.

– Bus sunku, net jei jis kaltas, – baigdamas bokalą pridūrė Danielis.

– Baisu net pagalvoti, – kalbėjo Irena. – Paprastai palaikau teisinę sistemą. Dirbdamas tokį darbą privalai palaikyti. Bet kai turi reikalų su vaikais – netgi dideliais, susipažinusiais su gatvės gyvenimu, kaip Tairelis, imi galvoti, kad turi būti kokia nors kita išeitis.

– Anglija ir Velsas atsilieka nuo didžiosios Europos dalies. Daugumoje Europos šalių vaikai iki keturiolikos net nedalyvauja baudžiamajame teisme, – Danielis padėjo ant stalo delnus. – Vaikų bylos nagrinėjamos civiliniuose teismuose, dalyvauja šeimų advokatai, dažniausiai viskas vyksta slapta. Suprantu, jei įvykdytas smurtinis nusikaltimas, rezultatai dažnai gali būti tokie patys – bet vaikas globojamas, o ne... įkalinamas.

– Palyginti su Europa, pas mus tikri viduramžiai...

– Žinau, sulaukei dešimties metų ir drožk į baudžiamąjį teismą. Rimtai – dešimties metų! Absurdas. Škotijoje iki šių metų buvo aštuoneri metai. Dieve, dar prisimenu, kai man buvo aštuoneri, dešimt... jaučiausi toks mažas, sutrikęs, toks... nesusiformavęs kaip asmenybė. Kaip tokio amžiaus gali būti laikomas atsakingu pagal baudžiamąją teisę?

Irena linkčiodama dūsavo.

– Ar žinai, kokio amžiaus baudžiamojon atsakomybėn galima patraukti Belgijoje?

– Keturiolikos?

– Aštuoniolikos. *Aštuoniolikos.* O Skandinavijos šalyse?

– Penkiolikos.

– Taip, penkiolikos. O pas mus dešimties! Bet labiausiai mane siutina, kad bėda ne dėl pinigų, išteklių ar panašių šūdniekių. Kiek maždaug tavo ginamų žmonių kilę iš sunkios aplinkos: narkotikai, smurtas šeimoje...

– Nenumanau. Sakyčiau, mažiausiai aštuoniasdešimt procentų.

– Ir aš taip manau. Dauguma klientų augo sunkiomis sąlygomis... Ar žinai, kiek valstybei kainuotų visą gyvenimą rūpintis sunkiu vaiku?

Irena prisimerkė, susimąstė, tada gūžtelėjo pečiais.

– Per *pusę milijono* svarų. Metai asmeninės psichoterapijos kainuotų daugiausia dešimtadalį to. Įkalinimas – senamadiškas dalykas, bet ir jis žvėriškai brangus. Vien matematika turėtų juos įtikinti.

– Tai kas čia dabar įsisiautėjo? Manau, mane pirmą pakviestų į „Newsnight".

Irena šiltai pažvelgė į jį ir sriubtelėjo alaus.

– Tau patinka ginti, ką? Išeina savaime.

– Taip, man patinka stovėti šioje pusėje, – Danielis pasirėmė ant alkūnių. – Net jei man nepatinka mano ginamas žmogus, aš prisiverčiu į pasaulį žvelgti jo akimis. Turi galioti nekaltumo prezumpcija. Man patinka sąžiningumas...

– Žinau; mes visi į šį žaidimą įstojome dėl sąžiningumo. Gaila, kad ne visada viskas atrodo sąžininga.

Stebėdami po dienos darbų namo skubančių automobilių ir žmonių srautą, jie kurį laiką tylėjo.

– Žinai, spauda dėl šito tiesiog pasius. Bus kur kas baisiau nei su Taireliu. Juk supranti, tiesa? – paklausė Irena.

Danielis linktelėjo.

– Ar jau kas nors kabinėjosi? – pasidomėjo ji.

– Ne, o prie tavęs?

Irena gūžtelėjo pečiais ir numojo ranka, lyg kažkas būtų prie jos kabinėjęsis, bet ji nenorėtų apie tai šnekėtis.

– Aš nerimauju dėl jo. Vaikas juodinamas spaudoje, nesvarbu, kad neįvardytas... Kur sąžiningumas? Dar net neprasidėjo teismas.

– Iškelsi šią mintį, tiesa?

Irena atsiduso.

– Taip, mes galėsime paprašyti atidėti nuosprendį tvirtindami, kad prisiekusiuosius dar prieš teismą paveikė žiniasklaida, bet abu žinome, kad tai beprasmiška. Žiniasklaida linkusi juo-

dinti, ir taip bus visada. Be to, Dievas žino, kokia nauda būtų iš atidėjimo, jei vaikas, šiaip ar taip, uždarytas...

Irena žvelgė į tolį, lyg mėgindama įsivaizduoti ginčus tikrame teisme. Danielis žiūrėjo į šaltas, mėlynas jos akis.

– Tu turbūt esi viena iš jauniausių karališkųjų advokačių, taip?

– Ne, nešnekėk niekų, baronienei Skotland trisdešimt penkeri.

– O tau šiemet sueis keturiasdešimt?

– Ne, mulki, trisdešimt devyneri!

Danielis išraudo ir nusuko žvilgsnį. Irena prisimerkusi pasižiūrėjo į jį.

– Irena, – tarė jis pro šalį riedantiems automobiliams. – *Irena.* Vardas tau pernelyg senamadiškas.

– Man jį davė tėvas, – Irena nuleido galvą. – Ar gali patikėti, jis mane pavadino šventosios Irenos Romietės vardu.

– Tikiu.

– Dauguma šeimos narių mane vadina Rene. Tik bendradarbiams aš Irena.

– Tai aš toks ir esu? Bendradarbis?

Ji nusijuokė ir užbaigė alų.

– Ne, – jos akys koketiškai kibirkščiavo. – Tu esi mielas advokatas iš šiaurės rytų.

Danielis vylėsi, kad ji išraudo, bet tai galėjo būti ir nuo alaus.

– Ką manai apie tą mielą advokatą iš šiaurės rytų? – pasidomėjo jis.

– Jis visai neblogas, – šypsodamasi atsakė ji.

Danielis nusijuokė iš jos tvirtų priebalsių. Irena kalbėjo ryškia Mersisaido tarme.

– Džiaugiuosi, kad vėl dirbsime kartu, – nebesišypsodamas tyliai tarė jis.

– Ir aš, – pritarė Irena.

14

– Ei, argi tu ne žavus? Gerai, paimsiu tuziną.

Danielis, skaičiuodamas grąžą konditerijos krautuvėje dirbančiai Džinai Vilks, juto, kad Minė jam šypsosi. Prieš porą savaičių ponia Vilks išbarė Danielį, kad keikėsi jos krautuvėje. Pasiėmusi kiaušinius ji nupėdino, o Danielis suskaičiavo pelną ledų dėžutėje. Trisdešimt trys svarai penkiasdešimt.

Minė vėl šyptelėjo, ir jis pasijuto pakylėtas. Vis dar laukė jos atleidimo.

– Tau puikiai sekasi prekiauti, – pagyrė Minė. – Gebi malti liežuviu. Vos per tris valandas uždirbome krūvą pinigų. Jeigu taip seksis visą dieną, gausi komisinių.

– Kas tai?

– Na, tarkime, jei pelnysime daugiau nei šimtą dvidešimt penkis, tu gausi dalį.

Danielis įkvėpė ir nusišypsojo.

– Klientams, regis, tu patinki, taigi esi vertas tų pinigų. Tu gražuolis. Tik pažiūrėk į Džiną. Neatitraukė nuo tavęs akių. Man ji vos išspaudžia šypsenėlę.

Vėjas pūstelėjo į iškabą „Flinų ūkis – švieži gaminiai“. Danielis ją patiesino, tada užsitempė rankogalius ant plaštakų ir atsigręžė į Minę.

– Man ji nepatinka.

– Kodėl gi? – pasidomėjo Minė. Ji uoliai vedė apskaitą užrašų knygelėje. – Senutė Džina nė musės nenuskriaustų.

– Ji blogai kalba apie tave, – žiūrėdamas Minei į akis, viena ranka kišenėje tarė Danielis. – Turėtum paklausyti. Krautuvėje ji visiems pliurpia apie tave.

– Ak, tegu sau šneka, ką nori.

– Jie visi šneka. Žmonės krautuvėje, vaikai mokykloje. Visi sako, kad tu ragana, nužudei savo vyrą ir dukrą...

Danielis stebėjo, kaip Minės veidas subliuško ir išpurto lyg tešla – tarsi ji būtų mirusi. Skruostai nukaro labiau nei paprastai. Ji paseno.

– Džinė sako, kad tu turi šluotą ir panašiai, o Blicas yra tavo giminaitis.

Tada Minė pratrūko kvatotis skardžiu pilviniu juoku, net atsilošė. Vieną ranką užsidėjo ant pilvo, kita atsirėmė į stalą.

– Jie tik erzina tave. Negi nesupranti?

Danielis gūžtelėjo ir rankove nusišluostė nosį.

– Nežinau. Tai tu nenužudei vyro žarstekliu?

– Ne, mielasai, nenužudžiau. Kai kuriems žmonėms taip patinka dramos, kad jie prikuria visokių dalykų, nes tikras gyvenimas jiems negana įdomus.

Danielis pažvelgė į Minę. Ji pūtė sau į rankas ir trepsėjo kojomis. Jos kvapas ramino jį, nors jis nenutuokė kodėl. Viena jo dalelė tikėjo Mine, bet ją užgoždavo abejonės.

Socialinė darbuotoja patvirtino, kad su mama jis nebebendraus. Nugalabijęs vištą Danielis dar du kartus bėgo į Niukaslą, mėgino jos ieškoti, bet senuose mamos namuose gyveno kiti žmonės. Jis klausinėjo kaimynų, bet nė vienas nežinojo, kur išsikraustė jo mama. Vyras, su kuriuo jis kalbėjosi po gaisro, pasakė, kad ji tikriausiai mirusi.

Socialinė darbuotoja Trisija pranešė Minei, kad Danielį įtraukė į įvaikinamų vaikų sąrašą ir jis galįs „bet kada“ išvykti. Dabar, jausdamas dar vienų naujų namų grėsmę, Danielis pamilo sodybą ir stengėsi elgtis gražiai. Trisija patvirtino, kad sulaukęs aštuoniolikos, jei norės, jis galės susirasti mamą, bet iki to laiko jam nevalia nieko apie ją žinoti.

– Tai *kaip* mirė tavo vyras ir dukra? – žvelgdamas Minei į akis ir laižydamasis nuo šalčio džiūvančias lūpas paklausė jis.

Minė iš pradžių dėjosi jo negirdinti, tvarkė prekystalį ir siaustėsi paltu. Paskui sutiko jo žvilgsnį. Griežčiausios jos akys, pamanė Danielis. Drėgnas jų mėlis labai skyrėsi nuo tamsių jo paties akių. Kartais net skaudėdavo į jas žiūrint.

– Įvyko nelaimė.

– Abiem?

Minė linktelėjo.

– Kas atsitiko?

– Dani, kiek tau metų?

– Dvylika.

– Žinau, kad išgyvenai sunkius dvylika metų. Nenoriu nė spėlioti, kokių siaubingų dalykų matei, padarei ar patyrei. Tik žinok, kad su manim gali kalbėtis apie *viską*, kas tau nutiko. Aš tavęs nesmerksiu. Man gali pasakoti, ką tik nori. Ūgtelėjęs tikriausiai suvoksi, kad apie kai kuriuos dalykus kalbėtis nelengva. Galbūt ir dabar yra dalykų, kurių nenori pasakoti... kas nutiko tavo mamai ar kitiems žmonėms. Gali su manim apie tai pasišnekėti, bet jei nenori, žinok, kad gerbiu tavo sprendimą.

Žinau, kad esi dar vaikas, bet tu jau supranti, ką reiškia netekti žmogaus. Neabejoju, kad išmanai daugiau už kitus. Suprantu, kaip ilgiesi mamos. Praradimai – gyvenimo dalis, bet juos ne visada lengva pakelti. Tik žinok, kad kai labiausiai

ilgiesi mamos, kai apima didžiausias liūdesys – tas skausmas man pažįstamas. Kartais, kai netenkame brangių žmnių, pasaulis atrodo nykus. Tarsi mylimas žmogus būtų buvęs šviesele, o jam išėjus stojusi tamsa. Atmink, mumyse visuose dega ta šviesele, tas gėris, o tai, kad jaučiamės liūdni, nereiškia, jog negalime kitiems nešti laimės. Nešti laimę ir yra laimė...

Ji taip giliai atsiduso, kad net krūtinė subangavo.

– Tai sužinojau mirus Normanui ir Delijai, bet vis dar negaliu apie juos kalbėti. Tikiuosi, mielasai, supranti mane ir žinai, kad taip yra ne dėl tavęs, o dėl to, kaip jaučiuosi.

Normanas ir Delija. Danielis tyliai pakartojo vardus. Staiga prieš jį iškilo jų gyvenimai, tikri ir brangūs – kaip nudaigotosios vištos. Delija atrodė blyški kaip porcelianinis drugelis; Normanas – tamsus, kaip žarsteklis, kuriuo Minė jį neva pribaigė.

Danielis linktelėjo Minei ir ėmėsi perkrauti kiaušinius.

– Ar jis tave skriaudė? – paklausė Danielis.

Varvėjo nosis, liežuviu jis juto sūrsvus skystus snarglius. Užrietė liežuvį prie lūpų, bet Minė jį sulaikė ir šiurkščiai nušluostė nosį panaudota nosine, kurią nešiodavosi megztinio rankovėje.

– Turi omeny Normaną?

– Jo.

– Dievulėliau, ne. Jis buvo geriausias žmogus pasaulyje. Tikras džentelmenas. Jis buvo mano gyvenimo meilė.

Danielis suraukė antakius ir vėl rankove nusišluostė nosį.

– Gana. Šnekos apie praeitį nieko neduoda.

Vakarop Danielis padėjo Minei susikrauti į automobilį negausius likusius produktus, iškabą ir dėžutę su įplaukomis. Atsisėdo į priekį, Minė įsigrūdo į vairuotojo vietą ir užvedė automobilį. Ji sunkiai šnopavo, megztinio aptempta krūtinė

spaudėsi prie vairo. Automobilis užsivedė iš trečio karto, Danielis pasukiojo radijo rankenėlę, kol rado dainą. Ryšys buvo prastas, trūkinėjo.

– Užsisek diržą, – paliepė Minė.

– Gerai, – atsakė Danielis. – Gal vėl pataisytum anteną, kaip anąsyk, kad važiuodami galėtume klausytis muzikos?

Jam patiko važinėti su Mine, nors gerai nežinojo kodėl. Ji vairavo nervingai, trūkčiojamai, o automobilis atrodė senesnis už ją pačią. Jam būdavo smagu, kai ji stipriau suspausdavo vairą ir išdrįsdavo padidinti greitį. Tvyrodavo miglota pavojaus nuojauta. Minė išlipo ir palankstė anteną, pagamintą iš vielinio paltų pakabo. Pasitaisius ryšiui, Danielis parodė iškeltą nykštį.

Jie nuvažiavo per miestą. Duslintuve buvo skylė, ir Danielis matė, kaip pėstieji spokso į triukšmingą automobilį. Mąstydamas apie komisinius, kuriuos gaus šįvakar suskaičiavus pinigus, jis uždainavo kartu su radiju. Grojo „Frenkis traukia Holivudan". Danielis pasilenkė, kad smiliais galėtų mušti ritmą į pirštinių stalčių.

Minė žvilgtelėjo į jį ir staiga pasuko vairą.

– Ką čia darai? Ką tu... Ką tau sakiau? – suklykė ji, ir Danielis atšlijo.

Ji važiavo Didžiąja gatve į Karlailo kelią, pro sustatytų automobilių virtines. Vėl suktelėjo vairą, nes iš „Bertės žuvų" garsiai pypsėdamas išriedėjo prekinis autobusiukas. Minė nuo to garso net pašoko, o automobilis išlėkė į kitą gatvės pusę, ties įvažiavimu į Longtauno kelią. Minei staigiai pasukus vairą, Danielis ranka atsirėmė į prietaisų skydelį. Automobilis išvengė prekinio autobusiuko, bet slystelėjęs trenkėsi į metalinę užtvarą kitoje sankryžos pusėje. Danielį bloškė į priekį, galva trenkėsi į prietaisų skydelį.

Delnu prispaudęs gumbą Danielis susirietė ant automobilio grindų prie pavarų svirtelės. Minė dėbsojo prieš save taip šnopuodama, kad net krūtinė kilnojosi; rankomis vis dar gniaužė vairą. Danielis ėmė kvatotis. Skaudėjo galvą, bet jam atrodė linksma, kad jį nubloškė po prietaisų skydu, o automobilis įsirėžė į turėklus kitoje kelio pusėje.

Smarkūs „Frenkis traukia Holivudan“ mušamieji mažame automobilyje dabar atrodė per garsūs.

Minės kvėpavimas aprimo, ji palietė Danielį. Danielis manė, kad ji paglostys jam galvą ir paklaus, ar viskas gerai. Tačiau ji šiurkščiai sugriebė jį už rankų ir užtempė ant sėdynės.

– Ką, po galais, dirbi, – purtydama jį užriko Minė.

Jie daug visko kartu patyrė, bet Minė nė karto nebuvo pakėlusi balso. Danielis kilstelėjo pečius prie ausų ir pasisuko taip, kaip matytų ją akies kampeliu. Minės akys buvo išplėstos, matyti dantys.

– Ką tau sakiau? Prašiau *užsisegti diržą*. *Privalai* važiuoti prisisegęs. Supranti, kas galėjo atsitikti?..

– Aš užmiršau, – sušnabždėjo Danielis.

Minė vėl sugriebė jam už peties. Danielis per striukę juto jos pirštus.

– Negalima užmiršti. Turi daryti, ką liepiu. Turi segėti saugos diržą.

– Gerai, – sutiko Danielis, tada garsiau pridūrė: – Aišku.

Minė atsipalaidavo. Tebelaikė jį už peties, bet taip smarkiai nebespaudė. Buvo uždususi, susikrimtusi žvelgė žemyn.

– Aš tik bijau, kad tau kas nors neatsitiktų, – sušnabždėjo ji, tada prisitraukė jį prie savęs. – Bijau, kad tau *kas nors* neatsitiktų.

Danielis plaukais juto jos kvėpavimo šilumą.

Minė išjungė radiją. Jiedu kurį laiką sėdėjo tylomis. Danielis garsiai rijo seiles.

– Gerai, užsisek dabar.

Danielis padarė, kaip liepta, spragtelėjo diržo sagtį.

Minė išlipusi apžiūrėjo buferį ir variklio gaubtą, paskui vėl įsėdo į automobilį. Atsikrenkštė ir užvedė variklį. Jis matė, kaip ant vairo dreba jos pirštai. Danielis pasitrynė vietą, kur ji spaudė. Tylėdami jie grįžo į sodybą.

Danielis nuėjo šerti gyvulių, Minė tuo metu ėmė taisyti vakarienę. Kai jis grįžo ir kojinėmis perėjo per purvinas virtuvės grindis, Minė pylėsi sau džino. Paprastai ji būtų laukusi vakarienės, bet dabar, kasydama ištemptą Blico pilvą, iš anksto ruošė sau didelę stiklinę. Danielis, išgirdęs šnypštimą ir ledo kubelių traškesį, pažvelgė į ją. Matė, kad jos rankos tebevirpa.

– Atsiprašau, – žiūrėdamas į šunį tarė jis.

Ji gurkštelėjo, tada atsiduso.

– Viskas gerai, vaikine. Aš irgi atsiprašau. Pratrūkau, oi, kaip pratrūkau.

– Kodėl važinėji mašina, jei taip nemėgsti?

– Na, kai ko nors bijai, dažnai geriausia daryti kaip tik tai, ko bijai!

– Kodėl gi tu bijai vairuoti?

– Na, bijau ne paties vairavimo. Tai, kas mus gąsdina, dažniausiai susiję su mūsų širdimi ir jos ydomis. Visą laiką ko nors baiminiesi – iš baimių niekada neišsivaduoji. Nieko tokio. Baimė – kaip ir skausmas – yra tam, kad kai ką sužinotum apie save.

– Ką turi omeny?

– Kada nors suprasi.

Vakarienei buvo keptos jautienos, morkų, žirnių ir keptų bulvių. Danielis atlaisvino ant stalo vietos ir išdėliojo padėkliu-

kus bei įrankius. Brėkštant vakarui vištos spietėsi prie lango. Tiekdama vakarienę Minė gurkšnojo jau antrą džiną, rankos nebedrebėjo. Danielis pajuto, kaip jį apima pažįstamas trumpalaikis liūdesys, lengvas it drugelis. Pašiurpo rankos. Jis paėmė šakutę.

– Mine?

– Hmm?

Ji pakėlė galvą. Veidas vėl buvo atsipalaidavęs, skruostai rausvi.

– Trisija šią savaitę neskambino?

– Ne, mielasai. O ką? Nori su ja pasišnekėti?

– Tik norėjau paklausti, kas būtų, jei manęs niekas neįvaikintų... Kada mane išvežtų į vaiknamį? Noriu žinoti, kada tai nutiks.

Danielis ant rankos pajuto šiltus jos pirštus.

– Tave tikrai įvaikins. Valgyk.

– O jei ne, ar galėčiau likti čia?

– Kol jie leis, galėsi likti. Bet tave įvaikins. Juk nori to, ką? Turėti savo šeimą.

– Nežinau. Mielai likčiau čia su tavim.

Jis nudelbė akis į maistą.

– Na, ir man patinka būti su tavim, bet aš neapgaudinėju savęs, kad čia tau geriausia. Jauni tėvai, gal net broliai ir seserys – štai ko tau reikia. Tikrų naujų namų.

– Man jau bloga nuo naujų namų.

– Dani, kiti namai bus paskutiniai. Aš tuo neabejoju.

– Kodėl šitie negali būti paskutiniai?

– Valgyk, atauš vakarienė.

Jie kartu sutvarkė stalą, Danielis šluostė indus, o Minė pylėsi dar vieną porciją. Jis stebėjo ją akies kampučiu, matė, kad jos

judesiai sulėtėję, kūnas apsunkęs. Minė iš svetainės atsinešė pinigų dėžutę ir atidarytą padėjo ant kavos staliuko prie savo džino. Lenkdamasi per liemenį, sunkiai alsuodama ji užkūrė ugnį, ir spragsinčios rūkstančios anglys palengva ėmė šildyti kambarį. Ji užleido klasikinę muziką, tada klestelėjo į krėslą ir išmaukė dar gurkšnį.

– Ar jau gausiu savo komisinius? – klaupdamasis ant grindų prie kavos staliuko paklausė Danis.

– Na, matysim. Iš pradžių noriu, kad suskaičiuotum. Mokėsi?

Danielis linktelėjo. Atskyrė monetas nuo banknotų ir ėmė pašnibždom skaičiuoti. Pro lėtą jos išrinktą simfoniją buvo girdėti židinio liepsnos traškesys. Blicas atsitūpė iškelta galva, kaip visada, kai grodavo muzika. Pakraipė ausis, tris kartus apsisuko ir įsitaisė prie jos kojų, snukį pasidėjęs ant letenų.

– Kiek? – Danieliui baigus skaičiuoti, paklausė Minė.

– Šimtas trisdešimt septyni svarai šešiasdešimt trys pensai, – atsakė Danielis.

– Sudėk viską atgal į dėžutę, o sau pasiimk penkinę. Ačiū už sunkų darbą.

Danielis padarė, kaip sakyta. Atsisėdo sukryžiuotomis kojomis ir įsmeigė akis į penkių svarų banknotą.

– Labai greitai suskaičiavai pinigus. Ar tikrai nesuklydai?

– Tikrai. Nori patikrinti?

– Patikrinsiu vėliau, nors tikiu tavim. Tu sumanus berniukas, tiesa? Galėtum geriau mokytis.

Danielis gūžtelėjo, užsiropštė ant sofos, atsigulė ant nugaros ir pasikišo rankas po galva, kad matytų Minę.

– Mokytoja irgi sako, kad, jai paklausus, žinai atsakymus, bet niekada neužbaigi kontrolinio ar testo. Neatlieki namų darbų ir nepadarai užduočių. Kodėl?

– Man neįdomu.

Minė susimąstė. Danielis matė, kaip ji pakėlė smakrą ir įsispoksojo į ugnį.

– Pagalvok apie savo mamą, apie tėvą, jei jį prisimeni, – tyliai tarė ji. – Kaip manai, ar jie gerai gyvena?

Danielis palaukė, kol ji atsigręžė ir pažvelgė į jį, tada gūžtelėjo pečiais.

– Kai įsivaizduoji save suaugusį – kaip manai, ką veiksi?

– Noriu gyventi Londone.

– Ką ten veiksi? Kokį darbą norėtum dirbti? Aš nekalbu apie vagiliavimą.

– Nežinau.

– Na, ar norėtum daug uždirbti, padėti žmonėms, dirbti lauke?..

– Noriu daug uždirbti.

– Galėtum būti bankininkas. Dirbtum miesto centre, Laivyno gatvėje...

– Nežinau.

Ji nutilo ir vėl nusigręžė į ugnį. Lauke jau buvo tamsu, Danielis matė lange atsispindinčią liepsną ir jos veidą.

– Pažvelgę į tavo gyvenimą turbūt matome, kad dabar jį tvarko įstatymai, tiesa? Teisme tikriausiai buvai daugiau kartų nei aš, teisėsauga nusprendė, kad dėl savo saugumo turi būti atskirtas nuo šeimos. Galvoju, ar tik iš tavęs neišeitų puikus teisininkas. Tada galėtum tarti svarų žodį šiais klausimais ir gerai uždirbtum.

Danielis sutiko jos žvilgsnį, bet nieko neatsakė. Dar niekas su juo taip nesikalbėjo. Niekas jam nesakė, kad jis gali pasirinkti, ką gyvenime daryti.

– Dani, ateinantys metai turbūt bus svarbiausi tavo gyvenime. Kitamet pradėsi lankyti gimnaziją. Pasaulis bus tau po kojų, pamatysi! Galėsi dirbti Londone, daryti, ką panorėjęs,

patikėk. Mano mažylė Delija buvo tokia kaip tu. Nepaprastai gabi. Jai sekėsi visos pamokos: matematika, anglų, istorija. Norėjo tapti gydytoja. Ir jai būtų pavykę...

Minė vėl nusisuko į krosnį. Ugnelė sušildė kambarį, jos skruostai paraudo ir ėmė žvilgėti.

– Ką reikia daryti, kad taptum teisininku?

– Mielasai, tereikia gerai mokytis ir įstoti į universitetą. Prisimink žmones, kurie tave žemino. Parodytum jiems, ką? Baigtum universitetą ir taptum teisininku, – ji sukikeno įsmeigusi akis į ugnį, paskui pakilo įsipilti dar gėrimo. – Įsivaizduok, kaip didžiuotųsi tavo mama.

Danielis gulėjo ant sofos ir stebėjo, kaip rąžosi Blicas: smakrą nuleidžia iki kilimo, ištiesia užpakalines kojas. Prisiminė ankstesnį globėją, laikantį jį už peties ir šnypščiantį: „mažas bjaurybė“, prisiminė vieną mamos draugą, trenkiantį jam į veidą ir išvadinantį „bepimpiu“, nes, nupirkęs jam cigarečių popieriaus, parnešė per mažai grąžos. Jis giliai įkvėpė.

– Tai užtenka vien gerai mokytis?

– Na, tai pradžia. Tikrai neaiškinčiau tau viso šito, jei nemanyčiau, kad verta pamėginti. Žinau, kad esi protingas. Neabejoju, galėtum jiems parodyti.

Minė išėjo iš kambario, Danielis girdėjo, kaip ji virtuvėje taisosi gėrimą. Oda juto krosnies kaitrą, o iš vidaus šildė Minės žodžiai. Jis jautėsi stiprus, bet geras. Panašiai jausdavosi rūpindamasis gyvūnais.

Minė vėl šleptelėjo į krėslą, apsilaistė gėrimu megztinį, patrynė ranka, kad įsigertų.

– Taigi jei būčiau teisininkas, galėčiau padėti berniukams likti su mamomis?

– Mielasai, esti įvairių teisininkų. Vieni dirba su šeimomis, o jei tau tai įdomu, ir tu galėtum tapti toks. Kiti dirba su dide-

lėmis kompanijomis, dar kiti – su nusikaltėliais ar nuosavybe... supranti, padeda žmonėms nusipirkti namus.

– Tai viskas būtų kaip Karūnos teisme? Aš stovėčiau prieš teisėją?

– Taip, galėtum stovėti. Tau puikiai sektųsi.

Danielis kurį laiką mąstė klausydamasis, kaip jos stiklinėje skimbčioja ledukai.

– Galiu įjungti televizorių? – paklausė jis.

– Gerai. Išjunk muziką, tik atsargiai, nesubraižyk plokštelės. Prisimink, kaip rodžiau.

Danielis pašoko ir švelniai pakėlė adatą nuo plokštelės. Abiem rankomis laikydamas už kraštų, kad nepaliktų pirštų atspaudų, nukėlė plokštelę ir atsargiai įkišo į įmautę.

Televizorius buvo senas, nespalvotas, reguliuojamas rankenėle. Danielis ją sukiojo, kol surado komediją, tada stryktelėjo atgal ant sofos.

– Tau reikėtų nusipirkti spalvotą televizorių.

– Nejaugi? Aš ir taip randu, kur panaudoti pinigus. Kai būsi turtingas teisininkas, galėsi mums nupirkti.

Ji mirktelėjo, ir Danielis nusišypsojo. Viduje buvo šilta nuo minties, kad liks čia ateinančius metus ir šią vietą vadins namais. Susirangęs ant sofos, jis žiūrėjo komediją „Ar jus jau aptarnavo?“ ir šypsojosi, bet iš pokštų nesijuokė – suprato tik kai kuriuos. Tuo pat metu girdėjo spragsint ugnį ir skimbčiojant ledukus. Suvokė, kad jaučiasi saugus. Su ja jis jautėsi saugus, nors ji buvo girta, prastai vairavo ir keistai kvepėjo. Jis nenorėjo iš čia išvykti.

Pasibaigus serijai, Blicas pasiprašė į lauką, ir Danielis jį išleido pro užpakalines duris. Blicui grįžus, Danielis užšovė duris ir pasiėmė iš skardinės sausainį. Minės stiklinė buvo tuščia, veidas ašarotas.

Žiūrint į ją, šiluma išblėso. Minė spitrijo į televizorių, bet Danielis suprato, kad ji nieko nemato. Jos veidas atspindėjo pilką šviesą. Danielis priėjo prie krosnies ir atsistojo nugara į ją, užpakaliu ir kojomis juto karštį.

– Viskas gerai? – paklausė jis.

Minė delnu persibraukė skruostus, kairį ir dešinį, bet veidu jau tekėjo naujos ašaros.

– Atleisk, mielasai. Nekreipk į mane dėmesio, – tarė ji. – Mąsčiau apie šiandieną. Tu mane baisiai pergąsdinai. Pažadėk visada segėti diržą, net jei važiuotum kita mašina. Pažadėk...

Ji pasilenkė, krumpliai virš krėslo briaunos pabalo, lūpos sudrėko nuo ašarų ir seilių.

– Pažadu, – tyliai tarė Danielis. – Einu miegoti.

– Gerai, brangusis, saldžių sapnų, – ji dešine rankove persibraukė veidą kartą, antrą, trečią. – Neužmiršk pasidėti pinigų į savo paršelio banką. Nesinešk į mokyklą ir nepirk šlamšto. Eikš...

Ji ištiesė rankas, ir Danielis lėtai prisiartino prie jos. Minė suėmė jį už riešų ir švelniai prisitraukusi pakštelėjo į skruostą. Jis akimirką ilgiau pabuvo jos glėbyje, dešiniu skruostu jausdamas šiurkščią vilną, o kairiu – drėgną vilną.

15

Buvo po devintos, Danielis savo bute kirto gatavą tailandietišką troškinį. Dar turėjo darbo, todėl sėdėjo virtuvėje įsijungęs nešiojamąjį kompiuterį, gurkšnojo alų ir stengėsi padažu neaplaistyti klavišų. Tyliai grojo radijas. Kitą rytą jam reikėjo dalyvauti teisme, vagiliavimo iš parduotuvės byloje. Danielis savo klientei, keturių vaikų motinai, pasakė, kad galima tikėtis, jog ji nebus įkalinta. Dabar jis peržiūrinėjo faktus ir užsirašinėjo detales.

Sebastianas iš jo atėmė daugiau laiko nei būtina. Danielis visada gerai pasirengdavo teismui ir dabar peržiūrinėjo savo pastabas dėl rytojaus, bet į galvą vis lindo Sebastianas.

Jis mėgino sutelkti dėmesį į aplankus, bet galvoje žiojėjo tuštuma. Nuo tada, kai paauglystėje paliko Minę, jis priprato būti vienas. Studijuodamas ir vėliau pagarsėjo kaip vienišius, niekam neįsipareigojantis širdžių ėdikas. Savarankiškas vyras. Vienišas vyras. Atsakingas tik pats sau.

Danielis prisiminė, kaip Minės sesuo Harieta pasistiebė, kad jį pasiektų. „Vyruti, tikiuosi, tau pačiam gėda." Paskui ji ramstydamasi lazda nuklibinkščiavo laidotuvių namų kiemo žvirgždu.

Harieta.

Danielis prisiminė, kaip ji buvo atvažiavusi į svečius, kaip jie nuogąstaudami važiavo jos pasiimti iš Karlailo: Minės krumpliai ant vairo buvo pabalę, „Renault“ riaumojo, jai spaudžiant greitkeliu trečia pavara.

Harieta buvo jaunėlė Minės sesuo, irgi slaugė, irgi kvatoklė, irgi mėgstanti išgerti. Danielis prisiminė, kaip ji, lankydamasi kartą per metus ar kas antrus metus, apiberdavo jį saldžia imbierine gira kvepiančiais bučiniais ir apdovanodavo savo megztais megztiniais ir stiklainiais su kietais ledinukais.

Baigęs troškinį, jis nustūmė lėkštę. Šluostydamasis lūpas svetainėje pamatė Minės dėžę ir išsitraukė adresų knygutę. Joje buvo daugybė Bramptono ūkininkų, bet galop Danielis rado Harietą – *Harietą Makbraid* – įrašytą į sąrašą mergautine pavarde, nors buvo ištekėjusi, Korke turėjo šeimą – Danielis buvo matęs nuotraukas. Pavartė knygelę, sustojo pačiame gale, atpažinęs dar vieną vardą: Trisija Stern.

Trisija. Danielis dar prisiminė, kaip pirmą kartą su ja važiavo pas Minę. Knygutėje buvo Niukaslo vaikų socialinės globos tarnybos numeris ir adresas, taip pat Karlailo socialinės tarnybos telefonas.

Danielis pradėjo nuo pradžių ir jau lėčiau peržiūrėjo knygutę. *Džeinė Flin* – Londono numeris, adresas kažkur Haunslou priemiestyje. Flin buvo santuokinė Minės pavardė: Minė Flin, Normanas Flinas ir Delija Flin – Flinai iš Flinų ūkio. Tikriausiai Normanas turėjo šeimą, suprato Danielis, nors Minė niekada apie juos nepasakojo. Ir negalėjo papasakoti – vos ištarus vyro vardą jai ištrykšdavo ašaros.

Buvo vėlu, Danielis nebeturėjo laiko. Reikėjo dar daug nuveikti, teks nemiegoti iki antros, bet galvoje sukosi aibės klausimų. Metų metus jis stengėsi apie ją negalvoti, bet dabar, jai mirus, jis pajuto jai trauką. Panoro suprasti – nors ir per vė-

lai, – kodėl Minė jį taip įskaudino ir kodėl pati jautėsi tokia nelaiminga.

Danielis giliai įkvėpė. Pasilenkęs ir delnu pasirėmęs kaktą taip, kad ant pirštų krito plaukai, jis vėl atsivertė knygutę.

Paėmė telefoną ir, vienoje rankoje laikydamas alaus butelį, kitos nykščiu surinko Harietos Makbraid, gyvenančios Korke, Midltone, numerį. Likus paskutiniam skaičiui, jis padėjo ragelį. Harieta nenorės su juo šnekėtis, nusprendė. Jis jai atrodo kaltas, žmogus, kurio reikia gėdytis ir gailėtis. Ir ką gi jis norėtų sužinoti iš Harietos? Danielis suprato, kad trokšta geriau pažinti Minę – ne tik kaip plačiastrėnę jį įvaikinusią ir nuo jo paties apsaugojusią moterį.

Danielis pirštais persibraukė plaukus ir giliai atsiduso. Padėjęs ragelį grįžo prie darbo, nusiteikęs ilgai nakčiai.

Prokuratūra Sebastianui įvertinti pasamdė psichiatrą. Ataskaitoje buvo rašoma, kad berniukas sveikas ir pakaltinamas. Danielis irgi surengė Sebastiano susitikimą su psichologu. Psichologas atvyko į Parko rūmus ištirti Sebastiano, ir po savaitės į „Harvėjų, Hanterį ir Stil" buvo nusiųsta ataskaita. Danielis, kišdamasis dokumentus į lagaminą, kramtė lūpą. Nenumanė, ko tikėtis iš psichologo. Kartais jis jausdavosi Sebastianui artimas. Kartais bendraudamas su juo suglumdavo kaip Irena.

Vyrų tualete Danielis pasitaisė kaklaraištį ir persibraukė plaukus. Buvo vienas ir žiūrėjo į save ilgėliau nei paprastai, nesišypsodamas, mėgindamas įsivaizduoti, kokį jį mato kiti. Atrodau pavargęs, pamanė jis, tamsias akis supo ratilai, skruostai buvo įkritę. Prisiminė, koks padūkęs buvo vaikystėje. Suprato, kodėl toks pasidarė, tik nenutuokė, kur tai nuves. Pasilenkęs arčiau veidrodžio jis pirštais brūkštelėjo per nosį, pajuto gumbelį, kurį priskyrė prie nosies lūžio vaikystėje.

Danielis turėjo suspėti į Centriniame teisme vykstančią trumpą parengiamąją apklausą, o paskui susitikti su psichologu. Vėlavo, todėl bėgte nubėgo į metro, nulėkė eskalatoriumi žemyn, paskui vėl pakilo – atsiprašė, lagaminu stuktelėjęs moteriai į klubą. Išlipęs Šv. Pauliaus stotelėje, nužygiavo į Centrinį teismą.

Iš ten ištrūko jau po ketvirtos ir patraukė į Fulamo rajoną susitikti su psichologu daktaru Bierdu. Ireną užlaikė kiti reikalai, tad į susitikimą atėjo tik jaunesnysis jos padėjėjas Markas Gibonsas.

Bierdas buvo jaunesnis, nei Danielis įsivaizdavo. Blyškiaodis, su strazdanėlėmis, pasklidusiomis nuo nosies ant skruostų ir kaktos, virš kurios jau retėjo plaukai. Atrodė susijaudinęs.

– Gal norėtumėte kavos? – išlenkęs ploną šviesų antakį, lyg kas nors būtų ištaręs įdomią pastabą, paklausė daktaras Bierdas.

Danielis atsisakė, o Markas atsikrenkštė ir paprašė arbatos.

*

Jo ataskaita buvo nešališka, dalykiška, bet su asmeninėmis Sebastiano charakterio įžvalgomis. Gynyba galėtų iš to pelnyti simpatijų Sebastianui, bet Danielis su Irena dar nenusprendė, kaip ja pasinaudoti, jei išvis pasinaudos. Daktaras Bierdas patvirtino, kad Sebastianas gali būti teisiamas suaugusiųjų teisme, bet Danielis norėjo Sebastianą parodyti kaip mažą berniuką, koks jis ir buvo, menkai pasirengusį teismo salės rūstumui. Psichologas Sebastianą apibūdino kaip protingą ir aiškiai reiškiantį mintis vaiką; Danielis tegalėjo viltis, kad ši teigiama profesionalo nuomonė padės paneigti kaltinimo liudytojų teiginius, neva Sebastianas esąs žiaurus chuliganas, o prisiekusiesiems sukels simpatiją. Žinoma, Danielis vylėsi, kad

simpatijų neprireiks, kad pavyks vien faktais įrodyti berniuko nekaltumą.

Daktaras Bierdas pas Sebastianą į Parko rūmus atvyko apsiginklavęs lėlėmis ir spalvotais žymekliais. Danielis ataskaita susidomėjo ne tik todėl, kad ji veikiausiai bus svarbi teisme, bet ir dėl to, ką ji atskleidė apie Sebastianą.

Markui sriubčiojant arbatą – puodukas virpėjo ant lėkštutės – Bierdas sėdėjo atsilošęs ant kėdės, susinėręs rankas ant kieto pilvo ir pasakojo apie Sebastianą.

– Kaip minėjau ataskaitoje, jis itin protingas – intelekto koeficientas 140 – ir tikrai puikiai suprato, kas aš esu ir ko noriu...

Danieliui pasirodė, kad Bierdas kalba susierzinęs.

– Tai ar žinai, dėl ko aš čia? – paklausė daktaras.

– Taip, – atsakė Sebastianas. – Jūs norite įlįsti man į galvą.

– Kaip tokio amžiaus berniukas, jis išties... neįprastai subrendęs ir tvirtai įsitikinęs, kad yra nekaltas, – tardamas šį žodį Bierdas plačiai atsimerkė.

Danielis gerai nesuprato, ką byloja tokia veido išraiška: kad Sebastianas Bierdui padarė įspūdį ar kad daktaras juo nepatikėjo.

– Sebastianai, ar supranti, kuo esi kaltinamas?

– Žmogžudyste.

– Kaip dėl to jautiesi?

– Aš nekaltas.

Berniukas suprantąs skirtumą, Danieliui su Marku aiškino Bierdas. Jis aiškiai skiriąs gera nuo bloga ir žinąs, kad žmogžudystė – ir bet koks smurtas – yra blogai.

Danielis svarstė, ar Sebastianas išties suvokia skirtumą, ar tik atsakė taip, kaip norėjo daktaras. Prisiminė savo vaikystę ir nusižengimus – netgi nusikaltimus. Prisiminė nesuvokęs šių veiksmų amoralumo, viską daręs dėl savo naudos, siekdamas apsiginti ar atkeršyti. Minė jam padėjo įžvelgti skirtumą.

Danielis atsivertė skyrių, kurį buvo pasižymėjęs prieš susitikimą.

– Daktare Bierdai, rašėte, kad negalite numatyti, kaip elgtųsi Sebastianas, veikiamas emocinio spaudimo, bet manote, kad net ir tokiomis aplinkybėmis jis suprastų, ką darąs ir kokie moraliniai to padariniai – atleiskite, kad perfrazuoju. Ką tiksliai tai reiškia?

– Na, mes su Sebastianu buvome susitikę du kartus, ir aš galiu pateikti jo vertinimą. Galiu patvirtinti, kad jis skiria gera nuo bloga, bet tam, kad galėčiau daryti išvadas, kiek jis supranta moralumą ir kaip jo elgesys keičiasi patiriant emocinį spaudimą, reikėtų ilgesnių tyrimų.

– Supratau – sakote, kad jis... – Danielis atsivertė puslapį ir perskaitė: – negeba perprasti stiprių emocijų ir su jomis tvarkytis, yra linkęs į pykčio priepuolius ir jausmų protrūkius. Kaip tai susiję su gebėjimu įvykdyti smurtinį nusikaltimą?

– Na, labai mažai – man jis pasirodė intelektualiai brandus, netgi pernelyg subrendęs, bet, kaip sakiau, emociškai jis atrodo nebrandus. Mes palietėme kai kurias sudėtingas temas, ir jis regimai susijaudino, bet tikrai netapo agresyvus.

Danielis raukydamas kaktą dar kartą peržvelgė ataskaitą.

– Pastebėjote smurto požymių?

– O, taip, – patvirtino Bierdas, imdamas bylą ir žiūrėdamas į užrašus. – Namie vienas iš sutuoktinių neabejotinai smurtauja prieš kitą. Pavaidinome su lėlėmis, nors Sebastianas iš pradžių nenorėjo į tai įsitraukti... Galiausiai jis įsijautė. Žodžiais

nieko neišreiškė – tai vėlgi liudija emocinį nebrandumą, – bet vaidino scenas, kur tėvas kumščiuoja ir spardo motiną.

– Socialiniai darbuotojai neturėjo reikalų su šeima, – baigdamas arbatą tarė Markas.

– Iš tikro, – sutiko daktaras Bierdas, – bet medicininės ataskaitos patvirtina kai kuriuos Sebastiano teiginius.

Aš vienturtis. Buvo kūdikis, bet jis mirė. Uždėdavau ranką mamai ant pilvo ir pajusdavau, kaip jis spardosi. Bet paskui ji pargriuvo ir pagimdė negyvą vaiką.

– Sebastianas nupasakojo negyvo vaisiaus gimimą – ir gana vaizdingai. Ponia Krol dėl nelaimingo atsitikimo namie iš tiesų trečią semestrą patyrė persileidimą, – patvirtino daktaras Bierdas.

Danielis daktaro ataskaitoje skaitė, kad Sebastiano veidas pasakojant apie šiuos įvykius buvo „bejausmis“, be to, Bierdas pastebėjo, kad berniukas lūpomis išleido trumpą čiulpimo garsą.

Danielis atsikrenkštė ir pažvelgė į užsirašinėjantį Marką.

– Galiausiai, – tarė Danielis, – jūs atmetėte raidos psichologo nustatytą Aspergerio sindromo diagnozę? Apie ją buvo rašoma mokyklinėse ataskaitose.

– Taip, neradau įrodymų, kad jam būtų Aspergeris, nors kai kurie jo bruožai susiję su šiuo spektru.

– Siūlote posėdžio metu reguliariai daryti pertraukas? – paklausė Danielis. – Manau, tai įprasta, bet mes norėtume, kad jūs pats apie tai pasakytumėte teisme – sutinkate, Markai?

Markas karštai palinkčiojo, Adomo obuolys virš marškinių apykaklės šoktelėjo.

– Žinoma, teismo posėdžiai turi būti organizuojami atsižvelgiant į Sebastiano amžių ir emocinę būklę. Būdamas aukš-

to intelekto, jis supras procesinius veiksmus, jeigu jie jam bus tinkamai išaiškinti, bet reguliarios pertraukos reikalingos, kad jis nejaustų per didelės emocinės įtampos.

Danielis atsisveikino su Marku ir išvažiavo namo. Užsimerkęs ir atsilošęs juto, kaip linguoja ir šokčioja metro. Prisiminė, koks bejėgis jautėsi, kai buvo mušama jo mama, paskui įsivaizdavo, kaip Kenetas Kingas Krolis pargriovė Šarlotę ir ši neteko kūdikio.

Grįžęs į žiedą jis virtuvėje išsikraustė lagaminą, išbarstė ant stalo šūsnį popierių su įrodymais Krolių bylai ir atsidarė alų. Po vakarienės dar kartą viską peržvelgs. Pamatė vakarykštį bloknotą su Harietos Makbraid ir Džeinės Flin numeriais ir atsisėdęs įsispoksojo į juos galvodamas, ką daryti. Harieta niršo ant jo, o Džeinė turbūt nė nebuvo apie jį girdėjusi. Jis nebuvo jų šeimos narys.

Danielis palindo po dušu ir persirengė marškinėliais ir džinsais. Basas nutipeno į svetainę ir nuo židinio atbrailos paėmė pirmosios Minės šeimos nuotrauką. Atsinešė ją į virtuvę ir, žiopsodamas į Minę, užbaigė alų. Minė švytėte švytėjo iš džiaugsmo, oda dar nebuvo nurudusi nuo lauke praleistų metų.

Giliai įkvėpęs, Danielis paėmė telefoną. Surinko Harietos numerį; klausantis neįprastai ilgo skambučio iš nekantrumo spaudė krūtinę. Jis tyliai bilsnojo pirštais į stalą, nes nebuvo sugalvojęs, ką sakys. Kai jau ketino dėti ragelį, atsiliepė Harieta.

– Alio, – pasigirdo šnopavimas, lyg ji būtų bėgte atbėgusi prie telefono.

– Sveiki, ar čia... Harieta?

– Taip, kuo galėčiau padėti?

Ji kalbėjo ramiai, tvirtai, mėgindama prisiminti jo balsą.

– Čia... čia Danis, mes matėmės per...

Ilgai tvyrojo tyla, tada Harieta tarė:

– Ko norėjai?

Danielis pasilenkė virš virtuvės stalo ir pasiėmė Minės nuotrauką. Kalbėjo tyliai, buvo nepripratęs prašyti pagalbos. Kambaryje buvo šilta; jam iškėlus įrėmintą nuotrauką, ant rankų iššoko venos.

– Atsiprašau... Kai pamačiau jus per laidotuves, man... Žodžiu, norėjau pasikalbėti apie Minę. Ilgai apie ją mąsčiau ir supratau, kad daug ko nežinau – daug ko ji man nesakė. Pamaniau, gal jūs galėtumėte...

– Dani, kaip jau sakiau per laidotuves, staigus tavo susidomėjimas gerokai pavėluotas. Kai tu su ja nesikalbėjai ir jos neaplankei, jai plyšo širdis. *Plyšo širdis*, supranti? Dabar ji mirusi, o tu bandai išsiaiškinti, koks puikus žmogus ji buvo? Aš gedžiu karštai mylėtos sesers, o tu su Mine atsisveikinai jau labai seniai. Dabar, dėl Dievo meilės, *palik mane ramybėje.*

– Atleiskite, – sukuždėjo Danielis, bet Harieta jau buvo padėjusi ragelį.

16

Danielis Fronto gatvėje skaitinėjo komiksus „Brampton News". Pajuto, kad yra stebimas, ir ūmiai atsisukęs išvydo į jį spoksančią moterį tamsiai rudu kombinezonu. Sutikusi jo žvilgsnį, moteris šyptelėjo ir grįžo prie kasos. Danielis pajuto, kaip į veidą plūstelėjo kraujas. Moterį pažinojo, tai buvo Florencija Makgregor, visų vadinama Flo Mak. Ji pirkdavo iš Minės kiaušinius, kartais vištas ir visada kibdavo prie kainos. Jos plaukai buvo juodut juodutėliai; Minė jam pasakė, kad ji dažosi. „Kai kurie žmonės negali susitaikyti su tuo, kad sensta, nors pasaulyje nėra nieko tikresnio už mirtį", – paaiškino ji Danieliui.

Danielis suprato: Flo Mak mano, kad jis ruošiasi vogti komiksus. Buvo pasiryžęs tai padaryti, kad jos nenuviltų. Vis dėlto, sukdamas žurnalą ir ketindamas įsikišti jį už kelnių, jis prisiminė savo teisininko karjerą ir susimąstė, kaip tai atrodytų. Išvyniojęs komiksus kišenėje suskaičiavo pinigėlius. Turėjo užtektinai.

Eidamas prie prekystalio, išgirdo Flo kuždant padėjėjai. Ne visus žodžius suprato, nuklausė tik „Flin", „našlaičiai", „gėda".

Danielis padėjo ant prekystalio komiksų žurnalą.

– Keturiolika pensų, – tarė Flo.

Danielis sviedė į ją žurnalą.

– Susikišk sau į subinę, – sušuko jis ir išdrožė iš krautuvės.

Mokykloje per pietus jis žaidė futbolą ir įmušė du įvarčius. Po pietų mokytoja davė matematikos testą, ir Danielis, kaip visada, užbaigė pirmas, tik šįkart išties surašė atsakymus. Po pamokų paprašė, kad panelė Pringl ištaisytų jo darbą. Visi atsakymai buvo teisingi, tad panelė Pringl jam leido parsinešti auksinę žvaigždutę.

Danielis su testu ir auksine žvaigždute rankoje nužingsniavo per parką. Kiti vaikai jau buvo grįžę namo, tad aikštelėje buvo tylu. Ant sūpuoklių sėdėjo tik Bilis Harperis, ir Danielis jam pamojavo; stambusis vyras, palengva sūpuodamasis, pamojo jam. Danielis prisiminė pernykštę vasarą, kai šioje vietoje buvo sumuštas. Dabar jis jautėsi kitoks, vyresnis. Sulankstęs testą įsikišo į kišenę ir bėgte nubėgo namo, tik kartais stabtelėdamas nuspirti saulutės galvelės.

Kai Danielis parbėgo, Minė ožkų tvartelyje keitė kraiką. Jis priėjo jai už nugaros ir bakstelėjo į platų klubą.

– Jau galvoju, kurgi tu. Maklinėji, kaip visada?

– Ne, laukiau, kol ištaisys matematikos testą. Žiūrėk! – Danielis padavė Minei lapą.

Minė kiek paspoksojo į lapą, tada, susigaudžiusi, sugriebė jį ir stipriai apkabino, taip suspaudė, kad jis nebegalėjo kvėpuoti, o kojos pakilo nuo žemės.

– Nuostabu, – džiaugėsi ji. – Turime tai atšvęsti. Auksinė žvaigždutė tikrai verta trupininio pyrago ir saldaus kremo.

Danielis žiūrėjo, kaip ji laužė prie vištidės iškerojusio rabarbaro stiebus. Šie buvo trijų pirštų storio, lapai dideli kaip skėčiai. Minė grįžo nešina trimis stiebais ir paklausė, ar jis nenorėtų vieno. Jai maišant pyragą ir kaitinant aliejų gruzdinimui, Danielis sėdėjo prie virtuvinio stalo ir voliojo rabarbarus cukraus dubenyje. Saldumu padengta rūgštelė jam priminė

laimę, o dabar jis išties jautėsi laimingas, turėdamas auksinę žvaigždutę, uosdamas gruzdinamas bulvytes ir liežuviu jausdamas rabarbarų rūgštumą.

Jam kertant trupininį pyragą, Minė užvedė kalbą. Ji stumtelėjo dubenį nuo savęs, ir Danielis įsikišo į burną kremu apteptą rabarbaro griežinėlį.

– Prisimeni, sakiau, kad socialiniams darbuotojams dažnai sunku surasti įtėvius tokiems vaikams kaip tu?

Danielis liovėsi valgęs. Ranka nusviro ant stalo, šaukštas barkštelėjo į lėkštę. Burna buvo pilna, bet jis nebegalėjo praryti.

– Na, regis, Trisija rado susidomėjusią porą.

Minė laukė, ką jis atsakys; Danielis juto tiriamą jos žvilgsnį. Berniukas nė nekrustelėjo – mėgdžiojo ją.

– Jie turi didelių, aštuoniolikos, dvidešimt dvejų metų vaikų, jau tuoj išeisiančių iš namų. Iš viso vaikų yra keturi, ir tik vienas dar likęs namie. Taigi jausiesi taip, lyg gyventum šeimoje, bet gausi apsčiai dėmesio. Bus geriau nei čia su manimi ir besispardančiais gyvuliais. Ką manai?

Danielis gūžtelėjo vienu pečiu ir pažvelgė į maistą. Pasistengė praryti kąsnį.

– Jie gyvena Karlaile, turi didelį namą. Neabejoju, turėsi gražų erdvų miegamąjį...

– Koks skirtumas?

Minė atsiduso. Ištiesė į jį ranką, bet Danielis taip ūmiai atitraukė savąją, kad net nušveitė nuo stalo šaukštą. Kremo lašeliai užtiško ant sienos ir grindų.

– Jie norėtų, kad pamėgintum pagyventi pas juos, – tarė ji. – Siūlo šį savaitgalį – tik susipažinti.

Danielis pašoko nuo kėdės ir užlėkė viršun. Blicas miegojo, ir Danielis, maudamas į savo kambarį, užmynė jam ant uodegos. Nesuprato, ar šuns cypsmas, ar Minės prašymai sugrįžti sukėlė pyktį. Pyktis išsiveržė; vos atsiradęs savo kambaryje, jis ėmė viską niokoti: ištraukė stalčius, koja apvertė naktinį staliuką, sudaužė dar vieną lempą. Šįkart, kad nebūtų maža, užmynė gaubtą – vieną, du, tris kartus.

Minei įėjus, Danielis stipriai susirangęs tūnojo tarp spintos ir lovos. Numanė, kad jam ant nugaros ir galvos nusileis guodžiančios rankos, tad pasiruošė kovoti. Dar tvirčiau susigūžė. Jam tai priminė puolimą. Du mamos draugai buvo jį sumušę iki sąmonės netekimo. Jis prisiminė, kaip kiūtojo įsispraudęs tarp baldų, saugodamas pilvą ir galvą, smūgius priimdamas pečiais ir nugara, kol jį klykiantį ištempė už plaukų.

Dabar jis taip pat gynėsi nuo Minės užuojautos. Įsitempė, kiekvienas kūno raumuo pasiruošė veikti, jei tik ji priartėtų. Jis veidu įsikniaubė į kelius, kad girdėtų ir uostų savo kvapą, rūgštelėjusį nuo naujienos arba nuo rabarbarų.

Bet Minė jo nelietė. Danielis išgirdo, kaip jai sėdantis ant lovos priešindamosi sucypė spyruoklės. Minė atsiduso, paskui stojo tyla.

Jis kelias minutes luktelėjo, keliais spausdamas akis ir žiūrėdamas į tvinkčiojančius ratilus po vokais. Akių obuolius nuo spaudimo net skaudėjo, bet jis nesiliovė. Sulenktos nugaros raumenys įsitempė. Palengva jis pakėlė galvą. Minė sėdėjo nugara į jį. Jis matė, kaip ji sukioja auksinę apyrankę ant kairės rankos. Jam ėmė patikti jos rankos, raudonas jų šiurkštumas. Buvo gera jausti jas ant skruosto ar galvos, tarsi jį galėtų paguosti tik tokios šiurkščios, kaip Minės, rankos.

Smakrą įrėmęs į kelius, jis stebėjo ją. Ši sėdėjo ramiai, nusigręžusi nuo jo, ore tyrinėdama neregimus vaizdus. Jis matė,

kaip kyla ir leidžiasi jos krūtinė, kaip blėstanti saulė žvilga žiluose jos plaukuose, ir šie, atspindėdami šviesą, atrodo beveik balti.

– Noriu likti su tavim, – galop pratarė jis.

– O, Dani, – vis dar neatsigręždama tarė ji. – Džiaugiuosi, kad čia apsipratai; aš to ir siekiau. Bet tau tai puiki galimybė. Tai *šeima;* įsivaizduok, kaip gyventum vienas pats turėdamas du tikrus, patyrusius tėvus. Geriau nei sename mėšliname ūkyje, kur pabendrauti gali tik su tokia sene kaip aš – kalbu rimtai.

– Man patinka ūkis...

– Tie žmonės mėgsta išvykas. Jie protingi, patyrę tėvai.

– Na ir kas? Koks skirtumas?

Minė atsigręžė į jį. Patapšnojo lovą prie savęs.

– Eikš čia.

Danielis išsirangė ir įsitaisė prie jos. Minė kumštelėjo jam pečiu ir pasiteiravo:

– Nori pasakyti, kad bijai savaitgalį praleisti svečiuose pas mielus nepažįstamus žmones? Niekas niekur tavęs neišsiunčia. Tai galimybė, kuria reikia pasinaudoti.

– Ar galėsiu grįžti, jeigu jie man nepatiks?

– Žinoma, bet kas sakė, kad *tu* jiems patiksi? Toks mažas niurzga?

Danielis nusišypsojo, ir Minė jam vėl kumštelėjo. Jis susirangė plačiame jos glėbyje, rankomis apglėbė klubus, veidu įsikniaubė į minkštą žastą.

Šeštadienio rytą Danielis stovėjo alkūnėmis atsirėmęs į savo kambario palangę ir laukė automobilio. Matė Minės daržą su lysvėmis ir aviečių stagarais. Tolimajame kiemo gale žemės siekė gumbuota šermukšnio ranka su sausgyslėmis, nubars-

tytomis kraujo raudonio uogomis. Su juo susipažinti norėjo Džimas ir Valė Torntonai. Jie dar nevėlavo, bet Danielis jau laukė ilgiau nei valandą. Automobilio vis nebuvo matyti, tad jis spoksojo į vėjyje jam mojuojantį šermukšnį. Prisiminė, kaip lipo į medį skinti uogų, o Minė pasakė, kad jos nuodingos. Ji pasakojo, kad medis atbaido raganas, tai kaipgi ji galėtų būti ragana? Danielis žiūrėjo, kaip žvirbliai ir šarkos skina nuo šakų uogas. Svarstė, kaip paukšteliai išgyvena lesdami uogas, kurios, pasak Minės, nunuodytų žmogų.

Danieliui taip mintijant, prie sodybos pririedėjo didelis juodas automobilis. Berniukas pasislėpė už užuolaidos, bet nenuleido akių nuo išlipusių iš automobilio aukšto šviesiaplaukio vyro ir moters aukštyn sukeltais plaukais, ryšinčios spalvotą šalikėlį. Jiems pradingus iš regos lauko, Danielis išėjo iš kambario ir atsisėdo laiptų viršuje. Jo krepšys sukrautas gulėjo apačioje, bet Minė sakė, kad iš pradžių šnektelės su jais.

Lauko durys buvo atviros, Minė išėjo jų pasitikti. Mandagūs žodžiai sklido vidun lyg ankstyvo rudens lapai. Blicas stovėjo pusiau viduje, pusiau lauke, tad Danielis tematė vizgančią jo uodegą. Nuo jaudulio suko pilvą, ir jis susirietė, norėdamas atsikratyti įtampos. Minei įsivedus svečius į kambarį, jis pasislėpė.

Laukė, kad jį pašauks, bet pirmas laiptų viršun užbėgo Blicas ir ėmė šnopuoti jam į veidą. Danielis paglostė juodus ir baltus šuns karčius, o Blicas nuleido galvą. Tada jį ir pašaukė.

– Dani? Mažyli, ar nenorėtum nusileisti?

Išgirdęs Minės balsą, Blicas pasileido laiptais žemyn. Danielis luktelėjo, tada giliai įkvėpė ir ėmė lipti. Avėjo tik kojines ir žengė taip, kad grindlentės negirgždėtų. Minė stovėjo laiptų apačioje ir keistai šypsojosi. Danielis dar nebuvo matęs jos taip šypsantis – tarsi ji būtų patenkinta savimi arba kažkas ją

stebėtų. Danielis suraukė antakius, susikišo rankas į kišenes ir nusekė paskui ją į svetainę.

– Sveiki...

Vyras įsitempė, išskėtė rankas ir jau ketino stotis, bet moteris uždėjo jam ant dilbio ranką. Danielis pradžiugo, kad jis liko sėdėti. Minė laikė rankas jam ant pečių ir glostė. Danielis linktelėjo ir brūkštelėjo kojinėmis į svetainės kilimėlį.

– Aš Valė, – prisistatė moteris, šypsodamasi panašiai kaip Minė, tik griežčiau; Danieliui pasirodė, kad jos dantys per balti, be to, matyti dantenos. – O čia Džimas, mano vyras – mes abu labai džiaugiamės, kad nusprendei savaitgalį praleisti su mumis.

Danielis linktelėjo, ir Minė nuvairavo jį prie sofos.

Pati įsmuko į virtuvę plikyti arbatos. Džimas su Vale įsistebeilijo į Danielį, o šis atsilošė ant sofos.

– Gal norėtum ką nors sužinoti apie mus? – paklausė Valė.

– Aš jau viską žinau, – atsakė Danielis. – Jūs turite keturis vaikus. Namie liko tik vienas, aštuoniolikametis berniukas. Jūs turite didelius namus, o Džimas yra buhalteris.

Valė su Džimu kartu nervingai sukikeno. Danielis, užsimetęs koją ant kojos, jas sūpavo. Taip rėmėsi į atlošą, kad smakras siekė krūtinę.

– Tai gal papasakotum apie save? – paklausė Valė. – Ką mėgsti veikti?

– Žaisti futbolą, šerti gyvūnus, prekiauti turguje.

– Mes gyvename Karlaile, – pasilenkęs, alkūnėmis atsirėmęs į kelius tarė Džimas. – Daug keliaujame pėsčiomis arba dviračiais, ir aš tikrai kartais neatsisakyčiau pažaisti futbolo. Jei nori, galėtume pažaisti ir šį savaitgalį.

Danielis pamėgino gūžtelėti, bet pečiai buvo įremti į sofą.

Minė atnešė karštos arbatos ir sausainių su įdaru. Danielis tebesėdėjo susmukęs ant sofos, taigi Minė garsiau nei papras-

tai čiauškėjo apie ūkį, Airiją, į kurią nuo 1968 metų nebuvo įkėlusi kojos, pasakojo, nuo kada ji globoja vaikus. Danielis tykiai kiūtojo prie jos, smiliumi braukydamas skylutę sofoje, kurią, kaip pasakojo Minė, prieš daug metų jos vyras pradegino cigarete.

– Mes jau paruošėme tau kambarį, – tarė Valė. – Tai pats didžiausias kambarys, jis buvo vyriausio berniuko, ten turėsi savo televizorių.

– Spalvotą? – pasidomėjo Danielis.

– Taip.

Danielis pažvelgė į Minę ir šyptelėjo. Stebėjo, kaip Džimas paėmė sausainį ir sušlamštė jį visą, nepalikęs nė trupinėlio Blicui, varvinančiam seiles prie jo kojų.

– Turite gyvūnų? – tik dabar tiesiai atsisėdęs paklausė Danielis.

– Ne, berniukai visą laiką norėjo šuns, bet Valė alergiška...

– Oi, atsiprašau, – sušuko Minė ir sugriebė Blicą už pakarpos. – Tuoj išvesiu.

– Ne, ne, trumpai nieko baisaus, jei tik ji su juo nesimyluos... Danieli, mes tikrai labai džiaugiamės, kad atvažiuosi savaitgaliui; bus smagu namie vėl matyti vaiką, – šypsantis Džimio šnervės išsiplėtė.

17

Advokatų rūmai Hitkouto gatvėje kėlė vakarėlį – įprastą rugsėjo pokylį, kad baristeriai galėtų pabendrauti su geriausiais solisitoriais ir teisėjais. Danielis į jį nuėjo su vyresniąja savo partnere Veronika, vildamasis ten sutikti Ireną. Atsinešė konfidencialių dokumentų iš socialinių darbuotojų atlikto Krolių šeimos tyrimo – juos gavo jo biuro tarnautojas.

Vakarėlis buvo prabangus: nemokamas baras prikimštas šampano, baristeriai ir advokatų padėjėjai gerinosi prie darbu juos aprūpinančių solisitorių. Pernai per vakarėlį Danielis sutiko buvusią savo draugę, beveik penkiolika metų jaunesnę mergiotę. Ji neseniai persikėlė į kitą advokatų kontorą.

Danieliui su Veronika atvykus, kilimais iškloti laiptai ir koridoriai jau buvo sausakimši rausvaskruosčių, besijuokiančių žmonių, jie užstojo duris į kambarius, pritvinkusius juoko. Tvyrojo saldus, šiltas, gardus kvapas. Muzika neskambėjo, bet pro pokalbių kakofoniją mažai ką galėjai girdėti.

Danieliui teko pasilenkti prie Veronikos.

– Atnešiu mums išgerti, – pasisiūlė jis, Veroniką į abu skruostus bučiuojant Karūnos teismo teisėjui.

Laukdamas dviejų taurių šampano, jis nusivilko švarką ir įsikišo į kišenę kaklaraištį, paskui, vienoje rankoje tarp pirštų

laikydamas taures, prasiskynė kelią atgal. Ireną pastebėjo ant laiptų, besikalbančią su kitu jaunu karališkuoju advokatu.

Danielis ištiesė ranką pro tris teisėjus ir padavė Veronikai gėrimą, tada lėtai pasuko prie laiptų. Sugavo Irenos žvilgsnį, ši nusigręžė nuo vyro, su kuriuo šnekučiavosi, ir pamojo jam.

– Dani, džiaugiuosi, kad atėjai, – pasilenkusi pakštelėjo jam į skruostą.

Irena liko stovėti vienu laipteliu aukščiau. Susilyginęs su ja ūgiu, Danielis jautėsi keistai. Ji po teismo tebevilkėjo tiesų sijoną iki kelių ir baltą palaidinę.

– Pažįsti Danį? „Harvėjus, Hanteris ir Stil"? – paklausė Irena pašnekovo baristerio.

– O, taip, žinoma, Danielis Hanteris, tiesa? – baristeris paspaudė Danieliui ranką ir atsiprašęs nuėjo atsinešti gėrimo.

– Kaip izoliatoriuje laikosi Sebastianas? – pasidomėjo Irena.

Danielis, matydamas blizgančią jos odą ir nuogą paraudusį raktikaulį, šyptelėjo.

– Tveria. Klausyk, turi minutėlę? Man kai ką atsiuntė. Reikia pasikalbėti, ką darysime su...

– Įdomu, – Irena paėmė Danielį už alkūnės ir švelniai užsivedė laiptais aukštyn. – Eime į mano kabinetą. Nesijaudink, ten dar yra vyno!

Irenos kabinetas, kaip ir visos rūmų patalpos, buvo prabangiai ir tradiciškai išpuoštas, netgi tapetai ir kilimas spinduliavo raminamą konfidencialumą. Pro siaurus langus į vidų liejosi gatvės šviesa, Irena uždegė stalinę lempą. Iš koridoriaus plūdo garsai, tad Danielis tyliai uždarė duris.

– Norėtum dar burbuliukų, o gal vyno? – paklausė ji, atidarydama senovinį bufetą prie lango.

– To paties, ko ir tu.

Jis užbaigė šampaną, pasimėgavo rūgščiu šnypštimu ant liežuvio.

– Išgerkim šito, – pasiūlė ji. Kamštis pokštelėjo, iš butelio parūko dūmelis. Irena pripylė taurę Danieliui, paskui sau, tada pastatė šampaną ant rašomojo stalo. – Kaip juostos? Ar ką nors radai? Kokį nors paslaptingo užpuoliko pėdsaką?

– Nieko, – Danielis persibraukė akis.

– Už... sėkmę šįkart, – Irena padavė jam taurę.

Jie susidaužė, Irena prisėdo ant stalo krašto. Danielis užmetė ant kėdės švarką ir išsitraukė ataskaitą, kurią norėjo jai parodyti. Už durų pasigirdo juokas, vyriškas balsas sušuko: „Tokia teisėtvarkos esmė, milorde."

Danielis išlankstė ataskaitą ir padavė ją Irenai.

– Čia... socialinės tarnybos ataskaita – dėl kaltinimo ir žiniasklaidos pranešimų buvo specialiai sušaukta konferencija tirti Sebastiano šeimos gyvenimui, – paaiškino Danielis.

– Iš kur gavai?

Danielis papurtė galvą.

– Anonimas atsiuntė į biurą, užrašęs mano vardą ir „slaptai". Gavau šįryt.

– Kad ir kas tai padarė, nusipelnė kartuvių, – ji paėmė ir peržvelgė ataskaitą. – Kaip manai, kas tai buvo?

– Manau, kas nors, dalyvavęs konferencijoje ir sekęs bylą. Verčiau skaityk.

Danielis mauktelėjo nemažą gurkšnį šampano, o Irena ėmė balsiai skaityti:

– Konferencijos priežastis – galimas Sebastiano nusikaltimas; tėvai konferencijoje nedalyvauja.

Ji pažvelgė į jį.

Danielis atsisėdo prie Irenos ant stalo kampo ir pasilenkė jai per petį. Irena skaitė:

Nuolatinis fizinis smurtas, trunkantis daug metų. Sulaužyti šeši šonkauliai, raktikaulis. Trūkusi blužnis. Sulaužyta nosis. Diazepamas, nitrazepamas, dihidrokodeinas. Antras bandymas nusižudyti – per didelė nitrazepamo dozė kartu su alkoholiu. Pacientei pasiūlytas prieglobstis ir konsultacijos, bet ji atsisako savo vyrą įvardyti kaip užpuoliką. Gydytojai nustatė, kad 29 savaičių negimęs kūdikis žuvo dėl vaisiaus vandenų maišelio ir gimdos pažeidimų.

– Tą patį Sebastianas suvaidino ir pas psichologą.

Irena pakėlė galvą ir padėjo ataskaitą ant stalo.

Danielis ją paėmė ir atvertė savo paryškintą ištrauką.

– Skaitei šitą?

Irena atsiduso ir gurkštelėjo iš taurės.

– Šarlotė bandė nusižudyti...

– Ir mėgino su savimi pasiimti Sebastianą, – baigdamas gerti, mažumėlę raukydamasis tarė Danielis. – Panašu į tai. Jam valė skrandį tą pačią naktį, kai buvo paguldyta Šarlotė.

– Be šių tablečių, Sebastianui niekas nieko nepadarė.

– Jo nemušė, bet gana, kad jis matė mušamą mamą. Nenuostabu, kad, kaip sakei, jis elgiasi *gluminamai.*

Irena atsiduso.

– Kad ir kaip mudu norėtume, Kinkongas į teismą nepatrauktas... Dievas žino, kas tau atsiuntė ataskaitą, bet mes ja niekaip nepasinaudosime.

– Žinau, – tarė Danielis. – Kažkas naiviai tikėjosi, kad tai padės viską išsiaiškinti.

– Labai naivu, – gurkšnodama tarė Irena. – Tas, kas tai padarė, rizikavo savo darbo vieta.

– Juk skaitei mokyklos ataskaitas. Sebastianas ten apibūdinamas kaip agresyvus peštukas... trukdantis klasei dirbti.

Mes žinome, kad Karališkoji prokuratūra tai paminės, – kalbėjo Danielis.

– O gal mums pasiseks, ir tai neiškils aikštėn. Su Taireliu pasisekė. Be to, ši ataskaita yra slapta informacija.

– Bet, kaip sakei, ji tik patvirtina tai, ką Sebastianas atskleidė psichologui. Mano manymu, *jei* sunkus charakteris bus pateiktas kaip įrodymas ir Sebastianą pavers pabaisa, galėsime pasitelkti smurtą namuose. Pasikviesime psichologą, kad tai paliudytų, ir nereikės šio dokumento.

Irena purtė galvą.

– Vargu ar teisėjas sunkų charakterį priims kaip įrodymą, bet dar mažiau tikėtina, kad ką nors įrodytume smurtu šeimoje. Tu teisus, pravartu apie tai žinoti, bet aš nemanau, kad tai palaikytų dabartinę mūsų gynybos strategiją. Mes nusprendėme sutelkti dėmesį į netiesioginius įrodymus.

– Supranti, ta Krolių kaimynė – Džiljana Hodž – nuolat skambina policijai pranešti apie muštynes gretimame name. Karališkoji prokuratūra ją pakvietė liudytoja, – tarė Danielis. – Ji turi Sebastiano amžiaus vaikų ir savo pareiškime tvirtina, kad Sebastianas su jais elgiasi agresyviai. Galbūt teisėjas nepriims šio pareiškimo – žinau, kad tu prašysi jį atmesti – bet jeigu jie mėgins šitaip piešti Sebastianą, mes galėsime smurtu paaiškinti jo polinkį kivirčytis su bendraklasiais, *apie kurį rašoma mokyklos ataskaitose*, bet pabrėšime, kad sunkus charakteris nereiškia, jog jis žudikas.

Jųdviejų akys susitiko. Irenos žvilgsnis buvo mąslus.

– Suprantu, ką nori pasakyti, – tarė ji. – Turėsime tai galvoje, bet negalime su jais sutikti, kad jis linkęs į smurtą.

– Bylos faktai aiškūs – jie neturi pirštų atspaudų, nėra patikimų liudytojų, patvirtinančių, kad Sebastianas buvo nusikaltimo vietoje, visi įrodymai netiesioginiai, bet aš neabejoju,

kad jie suras liudytojų, patvirtinančių, jog jis tyčiojosi iš kitų vaikų, nors su byla tai niekaip nesusiję. Mes galėsime prieš juos panaudoti prokuratūros liudytojus. Džiljana Hodž prisipažins į Krolių namus kvietusi specialiąsias tarnybas.

Irena linktelėjo ir padėjo ataskaitą.

– Ačiū. Pagalvosime apie tai, – ji nutilo ir rimtai pažvelgė į Danielį. – Dani, atrodai pavargęs.

– O tu atrodai nuostabiai, – žiūrėdamas į akis atkirto jis, tada ištuštino taurę.

Irena, išgirdusi komplimentą, nusigręžė.

– Ar tik pernai per šį vakarėlį nesugundei Karlo praktikantės? – pasidomėjo ji.

Danielis nustebo pajutęs, kad rausta skruostai.

– Kas tai? Tardymas?

Irena nusijuokė, išlenkė antakius ir iškėlė pirštą.

– Tai kur buvai pernai šią rugsėjo dieną?

Danielis ištiesė rankas delnais į viršų, ant akių užkrito plaukai.

– Girdėjau, judu išsiskyrėte. Praeitą mėnesį ji perėjo į kitą kompaniją.

– Taip, girdėjau, – žvelgdamas į duris atsakė jis.

Stojo tyla. Reljefiniai tapetai ir stori kilimai šildė ir gaubė tylą. Danielis jautėsi ištroškęs ir sukaitęs.

– O kaip tu? – pasiteiravo jis.

– Ar sugundžiau praktikantą?

Jis prunkštelėjo.

– Ar tik nesusitikinėjai su tuo Magistratų teisėju?

– Dieve, tai buvo prieš šimtą metų, tu visai atsilikęs.

Ji priėjo prie jo su buteliu ir įpylė į taurę dar šampano. Danielis užuodė ją. Ji pažvelgė jam į akis.

– Žinai, tu tikrai atrodai pavargęs.

Danielis persibraukė akis ir atsiduso.

– Žinau, prastai miegu.

– Tikiuosi, ne dėl šios bylos. Ta bjaurybė žiniasklaida.

– Iš dalies dėl to, bet... veikiau dėl asmeninių dalykų, – Danielis pasižiūrėjo į ją suspaudęs lūpas.

Irena kilstelėjo antakį.

– Dėl panelės?

– Ne. Tiesą sakant... mirė mano... mama.

– O, Dieve, Dani, labai užjaučiu.

Už durų vėl pliūptelėjo juokas. Danielis nustebo pajutęs, kaip vėl kaista skruostai. Nenumanė, kodėl išklojo Irenai tiesą. Nusigręžė. *Mano mama, mano mama* – vos prieš du mėnesius jis jos nepripažino. Minė išėjo amžiams, bet dabar jis vėl galėjo laikyti ją savo motina.

Irena atsisėdo prie stalo. Nusiavė batus ir pasukiojo pėdas, dviem rankomis laikydama taurę ir žiūrėdama į Danielį.

– Juk žinai, Dani, kad ši byla bus sunki.

– Žinau, „Angelo žudikas". Gražiai skamba.

Jis pakėlė antakį.

– Nežinau, gal tai pernykštis skaudulys, bet kai kas šioje byloje mane gąsdina.

– Suprantu.

– Negalim pasiduoti, – Irena ūmiai atsistojo ir apsiavė batus. – Gal dabar spauda ir bjauri, bet per teismą viskas bus dar blogiau.

Jie abu vienu metu siektelėjo ataskaitos, Danielis ranka netyčia perbraukė jai per liemenį.

– Atsiprašau – tai tavo kopija. Gali ją pasiimti.

Ji linktelėjo ir įsikišo dokumentą į stalčių. Danielis pasuko žalvarinę durų rankeną, ji maloniai vėsino delną. Atidarius duris, į vidų plūstelėjo balsai ir karštis, jie skverbėsi į tylią erdvę.

– Ačiū už gėrimą, – padėkojo jis.

– Ačiū už žinias.

Danielis pasitraukė ją praleisti, bet Irena laukė, kol jis išeis, taigi jie vėl susidūrė.

– Atsiprašau, – tarstelėjo jis.

Jos plaukai kvepėjo kokosais. Koridoriuje ji atsiskyrė nuo jo.

– Dovanok. Turiu megzti pažintis. Pareiga šaukia!

Danielis stebėjo, kaip ji lipa žemyn laiptais, spausdama rankas, juokdamasi ir rodydama baltus, tiesius dantis.

Jis klaidžiojo po salę, apsikabinęs dar vieną šampano taurę. Beveik visus čia pažinojo, bent iš matymo. Jam einant pro šalį, žmonės pašaukdavo vardu ar patapšnodavo per petį; kiti mojo per visą salę. Danielis pajuto, kad nenori šnekėtis nė su vienu.

Pajuto klaustrofobiją ir susimąstė, ar dėl to kaltas pernelyg greitai išgertas šampanas. Pasistiebė praleisti dviejų baristerių, tada pro minią prasispraudė į didelę salę pirmame aukšte. Langas buvo atviras, jis juto jį pasitinkančią nakties vėsą.

Sliūkindamas prie lango, Danielis buvo įtrauktas į solisitorių grupę. Stovėjo vieną ranką įsikišęs į kišenę, kartais šyptelėdamas iš pokšto, tuo pat metu klausydamasis prie lango stovinčių rūkalių.

– Ar žinojote, kad Irena ėmėsi „Angelo žudiko“ bylos?

– Tikrai? Jaunai karališkajai advokatei tai abejotinas poelgis.

– Reikalas rimtas. Nueis iki Centrinio teismo. Didelis pelnas.

– Žinau, bet aš prie to nagų nekiščiau. Girdėjau, jis tvirtina esąs nekaltas. Tas mažius tikrai kaltas kaip velnias, tiesa?

– Šeima piniginga. Tėvas prekiauja Honkonge. Gal kartais esate girdėjęs apie Džilsą, dirbantį Korneliams? Tas jį pažįsta. Regis, tėvas niršta, sako, kad tai klaida.

– Na, pamatysime. Irena viską išsiaiškins.

– Byla tvirtose rankose.

– Tvirtose ir... švelniose.

Vyrai nusikvatojo.

Danielis atsiprašė. Ištuštintą taurę norėjo padėti ant pusmėnulio pavidalo raudonmedžio stalo, prie porcelianinės vazos. Turbūt per stipriai pasirėmė į stalą, nes mėlynai balta vaza pavojingai susiūbavo. Jis sulaikė ją ranka.

Užsisagstęs švarką pasidairė Veronikos, bet, jos neradęs, nusprendė išeiti. Jautėsi suirzęs. Galbūt Irena teisi: jis tiesiog pavargęs. Pasuko prie durų, nugara nuvarvėjo prakaito lašas.

Lauke naktis ir vėsus vėjelis teikė palengvėjimą. Jis atsisegė dar vieną marškinių sagą ir lėtai patraukė į metro. Trumpalaikė vėsa jo neatgaivino, čia buvo taip pat tvanku ir slogu, kaip pirma minioje.

Žingsniuodamas į kišenes susibrukęs rankas, Danielis pasijuto vienišas. Jausmas nebuvo svetimas, bet šiąnakt jis nusprendė jį išragauti, ištirti jo skonį. Vienatvė atrodė stebėtinai rūgšti, kaip rabarbarai iš Minės daržo.

Jis džiaugėsi, kad pasišnekėjo su Irena. Prisiminė, kaip ji muistėsi ant kėdės, o paskui erzino jį dėl praktikantės.

Jis niekada ilgai neišbūdavo su viena moterimi. Praėjus jauduliui ir atsiradus artumui, jam pasidarydavo sunku. Jam nepatiko kalbėtis apie praeitį, jis netikėjo pažadais. Nė karto neprisipažino merginai ją mylįs, nors mylėjo. Daugelis sakė mylinčios jį, bet jis to nejuto ir netikėjo jomis. Jis mąstė apie Ireną stipriais, tiesiais pečiais. Jie kartu kovojo ir pralaimėjo, jų santykiai buvo tikri ir nekalti. Vis dėlto, nors jie buvo draugai, stūksojo profesionalumo siena, kurios Danielis neįsivaizdavo pralaušiąs.

Jis praėjo sukamąją metro užtvarą, užlipo ant dešinės eskalatoriaus pusės ir pasyviai nusileido į miesto vidurius. Galvojo apie laukiantį teismą ir istorijas spaudoje, kurios darysis vis

baisesnės. Sebastianas – neįvardytas ir beveidis – pasak laikraščių, esąs iš esmės blogas. Berniukas apskelbtas ne tik kaltu, bet ir *nedoru*. Spaudai negalioja nekaltumo prezumpcija.

Sebastiano nekaltumas Danieliui rūpėjo mažiau nei berniuko išlikimas. Jis buvo bemaž įsitikinęs, kad jųdviejų su Irena gintas vaikinas mirs nesulaukęs dvidešimt. Nenorėjo, kad ir Sebastianą ištiktų toks likimas.

Jausdamas, kaip jį apgaubia metro šiluma, Danielis mąstė apie ribą, skiriančią vaikus nuo suaugusiųjų. Teisinę ribą žinojo: dešimties metų žmogų jau galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Jis vėl prisiminė save Sebastiano amžiaus; kiek nedaug trūko, kad būtų atsidūręs šio vaiko padėtyje.

18

Torntonai atsisakė net parvežti Danielį Minei. Sekmadienį trečią valandą jo paimti buvo iškviesta Trisija, nors planuota, kad Danielis svečiuose praleis ilgą savaitgalį ir grįš tik pirmadienio vakarą.

Danielis pro automobilio langą stebėjo, kaip mąžta vienaaukštis galimų jo įtėvių namas. Valė su Džimu spėriai šmurkštelėjo vidun ir, automobiliui dar neišvažiavus iš kiemo, užsidarė duris.

– Dani, tu esi didžiausias savo priešas, – pamokslavo Trisija. – Turėjai galimybę apsigyventi naujuose namuose. Ar supranti, kaip sunku surasti įtėvius dvylikamečiui berniukui? Labai sunku, patikėk, ir tu pasielgei *gėdingai*.

– Man jie nepatiko. Norėjau grįžti pas Minę.

– Na, tu čia atvažiavai tik savaitgaliui. Negi negalėjai bent tiek laiko gražiai elgtis?

– Aš tik norėjau atgal į sodybą... – Danis patylėjo, tada paklausė: – Matėte mano mamą?

Trisija, sukdama į Karlailo kelią, atsikrenkštė. Danielis klausėsi ratų čiužėjimo į šlapią kelią. Apėmė keista ramybė – lyg po sunkaus darbo. Jautėsi sukrėstas, susijaudinęs ir tuo pat metu atsipalaidavęs – ir vėl pasielgė labai negražiai. Tai veikė

kaip narkotikai. Jis atrėmė galvą į atlošą ir juto, kaip į jį liejasi tingi, vaiski ramuma.

Jis laimėjo. Norėjo grįžti, ir štai jį veža pas Minę. Troško, kad Torntonai jo nekęstų, ir to pasiekė.

– Džimas geras žmogus. Tikrai. Tik tu niekam nesuteiki galimybės.

– Nekenčiu jo.

Trisija atsiduso.

– Dani, tau sunkiai einasi su vyrais, tiesa? Su Mine puikiai sutarei, maniau, pasitaisei, – Trisija kalbėjo, o Danis pro langą spoksojo į laukus ir pavienius medžius. – Netgi pradėjai gerai mokytis... Papasakojau Minei, kas atsitiko, ji labai nuliūdo. Aš irgi susikrimtau, bet negalėčiau sakyti, kad labai nustebau. Tau dar pasisekė, kad jie nepateikė kaltinimų. Jei ir toliau taip elgsiesi, nesulaukęs nė paauglystės atsidursi nepilnamečių kolonijoje, ir tada, vaike, tepadeda tau Dievas. *Tepadeda tau Dievas.* Aš jau niekuo nebegalėsiu padėti.

Jiems parvykus, Minė stovėjo lauke prie durų, apsisiautusi megztiniu. Ją išvydęs, Danielis iš gėdos susigūžė. Nunarino galvą, bijodamas reiklių mėlynų jos akių. Pro Minę nudrožė tiesiai į vidų ir užsinešė viršun krepšį. Jo paties išsirinktos žydros sienos, Minės nupirkta lovatiesė su lenktyniniu automobiliu ir į kiemą žiūrintis langas ramino. Danielis nusiėmė mamos vėrinį ir pasidėjo jį į spintelę prie lovos. Dabar jis namie, ir vėriniui čia saugu. Peilį atėmė Torntonai, bet Danielis dėl to nesuko galvos. Čia jo neprireiks.

Prie jo kambario durų pribėgo Blicas, nuleidęs galvą, šnopuodamas, iš džiaugsmo vizgindamas uodegą. Vos tik Danielis ištiesė ranką, šuo išsitiesė ant grindų ir atvertė pilvą. Glostydamas jį Danielis girdėjo apačioje besišnekančias Trisiją ir

Minę. Šuns kvapas ir prislopinti balsai jam priminė atvykimą į Flinų ūkį. Namų kvapai ir skambus Minės balsas guodė, bet nusileisti žemyn jis nedrįso. Džiaugėsi grįžęs, tačiau dėl pastarųjų dviejų parų jautėsi nejaukiai. Norėjo likti viršuje su šuniu, bet Blicas, pajutęs jo neviltį, sunerimo ir nudūmė žemyn. Danielis girdėjo, kaip išėjo Trisija, o Minė ėmėsi taisyti vakarienę. Žinojo, kad ji laukia jo apačioje, bet delsė. Juto, kaip jai įgriso jo laukti. Šmurkštelėjo į patalus ir gulėdamas nenorom prisiminė, kas įvyko.

Pirma diena praėjo be nuotykių, nors Danielis didžiuliuose švariuose namuose su kreminės spalvos kilimais jautėsi nepatogiai. Prie durų turėjo nusiauti batus, stiklines dėti ant padėklo. Jo kambaryje stovėjo dvigulė lova ir didžiulis televizorius, bet patalpa buvo pernelyg erdvi, o naktį čia buvo tamsu, ir jis, baimindamasis šešėlių ir svetimos vietos, negalėjo užmigti.

Pripratęs pabusti su gaidžiais, eiti šerti naminių padarų ir rinkti kiaušinių, Danielis atsikėlė anksčiau už Torntonus ir nusliūkino žemyn. Namai buvo nepriekaištingi. Danielis pasijuto alkanas, tad nuėjęs į virtuvę susirado duonos ir susitepė sumuštinį. Dėdamas į šaldytuvą sviestą, pamatė stiklainį braškių uogienės ir užsitepė jos ant sumuštinio. Buvo šviesu kaip dieną, nors laikrodis ant viryklės rodė dešimt po šešių. Uogienė nebuvo tokia gardi kaip Minės, kurią jis padėjo virti stebėdamasis, kaip greitai viskas vyksta: uoga nuo augalo patenka į puodą, o paskui į burną.

Kurį laiką pasėdėjo virtuvėje, tada nusinešė lėkštę į svetainę, įsijungė televizorių ir susirado animacinius filmukus. Garsiai kvatojantis iš vieno filmuko, sumuštinis išsprūdo jam iš rankos ir dribtelėjo ant kilimo uogiene žemyn. Jis pamėgino

išvalyti dėmę šiltu vandeniu, bet uogienė tik dar labiau įsigėrė į audinį. Danielis uždėjo ant dėmės lėkštę ir toliau žiūrėjo televizorių.

Maždaug po pusvalandžio, trindamasis akis, bet vis vien spausdamas šypseną, apačion nusileido Džimas. Vaizdo grotuvo laikrodis rodė šešias keturiasdešimt septynias. Džimas virtuvėje išsivirė kavos, atėjo ir atsisėdo ant sofos. Danielis ir toliau kiurksojo nugara į jį, bet žiūrėjo nebe filmukus – spoksojo į blyškų Džimo atspindį televizoriaus ekrane. Džimas pasitrynė veidą, nusižiovavo ir kilstelėjo prie lūpų puoduką.

– Tu tikras vyturys, ar ne?

Danielis šyptelėjo puse lūpų.

– Kada atsikėlei?

Danielis gūžtelėjo pečiais.

– Jau spėjai apsirengti ir visa kita. Matau, įsikūrei kaip namie.

– Išalkau.

– Viskas gerai. Jei esi alkanas, reikia valgyti. Aš gi nesibaru.

Staiga Danielis pasijuto nejaukiai. Suvokė, kad Džimas į jį stebeilija, ir nuo to žvilgsnio ant sprando pasišiaušė plaukeliai. Vėl nusigręžė į televizorių, bet akies kampučiu stebėjo vyrą.

– Sūnau, baigei valgyti? – paklausė Džimas.

Vyras stūksojo virš jo, ištiesęs ranką į lėkštę.

– Ne, – atsakė Danielis.

– Atsiprašau?

– Nevadinkite manęs taip.

– Kaip tavęs nevadinti?

– Aš jums ne sūnus.

– Ak, – pratarė Džimas. Danielis pakėlė galvą, ir vyras vėl išspaudė šypseną. – Žinoma, žinoma. Supratau. Leisk man ją paimti.

– Palikit ją, aišku? – Danielis pajuto, kaip suspurdo širdis.

– Mes paprastai svetainėje nevalgome, maistui vieta virtuvėje – bet tu nežinojai. Nagi...

– Palikit ją, aišku? – Danieliui perdžiūvo burna.

– Kas yra? – nusijuokė Džimas. – Tik norėjau nunešti tuščią lėkštę.

Danielis pašoko ant kojų. Nežinojo, kada ir kur jo kūnas išmoko taip reaguoti į vyrų pyktį, bet staiga tapo budrus. Nors Džimas kalbėjo ramiai, Danielis girdėjo tramdomą įniršį.

Berniukas nunarino galvą. Žodžiai iš vyro lūpų jam atrodė kaip puolimas. Tarsi sunkūs į jį svaidomi grumstai. Jis liovėsi klausęsis, ir dabar Džimo burna virto šiurpia, klastinga, žiopčiojančia ir siurbiančia skyle.

Danielis neprisiminė, kaip viskas vyko toliau, užmiršo tikslią seką. Palindęs po pūkine antklode giliai alsavo, traukdamas šuns ir ūkio kvapą. Prikišęs nosį prie odos juto savo kvėpavimo šilumą. Dabar beveik visas tūnojo po antklode.

Jis pakėlė galvą į Džimą. Danielis buvo basas, kojų pirštais gniaužė kilimą ir kaupėsi. Džimo veidas stambiais dantimis ir didžiule nosimi dunksojo priešais jį. Staiga vyras pasilenkė prie Danielio.

Danielis atšoko ir iš džinsų kišenės išsitraukė peilį. Spragtelėjęs atlenkė jį ir prikišo vyrui prie veido.

– Dieve brangus! – Džimas atsitraukė, o Danielis žengė į priekį.

– Kas čia dedasi?

Tai buvo Valė, vilkinti chalatą.

– Nesiartink, palik tai man, – Džimas sušuko taip garsiai, kad Danielis net krūptelėjo.

– Palikit mane ramybėje, – sušuko Danielis, sukiodamas peilį, kad galėtų atsitraukti nuo Džimo prie sienos.

– Tučtuojau padėk jį, – paliepė Džimas.

Danielis jo akyse įžvelgė išgąstį. Stebėjo, kaip kilnojasi Adomo obuolys. Pamatęs, kaip šviesos atspindys nuo ašmenų krito ant Džimo marškinėlių, šyptelėjo. Džimas ištiesė ranką, pamėgino sugriebti Danielį už marškinėlių.

– Atsargiai! – suspigo Valė.

Danielis dūrė. Perrėžė Džimui dilbį. Vyras, laisvąja ranka susigriebęs už sužeistosios, atšlijo. Danielis matė, kaip jam pro pirštus ant kilimo varva plona kraujo srovelė. Danielis trumpam atsipalaidavo, bet Džimas ūmiai atsigręžė ir pargriovė jį ant grindų, tada užmynė ant rankos ir sukdamas ištraukė iš gniaužtų peilį.

Danielis šiuos įvykius prisimindavo kaskart skirtingai. Jau nebežinojo, kas iš tikrųjų atsitiko. Iš pradžių jam atrodė, kad Džimas pakėlė ranką, ir Danielis pasiruošė smūgiui. Paskui suprato klydęs: Džimas tik vos vos pasisuko, o Danielis pasinaudojo proga.

Prispaustas prie žemės Danielis ėmė klykti. Kai tik pavykdavo išlaisvinti koją ar ranką, spirdavo arba trenkdavo Džimui. Valė atplėšė Džimą, ir jie, palikę Danielį svetainėje ant grindų, užrakino duris. Danielis spardė ir daužė duris, apatinius dantis suleidęs į viršutinę lūpą. Sudaužė visus suvenyrus nuo židinio atbrailos, tada atsisėdo prie sofos, kelius prisitraukė prie krūtinės ir paglostė mamos vardo raidę.

Veidui pasidarė per karšta, Danielis atsisėdo ir atmetė antklodes. Diena buvo gaivi, graži, kaip pienas po grietine, bet Da-

nielis jautėsi blogai. Blogumas tūnojo viduje. Galėtų vemti, bet jo neišvemtų.

Nuvirto ant nugaros. Užuodė Minės kepamą vištą. Nuo apskrudusios paukštienos kvapo net pilvą susuko. Gulėjo spoksodamas į lubas, stebėdamas galvoje tyliai šmėkščiojančius vaizdus.

Išgirdo urzgiant pilvą. Sučirškėjo gruzdintuvė – Minė merkė į riebalus drėgnas bulvių lazdeles. Juto smarkiai tvaksint širdį, tarsi ši mėgintų iššokti iš krūtinės, nors jis gulėjo ramių ramiausiai. Paskui išgirdo sunkius Minės žingsnius ant laiptų, medinis turėklas nuo jos svorio girgždėjo. Lipdama ji dūsavo.

*

Minė atsisėdo ant lovos ir nutraukė jam nuo veido antklodes. Danielis užsimerkė. Pajuto, kaip šilti jos pirštai kutena kaktą.

– Dani, ką mąstai? – sušnabždėjo ji.

– Ką padariau.

– Ką sakai?

– Galvoju, ką padariau.

– Ar prisimeni, *kodėl* tai padarei?

Danielis papurtė galvą ant pagalvės.

– Neįsivaizduoju, ką man su tavim daryti, tiesiog neįsivaizduoju. Nieko bloga, jei kas nors tau nepatinka – aš daug ko nemėgstu, bet negalima imti ir *badyti* žmonių. Pamėgink pasvarstyti, kodėl tau norisi taip elgtis.

Danielis apsivertė ant šono. Atsigręžė į ją, rankas pasikišo po smakru, prisitraukė kelius.

– Kodėl? – kuždėjo Minė.

Danielis juto, kaip jos pirštai šukuoja jam plaukus.

– Nes aš blogas, – sumurmėjo jis, bet ji neišgirdo.

Pasilenkė arčiau, ranka spustelėjo kaktą.

– Ką, mielasai?

– Nes aš blogas.

Minė prisitraukė jį už alkūnės, Danielis nuleido kojas ir atsisėdo šalia. Ji dviem pirštais suėmė jam už smakro. Danielis pažvelgė jai į akis, jose šokčiojo žiburiukai, kaip pirmą dieną jiems susipažinus.

– Tu – nesi – blogas, – pabrėžtinai tarė ji. Danielis pajuto, kaip ji žnybtelėjo smakrą. – Tu mielas berniukas, ir man pasisekė, kad mes susitikome.

Danielis vos tvardė ašaras.

Minės megztinis kvepėjo šunimi ir žole. Ūmiai diena jį prislėgė visu svoriu, ir jis atsirėmė į ją, pasidėjo smakrą jai ant peties. Minė apglėbė jį abiem rankomis, glustelėjo ir išspaudė blogumą.

– ...Vis dėlto, Dani, negali skriausti žmonių arba, jei jau taip, *mano gyvulėlių*...

Nuo tų žodžių jis atsitraukė. Susigėdo.

– Žinau, kad žmonės tave visaip skriaudė, ir aš suprantu, kad nori jiems keršyti, bet štai ką tau pasakysiu – šis kelias tik žiopliams. Aš tai žinau. Tu gali kur kas daugiau.

Danielis šniurkštelėjo, rankove nusišluostė akis ir nosį.

– Ar tau būtinai reikėjo jam įdurti? Galėjai pasišnekėti su juo, paprašyti, kad parvežtų atgal, jei jau taip norėjai. Tau *nereikėjo* jo sužeisti.

Danielis linktelėjo, bet jo smakras buvo taip pritrauktas prie krūtinės, kad Minė neįžiūrėjo, ar jis tikrai sutinka.

– Kodėl taip padarei? Manei, jis tau trenks?

– Gal... nežinau... ne.

Jis papurtė galvą, žiūrėdamas į Minę.

Minės akių kampučiai buvo nuleisti, tarp antakių įsirėžusi gili raukšlė.

– Tai kodėl?

Jis giliai įkvėpė. Pasižiūrėjo sau į kojas. Kojinės buvo nusmukusios. Kurį laiką sukiojo kojas ir stebėjo, kaip šoka kojinės.

– Aš noriu likti čia, – pasakė tebežiūrėdamas į jas.

Stojo tyla. Danielis stebėjo Minės rankas. Jos buvo laisvai sunertos. Bijojo pažvelgti į akis.

– Nori pasakyti, taip pasielgei, kad jie tavęs neįvaikintų? – galop paklausė ji. Balsas buvo labai tylus. Be jokio priekaišto. Regis, ji tik mėgino suprasti.

Danieliui perštėjo galugerklį. Jis prisiminė pokalbį su Trisija, kai paskutinį kartą pasimatė su mama:

„Jeigu niekas manęs nepanorės, liksiu čia?“

„Ne, mielasis... Minė tik globėja. Čia turės atvykti naujas mažas berniukas ar mergaitė.“

– Aš noriu likti čia, – tik tiek jis galėjo ištarti. Sugniaužęs kumščius laukė, kol prabils Minė. Regis, praėjo amžinybė.

– Norėtum, kad *aš* tave įvaikinčiau? Jei tikrai nori likti čia, aš būčiau labai laiminga. Akimirksniu tave įvaikinčiau, jei tik man leistų. Tiesą sakant, įsisūnijau tave vos pamačiusi. Norėtum likti? Aš pasistengsiu dėl mūsų. Nieko negaliu pažadėti, bet pamėginsiu.

Ji žiūrėjo jam į akis. Laikė jį už pečių, kad negalėtų nusigręžti. Danielis nenorėjo nieko sakyti, nes žinojo vėl pravirksiantis. Pamėgino linktelėti, bet sėdėjo taip susirietęs, kad vos galėjo pajudinti smakrą. Minė kilstelėjo žilą antakį, suraukė kaktą.

– Tu nori... mane įvaikinti, – išlemeno jis.

Jos pirštai gniaužė jam pečius.

– Žinoma, noriu, bet tai teisiniai dalykai. Geriau už bet ką kitą žinai, kaip viskas gali atsigręžti prieš tave. Teisėtvarkoje yra

savos gudrybės, ir aš jų neišmanau, bet dėl mūsų pasistengsiu. Neturėk daug vilčių, kol nepasirašysime popierių. Supranti?

Minė apkabino jį, jis nurijo seiles, jo ašaros gėrėsi į megztinio vilną. Danielis neišleido nė garso, bet širdis spurdėjo. Jį užliejo džiaugsmas vien dėl to, kad Minė jo norėjo.

– Motina Švenčiausioji, – staiga šūktelėjo ji. – Tavo bulvytės atšals, o višta sudegs.

Jis giliai įkvėpė laukdamas šaltų bulvyčių. Nieko kito ir nenorėjo.

19

Kai Danielis vėl nuvažiavo į izoliatorių susitikti su Sebastianu, berniukas atrodė pasikeitęs. Išliko toks pat šaltakraujiškas, tik tapo niūresnis ir išdidesnis. Veidas papilnėjo, po akimis atsirado tamsūs ratilai. Liesi riešai pastorėjo, ant plaštakų atsirado duobutės. Parko rūmuose nebuvo kur sportuoti; Danielis suprato, kad traškučių ir picų dieta po ekologiškų Islingtono daržovių, kuriomis Šarlotė, be abejo, maitino vaiką, šio organizmui buvo tikras šokas.

– Kaip sekasi? – pasiteiravo Danielis.

– Gerai, – atsakė Sebastianas, grūsdamas kumštį už skruosto ir tempdamas viršutinę lūpą. – Nuobodu. Ir mokykla blogesnė už paprastą. Mokytojai kvaili, o kiti vaikai dar kvailesni.

– Na, teismas jau greitai. Šiandien norėčiau kai ką su tavim aptarti.

– Ar mane teisiamųjų suole surakins?

– Ne. Prieš teismą tu būsi nuvestas apžiūrėti salės. Miela moteris tau viską aprodys. Aš ją pažįstu. Ji tau viską papasakos apie procesą, kas vyks. Jau žinome, kad sėdėsi šalia manęs, ne teisiamųjų suole, tavo tėvai – mums už nugaros. Tinka?

Sebastianas linktelėjo.

– Todėl, kad jie nemano, jog aš tai padariau?

– Ne, todėl, kad tu vaikas. Dabar į teisiamųjų suolus sodinami tik suaugusieji.

– Ar tu pasakysi teisėjui, kad aš to nepadariau?

– Prisimeni savo karališkąją advokatę Ireną Klark?

Sebastianas energingai palinksėjo.

– Na, tai ji išdėstys reikalą teisėjui.

Danielis atsivertė bloknotą ir pasiėmė parkerį. Sebastianas atsistojo ir apėjo aplink stalą dirstelėti į dokumentus Danielio aplanke. Atsirėmęs į Danielį apžiūrėjo jo vizitines korteles, mobilųjį, parkerį ir USB atmintines, Danielio laikomus odiniame aplanke. Danielis užuodė švarius berniuko plaukus ir braškių kvapą iš burnos. Švelnus vaiko svoris ant peties buvo skaudžiai malonus. Danielis prisiminė, kaip prašydavo meilės iš svetimų žmonių, glaustydavosi prie jų, bet nei tikėjosi jos sulauksiąs, nei sulaukdavo. Taigi Danielis neatšlijo nuo berniuko. Rašėsi į bloknotą, stengdamasis nepasisukti ir nepasvirti nuo berniuko. Po kiek laiko Sebastianas atsiduso ir grįžo į savo pusę, nešinas Danielio išmaniuoju telefonu. Danielis, įeidamas į Parko rūmus, jį išjungė. Sebastianas mikliai įsijungė.

Danielis ištiesė ranką delnu į viršų. Berniukas nusišypsojo, jų akys susitiko.

– Ačiū, – laukdamas tarė Danielis.

Gerai nežinojo, kodėl leido Sebastianui paimti telefoną, bet dabar tikėjosi, kad vaikas jį grąžins nesipriešindamas.

– Mama man leidžia pažaisti telefonu.

– Puiku, galėsi paprašyti, kai ji ateis tavęs aplankyti.

Sebastianas, nekreipdamas į jį dėmesio, atsilošė ir ėmė naršyti po Danielio adresų knygutę.

Danielis pamėgino prisiminti, kaip elgdavosi Minė, kai jis neklausydavo. Ji perverdavo jį šaltu žvilgsniu, tomis pačiomis akimis, kurios būna ir sklidinos šilumos. Jis patikėdavo, kad

Minė stipresnė. Danieliui dingtelėjo, kad jis gali nesuvaldyti berniuko, ir nuo tos minties ėmė tankiau plakti širdis. Galop Sebastianas pakėlė akis, ir jų žvilgsniai susitiko. Danielis prisiminė kietą kaip plienas Minės žvilgsnį. Ji niekada jo nebijodavo. Danielis nemanė galįs parodyti tiek stiprybės, kiek ji, vis dėlto Sebastianas nusigręžė lyg įgeltas ir įdėjo telefoną Danieliui į delną.

– Taigi, – vilkdamasis švarką ir žiūrėdamas į Sebastianą tarė Danielis, – kaltinimo liudytoja pakvies Beno mamą. Tikriausiai ji bus pirma, paskui eis jūsų kaimynai ir gal pora vaikų iš kiemo ar mokyklos.

– Kas? – Sebastianas vėl atkuto, žalios akys pragiedrėjo, pasidarė įdėmios.

Danielis pervertė užrašus.

– Popė... Feliksas.

– Aš jiems nepatinku, jie sakys, kad aš blogas.

– Todėl prokuratūra juos ir kviečiasi. Bet mes jiems neleisime sakyti, kad tu blogas. Teisiškai jiems nevalia duoti parodymų, kad tu esi blogo būdo. Tai nesvarbu ir nesąžininga. Irena tai sustabdys. Norėjau tau apie tai pasakyti, nes, manau, mums visiems bus nemalonu klausytis Beno mamos, o paskui tavo pažįstamų vaikų. Visgi jie nėra svarbiausia bylos dalis. Turi pasistengti nesijaudinti, gerai?

Sebastianas linktelėjo.

– Dabar baigsime aptarti tavo parodymus. Ar tikrai daugiau nieko nenori man pasakyti?

Sebastianas trumpam nusisuko, tada karštai papurtė galvą.

– Aišku.

– Ar man reikės duoti parodymus?

– Ne. Kol kas planuojame, kad tau duoti parodymų nereikės. Tai ne pati maloniausia patirtis. Jau vien stebėti teismą

bus nelengva. Vis dėlto palūkėsime ir žiūrėsime, kaip klostysis reikalai. Galbūt vėliau Irena nuspręs, kad tau reikėtų duoti parodymus – tokiu atveju pasitarsime su tavimi. Gerai?

– Gerai.

– Svarbiausia dalis bus kaltės įrodymai, ir jų nagrinėjimas tikriausiai užtruks. Teisme išgirsi daug nuobodžių, mokslinių dalykų, bus sunku susigaudyti, bet turi pasistengti klausytis. Tave stebės.

Sebastianas staiga atsitiesė. Tarsi pradžiugęs, kad jį stebės. Jis suplojo delnais ir žibančiomis akimis nusišypsojo Danieliui.

– Tikrai? – paklausė jis. – Mane stebės?

Danielis įsmeigė akis į berniuką, Sebastianas atlaikė žvilgsnį. Vaiko akyse nebuvo gėdos. Jis nesuvokė, kad pasakė nederamus žodžius. Bet jis juk vaikas.

– Vakar mama su tėčiu tave aplankė?

Sebastiano pečiai nusviro. Nudelbęs akis jis linktelėjo.

– Suprantu, kaip tau sunku. Turbūt ilgiesi jų.

– Manau, tau pasisekė, – žiūrėdamas į akis tarė Sebastianas.

– Kodėl?

– Neturėjai tėčio.

Danielis lėtai įkvėpė.

– Na, žinai, mamos draugai kartais ne geresni.

Sebastianas linktelėjo. Danielis neabejojo, kad berniukas jį suprato.

– Noriu kuo greičiau išeiti, kad galėčiau ja rūpintis. Kartais priverčiu jį liautis.

– Suprantu, kaip jautiesi, – tarė Danielis. – Ir aš norėdavau apginti mamą, bet tu turi rūpintis savimi. Neužmiršk, kad esi mažas berniukas, o ji suaugusi.

Minė būtų taip pasakiusi.

Po darbo, susikišęs rankas į kišenes, nunarinęs galvą, Danielis patraukė į „Karūną“ gatvės kampe. Jau buvo ruduo, žvarboka. Danielis vos negrįžo striukės, bet nebenorėjo matyti tų laiptų.

Bare buvo šviesu ir šilta, kampe spragsėjo rąstų prikrautas židinys, tvyrojo aludės maisto ir drėgno medžio kvapai. Danielis užsisakė bokalą, atsisėdo prie baro ir pasukiojo stiklą rankose, kol nusėdo putos. Paprastai būtų skaitęs laikraštį, bet ne šįvakar. Nuo laikraščių jį jau pykino; kiekviename aprašomas Sebastianas, bevardis „Angelėlio žudikas“, arba bent tarp kita ko užsimenama apie jį nuomonių straipsniuose „pakrikusios visuomenės“ temomis. Benas Stouksas jau buvo įamžintas kaip kankinys dėl gėrio, dėl pačios vaikystės. Jis buvo nebe paprastas aštuonerių metų Benjaminas Stouksas, o *Benukas* arba *mažasis Benas,* visur vaizduojamas vienodai: veidas paimtas iš dvejų metų senumo mokyklinės nuotraukos, be poros priekinių dantų, vienoje pusėje pasišiaušusiais plaukais. Jis virto Angelų Angelu, todėl Sebastianas turėjo tapti velniu.

Nuolatinis žiniasklaidos dėmesys Danieliui buvo neįprastas. Kai kurie anksčiau jo ginti paaugliai buvo ne ką vyresni už Sebastianą ir gyveno kur kas sunkiau, bet spauda jų bemaž nepastebėjo. Jų byloms būdavo paskiriamos kelios eilutės puslapio krašte, prie lenkimo linijos. *Kuo jie svarbūs? Jie – tik gaujų vaikėzai, reguliuojantys savo populiaciją. Tokie gamtos dėsniai.*

Iki Sebastiano teismo buvo likusios vos trys savaitės. Vien apie tai pagalvojus Danieliui džiūvo burna. Jis sriubtelėjo pirmą gurkšnį alaus. Jautėsi pasirengęs procesui, bet bejėgis prieš teismą.

Žiopsodamas į savo bokalą, Danielis prisiminė Sebastiano akis, įdėmų jų žvilgsnį. Kaip berniukas apsidžiaugė, kad eis į teismą. Danielis nė nenutuokė, kaip vaikas gali pasielgti. Nors bare buvo šilta, Danielį nukrėtė šiurpas.

– Kaip sekas, Dani? – pasidomėjo barmenas. Vyras buvo daugiau nei penkiasdešimt metų, ant diržo nukarusiu pilvu, nuo išgirstų istorijų paniurusiu veidu. – Sunki buvo savaitė?

Danielis atsiduso ir purtydamas galvą šyptelėjo.

– Kaip visada.

– Kur dėjosi tavo gražuolė? Nemačiau šimtą metų.

– Išsikraustė.

– Užjaučiu, biče, – blizgindamas taures ir dėliodamas jas po baru tarė barmenas. – Maniau, judu neišskiriami.

– Nepavyko.

– Taip, bet, kaip sakoma, ne pirma, ne paskutinė.

Švelnus barmeno balsas nutolo į kitą baro pusę – jis nusiskubino aptarnauti ką tik įėjusios poros, moteris virpėjo nuo nakties oro.

Danielis spoksojo į gintaro spalvos skystį bokale. Nuo rankų jis sušilo. Žiūrėdamas, kaip virš Viktorijos parko leidžiasi saulė ir žemus debesis skaldo gelsvai rausvais dryžiais, jis palengva gurkštelėjo. Bare buvo šilta ir jauku, saldžiai kvepėjo sidru, alumi ir šiltu maistu.

Dabar viskas pasidarė aiškiau, paprasčiau, bet jis vis dar nekantravo. Laukė Sebastiano teismo, troško daugiau sužinoti apie Minės gyvenimą. Norėjo ją suprasti. Panašiai pasijusdavo bėgdamas, kai nutaikydavo tinkamą tempą ir nurimdavo kvėpavimas. Tuomet atrodydavo, kad galėtų bėgti amžinai. Taip jis 2008 metais nubėgo Londono maratoną.

Buvo patiekta vakarienė, ir jis negalvodamas sukirto mėsainį, tada, susikišęs rankas į kišenes ir nunarinęs galvą, grįžo į savo butą.

Laiptais lipo pamažu, bet, išgirdęs skambant telefoną, paspartino žingsnį.

– Alio.

– Ar čia Danis?

Moteriškas balsas buvo pažįstamas, bet jis niekaip neprisiminė, kieno.

– Dani, čia Harieta.

Jis giliai atsiduso.

Koridoriuje buvo tamsu, bet Danielis šviesos nedegė. Atsisėdo prie sienos ir pečiu prispaudė telefoną prie ausies. Alkūnėmis atsirėmė į kelius.

– Kaip sekasi? – pasiteiravo jis.

Priglaudęs kelius prie krūtinės juto, kaip plaka širdis. Spėliojo, ką ji nori pasakyti, ar vis dar nusiteikusi jį kaltinti.

– Turėjau tau paskambinti. Kuo daugiau galvoju, tuo aiškiau suvokiu, kad buvau... be reikalo šiurkšti. Tiesiog labai sielvartavau dėl jos. Tikiuosi, supranti. Jos gyvenimas buvo sunkus, ir dabar man jos labai stinga, bet turbūt ir tu taip jautiesi. Kad ir kas tarp jūsų įvyko, kadaise buvote artimi, ir tau tai baisi netektis.

Danielis neišmanė, ką sakyti. Atsikrenkštė ir įkvėpė.

– Niekada nepritariau, kad ji imtų tuos vaikus...

– Turite omeny globotinius? Kodėl? Jai puikiai sekėsi, argi ne?

– Ji buvo puiki *motina*, bet, ko gero, neįžvelgiau čia prasmės. Maniau, ji tik kankinasi.

Tamsoje Danielis susiraukė.

– Ačiū, kad paskambinote.

– Na, jai būtų nepatikę, kaip su tavim šnekėjausi, – Harietos balsas užlūžo, trumpam užkimo, paskui ji susivaldė. – Juk nepažadinau tavęs, ką?

– Ne, ką tik grįžau.

– Vis dar sunkiai dirbi? Visada sunkiai dirbai.

Kurį laiką tvyrojo tyla. Danielis girdėjo Harietą šniurkšint, paskui prasidedant dešimtos valandos žinias.

– Dani, ką norėjai apie ją sužinoti?

Jis koridoriuje ištiesė kojas ir pasitrynė akis. Dabar nebuvo tam pasiruošęs. Per šią savaitę jis išseko, nukraujavo. Prieš atsakydamas giliai įkvėpė.

– Nekaltinu jūsų, kad nenorėjote su manim šnekėtis. Netekote sesers. Nenorėjau jums visko dar labiau apsunkinti. Tiesiog... tik dabar suvokiau, kad jos nebėra. Net per laidotuves, regis, vis dar... niršau ant jos. Mes taip ir neišsiaiškinome santykių, bet dabar, jai išėjus, aš jos labai... ilgiuosi.

Tardamas „ilgiuosi" jis prikimo. Įkvėpė, kad aprimtų.

– Buvau grįžęs namo... į sodybą. Minės nemačiau... namie nebuvau labai ilgai. Nežinau... daug ką prisiminiau. Praėjo aibė metų, bet taip neatrodė. Ji man paliko dėžę su nuotraukomis. Manau, supratau, kad labai daug ko apie ją nežinau...

– Sakyk, mažyli, ką norėtum sužinoti, ir aš tau papasakosiu.

– Na, norėčiau žinoti, kodėl ji buvo tokia liūdna.

Jis sunkiai nurijo seiles.

– Bet juk žinai, kad ji prarado mergytę, o paskui vyrą – vieną po kito.

– Taip, bet ji niekada apie tai nepasakojo, ir aš nežinau visos istorijos.

– Praėjus vos metams ji pradėjo imti svetimus vaikus. Nesupratau jos. *Vis dar* nesuprantu. Ji buvo puiki auklė, puiki motina; manau, jai reikėjo rūpintis kitais. Ji buvo iš tų žmonių, kuriems reikia rūpintis kitais.

– Prisimenu, ji man sakė, kad tai ir yra laimė... Apie Normaną ir Deliją nieko nepasakojo. Visada vengė šios temos – sakė, pernelyg skaudu.

Harieta atsiduso. Danielis išgirdo vyrą klausiant, ar ji nori arbatos.

– Ką turėjote omeny sakydama, kad ji kankinosi? – paklausė Danielis.

– Na, prarandi mažą mergytę, tampi globėja ir tau kas kelis mėnesius siunčia po naują mažą mergytę. Bet nė viena nėra ji... – Harieta vėl užkimo. – Kaip ji galėjo tai tverti? Žinai, iki tavęs buvo *vien mergaitės*, visos ligi vienos.

Danielis užsidengė burną.

– Ji sakė, – Harietos balsas vėl užlūžo, ji leido sau trūkčiojamai įkvėpti, – kad Delija išsinešė tiek daug meilės... Supranti, ji nebeišmanė, ko griebtis. Turėjo ir toliau duoti... Patikėk, tai ją ir pražudė! Ji mirė vienui viena, o tai neteisinga – juk mylėjo pusę pasaulio, nieko už tai nereikalaudama.

– Nieko apie tai nežinojau, – tarė Danielis. Nugara prisispaudė prie sienos, tamsiame koridoriuje prieš akis iškilo ryškūs prisiminimai. – Kai buvau mažas, kai atsikrausčiau pas ją gyventi, atrodė, kad apie ją šneka visas miestelis. Sklandė daugybė gandų. Nepatikėtumėte...

– Taip ir turėjo būti. Mažuose miesteliuose apstu siaurapročių, argi ne taip, o ji buvo su charakteriu. Tikra miestietė. Ji mėgo Londoną; ten buvo laiminga. Tai Normanas panoro atsikraustyti į Kambriją. Tik pamanyk... Kambrija... *dėl Dievo meilės*. Minė Kambrijoje! Jam mirus niekaip nesupratau, kodėl ji liko. Jos niekas nesiejo su ta vieta. Važiuok į Londoną arba grįžk čia, įkalbinėjau ją, tik nelik toje kvailoje skylėje.

– Jai patiko ūkis, gyvūnai.

– Tai buvo tik dingstis.

– Čia ji augino šeimą. Turėjo namus...

– Kad bent būtų grįžusi į Airiją... bet užsispyrė likti, tarsi tai būtų atgaila.

– Atgaila už ką?

– Na, ji kaltino save, supranti? Lyg būtų galėjusi tyčia pakenkti mergytei. Juk mylėjo ją labiau už viską pasaulyje.

– Kas atsitiko? – Danielis kalbėjo pašnibždomis. – Avarija?

– Taip. Įsivaizduoji, ką reiškia netekti šešerių metų vaiko? *Ir dar vienturčio.* Delija buvo tikras saulės zuikutis. Protingiausias, linksmiausias vaikas, kiek teko matyti. Lyg iš akies traukta maža Minė. Juodos garbanėlės ir skaisčiausios mėlynos akys. Ji buvo *lobis.* Kai tai nutiko, dirbau Anglijoje; vos išgirdusi atlėkiau, bet saulės zuikutis jau vadavosi mirtimi...

Danielis sulaikė kvapą.

– Ji buvo dar sąmoninga, supranti... kartais atsipeikėdavo. Žaizdos baisios, jai siaubingai skaudėjo. Minė negalėjo tverti. Laikė ją už rankos, o mažylė vis klausinėjo: „Mamyte, aš mirštu?“ O Dieve, ji taip kovojo, laikėsi iš paskutiniųjų. Staiga Minė nurimo. Tik prisimenu, kaip kuždėjo Delijai: „Viskas gerai, mažute, tu vis tiek būsi mano angelas...“

Harieta tyliai pravirko. Danielis atsistojo ir uždegė koridoriuje lempą. Šviesa spigino akis, ir jis užsidengė jas ranka. Vėl išjungė.

– Minė kaltino save, nes vairavo automobilį?

– Vairavo, bet ne tik dėl to, – Harieta išsišnypštė nosį. – Supranti, Delija tą vakarą buvo svečiuose. Šventė draugės gimtadienį, ir Minė nuvažiavo jos pasiimti. Dar viena mažylė panoro namo, ir Minė pasisiūlė ją pavėžėti, kad nereikėtų vargti tėčiui, supranti.

Dievulėliau, prisimenu viską taip, lyg būtų nutikę vakar. Minė pasakojo, kad Delija vilkėjo gražiausią savo suknutę su gėlytėmis ir atrodė labai žavi. Iš vakarėlio nešėsi gabalėlį torto mėlynoje servetėlėje. Vis dar prisimenu – ji sakė, kad servetėlė buvo mėlyna.

Minė, teatleidžia jai Dievas, Delijos draugę Tildę (tikrai toks buvo jos vardas) pasodino į priekinę sėdynę ir prisegė diržu. Delija įsitaisė gale be diržo. Štai taip, Dani, būdavo anuomet, aštuntame dešimtmetyje... Toks dalykas kaip saugumas neegzistavo. Niekas apie tai negalvojo...

Minė pasakojo, kad mažylė dainavo jai į ausį – Delija visada mėgo dainuoti automobilyje. Alkūnėmis rėmėsi į keleivių sėdynes, žinai, kaip vaikai. Minė jai liepė atsiremti į atlošą, o tada... tai ir įvyko.

– Kas įvyko? – kramtydamas nykščio nagą paklausė Danis.

Harieta vėl pravirko.

– Automobilį sumėtė. Supranti, keliai buvo šlapi. Daug lijo, ir *tie bjaurybės kaimo keliai* buvo šlapi ir slidūs. Minė pasakojo, kad Delija neišleido nė garso, netgi tada, kai... atsitrenkė į priekinį stiklą. O Dieve! Atleisk, Dani, nebegaliu.

Harieta raudojo. Buvo girdėti, kaip šaižiai kvėpuoja.

– Tik norėjau atsiprašyti, – kūkčiojo ji, – už aną dieną.

– Atleiskit, kad taip sujaudinau, – jam gniaužė krūtinę. – Ačiū, kad paskambinote.

– Žinai, ji tave mylėjo, – šnirpščiodama tarė Harieta. – Didžiavosi tavimi. Džiaugiuosi, kad atvykai į laidotuves. Ji būtų norėjusi, kad dalyvautum.

Danielis padėjo ragelį. Bute buvo šalta. Perštėjo galugerklį. Jis nuėjo į tamsoje skendinčią svetainę. Minės palikta nuotrauka buvo lyg juoda iškarpa baltame židinyje. Jis paėmė ją nejungdamas šviesos, Minės veidą įžiūrėjo. Turbūt tai buvo septinto dešimtmečio pabaiga arba aštunto pradžia: spalvos atrodė ryškesnės, linksmesnės nei tikrovėje, lyg nupieštos, išgriebtos iš vaizduotės, o ne iš gyvenimo. Minė segėjo trumpą sijoną, o Normanas užsidėjęs akinius tamsiais raginiais rėmais. Vai-

kas irgi atrodė bemaž netikras: porcelianiniai skruostai, balti it perlai dantukai. Ji, kaip ir Benas Stouksas, dar tobula buvo išplėšta iš gyvenimo.

Danielis tamsoje nuspūdino į virtuvę ir iš šaldytuvo išsitraukė alaus. Trumpam užsidegusi šaldytuvo lemputė erzino. Buvo šalta, ir nuo vėsaus butelio pašiurpo rankos. Jis prikando lūpą, tada užsivertė butelį, išmaukė pusę ir trinktelėjo ant virtuvės darbastalio.

Danielis delnu užsidengė akis. Jį krėtė šaltis, bet akys degė. Nesusigaudydamas priglaudė plaštaką prie lūpų, skruostais riedėjo karštos ašaros. Jis taip seniai neverkė. Įsikniaubė veidu į alkūnės linkį, prisiminė, kaip rasdavo paguodą prie jos kūno, susupto į šiurkščiavilnį megztinį. Nusikeikė, prikando lūpą, bet tamsa buvo atlaidi, nepriekaištavo.

20

Atėjo pavasaris. Ore sklaidėsi mėšlo ir drąsių naujų pumpurėlių kvapai. Danielis kliurksinčiais guminiais kieme šėrė Hektorą ir lesino vištas. Vištidės durys kabojo ant vieno vyrio, vielinis tinklas vietomis buvo kiauras. Danielis atsiklaupė į purvą pataisyti tinklo ir įsukti varžto. Gretimame ūkyje lapės išpjovė vištas. Minės paukščiai tik išsigando, vidury nakties ėmė kudakuoti ir plasnoti. Minė išėjusi su Blicu nuvijo lapę.

Buvo pusė septynių ryto, Danielio pilvas urzgė iš alkio. Tebebuvo šalta, ir rankos iki rankogalių paraudo. Jis ir vėl išaugo drabužius, marškinių rankovės nebesiekė riešų. Minė pažadėjo mėnesio gale nupirkti naujus, taip pat ir futbolo aprangą. Dabar mokyklos komandoje jis buvo puolėjas. Bet šiandien šeštadienis, turgaus diena.

Danielis pro langą matė Minę, pilančią į puodą vandenį ir kaičiančią košę. Žili jos plaukai, šonuose susegti vėžlio kiauto segtukais, karojo palaidi. Tik apsirengusi ji susisuks juos ant viršugalvio.

Danielio motinos plaukai buvo trumpi, šviesiai rudi, bet ji juos dar pašviesindavo. Išbėręs paskutinius trupinius į vištų lesyklą, Danielis prisiminė, kaip pirštų galais liesdavo jos plaukus. Jie buvo ploni ir minkšti, nepanašūs į vešlias Minės garbanas.

Po nemalonumų su Torntonais Minė pažadėjo paprašyti leisti įvaikinti Danielį. Pasiskleidę popierius ant virtuvinio stalo, jie kartu surašė visus dokumentus. Dabar beliko laukti. Mintis, kad bus ne tik mamos, bet ir Minės sūnus, Danieliui pasirodė labai keista, bet jis sutiko ir dabar su džiugia viltimi laukė.

Minė paklausė, ar jis norėtų pakeisti pavardę į Flino, bet Danielis nusprendė pasilikti savąją Hanterio. Tai buvo Danielio motinos, o ne tėvo pavardė. Ji jam patiko, tad jis norėjo likti Hanteris. Tai buvo jo pavardė; be to, jis samprotavo, kad kai sulauks aštuoniolikos, mama galbūt panorės jį susirasti. Jeigu ji ieškotų sūnaus, tegu jai būna lengva.

Grįžęs Danielis vonioje nusiplovė rankas, mėgaudamasis šiltu vandeniu ant šaltų pirštų. Baigęs pasilenkė virš kriauklės ir įsistebeilijo į savo veidą veidrodyje. Žvelgė į beveik juodus plaukus, rudas akis, tokias tamsias, kad tik iš labai arti galėjai atskirti vyzdį nuo rainelės. Danieliui savas veidas dažnai atrodydavo svetimas. Labai skyrėsi nuo mamos. Nenumanė, iš kur tie bruožai.

Savo tėvo nebuvo matęs. Kelis kartus klausė jo vardo, bet mama nenorėdavo sakyti arba paaiškindavo nežinanti, kas jis toks. Danielis matė savo gimimo liudijimą, bet tėvo skiltis buvo tuščia.

Netrukus jis turės dvi motinas: vieną, patvirtintą valstybės, o kitą – ne; vieną, kuria jam reikia rūpintis, kitą, kuri rūpinasi juo. O tėvas taip ir neatsirado.

Minė virtuvėje klausėsi radijo. Maišydama košę pagal muziką judino klubus. Gavęs savo porciją Danielis papūtė košę, tada šliukštelėjo pieno ir įsibėrė cukraus. Minė jį išmokė pieną pilti ant šaukšto nugarėlės, kad netrūktų košės plėvelė.

– Išbadėjau, – pasiguodė jis, Minei pilant apelsinų sultis.
– Na, tu augi. Kirsk.
– Mine? – kreipėsi Danielis pilna burna saldžios košės.
– Ką, mielasai?
– Ar šią savaitę sulauksime atsakymo?
– Galbūt. Taip žadėjo. Nėra ko jaudintis. Sulauksime. O tada tai švęsime.
– Ką darysime?
– Galėtume surengti išvyką. Nuvažiuotume prie jūros...
– Rimtai? Bet tau reikėtų vairuoti.
– Na, važiuotume lėtai. Neskubėdami.

Danielis nusišypsojo ir sušveitė košę. Jis dar niekada nebuvo prie jūros, ir nuo tos minties suspurdo širdis.

– Mine? – laižydamas šaukštą paklausė jis. – Ar kai gausime dokumentus, aš tave vadinsiu mama?

Ji pakilo ir ėmė rinkti stalą.

– Esi laisvas pilietis, taigi gali mane vadinti kaip panorėjęs, – kedendama jam plaukus atsakė ji.

Akys virš rausvų skruostų žvilgėjo. Danielis žiūrėjo į ją nesuprasdamas, džiaugiasi ji ar liūdi.

*

Tebebuvo šalta, ir statant prekystalį Minė jam liepė apsivilkti striukę su gobtuvu. Tą daryti Danielis jau buvo įgudęs. Ant medinio stalo prismeigė plastikinę plėvelę, Minė tuo metu iš automobilio bagažinės traukė prekes. Ji vilkėjo du megztinius, mūvėjo pirštines be pirštų.

Minė sutvarkė stalą, išdėliojo kiaušinius, tris savo pačios papjautas, nupeštas ir išdorotas vištas, šviežių bulvių, svogūnų laiškų, morkų, griežčių ir kopūstų – visos daržovės ką tik iš

daržo. Turėjo ir puodų su uogiene: abrikosų ir braškių, taip pat aštuonis rabarbarų pyragus.

Danielis atidarė dėžutę nuo ledų – Minės kasą – ir suskaičiavo pinigėlius. Viskas, kas susiję su pinigais, buvo jo darbas. Jis paimdavo iš pirkėjų pinigus ir atiduodavo grąžą. Skaičiuodavo pelną ir savo paties atlyginimą procentais. Kai automobilis liko tuščias, o prekystalis buvo paruoštas, Minė ištraukė plokščius butelius: Danieliui su kava ir pienu, o sau su saldžia arbata – ir sumuštinius su braškių uogiene. Jeigu turės daug darbo, sumuštinių turbūt nebaigs, kol reikės kraustytis, o jei prekyvietėje bus ramu, viską sušveis iki vienuoliktos.

– Užsisek striukę.

– Nešalta.

– Užsisek striukę.

– Pati užsisek, – burbtelėjo jis darydamas, kaip liepta.

– Nebūk akiplėša.

Prekystaliai stovėjo aplink Bramptono bendruomenės namus, stūksančius miesto centre jau beveik du šimtus metų. Prie Minės stovėjo dar maždaug aštuoni prekystaliai. Daugiausia buvo prekiaujama daržovėmis, mėsa arba namie gamintais daiktais, Minė buvo viena iš nedaugelio, teikianti plačią pasiūlą. Jos ūkis buvo nedidukas ir nespecializuotas. Ji pardavinėdavo tai, ką gamindavosi sau.

Pirma valanda prabėgo greitai, Minė pardavė dvi vištas ir kelis pustuzinius kiaušinių. Žinojo, kad jos vištos geriausios, todėl jos kiaušinius perka netgi tie, kurie jos nemėgsta.

Danielio rankos nuo šalčio paraudo. Pamačiusi, kad jis grūdasi jas į striukės rankoves, Minė pasiūlė patrinti, kad apšiltų. Liepė suglausti delnus, lyg meldžiantis, ir brūžavo, kol į rankas grįžo šiluma. Trynė taip stipriai, taip energingai, kad Danielis visas kratėsi.

Kraujui tekant į pirštus ir delnus, Danielis prisiminė, kaip trindavo mamai rankas. Ji nuolat būdavo sušalusi: per laiba ir per menkai apsirengusi. Prisiminė jos kaulus tarp savo delniukų. Susimąstė, kur ji dabar galėtų būti. Nebejautė tokio poreikio ją surasti, bet vis tiek apie ją galvojo ir norėjo žinoti, ar ir ji apie jį galvoja. Troško papasakoti jai apie sodybą, apie Minę, apie tai, kaip skaičiuoja įplaukas ir pasiima savo dalį. Prisiminė, kaip jį liesdavo jos rankos, kaip nubraukdavo nuo veido plaukus. Mąstant apie tai suskausdavo po šonkauliais. Pojūtis buvo panašus į stiprų alkį – troškimą, kad ji vėl atmestų jam plaukus.

– Apie ką mąstai? – pasidomėjo Minė.

Danielis abiem rankomis paėmė iš jos plastikinį puoduką, kad susiurbtų jo šilumą. Gūžtelėjo pečiais ir atsigėrė saldžios arbatos.

– Tavo mintys kažkur klaidžioja!

Minė ištiesė į jį ranką, bet Danielis išsisuko. Ji ir vėl, regis, suprato, ko jam reikia. Vis dėlto ji buvo ne mama, ir niekada nebus.

Prie prekystalio priėjo moteris kietai sučiauptomis lūpomis. Danielis atpažino ponią Vilks iš konditerijos krautuvės. Ji buvo jo draugo Dereko motina. Danielis žinojo, kad ji iškvietė greitąją mirštančiam Minės vyrui. Be to, ji įskundė direktoriui du jo klasės draugus, pavogusius čiulpiamų saldainių.

Prikandusi lūpą ponia Vilks tyrinėjo Minės uogienę; sutikusi Danielio žvilgsnį, prisimerkė. Jis susikišo rankas į striukės kišenes.

– Už kiek parduodat uogienę? – nuleidusi lūpų kampučius paklausė ji.

– Du svarai penkiasdešimt, – nutaisęs žaviausią šypseną atsakė Danielis, nors Minė uogienę buvo įkainojusi pusantro svaro.

– Nesąmonė, – sušuko ponia Vilks ir taip trenkė uogienę į stalą, kad net šoktelėjo kiaušiniai.

Minė atsigręžė į garsą ir suraukė kaktą. Rankoje laikė prakąstą sumuštinį.

– Ponia Vilks, kokybė kainuoja, turėtumėte žinoti, – išsitraukęs ranką iš kišenės ir taisydamas uogienę tarė Danielis.

– Ko gero.

Danielis pamatė, kad ponia Vilks nebesidomi juo, o kreipiasi į Minę. Minė stovėjo pilna burna, vėjas pūtė jai į veidą plaukus, bet ji atsigręžė linksmomis akimis, su trupiniais ant smakro.

– Džine, viskas gerai?

– Aš tik piktinuosi kaina. Tai apiplėšimas vidury baltos dienos.

Ponia Vilks vos vos stumtelėjo puodą su uogiene ir vėl sugriovė Danielio tvarką.

– Tai paimkite vieną, – pasiūlė Minė.

Džinės Vilks lūpų kampučiai dar labiau nusileido.

– Ką norite pasakyti?

– Noriu pasakyti, imkite, vieną dovanoju. Uogienė puiki. Imkite ir gardžiuokitės.

Danielis atsigręžė į Minę, bet ši, žiūrėdama į Džinę, kirto sumuštinį.

– Negaliu. Duosiu, kiek ji verta, bet nė penso daugiau.

– Niekai, imkite. Skanaus. Ačiū, Džine.

Minė vėl nukreipė dėmesį į butelius ir vaišes, išdėliotas „Renault“ bagažinėje. Pasigriebė dar vieną sumuštinį.

– Mine, tu juokinga, – į Danielio saugomą ledų indelį su pinigais tėkšdama tris svarus sušuko Džinė. – Prašai krūvos pinigų, o paskui atiduodi veltui. Tas pats ir su šitais vaikais. Visi žino, kad tai darai tik norėdama pasijusti geriau. Nesugebėjai pasirūpinti sava, o paskui staiga tampi visų motina... Vis dėlto tu teisi, tavo uogienė skani.

Džinė pakilnojo ant delno uogienę. Įtraukė lūpas, lyg mėgindama nusišypsoti.

– Ką pasakei?

Danielis atsigręžė į Minės kuždesį. Nuo jo šiaušėsi sprando plaukeliai.

– Sakiau, sutinku, kad tavo uogienė skani.

Danielis pastebėjo, kad Džinės Vilks dantys rudi, ir susimąstė, ar jie sugedo nuo saldainių.

– Ne, prieš tai, – Minė vis dar kalbėjo pašnibždomis, bet dabar stovėjo pilvu prisispaudusi prie prekystalio ir pasilenkusi prie ponios Vilks. Rankomis taip stipriai rėmėsi į stalą, kad ant rausvų jos rankų atsirado baltos dėmelės. – Nesugebėjau pasirūpinti sava? Taip pasakei?

Džinė Vilks jau kulniavo šalin.

Minė vėl atsistojo ir nubraukė nuo veido plaukus. Danielis matė, kad jos pirštai dreba. Ji pravėrė kiaušinių dėžutę ir įkišo į ją raudonus, šiurkščius pirštus.

Tekšt!

Danielis tebestovėjo susikišęs rankas į kišenes, bet, Minei nusitaikius ir žiebus savo prižiūrimų vištų kiaušinį tiesiai Džinei Vilks tarp menčių, žioptelėjo.

Džinė atsigręžė nuleistais lūpų kampučiais, bet Minė rankoje jau laikė kitą kiaušinį. Danielio džiaugsmui ir nuostabai, Džinė Vilks pasileido bėgti, mėtydamasi į šonus su savo mėlynais aukštakulniais, kad Minė nepataikytų.

Danielis timptelėjo Minę už alkūnės ir pergalingai iškėlė kumštį. Minė caktelėjo liežuviu ir atitraukė ranką.

– Meistriškai. Tu jai parodei.

– Gana! – riktelėjo Minė. Danielis nesuprato, dėl ko ji pyksta ant jo. Jos skruostai buvo išraudę, mėlynos akys kibirkščiavo įniršiu. – Tvarkomės. Šalta, šiaip ar taip, laikas keliauti.

Danielio pirštai nuo šalčio buvo sustirę, bet jis puolė krauti daiktų. Minė paskubom darbavosi šalia. Sumetė butelius į

krepšį. Paprastai likučius būtų išpylusi į griovelį, o tuščius butelius atsargiai susidėjusi.

– Atsiprašau, – tarė Danielis, bet ji negirdėjo.

Minė susisupo į megztinį ir bagažinėje patvarkė likusias dėžutes su kiaušiniais.

– Atsiprašau, – garsiau pakartojo Danielis ir jau tiesė ranką truktelėti ją už megztinio.

Galop Minė suglumusi atsigręžė į jį, drėgnos mėlynos akys svaidė žaibus.

– Nenorėjau jos sunervinti, – aiškinosi jis. – Pasakiau, kad du svarai penkiasdešimt. Už uogienę. Tik truputį norėjau apmauti. Pamaniau, galėtume iš jos šiek tiek išspausti. Nemaniau, kad ji...

– Nieko baisaus, mielasai.

Važiuojant namo, Danielis laikė pinigus ir žiūrėjo pro langą. Nedidukai Bramptono namai, iš sodybų kylantys dūmai ir vilnijanti žaluma jį vis dar stebino. Viena smegenų kertele jis tikėjosi išvysti tvirtus raudonų plytų Niukaslo statinius, nuo gatvių nutolusius nuosavus namus ir miesto maišatį. Jis vis dar jautėsi ne savo vietoje. Mąstė apie Minę ir jos barnį su ponia Vilks. Nesuprato, kodėl tiek daug vietinių jos nemėgsta. Kai kurie, regis, dėl Minės nekentė ir Danielio.

Minė gniaužė vairą. Važiavo palinkusi į priekį, pilvu įsirėmusi į vairo apačią, smakrą ištiesusi per viršų. Danielis pastebėjo, kaip ji laižosi ir spaudžia lūpas.

Minės langas buvo atviras, garbanotų žilų plaukų sruogos plakėsi į veidą. Kiek tik Danieliui teko su ja važiuoti, ji vairuodavo atsidariusi langą, nepaisydama oro. Minė prisipažino, kad automobilyje ją apima klaustrofobija.

Danielis giliai įkvėpė ir tarė:

– Ar žinai, kad mažai kas čia tave mėgsta?

Ji nemėgo šnekėtis automobilyje. Neatitraukė akių nuo kelio, bet Danielis suprato, kad išgirdo, nes dar tvirčiau suspaudė vairą.

– Nesvarbu, – pridūrė jis. – Tu man patinki.

Ji ir vėl nieko neatsakė, tik papūtė lūpas. Danielis suprato, kad tai turėtų reikšti šypseną.

*

Atėjo teismo diena. Minė pasakė, kad tai tik formalumas, jai tikrai leis jį įvaikinti, bet Danielis vis tiek jaudinosi. Atsikėlė prieš gaidgystę, apėjo ruošą ir, Minei dar nenusileidus pusryčių, jau buvo išviręs košę, pašėręs šunį ir susiruošęs keliauti.

Įėjusi į virtuvę Minė pamasažavo jam pečius ir į chalato kišenę įsikišo nosinę. Kol Danielis dengė stalą, nešė sviestą ir stiklainius su uogiene, ji išvirė arbatos ir įjungė radiją. Danieliui pilant į abi arbatas pieną ir beriant cukrų, nusišypsojo. Minė mėgo arbatą su trimis šaukšteliais cukraus ir daug pieno; Danielis įsiberdavo šaukštelį cukraus ir kliusteldavo šlakelį pieno. Minės arbatą jis padėjo ant stalo prie jos dubens, o savąją gurkšnojo stovėdamas vidury virtuvės.

Sriubčiodamas dairėsi po virtuvę. Blicas prisikimšęs pilvą drunijo ant virtuvės grindų, plonos kojos trūkčiojo per miegus. Danielis stebėjo, kaip maišant košę juda Minės klubai, kaip pro senus langus ant šaukštų krinta šviesa. Daina per radiją buvo girdėta, ir jis koja mušė ritmą. Namie buvo šilta nuo ryto kvapų, Danielis juos įtraukė į burną, lyg norėtų paragauti. Tai jo namai; tai bus jo namai.

Danielis matė, kaip ji žiovauja palinkusi virš košės puodo, susiėmusi ranka už kryžkaulio. Šiandien ji taps jo mama, ir jie

amžinai gyvens šiuose namuose. Danieliui sunkiai sekėsi tuo patikėti.

– Kodėl nevalgai košės? – gramdydama dubenėlį paklausė ji.

– Valgau, žiūrėk.

Jis įsidėjo į burną šaukštą.

– Visada baigdavai pirmas. Kas yra? Jaudiniesi?

– Gal truputį.

Jis paleido šaukštą, ir šis barkštelėjo į porcelianą.

– Nesijaudink. Bus smagu, – ji ištiesė ranką per stalą ir švelniai timptelėjo jį už rankovės. – Juk nori to, ką?

– Jo.

– Žinai, kad viskas priklauso nuo tavęs.

– Aš to noriu.

– Ir aš. Šiandien tapsiu tavo mama, ne šiaip globėja, bet... tikra mama.

Danielis matė, kaip jos akys pritvinksta ašarų, skruostai nusidažo raudoniu. Minė plačiai nusišypsojo ir to užteko: skruostikauliai pakilo, akys susiaurėjo, ir iš jų tuoj išriedėjo po ašarą. Mikliai, lyg norėdama nusišluostyti trupinį, ji brūkštelėjo delnu per vieną skruostą, atgalia ranka per kitą. Ašarų neliko, tik šypsena.

Tikra mama, laiptų apačioje laukdamas, kol ji susiruoš, mąstė Danielis. *Tikra mama*, priminė sau pro autobuso langą žvelgdamas į kelią, vedantį iš Bramptono į Niukaslą. Bramptone jie persėdo, kad Minei nereikėtų vairuoti per Niukaslo centrą.

Danielis vilkėjo mokyklinę uniformą, Minė avėjo batelius. Tikrus moteriškus batelius. Jie buvo plokščiapadžiai, rudi ir suvarstomi, bet visgi ne auliniai batai, ir Danielis spoksojo į neįprastai atrodančias jos kojas. Dar nebuvo matęs jos be au-

linių batų. Ji segėjo pilką sijoną, vilkėjo žalią švarką, o juoda palaidinė po juo buvo švaresnė už kai kurias kitas.

Minė paprašė atleisti Danielį iš pamokų – dėl *šeimos reikalų*.

Šeima, mąstė Danielis, žvelgdamas pro langą, jusdamas, kaip jį spaudžia Minės klubas. Gerai nežinojo, ar anksčiau turėjo šeimą ir ką tai reiškia, bet džiaugėsi šiuo žingsniu, jei tik galės likti su Mine ir gyventi sodyboje.

Teismo rūmuose jų laukė Trisija. Moteris džiaugėsi ir nenustygo, sukiojosi į visas puses, paklausė, ar Danielis nenorėtų saldainio iš automato. Ji laikė bylas; pranešė, kad netrukus prasidės posėdis.

– Šitiek laiko praėjo, Dani, – kalbėjo Trisija. – Kada pirmą kartą susitikome? Tau buvo penkeri, ar ne?

– Nežinau.

– Maždaug tiek. Ketveri ar penkeri. Šitiek laiko mes pažįstami, ir dabar tave įvaikins. Aš labai džiaugiuosi. Nesitikėjau sulauksianti šios dienos.

Atvyko solisitorius. Buvo jaunas, juodu kostiumu, nešėsi rudą lagaminą. Paspaudė Minei ranką, paskui pasilenkė prie Danielio. Danielis pažvelgė į ištiestą delną.

– Dani, jei tau duoda ranką, paspausk, – pamokė Minė.

Danielis pajuto, kaip jo plaštaką suėmė šilti, stiprūs pirštai.

– Aš tavo solisitorius, – prisistatė vyras, ir Danielis jam nusišypsojo.

Tą akimirką, vilkintis švarią mokyklinę uniformą, turėdamas savo solisitorių ir laukdamas teisėjo, kad būtų įvaikintas, Danielis jautėsi galingas. Prisiminė, ką jam Minė kalbėjo apie teisininkus.

Atėjus laikui, jie susitiko teismo salėje. Danielis įsivaizdavo, kad salėje bus vitražiniai langai kaip bažnyčioje, bet tai tebuvo kabinetas su dideliu rašomuoju, oda aptrauktu stalu ir knygų spintomis, sustatytomis eilėmis.

Salytėje dvelkė pypkės dūmais, ir Danielis prisiminė savo direktorių poną Hartą, bet teisėjas nebuvo į jį panašus. Jis buvo su ilgais, žilais, bet galuose pageltusiais ūsais, o kai nusišypsodavo, antakiai pakildavo virš akinių. Danielis, Minė, Trisija ir įstatyminiai atstovai buvo susodinti ant minkštų baldų priešais teisėjo stalą. Danielis įsitaisė viename krėsle, Minė – kitame veidu į jį. Trisija ir teisininkai atsisėdo ant sofos, o teisėjas su sekretoriumi, užrašinėjančiu viską, kas kalbama, ant savo sofos. Viskas atrodė kitaip, nei ankstesniuose teismuose, kuriuose Danieliui buvo tekę dalyvauti.

Teisėjas nevilkėjo mantijos. Jam prabilus, Danielis įspraudė rankas tarp šlaunų ir sučiaupė lūpas. Jam patiko posėdžio tvarka ir tai, kaip, kaskart paminėjus jo vardą, solisitorius žvilgčiojo į jį pakėlęs antakius.

– Taigi, jaunuoli, – kreipėsi teisėjas, – manau, viskas priklauso nuo tavęs. Svarbiausia, ar tu nori, kad ponia Flin tave įvaikintų, taptų tavo motina, o tu – jos sūnumi. Pasakyk, Danieli, ką manai.

Salė nutyko, Danielis pajuto, kaip visi sužiuro į jį. Trisija jam linkčiojo, kad atsakytų; solisitorius nekantraudamas suraukė kaktą.

Danielis pakėlė galvą, Minė šypsodamasi žvelgė jam į akis. Vaikas suprato, kad ir ji jaudinasi. Ji sukiojo vestuvinį žiedą, pirštas tai parausdavo, tai pabaldavo.

Jis atsikrenkštė ir pasižiūrėjo į teisėją. Šis šypsojosi, pageltusių ūsų galiukai buvo pakilę.

– Aš noriu būtų įvaikintas, – atsakė Danielis.

Šiuos žodžius ištarė nuleidęs galvą, bet paskui įgijo pasitikėjimo savimi ir pažvelgė į teisėją ir teisininką.

Tik tada, kai viskas baigėsi, kai buvo sutvarkyti formalumai, Danielis vėl pažvelgė į Minę. Jie žiūrėjo vienas į kitą per raudonmedžio staliuką, prasižioję, iš jaudulio sunkiai šnopuodami, lyg bėgę kiek įkabindami.

Iš salės Danielis išėjo linkstančiomis kojomis, lyg per ilgai žaidęs futbolą. Minė žengė pirma, Trisija per vidurį; Danielis stebėjo, kaip po pilku sijonu linguoja Minės klubai. Trisija tarškėjo, glostėsi plaukus, kažko naršė rankinėje. Solisitorius dirstelėjo į rankinį laikrodį ir vėl įsikišo ranką į kišenę.

– Na, šaunuoli, – Minė įsirėmė ranka į klubą ir pagaliau atsigręžė į jį, – gal pabučiuosi mane, nes jaučiuosi pasakiškai.

Minė pakėlė Danielį, suspaudė taip, kad plaučiuose neliko oro, ir ėmė sukti ratu. Danielis garsiai kvatojosi. Kai baigė, jam sukosi galva, o Minė taip plačiai šypsojosi, kad buvo matyti beveik pačiame gale iškritęs dantis. Saulė sruvo į atriumą, Danielis ją juto rankų ir veido oda. Tarsi jie būtų prizmė, spinduliuojanti savo pačių džiaugsmą.

– Kiek jai metų? – paklausė Danielis.

– Beveik du tūkstančiai. Įsivaizduok tais laikais, kai dar nebuvo nei automobilių, nei traukinių, nei elektros, nieko panašaus, žmonės pastatė šitokią sieną.

– Kodėl ji vadinama Adriano siena?

– Manau, Adrianas buvo romėnų imperatorius, liepęs ją pastatyti.

– Kam jam reikėjo tokios sienos?

– Galbūt jis norėjo, kad po dviejų tūkstančių metų jį kas nors prisimintų! – nusijuokė Minė. – Taip ir įvyko. Vis dėlto jis buvo senas pasipūtęs šunsnukis, atsiprašau už tokius žodžius.

Danielis palietė akmenines plytas, paglostė jas pirštų galais. Remdamasis keliais, prisitraukė ant sienos viršaus. Jie čia atvažiavo švęsti įvaikinimo, paskui Minė ketino nusivesti jį vakarienės.

– Atsargiai, mielasai, – šūktelėjo ji, viena ranka pasirėmusi į klubą, kita dangstydamasi akis. – Žiūrėk, nenugriūk.

– Eikš čia.

– Ką sau manai? Aš vos laiptais užsiropščiu.

Taip jie žingsniavo greta, tik Danielis gerokai aukščiau. Jis gręžiojosi ir žvalgėsi į žalias, priešais jį banguojančias kalvas. Išskėtė rankas ir pirštus. Nuo tokių platybių jautėsi apsvaigęs.

– Čia gražus vaizdas, – paerzino ją Danielis.

– Teks patikėti tavo žodžiu.

Priėjęs vienos sienos dalies galą, Danielis atsistojo prie pat briaunos ir sulenkė kelius.

– Dani, nešok.

– Gali mane sugauti.

– Susimuši kelius.

– Ne. Šokinėdavau ir nuo aukštesnių sienų.

– Gerai, duok man rankas, ir aš tau padėsiu nušokti.

Jis šoko, pajuto, kaip jo rankas sugriebė ir suspaudė stiprūs šiurkštūs pirštai; įkrito Minei į glėbį, net kvapą gaudydamas iš jaudulio.

Jie užkopė į kalvą išgerti arbatos. Danielis dirstelėjo į Minę, bet ši nežiūrėjo į jį. Mažumėlę pravėrusi lūpas šypsojosi toliams, krūtinė kilnojosi.

Danielis įdėjo delną į josios. Minė pažvelgė į jį ir nusišypsojo, Danielis susigėdęs nusisuko. Gniaužė pilvą, tarsi net skrandis būtų mėginęs nusišypsoti. Jam patiko jos rankų šiurkštumas. Einant ji nykščiu glostė jam pirštus.

Tai štai kas ta laimė, dingtelėjo jam: giedra diena, žolės kvapas ir siena, stūksojusi čia šimtus metų; dar rankos paspaudimas, lūpos, sudrėkusios laukiant puoduko karštos, saldžios arbatos.

Danielis prisiminė savo mamą. Norėjo, kad ji pamatytų jį šią akimirką. Pirštams šylant Minės delne, jis įsivaizdavo, kaip mama prieina ir paima jį už kitos rankos. Diena buvo beveik tobula, bet nuo to ji būtų tapusi ideali.

Nuosprendis

21

Sebastiano byla turėjo būti nagrinėjama Londono centriniame teisme.

Danielis anksti atsikėlė pabėgioti, bet net ir po dušo nuo įtampos maudė pilvą. Nė pats nesuprato, kodėl taip nuogąstauja dėl teismo. Buvo pripratęs prie Centrinio teismo, prie žmogžudysčių bylų, bet šiandien jautėsi kitaip, tarsi pats būtų teisiamas.

Prie įėjimo į Centrinį teismą spietėsi piktų piliečių ir alkanų spaudos atstovų minia. Jis nesitikėjo, kad fotografai jį atpažins, manė, kad dėmesį patrauks tik Irena, bet, vos priartėjęs, išgirdo riksmą:

– Tai vienas iš solisitorių!

Sužybsėjo aparatai.

– Vaikžudys, – suklykė kažkas iš minios. – Tu gini vaikžudį. Tas mažas bjaurybė turėtų degti. Prasmek į pragarą.

Kaip teisiamųjų gynėjas, Danielis buvo pripratęs prie priešiškumo. Ir anksčiau jį užgauliodavo gatvėse, siųsdavo neapykantos sklidinus, grasinamus laiškus. Tokie dalykai tik dar labiau paskatindavo Danielį iki galo išnagrinėti bylą. Kiekvienas nusipelnė būti ginamas, nesvarbu, ką padarė. Vis dėlto ši minia buvo itin įtūžusi. Jis suprato pyktį dėl atimtos nekaltos gyvybės, bet negalėjo suvokti, kodėl žmonės taip stengiasi pa-

smerkti berniuką. Vaiko netektis skaudi, tai tarsi netesėtas pažadas, bet Danieliui atrodė, kad kaltinti kitą vaiką ne mažiau žiauru. Danielis prisiminė, kaip globėjas jį išvadino nenaudėliu. Net jei Sebastianas kaltas, jam reikia padėti, o ne jį smerkti. Jis matė siautėjančią minią, bausmės reikalaujančius pašaipius veidus. Protestuotojai plūdosi ir mojavo plakatais su užrašu „Gyvybė už gyvybę“. Pamatę su Sebastianu susijusį žmogų jie imdavo šaukti „bjau-ry-bė“ ir stumti laikiną užtvarą ir policininkus geltonomis liemenėmis.

Policininkas trūktelėjo jį už alkūnės, paragino eiti, ir Danielis kelis paskutinius laiptelius bėgte užbėgo. Sebastianas į teismą buvo atvežtas apsaugos autobusiuku ir laukė stebimoje kameroje, apačioje.

Danieliui įžengus į kamerą, Sebastianas sėdėjo ant betoninio gulto, užtiesto mėlyna plastikine plėvele. Atrodė išbalęs. Vilkėjo tamsiai mėlyną, per pečius platoką kostiumą, ryšėjo dryžuotą kaklaraištį. Su tokia apranga atrodė jaunesnis nei vienuolikos.

– Kaip sekasi, Sebai? – paklausė Danielis.

– Ačiū, gerai, – nusukęs žvilgsnį atsakė berniukas.

– Kietas kostiumas.

– Tėtis norėjo, kad jį vilkėčiau.

Iki teismo dar buvo likusi beveik valanda; Danielis užjautė Sebastianą – šį laiką jam teks praleisti nejaukioje betoninėje kameroje, kur galės tik laukti. Tai nelengva net suaugusiajam. Vakar Sebastianui buvo aprodyta teismo salė, išaiškintas procesas, bet iš tiesų neįmanoma tam parengti vaiko.

Danielis prisėdo ant gulto šalia Sebastiano. Abu žvelgė tiesiai į priešpriešinę sieną, išpaišytą nešvankiais ir religingais grafičiais. Danielis atkreipė dėmesį į peiliu betone išraižytus žodžius „Myliu tave, mama“.

– Šįryt bėgiojai? – pasidomėjo Sebastianas.

– Bėgiojau. O tu pusryčiavai?

– Taip, – Sebastianas atsiduso, vėl nuobodžiaudamas nusigręžė.

– Verčiau jau eisiu.

Danielis atsistojo.

– Danieli?

– Ką?

– Man baisu.

– Viskas bus gerai. Tau parodė, kur sėdėsi? Sėdėsi šalia manęs, kaip kalbėjome. Nenukabink nosies, gerai?

Sebastianas linktelėjo, ir Danielis pabeldė, kad jį išleistų.

Durims užsidarius, Danielis priglaudė prie jų delną, paskui ėmė lipti į teismo salę.

Teisėjas ir baristeriai vilkėjo mantijas, bet nedėvėjo perukų, nes buvo nuspręsta, kad jie gąsdina vaikus. Viešoji galerija buvo beveik pilna žurnalistų, Danielis žinojo, kad dar daug jų, negalėjusių čia patekti, laukia už durų. Buvo tariamasi žurnalistų skaičių apriboti iki dešimties. Salė dūzgė iš nekantrumo. Danielis įsitaisė savo suole, kur sėdės su Sebastianu. Irenos Klark ir jaunesniojo Sebastiano advokato Marko Gibonso vietos buvo priešais juos.

Du policininkai įvedė apatinę lūpą kandžiojantį Sebastianą. Danielis pasilenkė ir raminamai suėmė berniuką už peties. Dabar jie tapo keista šeima, laukiančia svarstymo pradžios.

Sebastiano motina ir tėvas sėdėjo jiems už nugarų. Šarlotė vilkėjo dailiai sukirptą kostiumėlį. Kenetas atsilošė, kiek tik galėjo, rankas susinėrė ant pilvo. Vis dirsčiojo į laikrodį, o Šarlotė apvaliame veidrodėlyje apžiūrinėjo savo atvaizdą ir iš naujo dažėsi lūpas. Spaudos atstovams skirtoje galerijos dalyje buvo girdėti murmesys, bet visi kiti, regis, tylėjo.

Danielis girdėjo, kaip Sebastianas ryja seiles.

Įėjo teisėjas. Danielis bakstelėjo Sebastianui į alkūnę, paragino atsistoti. Susirinkusieji pakilo, paskui atsisėdo.

Buvo išrinkti ir prisaikdinti prisiekusieji. Išrinktieji iš kitos salės pusės nesivaržydami stebeilijo Sebastianą. Jie buvo apsčiai prisiskaitę apie vaiką, o dabar išvydo jo veidą ir turės lemti likimą.

Galerijoje buvo matyti Benjamino Stoukso tėvai Madlena ir Polas. Jie sėdėjo susiglaudę, tykūs ir liūdni, neguodė vienas kito ir nežiūrėjo į Sebastianą. Apsunkę nuo sielvarto laukė, kol viskas prasidės.

Teisėjas pasirėmė į pultą ir pro akinių viršų pažvelgė į viešąją galeriją.

– Spaudos atstovai, norėčiau priminti, kad jokiuose straipsniuose apie teismo darbą negalima minėti Sebastiano Krolio vardo, kol nebus duotas leidimas.

Sebastiano pavardės priebalsės smigte smigo į nekantriai laukiančią salę. Danielis suraukė kaktą.

Teisėjas dar žemiau ant nosies nusileido akinius ir nukreipė žvilgsnį į Sebastianą.

– Sebastianai, neprašysiu, kad atsistotum, kai kreipsiuosi į tave, kaip priimta teisme. Be to, sėdėsi pagrindinėje salėje prie savo solisitoriaus, netoli tėvų, o ne teisiamųjų suole. Teismo posėdžiai dažnai truks ilgai ir tau gali atrodyti painūs. Primenu, kad turi solisitorius ir baristerius – jeigu ko nors nesuprasi, galėsi su jais pasikalbėti.

Sebastianas pakėlė akis į Danielį, šis trumpam uždėjo delną jam ant nugaros, leisdamas suprasti, kad reikia žiūrėti į teisėją. Sebastianas jau buvo pamokytas, kaip elgtis teisme.

Irena Klark atsistojo, po mantija įsisprendė į klubą.

– Milorde, norėčiau iškelti vieną teisinį klausimą...

Ji kalbėjo profesionaliai, taisyklingai tardama žodžius, atrodė rami ir autoritetinga.

Teismas palaukė, kol prisiekusieji: aštuoni vyrai ir keturios moterys, du jauni, kiti vidutinio amžiaus – susėdo į savo vietas. Danielis juos stebėjo.

– Milorde, mes norėtume paprašyti atsižvelgti į tai, kad ikiteisminė spauda pakenkė mano kliento interesams. Pateikiu teismui kelias laikraščių iškarpas, liudijančias, kad ši byla spaudoje nagrinėjama itin emocionaliai. Labai tikėtina, kad toks bylos nušvietimas paveikė prisiekusiuosius.

Teisėjas, apžvelgęs šūsnį jam perduotų straipsnių, atsiduso. Danielis jį pažinojo – Filipas Beronas buvo vienas iš seniausių tebedirbančių teisėjų. Jis pats ne kartą buvo atsidūręs laikraštyje dėl nepopuliarių sprendimų. Antraštėse mirgėjo jo pavardė dėl neva įžeidžių pastabų nagrinėjant išžaginimo bylas. Jis atrodė ne jaunesnis nei šešiasdešimt devynerių, koks ir buvo.

Karališkasis prokuroras Gordonas Džounsas paprieštaravo, esą prisiekusieji iš straipsnių negalėję susidaryti išankstinės nuomonės, nes juose nebuvo minimas kaltinamojo vardas, be to, svarbiausios bylos detalės spaudai liko nežinomos. Rytas prabėgo nagrinėjant ir aptarinėjant straipsnius. Danielio pilvas urzgė, jis įtempė raumenis, kad jį nutildytų. Atrodė, kad visa salė pavargo. Šitiek lūkesčių paskendo biurokratijos liūne. Danielis buvo prie to pripratęs, bet, Irenai kovojant už berniuką, matė, kad vaikas nuobodžiauja. Mažylis bloknoto kampe paišinėjo sujungtus ratukus. Danielis girdėjo, kaip vaikas dūsauja ir muistosi suole.

Teisėjas atsikrenkštė.

– Ačiū, apsvarsčiau šį klausimą ir nusprendžiau tęsti bylos nagrinėjimą, tačiau primenu prisiekusiesiems jų pareigą remtis tik teisme pateikiamais bylos faktais. Atsižvelgdamas į tai, kiek

dabar valandų, manau, kad laikas padaryti pertrauką. Susitiksime po pietų...

Posėdis baigėsi, ir Sebastianas buvo parvestas į savo kamerą.

Irena iš salės išbėgo Danieliui nespėjus pasikalbėti, tad jis nusileido į kamerą susitikti su Sebastianu. Sargybinis, prieš įleisdamas Danielį, atidarė stebėjimo langelį ir patikrino, ką veikia Sebastianas.

– Sebai, gerai jautiesi? – paklausė Danielis. Sebastianas sėdėjo ant gulto krašto ir spoksojo į vidun pakreiptus batus. – Tuoj tau atneš pietus.

Sebastianas, nežiūrėdamas į jį, linktelėjo.

– Suprantu, kad tau nuobodu... turbūt tai blogiausia teisme.

– Man nebuvo nuobodu. Tik norėčiau viso to negirdėti...

– Ko negirdėti? Ką turi omeny?

– Visų tų blogų dalykų apie save.

Danielis, neišmanydamas, ką atsakyti, giliai atsiduso ir atsisėdo ant gulto šalia berniuko.

– Sebai, žinok, kad viskas eis blogyn, – pasirėmęs alkūnėmis, kad galva būtų vieno lygio su Sebastiano, galiausiai tarė jis.

– Mes pralaimėjome pirmą ginčą, – tarė jis.

– Tiesa, – sutiko Danielis, – bet mes ir manėme, kad jį pralaimėsime.

– Kodėl ginčijotės, jei žinojote, kad nelaimėsite?

– Na, viena vertus, mūsų argumentai buvo svarūs, o teisme, atmink, net jei vienas teisėjas nesutinka su tavimi, pateikus apeliaciją kitas gali nuspręsti, kad esi teisus.

Sebastianas vėl nutilo, nunarino galvą. Danielis nebuvo tikras, kad vaikas jį suprato. Pagalvojo, ar nereikėtų paaiškinti plačiau, bet nenorėjo apkrauti vaiko proto. Įsivaizdavo, koks jausmas vienuolikos metų berniukui vienui vienam tūnoti to-

kioje kameroje. Jam pačiam kadaise iki to nedaug trūko. Torntonai lengvai galėjo parašyti prieš jį pareiškimą.

– Ar tu mano draugas? – paklausė Sebastianas.

– Aš tavo advokatas.

– Aš nepatinku žmonėms, – pasiskundė Sebastianas. – Nemanau, kad patiksiu teisėjui.

– Teisėjai nagrinėja jiems pateiktus faktus. Nesvarbu, patiksi jiems ar ne, – atsakė Danielis. Norėjo, kad tai būtų tiesa, bet pats ne itin tikėjo.

– O *tau* aš patinku? – pakėlęs galvą paklausė Sebastianas.

Danieliui norėjosi nusigręžti nuo žalių, į jį įsmeigtų akių, bet jis išlaikė žvilgsnį.

– Žinoma, – jausdamasis taip, lyg vėl peržengtų ribą, patvirtino jis.

Netrukus turėjo prasidėti kitas posėdis. Danielis prie Šv. Pauliaus katedros nusipirko sumuštinį ir sušveitė jį žiūrėdamas į Pabūklų gatvę. Sebastianas jį užkrėtė prasta nuotaika, galvoje sukosi berniuko klausimai.

Kamavo bloga nuojauta. Jis nenumanė, ar tai baimė dėl teismo baigties, ar užuojauta berniukui dėl to, ką šiam tenka patirti. Jį slėgė atsakomybė. Staiga prie restorano ant atbrailos nutūpė varna. Danielis liovėsi valgęs ir stebėjo, kaip ji lesioja nuo šaligatvio atsineštą traškutį. Paukštis glotniu snapu pakreipė galvą ir pažvelgė į Danielį, o paskui nuskrido, šovė aukštyn palei pastatą, ant kurio dolomitinės sienos buvo išraižytos barokinės fantazijos. Danielis stebėjo skrydį, kol paukštis pradingo iš akių.

Skrydis – priešpriešinių jėgų: svorio ir keliamosios galios, traukos ir nuostabių tolių vilionių – valdymas.

Kovok arba spruk – kūnas sudaro iškart abi galimybes; galima rinktis: pulti tai, kas kelia grėsmę, arba bėgti.

Jau daug metų Danielis nejautė poreikio sprukti, o dabar pajuto. Baiminosi padarinių ir savo atsakomybės už juos.

Danieliui grįžus į Centrinį teismą, Irena, prispaudusi prie ausies mobilųjį, žingsniavo palei teismo salę, jai iš paskos pleveno mantija. Eidamas pro šalį Danielis mirktelėjo, ir ji pakėlė į jį akis.

Trylikta teismo salė buvo artipilnė. Buvo atvestas ir pasodintas Sebastianas. Jis apsižvalgė mamos. Kroliai sėdėjo jam už nugaros, bet į sūnų nežiūrėjo. Šarlotė dėvėjo saulės akinius ir vis stumteldavo juos aukštyn. Tai užsimesdavo koją ant kojos, tai vėl nusikeldavo. Kenetas žvilgčiojo į rankinį laikrodį ir į prokurorą Gordoną Džounsą, kuris, Danielio akimis, net ir be peruko sugebėjo būti panašus į valstybinės mokyklos direktorių. Liesas, per klubus mažumėlę palinkęs į priekį, Džounsas buvo nenuspėjamo amžiaus. Galėjo būti trisdešimt penkerių arba jau netoli pensijos. Veido oda standžiai aptempė kaukolę.

– Ką valgei pietums? – pasidomėjo Sebastianas.

– Sumuštinį. O tu?

– Spagečių su pomidorų padažu ir sūriu, bet skonis buvo nekoks. Kaip plastmasės.

– Prastai.

– Tik truputį suvalgiau. Jie buvo šlykštūs.

– Išalksi. Nori saldainio? Turėsi dar ilgokai pratempti.

Sebastianas įsimetė burnon mėtinį Danielio ledinuką. Danielis pastebėjo, kad, jam pasiūlius saldainį, vienas žurnalistas parodė ranka ir kažką užsirašė.

Sebastianas atrodė patenkintas savimi. Įėjo teisėjas. Irena dar nebuvo grįžusi, tad ją pavadavo jaunesnysis advokatas. Popietė buvo skirta kalbėti valstybės kaltintojui.

Gordonas Džounsas atsistojo ir dviem pirštais pasirėmė į pultą.

– Teismo nariai, aš kalbėsiu kaip valstybės kaltintojas. Kaltinamajam atstovauja kompetentinga mano kolegė panelė Klark.

Jis giliai įkvėpė ir iškvėpė. Galėjo atrodyti, kad mėgina nusiraminti prieš kalbą, bet Danielis suprato, kad tai atodūsis.

– Viljamas Batleris Itsas rašė, kad „nekalti ir gražūs turi vienintelį priešą – laiką". Benas Stouksas buvo nekaltas ir gražus. Jis buvo žavus aštuonmetis. Štai tokio ūgio...

Gordonas Džounsas ištiesė ranką ir parodė Beno ūgį.

Staiga galerijoje sušnarpštė Beno Stoukso mama. Visas teismas sužiuro, o vyras ją apkabino. Džounsas kelias sekundes luktelėjo, kol vėl stojo tyla.

– Jam prieš akis buvo visas gyvenimas: mokykla, mergaitės, universitetas, darbas ir šeima. Deja, Benas turėjo ir kitą priešą, ne tik laiką. Mes įrodysime, kad jį užpuolė ir mirtinai sužalojo tas, kurį jis pažinojo kaip kaimyną ir žaidimų draugą, bet iš tiesų tai buvo sadistas ir chuliganas.

Šiemet rugpjūčio aštuntą dieną, sekmadienį, Benas važinėjosi dviračiu prie savo namų Islingtone. Jis buvo ramus, geras, drovus vaikas. Jam labai patiko važinėtis dviračiu – tie, kurie turite vaikų, turbūt suprasite. Vis dėlto jis savo dviratį paliko ant kelio, o kitą dieną buvo rastas negyvas, mirtinai sumuštas plyta, gulėjusia žaidimų aikštelės pakraštyje, ten, kur buvo rastas kūnas.

Mes įrodysime, kad kaltinamasis Sebastianas Krolis įkalbėjo Beną išeiti į lauką ir palikti dviratį, tada nusivedė jį į Barnardo parką, o ten, liudytojų tvirtinimu, tyčiojosi iš mažesnio ir jaunesnio berniuko ir jį mušė. Galiausiai, kai Benas atsisakė likti lauke ir kęsti smurtą, mūsų teigimu, Sebastianas įsiuto ir medžių apsuptoje parko žaidimų aikštelėje pradėjo ilgą, mirtiną Beno puolimą.

Mes įrodysime, kad Sebastianas Krolis įtūžęs panaudojo žmogžudystės įrankį.

Tai žiaurus ir itin retas nusikaltimas. Laikraščiai įtikinėja, kad mūsų visuomenė smunka, kad sunkių vaikų nusikaltimų prieš kitus vaikus dabar pasitaiko dažniau nei anksčiau. Tačiau taip nėra. Laimė, tokios žmogžudystės retos, bet dėl to jos ne mažiau sunkios. Kaltinamojo amžius neturėtų atitraukti jūsų dėmesio nuo šios bylos faktų: mažam, nė devynerių metų nesulaukusiam vaikui Benui Stouksui buvo atimta gyvybė.

Prokuratūros uždavinys aiškus: tvirtai įrodyti, kad kaltinamasis: a) atliko veiksmus, dėl kurių žuvo Benas Stouksas, b) jis tai darė ketindamas nužudyti arba rimtai sužaloti vaiką. Mes įrodysime, kad kaltinamasis smurtavo prieš Beną Stouksą, žvėriškam puolimui pasirinkęs nuošalią, medžiais apaugusią parko dalį. Mes įrodysime, kad kaltinamasis atsisėdo ant mirusiojo ir, turėdamas aiškų ketinimą jį nužudyti, smogė plyta į veidą mažesniajam berniukui. Taip buvo įvykdyta – kalbėkime tiesiai, šio fakto nieku gyvu nesumenkina jaunas kaltinamojo amžius – taip buvo įvykdyta iš anksto apgalvota žmogžudystė.

Benas Stouksas išties buvo gražus ir nekaltas. Mes įrodysime, kad kaltinamasis įvykdė baisų nusikaltimą ir neabejotinai yra kaltas.

Visa salė sulaikė kvapą; Danielis irgi. Ąžuolinės plokštės ir žalia oda, regis, net gurgždėjo ir šnarėjo iš nekantrumo užsitęsus tylai. Danielis grįžtelėjo į Krolius. Šarlotė sėdėjo tiesi, tik lūpų kampučiai buvo vos vos nuleisti. Kenetas dėbsojo į Gordoną Džounsą.

Sebastianas atkuto. Nuobodulys išsisklaidė. Danielis matė, kad berniukas net pasilenkęs klausosi Džounso kalbos, tarsi tai būtų smagi istorija, o Sebastianas – pagrindinis veikėjas.

Irena tyliai įėjo į salę.

Valstybės kaltintojui bendrais bruožais dėstant kaltinimo esmę, Danieliui nugara bėgiojo šiurpuliai. Jis pats nenumanė, ar Sebastianas kaltas, ar ne; tik žinojo, kad čia, suaugusiųjų teisme, vaikui ne vieta – net jei stalai perstatyti, nėra perukų, o galerijoje sėdi tik dešimt žurnalistų.

Galop Gordonas Džounsas atsisėdo, ir Sebastianas pasilenkė prie Danielio.

– Jis viską meluoja. Gal man jiems pasakyti? – skambus, išraiškingas balsas net ir šnabždant atrodė garsus.

– Ne dabar, – Danielis pastebėjo, kaip Irena atsikrenkštė ir pažvelgė į jį. – Ateis ir mūsų eilė.

Antrą dieną Danielis į teismą atvyko pusę dešimtos. Prabėgo pro trimis eilėmis už laikinų užtvarų susigrūdusius spaudos fotografus. Įžengęs į Centrinį baudžiamąjį teismą pajuto, kaip čia tamsu ir drėgna. Visi įėjimai į pastatą atrodė grėsmingi. Tarsi tave rytų pabaisa, ir tu žengtum į jos vidurius. Marmurinės statulos žvelgė priekaištingai.

Danielis jaudinosi, lyg būtų jaunas, nepatyręs advokatas. Jis dalyvavo daugybėje baudžiamųjų bylų, bet šiandien delnai drėko, tarsi jis pats būtų teisiamas.

Prieš į salę įeinant Sebastianui, Danielis giliai įkvėpė ir pamėgino nusiraminti. Žinojo, kas šiandien laukia, ir suprato, kaip bus sunku berniukui.

– *Prokuratūra kviečia Madleną Stouks.*

Beno Stoukso motina pakilo ir žengė prie liudytojų pulto. Ėjo lyg surakinta. Plaukus susirišusi užpakalyje, netvarkingai, tarsi būtų šukavusis paskubom. Šukuosena išryškino įdubusius skruostus ir tamsias akis. Danielis sėdėjo mažiausiai už

šešių metrų nuo jos, bet aiškiai matė, kaip ji virpa. Madlena taip pasilenkė prie mikrofono, kad buvo girdėti, kaip alsuoja.

Nuo šildymo salėje buvo sausa ir karšta. Danielis pajuto, kaip nuo prakaito sušlapo pažastys.

Bėgo sekundės, Gordonas Džounsas vartė užrašus. Visas teismas laukė, kol jis prabils.

– Ponia Stouks, – po ilgos tylos kreipėsi jis, – suprantu, kaip jums sunku, bet norėčiau, kad mintimis persikeltumėte į rugpjūčio aštuntosios, sekmadienio popietę. Ar galėtumėte pasakyti, kada paskutinį kartą matėte savo sūnų gyvą?

– Na... diena buvo graži. Jis paklausė, ar galėtų išeiti į lauką su dviračiu. Aš jį išleidau, tik liepiau... važinėtis palei mūsų gatvę.

Buvo matyti, kaip ji nervinasi, kaip ją palaužė gilus sielvartas, bet kalbėjo aiškiai ir mandagiai. Jos balsas Danieliui priminė ledukus stiklinėje. Kai susijaudindavo, balsas pažemėdavo.

– Ar žiūrėjote, kaip jūsų sūnus žaidžia lauke?

– Taip, iš pradžių žiūrėjau. Virtuvėje plaudama indus mačiau jį besivažinėjantį šaligatviu.

– Kaip jums atrodo, kada *paskutinį kartą jį matėte*? – Džounsas klausinėjo švelniai, pagarbiai.

– Apie pirmą. Po pietų jis apie pusvalandį prabuvo lauke, aš jo paklausiau, ar nenorėtų apsivilkti striukės arba grįžti namo. Atrodė, kad tuoj ims lyti. Jis pasakė, kad nešalta. Dabar gailiuosi, kad neliepiau jam grįžti. Gailiuosi, kad leidau likti. Gailiuosi...

– Taigi jūs leidote Benui žaisti lauke? Kada pastebėjote, kad jo nebėra gatvėje?

– Netrukus po to įvykio. Praėjo gal penkiolika dvidešimt minučių. Dirbau viršuje ir vis žvilgčiojau pro langą. Aš... iš viršaus gana gerai matyti mūsų gatvė, bet kai pasižiūrėjau... jo niekur nebemačiau.

Tariant „niekur“ Madlenos Stouks akys išsiplėtė.

– Ką tada darėte?

– Išbėgau į gatvę. Paėjau į vieną pusę, į kitą, už kampo radau ant šono paguldytą dviratį. Iškart supratau, kad jam atsitiko kažkas siaubinga. Nežinau kaip, bet supratau. Iš pradžių man dingtelėjo, kad jį partrenkė automobilis, bet visur buvo ramu. Jis tiesiog... išnyko.

Madlena Stouks jau verkė. Danielis jos klausydamasis susijaudino, neabejojo, kad prisiekusieji taip pat. Ant atitvaro uždėta kairė jos ranka paraudo, bet veidas liko baltas. Raudodama ji užsidengė burną. Danielis prisiminė, ką Harieta pasakojo apie Minės dukters žūtį. Prisiminė tą dieną turguje, kai Minė uždėjo ant jo vėsią ranką ir drėgnomis mėlynomis akimis maldavo neminėti jos dukrelės. Madlena Stouks, kaip ir Minė, turėjo vienintelį vaiką. Ji prarado viską, kas buvo svarbu, ir pasaulis jai tapo niūrus.

– Šaukiau jį kitose gatvėse, pastovėjau prie parko vartų, bet jo nemačiau. Paskambinau jo draugams, paskui tėčiui ir mes... paskambinome į ligoninę ir policiją.

– Ar skambinote ir kaimynams Kroliams?

– Ne, – ji delnu nusišluostė veidą. Akys atrodė kaip vargani raudoni akmenėliai. – Neskambinau.

– Ar Benas kartais žaisdavo su Sebastianu?

– Mokykloje nelabai, tik kartais savaitgaliais. Iš pradžių neprieštaravau, bet paskui sužinojau, kad Sebastianas skriaudžia Beną ir pridaro jam bėdų, tada uždraudžiau matytis.

– Gal galėtumėte paaiškinti, ką turite galvoje sakydama „skriaudžia ir pridaro bėdų“?

– Na, kai atsikraustėme į Ričmondo žiedą, Sebastianas pakvietė Beną pažaisti. Aš apsidžiaugiau, kad taip arti gyvena mažas berniukas, nors ir šiek tiek didesnis. Vėliau nusprendžiau, kad jis nelabai... tinkamas.

– Ar galėčiau paklausti, kodėl?

– Pažaidęs su Sebastianu, Benas imdavo *labai negražiai* keiktis – tokių žodžių jis anksčiau nežinojo. Pabariau jį ir kelioms dienoms uždraudžiau žaisti su Sebastianu, bet savaitgaliais jie kartais susitikdavo. Paskui pastebėjau, kad, pažaidus su Sebastianu, Benui atsiranda mėlynių. Benas pasakojo, kad jei nedaro, kas liepta, Sebastianas jį muša. Pasiskundžiau Sebastiano mamai, o Benui liepiau niekada nebežaisti su Sebastianu.

– Ar pasiskundusi Sebastiano motinai sulaukėte deramo atsako?

– Ne, tuose namuose Sebastianas yra pats sau šeimininkas. Mama jo visai nesuvaldo, o tėvo dažnai nebūna. Manau, ji nesveikuoja.

Ponia Stouks šluostėsi nosį ir kalbėjo į nosinę. Danielis akies kampučiu stebėjo Šarlotę. Ji atrodė abejinga, bet makiažas blizgėjo. Moterys nežiūrėjo viena į kitą. Sebastianas sėdėjo tiesiai, įsmeigęs žvilgsnį į Madleną. Dažnai mirksėjo.

– Taigi jūs nepranešėte Kroliams, kad dingo Benas, nes buvote uždraudusi sūnui žaisti su Sebastianu, todėl neįtarėte, kad abu berniukai gali būti kartu. Vis dėlto manote, kad Benas jūsų nepaklausė.

Ponia Stouks ėmė tyliai kūkčioti. Jos pečiai virpėjo, ji nosine spaudė nosį. Kai prabilo, balsas buvo žemesnis.

– Manau, Benas *žavėjosi* Sebastianu: jis buvo stipresnis, vyresnis. Daug mėnesių jie kartu nežaidė, ir aš apie tai lioviausi galvojusi. Dabar tai... atrodo akivaizdu.

– Kas buvo paskui, kai paskambinote į ligoninę ir policiją?

– Vyras grįžo namo. Policininkai buvo pasakiški. Nesitikėjau, kad jie taip greitai ko nors griebsis, bet jie išsyk ėmėsi tirti aplinkybes, padėjo mums apieškoti rajoną ir iškabino Beno aprašymą.

– Ačiū, ponia Stouks, – padėkojo Gordonas Džounsas.

Atsistojo Irena Klark. Danielis stebėjo, kaip ji drąsinamai nusišypso ir susideda rankas ant pulto. Į ponią Stouks ji žvelgė su liūdesiu, vos ne atgailaudama.

– Ponia Stouks, užjaučiu jus dėl jūsų šeimą ištikusios didžiulės tragedijos. Tenorėjau užduoti porą trumpų klausimų. Ilgai neužtruksime.

Madlena springdama kostelėjo, tada palinksėjo.

– Ar jūsų sūnus kada nors anksčiau buvo dingęs ilgesniam laikui?

– Ne.

– Sakėte, kad vienu metu jis dažnai žaisdavo su Sebastianu. Ar kada nors berniukai buvo išėję iš įprastos žaidimų vietos ar ilgam pradingę?

Ponia Stouks užsikosėjo ir, regis, nebegalėjo susitvardyti.

– Ponia Stouks?

– Ne.

– Ar tiesa, kad tik sužinojus, jog suimtas kaimynų vaikas, jums kilo įtarimas, kad Sebastianas susijęs su jūsų sūnaus dingimu?

Madlena dairėsi po salės kampus. Prie liudytojų pulto ji atrodė išaukštinta, o salė – kaip šventovė. Jos skruostais tyliai riedėjo ašaros.

– Apie jį nepagalvojau, – vos girdimai tarė ji.

– Sakėte, kad turėjote uždrausti Benui bendrauti su Sebastianu. Ar tiesa, kad Benui *patiko* žaisti su Sebastianu?

– Ne, jis buvo peštukas, jis buvo...

Ponios Stouks pirštai sugniaužė atitvaro briauną.

– Ponia Stouks, mes suprantame, kad jums nepatiko Sebastianas, bet ar jūsų sūnus *prašydavo* leisti su juo pažaisti? Minėjote, kad jis *žavėjosi* Sebastianu. Ar negalėjo būti taip, kad Benas su Sebastianu, nepaisydami jūsų nepritarimo, draugavo ir linksmai leisdavo laiką?

Ponia Stouks išsipūtė nosį ir kelis kartus negiliai įkvėpė. Teisėjas paklausė, ar ji nenorėtų vandens. Moteris papurtė galvą ir pažvelgė į Ireną.

– Užjaučiu, ponia Stouks, – tarė Irena. – Suprantu, kaip jums sunku. Ar tai tiesa?

Madlena atsiduso ir linktelėjo.

– Ponia Stouks, ar galėčiau paprašyti pasakyti balsiai?

– Gal jie ir buvo draugai.

Irena žvilgtelėjo į Danielį ir atsisėdo. Danielis žinojo, kad ji galėjo išspausti daugiau, bet prisiekusieji nuoširdžiai užjautė mažojo berniuko mamą. Danielis už tai gerbė Ireną – prireikus ji geba pergudrauti liudytojus, bet visada elgiasi maloniai.

Pertraukos būdavo daromos reguliariai – po Baldžerio nužudymo bylos buvo įvestos atitinkamos taisyklės. Vos paskelbus, kad posėdis baigtas, Danielis nudrožė į vyrų tualetą. Jautėsi paniuręs ir pavargęs. Kulnai kaukšėjo į marmurines grindis. Tualetai mėlynomis sienomis ir auksiniais čiaupais jam buvo pažįstami; čia dvokė senu šlapimu ir niekam nereikalingu chloru.

Tolimajame kampe buvo laisva kabina. Danielis, šlapindamasis į baltą porcelianą, iškvėpė.

– Gerai jautiesi, Dani?

Tai buvo vyresnysis policijos inspektorius detektyvas Makramas. Atsisegdamas užtrauktuką, jis lengvai kumštelėjo Danieliui petimi.

– Kartais susimąstau, negi nėra kitos išeities? – šiaurietiškas akcentas sename Viktorijos stiliaus tualete skambėjo keistai šiltai ir maloniai. – Jau dabar matyti, kad teismas bus žiaurus. Negerai, kad jiems teks visa tai kęsti.

– Iš visos širdies pritariu, – sutiko Danielis. Pasipurtė, užsisegė užtrauktuką ir ėmė plautis rankas. Jis neįsivaizdavo, kaip

Sebastianas ištvers ilgas dienas ir visas jo laukiančias baisybes. – O mes dar tik pradėjome...

– Žinau – vargšė moteris, – tarė Makramas.

Danielis nusigręžė. Išpėdino nebetaręs nė žodžio, tik eidamas pro šalį vos vos linktelėjo Makramui. Vyresnysis vyras nulydėjo jį akimis.

22

Metai rikiavosi vieni po kitų, kaip suarto dirvono vagos. Kai vištos nulesiojo visą glaistą, Minė pataisė užpakalinius langus. Vėjas nuplėšė nuo stogo kelis šiferio lapus, ir lyjant lietui pro skylę į kibirą ant laiptų lėtai kapsėdavo vanduo. Ji neturėjo pinigų užtaisyti skylei, tad taip truko metų metus. Danielio darbas būdavo rytą išpilti kibirą.

Trečią Danielio žiemą Bramptone nugaišo Minės ožys Hektoras, bet kitą pavasarį ji nusipirko ožką su dviem jaunikIėm. Danieliui buvo leista rytais ją melžti: patepti tešmenis, tada kantriai, nuosekliai čiurškinti. Minė jį išmokė šio darbo. Jie pastatė naują tvartelį ožkoms ir specialų melžimo aptvarą, į kurį negalėtų įeiti kiti gyvuliai. Minė paaiškino Danieliui, kad melžimo aptvaras turi būti itin švarus. Nakčiai jie atskirdavo mažyles nuo ožkos, kad pritvinktų tešmuo. Ožkos vardas buvo Barbora, o jos atžalas Danielis pavadino Broku ir Lajamu – Niukaslo futbolo komandos „United“ žaidėjų vardais, nors abi buvo ožkytės.

Vakare, išsimaudęs ir paruošęs namų darbus, jis su Mine žaisdavo „Trik trak“, Minė gurkšnodavo džiną, o jis šveisdavo šokoladinius eklerus. Ji stebėdavosi jo gebėjimu skaičiuoti neužsirašius skaičių ant lentos. Kartais sulošdavo ir kortomis: vistą arba dvidešimt vieną. Jiems žaidžiant, ji leisdavo muziką: Elvį, Rėjų

Čarlzą ir Bobį Dariną. Danielis, dalydamas kortas, pasukiodavo pečius, Minė kilsteldavo antakį ir numesdavo Blicui traškutį.

Danieliui jau buvo trylika, jis pirmus metus mokėsi Viljamo Hovardo vidurinėje Longtauno kelyje. Buvo futbolo komandos kapitonas ir laimėjo du aukso medalius ilgų distancijų bėgimo varžybose, bet vis tiek buvo mažesnis ir liesesnis už bendraklasius. Kitamet jis gaus brandos atestatą. Jam puikiai sekėsi anglų, istorija ir chemija. Kartais po pamokų į svečius užsukdavo metais vyresnė mergaitė Kerola Ana. Ji buvo tikra nutrūktgalvė, Danielis ją išmokė spardyti futbolo kamuolį, kad nenukristų ant žemės, ir prižiūrėti gyvulius. Jeigu jos mama dirbdavo iki vėlumos, Minė pakviesdavo ją vakarienės. Kerola Ana nebuvo jo mergina, nieko panašaus, nors jis kartą matė jos krūtis, kai pernai vasarą jiedu plaukiojo Irvingo upėje ir jai nusmuko liemenėlė.

Mokykloje Danielis buvo mėgstamas. Jis turėjo draugų iš futbolo komandos, į muštynes įsiveldavo retai. Vis dėlto į sodybą, be Kerolos Anos, niekas kitas neužsukdavo. Danį kviesdavosi į gimtadienius, jis dalyvaudavo visuose mokyklos renginiuose. Turėjo grupelę draugų, su kuriais slampinėdavo po mokyklą, daugiausia futbolininkų, bet po pamokų jis su niekuo nežaisdavo, o svečiuose lankydavosi tik kelis kartus per metus. Po pamokų, jei nevykdavo varžybos ar šventė, jis būdavo namie su Mine, rūpindavosi gyvūnais, vakarienei rinkdavo žoleles, šveisdavo bulves arba galiniame kieme Blicui spardydavo skardines. Taip ateidavo laikas vakarienaiuti, žaisti, gerti džiną ir klausytis muzikos. Tas pats metai po metų. Dienų sklandumas, sėkmingas vilčių išsipildymas – visas šis darinys leido Danieliui jaustis saugiam.

Jis išmoko tikėtis. Troškimus reikėjo riboti, priderinti prie galimybių, taip, kaip apkarpyti viščiukams sparnus, kad jie neišskristų, bet iš Minės jis gavo viską, ko jam reikėjo.

Šeštadienį Danielis pabudo prieš suskambant žadintuvui. Jis pasirąžė kaip jūrų žvaigždė, išsitempė iki pat pirštų galų. Už savo langelio girdėjo kudakuojant ir erzeliuojant vištas, piktai bliaunant ožkas. Gulėjo lovoje po galva susidėjęs rankas, paskendęs prisiminimuose.

Galop Danielis pasipurtė, nusižiovavo ir įkišo ranką į spintelę prie lovos. Išsitraukęs mamos vėrinį paglostė „S" raidę. Ji atrodė glotnesnė, nei jis prisiminė, ir Danielis susimąstė, ar jis ją nuzulino, kaip jūra nugludina aštrias stiklo briaunas. Beveik metus vėrinys, suvyniotas į nosinaitę, neliestas pragulėjo stalčiuje. Jis buvo jį bemaž užmiršęs.

Vėl atsigulęs Danielis apžiūrėjo vėrinį. Prisiminimai, iškildavę jį glostant, nebuvo tikri prisiminimai, veikiau proto darytos nuotraukos, pamirkytos viltyje, kad jas būtų galima sukabinti tamsoje, varvančias, prisisunkusias jo lūkesčių. Vienoje nuotraukoje jo mama juokėsi Minės virtuvėje, taip kvatojosi, kad buvo matyti, jog jai stinga dviejų dantų; akys iš linksmumo buvo taip užmerktos, kad juoko raukšlės įsirėžė net į kaulus. Kitoje nuotraukoje jo mama lesino vištas, o Minė mojo pro langą. Mamos rankos jo mintyse visada būdavo kaulėtos ir lėtos: jos palengva berdavo maistą, tarsi sąnariai būtų sustingę. Dar vienoje nuotraukoje jie kartu lošė kortomis, ir mama laimėjo; prisitraukusi kelius ji sūpavosi ant sofos ir krykštavo iš nuostabos.

Danielis vėl įdėjo į stalčių vėrinį. Spėliojo, ką Minė pamanytų apie jo motiną, jei jiedvi susitiktų akis į akį. Mama atrodytų labai gležna: it žvirbliukas prieš trepsintį lokį. Minė ją maitintų, mylėtų, duotų jai darbo, kaip Danieliui. Minei Danielio motina tebūtų dar vienas vaikas. Mąstant apie tai jam plyšdavo širdis. Jam pačiam jo motina atrodė kaip vaikas, jis augo, o ji liko tokia pati: jauna, liesa, reikalinga jo.

Nuo tada, kai buvo įvaikintas, Danielis apie mamą mąstė kitaip. Anksčiau jos netektis kėlė siaubą, jis jautėsi plėšomas, draskomas ir badomas. Dabar jis tetroško ją paguosti. Prisiminė, kaip glostydavo jai kaktą, o užmigus užtempdavo ant jos megztinį – jam šypsodavosi pajuodusios akys ir pamėlusios lūpos. Jis nebenorėjo bėgti pas ją. Dabartinio gyvenimo ramybės jam reikėjo labiau nei sumaišties, tačiau dabar jis fantazuodavo, kaip į savo naująjį gyvenimą atsikelia mamą. Minė ją irgi įvaikintų, ji galėtų miegoti ant sofos, klausydamasi Rėjaus Čarlzo, o Danielis darže skintų rabarbarų skėčius ir kištų juos prie miklių ožkų lūpų.

*

Apačioje Minė jau buvo užkaitusi košę. Vilkėjo chalatą, sudiržusiomis purvinomis kojomis basa vaikščiojo ant virtuvės grindų. Jos kulnai buvo kieti it gyvūno oda. Vakarais ji žiūrėdavo televizorių, susikėlusi kojas ant taburetės, ir Danielis kartais pirštu patuksendavo į pusės centimetro storio pageltusią padų odą. Ji būtų atsistojusi ant smeigtuko ir tik po savaitės tai supratusi – ne todėl, kad skaudėtų, o kad koja dzingsėtų į grindlentes. Tada ji būtų užsikėlusi kulkšnį ant kelio ir ištraukusi erzinantį smeigtuką, bet nebūtų išvarvėjęs nė lašas kraujo.

Išgirdusi jį Minė su mediniu samčiu rankoje priėjo prie laiptų. Spustelėjo jam skruostus ir pasuko veidą, kad galėtų pabučiuoti į smilkinį.

– Labą rytą, gražuoli.

Buvo vasara; dar net ne septynios, bet diena aušo šviesi, danguje nė debesėlio. Danielis įsispyrė į batus ir išėjo laukan šerti gyvulių. Rankos buvo šaltos, tad kai uždėjo jas Barbarai ant tešmens, ožka ėmė spardytis ir trepsėti. Prieš mėgindamas dar kartą, pasišildė jas pažastyse.

Vėl suleistos ožkos pasitrynė snukiais ir apuostinėjo viena kitą, o Danielis nunešė pieną Minei.

– Tu tikras šaunuolis, – pagyrė ji, statydama priešais jį košę ir puoduką karštos arbatos: Danielis žinojo, kad ji jau pabalinta ir pasaldinta. – Aš einu rengtis.

Jai grįžus, Danis kepėsi skrebučius. Pasiūlė ir Minei.

– Pusę riekelės, mielasai. Man gana ir arbatos.

Danielis padavė jai visą riekę, žinojo, kad ji vis tiek suvalgys. Minė plepėjo apie daržą, apie skylę stoge, gal kitą savaitę ko nors prisiprašys ją užtaisyti. Ji taip šnekėjo mėnesių mėnesius. Paklausė, ką Danielis šiandien norėtų veikti, juk šeštadienis. Jei nesugestų oras, būtų galima išeiti pasivaikščioti, jei lytų, jie galėtų žiūrėti popietės filmus ir valgyti gruzdintas bulvytes. O gal Minė ką nors iškeptų ar išvirtų, kol Danis kieme spardytų kamuolį?

Danielis gūžtelėjo.

– Žinai, ką galvoju? – žiūrėdamas jai į akis, Danielis atsikando trupinėlį skrebučio.

Ji nusišypsojo – veide liko tik mėlynos akys ir raudoni skruostai.

– Neabejoju, kad pasakysi.

– Kaip manai, ar socialinė darbuotoja jau išsiaiškino, kur dabar mano mama?

Šviesa jos akyse išblėso.

– Brangusis, juk girdėjai, ką jie sakė. Sulauk aštuoniolikos, ir tada, jei panorėsi, galėsi su ja bendrauti. Suprantu, sunku, bet tokie įstatymai, ir mes turime jiems paklusti. Turi pasistengti su tuo susitaikyti.

– Žinau, aš galiu susitaikyti, tik... norėčiau jai parodyti naujas ožkas ir suremontuotą savo kambarį. Jai patiktų. Tik norėčiau su ja pasišnekėti.

Minė atsiduso. Jos krūtinė pakilo nuo stalo ir vėl nusileido.

– Dani, pažvelk į mane.

– Ką?

Jis pakėlė akis, burna buvo pilna skrudintos duonos.

Minė raukė kaktą.

– Negali vėl pabėgti, girdi? – ji prisidėjo ranką prie širdies. – Mielasai, daugiau to nebeištverčiau.

– Nesiruošiu niekur bėgti. Tik norėčiau jai papasakoti apie naujas ožkas.

Jis nusigręžė ir kimšdamas pilna burna pabaigė skrebutį, tada išdrįso dirstelėti į Minę. Ji sėdėjo susidėjusi rankas ant kelių ir stebėjo jį.

Danielis vėl nusigręžė.

– Galvoju, būtų gerai, jeigu ji atvažiuotų ir apsigyventų su mumis.

Ištaręs balsiai suprato, kad tai neįmanoma, kvaila, bet vis tiek atsisuko pasižiūrėti, ką sakys Minė.

– Dani, juk žinai, kad to būti negali, – labai tyliai tarė ji.

Berniukas linktelėjo, perštėjo gerklę.

– Žinau, kad jai čia patiktų. Ja reikia rūpintis, ir aš tai galėčiau.

Danielis delne pajuto sunkią jos ranką.

– Turi suprasti, kad ne tavo darbas rūpintis mama. Tai mano darbas rūpintis tavimi.

Danielis linktelėjo. Graužė nosį, žinojo, kad vėl prabilęs pravirktų. Jis nenorėjo skaudinti Minės. Mylėjo ją ir troško čia pasilikti. Tik bandė jai išaiškinti, kad mama galėtų atsikraustyti čia ir gyventi kartu su jais. Tada viskas būtų tobula.

– Aš tikrai nesiruošiu niekur bėgti, – išspaudė jis. – Tik norėčiau su ja pasišnekėti. Norėčiau papasakoti jai apie ūkį ir visa kita, – jis pirštais persibraukė kairę akį. – Tik norėčiau su ja pasišnekėti.

– Suprantu, mielasai, – tarė ji. – Aš pasikalbėsiu su jais. Gal man duos telefono numerį ar dar ką nors.

– Rimtai?

Jis pasilenkė, šypsodamasis iš palengvėjimo, bet Minė tik suraukė kaktą ir linktelėjo.

– Pažadi?

– Sakiau, paskambinsiu.

– Kaip manai, ar jie tau pasakys?

– Galiu tik paprašyti.

Danielis nušvitęs atsilošė. Minė tvarkėsi: nunešė sviestą su uogiene, nušluostė pusę virtuvinio stalo, kur jie valgė – kita pusė buvo nukrauta knygomis, sausu šunų ėdalu ir senais laikraščiais. Danielis pajuto, kaip iš skrandžio į šonkaulius sklinda šiluma. Ji kėlė, ir Danielis ištiesino nugarą ir pečius.

Kitą savaitę Danielis risnojo namo per parką. Rado skardinę ir varėsi ją apie pusę kilometro. Mokyklinis kaklaraištis atsipalaidavo, marškiniai išsipašė, kuprinė nusmuko nuo pečių. Ore sklaidėsi neseniai nupjautos žolės kvapas. Išpurvintais mokykliniais batais spardydamas skardinę Danielis girdėjo savo alsavimą ir juto, kaip ant kaktos sunkiasi prakaitas. Jis džiaugėsi raumenų ir sąnarių stangrumu bei energija, šiltais saulės spinduliais ant dilbių ir veido. Nusprendė, kad jaučiasi laimingas čia gyvendamas ir bėgdamas namo pas Minę.

Namo. Jis smarkiai paspyrė skardinę, ir ši, žėrėdama saulėje, mažiausiai dešimt metrų nuskriejusi lanku, be garso nusileido į aukštą žolę. *Namo.* Danielis ją surado ir vėl spyrė. Skardinė išlėkė aukštyn, jis luktelėjo, kol ji nusileido, atmušė kojos briauna ir nulakdino nuo kalvos Flinų ūkio ir Minės link. Ši jau laukė jo pritepusi sumuštinių su trintais bananais.

Labiausiai jam patiko jos nuspėjamumas. Ji turėjo dovaną atskleisti jam savo pasaulį, o paskui jame gyventi diena po dienos. Ką ji pažadėdavo, tas ir įvykdavo. Pasakė, kad jį įsūnys, ir įsūnijo. Pažvelgęs į dokumentus teisėjas nepatikliai pakraipė galvą, ir Danieliui širdis nusirito į kulnus, bet, žinoma, teisėjas patenkino jų prašymą, ir jis tapo Minės sūnumi, kaip ji buvo žadėjusi.

Danielis dabar į ją žiūrėjo kitaip. Spėjo pamilti stambų, minkštą jos kūną, o dabar dar įžvelgė joje naują galią. Jis kliovėsi ja. Ji gebėjo pasiekti, ko užsibrėžusi; jai viskas buvo įmanoma. Netgi Danielio likimą ji tvirtai paėmė į rankas. Galvodamas apie ją Danielis įsivaizduodavo, kaip ji, atidarydama duris nepažįstamiems žmonėms, už pakarpos laiko skalijantį Blicą.

Danielis nebebėgo, o ėjo. Alsavo nelygiai. Giliai įtraukė malonų šiltos vasaros žolės kvapą. Dangus buvo žydras ir toks giedras, kad jo platuma net svaigino.

Už nugaros išgirdo balsus, paskui žingsnius. Grįžtelėjęs per petį pažino, kad tai tie patys trys anksčiau jį apdaužę vyresni berniukai. Dabar jau žinojo jų vardus: Lajamas, Piteris ir Metas. Jie mokėsi vyresnėje klasėje.

Danielis pajuto, kaip įsitempė raumenys. Žingsniavo lyg nepastebėjęs berniukų, tik paplatino žingsnį ir ėmė smarkiau mosikuoti rankomis. Girdėjo, apie ką jie šnekasi, nors jie galėjo būti atsilikę maždaug septyniais metrais. Berniukai plepėjosi apie futbolą, staiga nutilo, ir Danielis pajuto, kaip ant sprando piestu pasistojo plaukeliai. Pamėgino įsiklausyti į jų judesius.

– Ei, Dani, kaip tavo sena ragana? – šūktelėjo vienas. – Gal jau išmokė tave burtų, ką?

Balsas buvo arti.

Danielis nekreipė į juos dėmesio, tik pajuto, kaip įsitempė visa nugara. Sukando dantis ir sugniaužė kumščius.

– Stora ragana. Norėčiau pamatyti, kaip skraido.

Danielis vėl dirstelėjo per petį. Vienas berniukas vaidino skrendąs ant šluotos, paskui trenkiąsis į žemę ir riedąs žole. Visi nusikvatojo: tai buvo bjaurus juokas. Jų balsai buvo žemi, gerkliniai, neseniai pasikeitę ir drebantys iš juoko.

Danielis ūmiai atsigręžė į juos. Berniukai išsyk pasiruošė kovai, prasižergė, išsitraukė iš kišenių rankas.

Tvyrojo tokia tyla, kad Danieliui net ausyse spengė.

– Kas nors negerai? – perkreipęs lūpas, primerkęs akis, svajodamas, kad Danielis pradėtų pirmas, prabilo Piteris.

– Kad negirdėčiau apie ją daugiau nė žodžio, aišku?

– O jei ne?

– Gausi į snukį.

– Ir nuo kokios gi kariuomenės?

Viskas vyko kaip andai. Danielis puolė berniuką, galva smogė jam į pilvą. Piteris tebebuvo aukštesnis už Danielį. Vyresnio berniuko kumščiai ėmė daužyti jam į šonkaulius, ir jis iš skausmo kvėptelėjo. Girdėjo kitus du šaipantis:

– Prikulk jį, Pitai. Prikulk.

Danielis prisiminė, kaip mušėsi su mamos draugu, tuo, kuris jį už plaukų buvo pakėlęs nuo žemės. Pajuto, kaip kūną nusmelkė ūmus, stiprus ir aštrus pyktis. Sukrėtimas jį išblaivė ir davė jėgų. Jis vožė Piteriui, pargriovė jį ir spardė į veidą, kol berniokas nusigręžė.

Tada kiti berniukai prišoko prie Danielio, bet šis, įsitempęs nuo kovos, nejuto jų kumščių smūgių į rankas ir krūtinę. Žiebė Metui į nosį, traškesys persidavė net į jo krumplius, tada spyrė Lajamui į paslėpsnius.

Danielis nusvirduliavo nuo jų. Perštėjo kumštį, ir jis pažvelgęs pamanė, kad prakirstas krumplis, bet palietęs suprato, kad tai tik Meto kraujas. Vėl atsigręžė.

– Dar žodis apie ją, ir jūs lavonai.

Žodis „lavonai" ištrūko iš lūpų it kulka. Nuaidėjo per atvirą parkelį. Jo skambesys išbaidė paukščius.

Vaikėzai, suvirtę į aukštą žolę, nieko neatsakė. Danielis vis dar atsargiai, bet išdidžiai nužingsniavo tolyn. Dvelkė vėjelis, ir žolės stiebai lenkėsi prieš jį tarsi garbindami.

Danielis žinojo, kad vaikiščiai gali keršyti, bet į sodybą drožė lengvu žingsniu, patenkintas savimi. Kitą kartą, prieš vėl kibdami, jie gerai pagalvos. Dabar Minė jo motina; ir jis ją gins.

Danieliui grįžus, sodyboje buvo tylu. Vištos ramiai stypinėjo ir lesiojo, ožkytės lindo prie tešmens, kurio negavo naktį. Žolėje žydinčios saulutės priešinosi vėjui.

Minė tirpdė šaldytuvą. Vos grįžęs, Danielis nubėgo į tualetą. Nusiplovė rankas ir pažvelgė į veidrodį. Pakėlęs marškinėlius apžiūrėjo šonkaulius. Nebuvo jokio įbrėžimo. Minė nė nesužinos, kad jis ją apgynė, už ją kovojo ir laimėjo.

Įeidamas į virtuvę jis nejučia ištiesino pečius.

Minė su guminiais batais medine mentele ir plaktuku daužė šaldiklyje prišalusius ledus.

– Motina Švenčiausioji, negi jau laikas!? – įžengus Danieliui sušuko ji. – Žinoma, o aš maniau, kad dar tik antra. Turbūt nori sumuštinių, o aš jų neparuošiau.

Danielis rankove nusišluostė nosį ir kaktą, luktelėjo, kol ji ant šviežios baltos duonos sumaigė bananų skilteles ir pripylė apelsinų sulčių. Išmaukęs sultis ir sukirtęs pusę sumuštinio, prabilo.

– Kam tai darai? – rodydamas į atidarytą, varvantį šaldytuvą paklausė jis.

– Dani, čia kaip ir visur kitur gyvenime. Kartais reikia pasitelkti plaktuką ir viską pradėti iš naujo.

Danielis nelabai suprato, ką ji turi galvoje. Kibo į antrą bananinio sumuštinio pusę. Langai buvo atviri, pro juos iš kaimyninio ūkio skverbėsi mėšlo smarvė. Minė vienu kartu išgėrė arbatą, tada pasiėmė plaktuką su mentele ir ėmė garsiai, smarkiai kapoti ledą.

– Šiandien už istorijos testą gavau A, – riktelėjo Danielis.

Minė trumpam nutraukė šaldytuvo puolimą ir mirktelėjo jam.

– Tu tikras protinguolis. Kaip ir sakiau. Net per daug gabus. Jei bent truputį pasistengtum, per savaitę visiems nosį nušluostytum... Sakiau tau.

Blicas, norėdamas išvengti mūšio triukšmo, smuko į kitą kambarį. Virtuvės grindimis tyliai nučiuožė ledas, ašarotas kaip atgaila.

Danielis sukirto sumuštinį ir atsilošęs ant kėdės apsilaižė pirštus. Juto, kaip Minė su plaktuku rankoje žiūri į jį. Minė nuogu dilbiu nusibraukė kaktą ir pasidėjo įrankius į šaldytuvą. Atsisėdusi prie Danielio uždėjo jam ant šlaunies sunkią, raudoną ranką.

– Kas? – rankove šluostydamasis nosį paklausė Danielis.

– Kalbėjausi su Trisija.

Virtuvėje, pribarstytoje saulės zuikučių, pilnoje skrebučių kvapo ir šilumos, staiga kilo didžiulė įtampa. Koridoriuje ant letenų pasidėjęs snukį ilsėjosi šuo. Danielis laukė tiesia nugara. Sunki Minės ranka tebegulėjo jam ant kojos. Ji paglostė jam kelį. Danielis pro mokyklines kelnes pajuto trintį ir šilumą.

– Dani, nė nežinau, kaip tau pasakyti. Dievaž, nenoriu tavęs dar labiau skaudinti, bet tu prašei išsiaiškinti.

– Kas atsitiko? Ji vėl ligoninėje?

– Tinkamesnio laiko nebus, taigi turiu tau pasakyti dabar. Sužinojau šiandien.

Minė prikando lūpą.

– Taip? Tai tiesa? Ji vėl susirgo?

– Mažyli, šįkart blogiau.

Ji žiūrėjo į jį nemirksėdama, tarsi jis turėtų pats susiprotėti.

– Kas?

– Brangusis, tavo mama mirė.

Pasidarė labai tyku ir tuo pat metu labai triukšminga. Regis, pasaulis sustojo, Danielis juste juto tylą. Net ausyse zvimbė. Kaip prieš muštynes. Jis trumpam prarado pusiausvyrą. Dėl ūžesio ausyse negalėjo patikėti išgirstais žodžiais, tačiau gerklėje juntamas siaubo skonis – rūgštumas ir juoduma – bylojo, kad jis neištvertų, jei dar kartą tektų tai išklausyti.

Danielis pakilo nuo stalo ir iškart ant peties pajuto šiltą Minės ranką.

– Viskas gerai, mielasai, – kalbėjo ji. – Nebėk nuo to. Aš visada būsiu su tavimi.

*

Vėliau, prisiminus šiuos žodžius, Danieliui kaskart kildavo noras kuo greičiau lėkti.

Jis jautėsi sukrėstas, bet ir keistai džiugus. Tarsi būtų papurtytas ar apkumščiuotas. Varstė skausmas, apėmė keistas jaudulys. Širdis daužyte daužėsi, liežuvis prilipo prie gomurio, akys išsiplėtė ir išdžiūvo.

Mirė?

Į burną plūdo oras, lyg būtų perpjauta gerklė.

Mirė.

Pažvelgęs žemyn ant rankos išvydo Minės delną; šilti pirštai buvo tvirtesni nei jo mamos. Jie buvo stiprūs, it virvė, kuria kliaudamasis gali šokti nuo uolos žinodamas, kad ji išlaikys – erdvėje ir laike, perims svorį, veikiant traukai.

Mirė.

Danis susirangė Minės glėbyje. Ji to neprašė. Neglaudė jo prie savęs, bet jis vis tiek susirietė, kaip rudenį, praradęs gyvastį, susiraito lapelis.

– Štai, – murmėjo ji, – štai, štai, mielasis, brangusis vaikeli. Kol kas to nejauti, bet esi laisvas – dabar tu laisvas.

Laisvas jis nesijautė, tik pakibęs ore, lyg be vietos. Baimė vertė spaustis prie Minės, ir jis pirmą sykį išties atidavė jai save – paprašė meilės.

Vėliau ji išvirė jam arbatos, o Danielis apibėrė ją klausimais.

– Kaip ji mirė?

– Ir vėl perdozavo, mielasai. Smarkiai.

Jis dviem rankomis laikė puoduką ir sriubčiojo arbatą.

– Galiu ją pamatyti? Ar ji bus palaidota?

– Ne, mielasai, ji buvo kremuota. Bet tu tebeturi vėrinį ir gali prisiminti ją kada panorėjęs.

– Turėjau būti su ja. Būčiau iškvietęs greitąją. Aš visada laiku iškviesdavau greitąją.

– Dani, tu nekaltas.

– Tai todėl, kad ji liko viena.

– Tu nekaltas.

Jam kartais šaudavo mintis susistabdyti automobilį ir nuvažiuoti į Niukaslą, bet dabar, mamai mirus, neliko prasmės. Dabar jo mama Minė, ir jis pasistengs būti geras.

23

Buvo aiškiai justi, kad prokurorai stengiasi pavaizduoti Sebastianą kaip blogą vaiką. Dienos liudytojų sąraše buvo Krolių kaimynai, vaikai iš Sebastiano mokyklos ir jo mokytoja. Negirdint prisiekusiesiems, Irena paprieštaravo tokiai apklausai kaip bandymui gauti nereikšmingų įrodymų, kad Sebastianas yra netikusio būdo, bet teisėjas, nusprendęs, kad vaiko, kaip peštuko, reputacija susijusi su kaltinimais, davė leidimą.

Šiandien Sebastianas atrodė budrus, sutelkęs dėmesį į teismo procesą. Nepaišinėjo, nemaskatavo kojomis. Tėvas teisme nebedalyvavo. Danielis pasikalbėjo su Šarlote, ir ši paaiškino, kad Kenetas buvo iškviestas į užsienį, bet grįš po poros dienų. Šarlotė atrodė pervargusi: išsišovusios sausgyslės, įkritusios akys, drebantys pirštai. Pasiguodė Danieliui, kad dėl žurnalistų bijanti išeiti į lauką ir nebegalinti tverti melo, rašomo apie jos sūnų. Danielis spustelėjo jai alkūnę ir patarė nurimti.

– Kol sulauksime savo eilės, viskas eis tik blogyn. Verčiau pasirenkite.

*

– Teismas kviečia ponią Džiljaną Hodž.

Danielis stebėjo, kaip ji žingsniuoja prie liudytojų pulto. Kai ji pakėlusi ranką prisiekė sakyti tiesą, žurnalistai galerijoje įniko uoliai rašyti. Ji buvo ir Krolių, ir Stouksų kaimynė, dviejų mažų mergaičių motina. Danielis per vakarėlį rūmuose Irenai pasakojo apie ją. Ji kalbėjo aiškiu ir tvirtu balsu, gestikuliavo ramiai, pasitikėdama savimi. Atrodė profesionali, bet ir motiniška, skaisčiomis, nuoširdžiomis akimis ir tiesiais, dideliais dantimis. Danielis sunėrė rankas ir bemaž su baime ėmė laukti jos liudijimo. Ant šlaunies pajuto Sebastiano rankutę ir palenkė ausį prie berniuko lūpų.

– Ji nekenčia manęs, – teištarė vaikas.

– Nurimk, – veikiau pats sau tarė Danielis.

Gordonas Džounsas prasiskleidė mantiją ir atsistojo prie pulto.

– Ponia Hodž, gal galėtumėte pasakyti, iš kur pažįstate Krolius ir jų sūnų Sebastianą?

– Aš jų kaimynė, taip pat Madlenos ir Polo Stouksų kaimynė. Gyvenų tarp jų.

Danielis atidžiai jos klausėsi. Jos Londono valstybinės mokyklos tartis skambėjo tvirtai, jai bemaž nereikėjo priešais stovinčio mikrofono.

– O jų vaikus? – paragino Džounsas. – Ar galėtumėte sakyti, kad ir juos gerai pažįstate?

– Mano vaikai žaisdavo ir su Benu, ir su Sebastianu, taigi aš gerai pažįstu ir tėvus, ir vaikus.

Išgirdusi „ir vaikus“, Madlena pastebimai pasisuko į Sebastianą. Danielis, pajutęs griežtą jos žvilgsnį, ištiesino pečius.

– Jūt turite dvi dukteris, tiesa?

– Taip.

– Kiek joms metų?

– Vienai aštuoneri, kitai dvylika.

– Jaunėlei jūsų dukrai tiek pat metų, kiek Benui Stouksui?

– Taip, jie mokosi toje pačioje klasėje.

Džiljana didelėmis skaisčiomis akimis susirado Madleną Stouks, ir ši nunarino galvą. Džiljana atsikrenkštė.

– O vyresnėlė... maždaug Sebastiano amžiaus?

– Taip, ji vyresnė, bet su berniukais žaidžia retai. Mažėlė tikra padauža. Ji mėgdavo žaisti su Benu...

– Ar jūsų dukroms žaidžiant su kuriuo nors kaimynų berniuku kilo bėdų?

– Na, kaip sakiau, Popė, mano mažėlė, puikiai sutarė su Benuku, bet dažnai prie jų mėgindavo prisidėti ir Sebastianas. Net jei Beno nebūdavo, jis norėdavo žaisti su Pope.

– Ar tai kėlė kokių nors rūpesčių?

Irena pašoko, ir Danielis sulaikė kvapą.

– Jums leidus, milorde, turiu paprieštarauti tokiems klausimams. Tai tik gandų rinkimas.

– Taip, bet aš tai leisiu, – Filipo Berono balsas buvo žemas, valdingas, nors jis sėdėjo susmukęs ant suolo, apkūnus, paskendęs mantijoje. – Tai leistina dėl teisingumo.

Irena atsisėdo. Pasisuko į Danielį. Šis linktelėjo suprasdamas jos neviltį.

– Sebastianas dažnai pešdavosi ir tyčiodavosi...

– Kaip tai vykdavo?

– Kartą, kai Popė nenorėjo žaisti jo pasiūlyto žaidimo, jis pagrasino jai stiklo šuke. Laikydamas ją už plaukų, kad negalėtų pabėgti, prikišo šukę prie gerklės... Aš mačiau pro...

Irena jau vėl stovėjo.

– Milorde, turiu paprieštarauti: prisiekusieji iš tokių kalbų gali susidaryti išankstinę nuomonę, o mano klientas neturi galimybės apsiginti.

– Na, – teisėjas Beronas iškėlė rankas kaip šlovinantis krikščionis, – matau, kad jūs, panele Klark, jį kuo puikiausiai apginsite.

Irena prasižiojo dar kažką sakyti, bet nenorom atsisėdo. Danielis brūkštelėjo laiškelį ir perdavo jos padėjėjui Markui. Jame buvo parašyta: „Gal paklausk jos apie smurtą Krolių šeimoje?“

Perskaičiusi raštelį Irena atsigręžė. Danielis sutiko jos susimąsčiusį žvilgsnį. Smurtas paaiškintų Sebastiano elgesį su kaimynų vaikais, bet Danielis suprato, kad to klausti rizikinga. Atsakymas galėtų patvirtinti, kad Sebastianas išmoko smurtauti, kad jautė poreikį elgtis taip, kaip namie matė elgiantis šeimos narius.

– Popė jo bijojo. Jau anksčiau buvo sakiusi, kad Sebastianas jai nepatinka, bet aš ją paraginau pamėginti sutarti. Pamačiusi, kaip jis elgiasi su mano dukra, uždraudžiau jai žaisti su Sebastianu.

– Ar apie šį įvykį kalbėjotės su Sebastiano tėvais?

– Taip, kalbėjausi su jo mama, – Džiljana įsitempė, lyg tas prisiminimas jai būtų nemalonus. – Ji nė kiek nesusidomėjo. Nė trupučio nesusirūpino. Taigi pasirūpinau, kad Popė su juo nebežaistų.

– Ačiū, ponia Hodž.

Gordonas Džounsas susitvarkė užrašus ir atsisėdo.

*

– Ponia Hodž, – Irena kalbėjo ramiai.

Danielis pasilenkė virš stalo, ranka pasirėmė smakrą. Po minutės tą patį padarė Sebastianas, pamėgdžiojo Danielio padėtį.

– Sakykit, kiek laiko gyvenate Krolių ir Stouksų kaimynystėje?

– Aš... neprisimenu, maždaug trejus, ketverius metus.

– Prieš tiek laiko atsikraustėte į Ričmondo žiedą?

– Taip.

– Vaikai kartu žaisdavo. O jūs bendravote su kuriais nors tėvais?

– Taip, žinoma, kartais išgerdavome vyno ar kavos – sakyčiau, dažniau su Madlena. Nors buvau ir pas Šarlotę... gal porą kartų.

– Šarlotei Krol papasakojote apie Sebastiano elgesį su jūsų dukra, bet, kaip sakote, ji nesusidomėjo? Kaimynė, su kuria bendravote? Manote, mes tuo patikėsime?

Džiljana, regis, raustelėjo. Didelėmis akimis apžvelgė teismo salę, paskui pakėlė jas aukštyn.

– Ji elgėsi... supratingai... bet niekas nepasikeitė. Atrodė, kad ji neturi jokios valdžios...

– Ponia Hodž, ar apie tą įvykį, kai Sebastianas neva grasino jūsų dukrai stiklo šuke, pranešėte dar kam nors, ne tik vaiko motinai?

Ponios Hodž akys išsiplėtė. Ji pažvelgė į Ireną ir papurtė galvą.

– Purtote galvą. Ar apie įvykį jūs nepapasakojote policijai ar bent mokykloje – socialinei darbuotojai?

Ponia Hodž atsikrenkštė.

– Ne.

– Kodėl?

– Aš pamačiau, kas vyksta, griežtai išbariau jį ir uždraudžiau Popei su juo žaisti. Tuo viskas baigėsi. Neatsitiko nieko bloga.

– Suprantu, *neatsitiko nieko bloga*. Kai išbarėte Sebastianą – *griežtai*, kaip sakote, – kaip jis elgėsi?

– Jis... atsiprašė. Elgėsi... labai mandagiai, – Džiljana atsikrenkštė. – Paliepta atsiprašė Popės.

Sebastianas, patenkintas pagyrimu, nušvito.

– Ponia Hodž, girdėjome jus sakant, kad Sebastianas kartais būna agresyvokas. Bet ar per tuos beveik ketverius metus, kiek gyvenate kaimynystėje, *kada nors* teko apie jo elgesį pranešti valdžiai?

Džiljana Hodž išraudo.

– Ne, valdžiai neteko.

– Jei *kada nors* būtumėte pajutusi, kad Sebastianas kelia grėsmę jūsų ar kaimynų vaikams, juk kaip gera motina nedelsdama būtumėte tai padariusi?

– Na taip...

– Turite du vaikus, mirusiojo ir kaltinamojo amžiaus, tiesa?

– Taip.

– Sakykite, ar jie kada nors elgėsi agresyviai?

Ponia Hodž vėl užkaito.

Džounsas atsistojo, įpykęs iškėlė ranką.

– Milorde, norėčiau suabejoti šių klausimų svarba.

– Taip, bet aš tai leisiu, – tarė Beronas. – Jau daviau sutikimą.

– Ponia Hodž, – pakartojo Irena, – ar kuris nors jūsų vaikas kada nors elgėsi agresyviai?

– Na taip. Visi vaikai gali būti agresyvūs.

– Tai jau taip, – patvirtino Irena. – Daugiau klausimų neturiu.

– Labai gerai, atsižvelgdamas į tai, kiek dabar laiko, manau, kad atėjo tinkama akimirka... – Beronas atsigręžė į prisiekusiuosius. – Skaniai papietaukite, tik dar kartą primenu neaptarinėti bylos, kol visi nesusirinksime.

Stojo tyla, paskui nuvilnijo bevandenė banga, tvankioje patalpoje sušlamėjo audiniai: visi teismo dalyviai pakilo kartu su

teisėju, o jam išėjus susėdo. Sekretorius paprašė visus išeiti iš viešosios galerijos, ir Danielis, pakėlęs akis, išvydo, kaip veidai nenorom gręžiasi nuo spektaklio.

Danielis atsistojo už Sebastiano kėdės ir švelniai spustelėjo pečius.

– Sebastianai, ar gerai jautiesi? – pakėlęs antakį paklausė jis.

Sebastianas ėmė šokinėti aukštyn žemyn linksėdamas galva; paskui palietė kojų pirštus ir apsisuko ratu. Aštrūs per didelio kostiumo kampai šokinėjant kilnojosi iki ausų.

– Sebai, šoki? – paklausė policininkas. – Laikas lipti apačion.

– Tuoj, Čarli, – atsakė Sebastianas. – Aš taip ilgai sėdėjau.

– Tai galėsi pašokti leisdamasis laiptais, gerai, Fredai Asterai?

– Iki, Dani, – grįžtelėjęs atsisveikino Sebastianas; policininkas jau laikė jam ant peties ranką. – Pasimatysime po pietų.

– Iki, – kraipydamas galvą ir stebėdamas nueinantį jaunąjį klientą, tarstelėjo Danielis. Viena jo dalis norėjo juoktis iš berniuko ir jo kvailiojimo, o kita nuoširdžiai liūdėjo.

*

Irena spustelėjo Danieliui alkūnę.

– Dani, pamaniau, kad tai būtų neteisinga.

Danielis nusišypsojo ir pažvelgė jai į akis, galvodamas, kokios jos gražios.

– Tai dviašmenis kalavijas.

– Suprantu, nauda būtų abejotina, – sutiko jis. – Be to, Sebastianas ir jo šeima turbūt mažų mažiausiai norėtų, kad tai būtų paviešinta atvirame posėdyje.

Irena šyptelėjo.

– Kliaujuosi tavo sprendimais, – jiems einant iš salės, tarė jis.

Danielis nusileido į kamerą pasikalbėti su Sebastianu. Čia buvo ir Šarlotė. Sargybiniui įleidus Danielį, Sebastianas spyrė mamai į šlaunį. Ji neišleido nė garso, tik atšlijo, prie kojos prispaudusi delną.

– Ramiai, Sebai, – tarė Danielis.

Sebastianas susmuko prie sienos, atkišo apatinę lūpą.

Šarlotė po liudytojos kalbos atrodė susijaudinusi.

– Kam reikėjo ją kviesti? Ji vis kiša nosį ne į savo reikalus.

– Ji nekenčia manęs, – pakartojo Sebastianas.

– Džiljana *nekenčia mūsų visų,* – pabrėžė Šarlotė.

– Šarlote, gal galėtume pasišnekėti už durų? – paprašė Danielis.

Ši linktelėjo ir nusigręžusi pasiėmė rankinę. Danielis pro kostiumą matė jos mentes.

Uždariusi duris Šarlotė panoro užsirūkyti. Danielis apsaugos policininko paprašė išleisti juos laukan tiesiai pro kameras, kad nereikėtų lipti aukštyn. Danielis nustebo, kad sargybinis juos išleido, paskui jam dingtelėjo, kad Šarlotė ir anksčiau prašėsi išleidžiama parūkyti. Galinės už kamerų esančios durys buvo izoliuotos, prie jų negalėjo patekti reporteriai.

Mėginant užsidegti cigaretę, jos rankos virpėjo. Pūtė vėjas, tad Danielis apgaubė žiebtuvėlį delnais. Užsidegusi cigaretę, Šarlotė smarkiai įtraukė dūmo, net kaktoje įsirėžė raukšlės, ir tik tada atsigręžė į Danielį.

– Šarlote, žinau, kaip jums sunku, bet pagalvokite, kaip tai nepakeliama Sebastianui. Šiuo metu visi, kas tik duoda parodymus, jį peikia.

– Jis mano sūnus. Jie peikia ir mane.

– Turite būti stipri. Tai tik pradžia. Bus dar blogiau.

– Negalima jiems leisti kalbėti tokių dalykų, – piktinosi ji. – Kad aš jo nesuvaldau, kad man vis vien, kai jis grasina kitiems

vaikams. Manęs nebuvo šalia, kai jis mėgino stiklu įpjauti kitam vaikui.

Jos balsas skambėjo šaižiai, veidas buvo sukritęs. Ji atrodė staiga smarkiai pasenusi.

– Kai jie nusmuks iki tokių dalykų kaip blogas charakteris ir visokie gandai, pamėginkite prisiminti, kad jiems to reikia. Jų įkalčiai tik netiesioginiai. Mokyklos ataskaitos byloja apie agresiją, taigi tai turėjo iškilti, tačiau pasistenkite prisiminti, kad tai neįrodo...

– Tai *aš* kalčiausia – štai ką jie bando pasakyti. *Aš* teisiama. Jeigu jis bus pripažintas kaltu, sakys, kad *aš viską dariau blogai.*

Danielis spustelėjo Šarlotei petį.

– Niekas to nesako...

Ji nusisuko, o kai atsigręžė vėl trūktelėti dūmo, Danielis pamatė, kad ji verkia. Ašaros buvo juodos, pudroje paliko balzganus griovelius.

– Jūs jo motina, – kalbėjo Danielis. – Jam vienuolika, ir jis kaltinamas žmogžudyste. Tai paveiks visą likusį jo gyvenimą. Jam reikia, kad būtumėte stipri.

Teismo kieme netvarkingai susigrūdę stovėjo grėsmingi kalėjimo autobusiukai. Danieliui tai priminė ūkį tamsoje, tvartelius, kur laikomi gyvūnai. Avarinės durys, pro kurias jie išsmuko, trinksėjo nuo vėjo.

– Turite omeny, stipri kaip jūs? – krumplius prispaudusi prie apatinių vokų, stengdamasi neišsitepti, tarė ji. Uždėjo delną Danieliui ant krūtinės. Šis pajuto, kaip nuo prisilietimo po marškiniais virptelėjo oda. – *Jaučiu*, koks jūs stiprus.

– Šarlote, – sušnabždėjo jis, žengė žingsnį atgal ir už savęs pajuto pastato sieną.

Danielis užuodė svaiginančius jos kvepalus, cigarečių tvaiką iš burnos. Jos lūpos buvo už kelių milimetrų nuo jojo. Ji

krestelėjo cigaretę, ir pelenai nubyrėjo ant jos švarko atlapo. Danielis atsitiesė, pakaušiu atsirėmė į sieną.

Šarlotė lėtai nuleido ranką, Danielis ant pilvo apačios pajuto ilgus nagus. Įtempė raumenis, ir kūnas atsitraukė nuo jos. Išterliotais akių šešėliais, storu pudros sluoksniu ant porėto veido ji atrodė bemaž bjauriai, bet Danielį apėmė užuojauta.

– Gana, – sukuždėjo jis. – Jūs reikalinga sūnui.

Šarlotė subarta atsitraukė. Atrodė susisielojusi, ir Danielis suprato, kad ją slegia ne tik šis atstūmimas. Jos akis supo ratilai, drebantys pirštai kėlė prie lūpų cigaretę.

– Atsiprašau, – išlemeno ji.

Numetė cigaretę ant žemės. Danielis atidarė duris.

*

– *Teismas kviečia Džefrį Renkiną.*

Danielis matė, kaip vyras stojasi ir eina prie liudytojų pulto. Jis atrodė per aukštas teismui, kelnės vos siekė batų aulus. Šiaip buvo tvarkingas, retėjančiais plaukais ir nuolat pakeltais antakiais. Mažumėlę šypsodamasis prieš Dievą prisiekė sakyti tiesą.

– Pone Renkinai, pranešėte policijai, kad rugpjūčio aštuntos dienos popietę Barnardo parke matėte du besimušančius berniukus. Ar tai tiesa?

– Tiesa. Nuo to laiko vis žiūriu žinias ir galvoju: o, kad būčiau ko nors ėmęsis... – Renkino balsas skambėjo apatiškai.

– Savo ataskaitoje apie rupgjūčio aštuntą minėjote, kad besimušančius berniukus matėte du kartus. Kada tai buvo?

– Pirmą kartą juos pamačiau apie antrą po pietų. Maždaug tokiu metu vedžioju šunį – tik trumpam pasivaikščioti po pietų, kad atliktų reikalus.

– Gal galite apibūdinti berniukus, kuriuos matėte besimušančius?

– Na, kaip sakiau policijai, jie abu buvo trumpais rudais plaukais, ne itin skyrėsi ūgiu, tik vienas buvo mažėlesnis. Vienas vilkėjo baltą džemperį, o kitas raudonus marškinėlius.

– Milorde... norėčiau jūsų šviesybės ir prisiekusiųjų paprašyti savo bylose atsiversti penkiasdešimt septintą puslapį ir atkreipti dėmesį į Beno Stoukso drabužius mirties dieną, ypač į raudonus marškinėlius, – tarė Gordonas Džounsas, pro kabančius ant nosies galo akinius žiūrėdamas į savo paties bylą. – O penkiasdešimt aštuntame puslapyje rasite kriminalistų konfiskuotus drabužius, kuriuos kaltinamasis vilkėjo žmogžudystės dieną... Pone Renkinai, ar pažinojote kurį nors iš berniukų?

– Jų vardų nežinojau, bet matydavau juos lakstančius. Veidai buvo pažįstami. Mes gyvename netoli vieni kitų, o aš nuolat vaikštinėju su šunimi.

– Papasakokite apie pirmą kartą, kai tądien matėte berniukus.

– Vedžiojau šunį, ne po parką, bet šaligatviais palei Barnsberio kelią. Žinot, jis senas šunėkas, mėgsta viską apšniukštinėti. Diena buvo kaip ir visos, gal tik jis slimpino kiek lėčiau. Švietė saulė. Parke buvo daug žmonių, pažinau kelis dažnai matomus šunų savininkus, o tada pastebėjau ant kalvos besipešančius du mažus berniukus.

– Koks maždaug atstumas skyrė jus nuo berniukų?

– Gal septyni devyni metrai, ne daugiau.

– Ką matėte?

– Na, iš pradžių labai nekreipiau dėmesio. Du maži berniukai susipešė ir tiek, bet vienas iš jų ėmė viršų. Prisimenu, jis sugriebė mažesnįjį už plaukų ir paklupdė. Spardė jam į inkstus ir skrandį. Turiu du sūnus, taigi žinau, kad berniukai yra

berniukai. Nebūčiau kišęsis, bet man pasirodė, kad muštynės pernelyg aršios, įnirtingos ir... pavojingos.

– Kuris iš jūsų apibūdintų berniuku „ėmė viršų"?

– Aukštėlesnis, tas baltu džemperiu.

– Jūs užkalbinote berniukus – ką jiems sakėte?

– Na, suprantate, man pasirodė, kad jie elgiasi šiurkštokai. Liepiau liautis.

– Kas tada nutiko?

– Na, jie liovėsi, vienas berniukas atsigręžė į mane, nusišypsojo ir pasakė, kad jie tik žaidžia.

– Kuris tai buvo berniukas?

– Kaltinamasis. Jis mane ne visai įtikino, bet, kaip sakiau, berniukai yra berniukai – taip juos ir palikau, – Renkino skruostai staiga papilko. Jis nunarino galvą. – Vis mąstau apie tai. Matot, nereikėjo nueiti šalin. Reikėjo ką nors daryti... Jei būčiau bent numanęs, kas atsitiks.

Staiga Renkinas išsitiesė. Pažvelgė į salės vidurį, kur sėdėjo Stouksai.

– Atsiprašau, – tarė jis.

Gordonas Džounsas supratingai linktelėjo, tada kalbėjo toliau:

– Sakėte, jie *elgėsi šiurkštokai.* Ar jums atrodė, kad tai tik šiurkštūs, mažumėlę nevaldomi žaidimai, ar vienas iš vaikų buvo agresorius?

– Galbūt taip, manau, taip. Viskas vyko senokai, bet, mano manymu, tai buvo berniukas baltu džemperiu... Kai buvo rastas... kūnas, policija apie jį teiravosi.

Ponas Renkinas papurtė galvą ir užsidengė akis.

– Ką darė berniukai paskui, kai su jais pasikalbėjote?

– Na, jie nuėjo savais keliais, aš savais.

– Kur jie traukė?

– Per parką į žaidimų aikštelę... ten, kur yra tas jaunimo klubas.

– Sakėte, vienas berniukas atrodė išsigandęs?

– Taip, policija manęs apie tai klausė. Manau, taip ir buvo.

– Kuris berniukas, jūsų akimis, buvo išsigandęs?

– Na, regis, sakiau: tas su raudonais marškinėliais...

– Vis dar prisimenate?

– Manau, taip. Kiek prisimenu.

– Kokia veido išraiška ar kūno kalba leido spėti, kad jis išsigandęs?

– Na, regis, berniukas raudonais marškinėliais verkė.

– Regis, verkė?

– Tuomet jau buvau tolėliau, už keliolikos metrų. Taip atrodė.

– Turite omeny, jis rėkė, jo veidas buvo raudonas, riedėjo ašaros?

– Galbūt riedėjo ašaros, taip, turbūt riedėjo ašaros ir jis buvo išraudęs. Regis, prisimenu, kaip jis trynėsi akis.

Ponas Renkinas žvelgė į tolį, irgi drėgnomis akimis mėgindamas įžvelgti, ką matė prieš kelis mėnesius, bet neatkreipė dėmesio.

– Kaltinamasis per apklausą patvirtino matęs jus tądien tuoj po antros valandos, sakė, kad jūs surikote jam ir mirusiajam nebesipešti. Ar dar kada nors tą dieną matėte besimušančius berniukus?

– Taip, kur kas vėliau, galėjo būti pusė keturių, o gal net keturios. Kaip tik ėjau į parduotuvę. Žvilgtelėjau į parką ir žaidimų aikštelėje vėl pamačiau besipešančius tuos pačius berniukus. Prisimenu, pasvarsčiau, gal pereiti per gatvę ir vėl juos išskirti... O, kad būčiau tai padaręs...

– Apibūdinkite antrąsias muštynes.

– Eidamas į parduotuvę pažvelgiau į parką. Pamačiau juos – tą patį baltą džemperį ir tuos pačius raudonus marškinėlius. Mačiau, kaip baltasis berniukas kumščiu smogė raudonajam.

– Tik šįkart jūs nieko nedarėte?

– Ne, – Renkinas tarsi sugniužo prie liudytojų pulto. – Aš gailiuosi. Labai gailiuosi.

Jis užsidengė burną ir stipriai užsimerkė.

– Kas jus paskatino apie šias dvejas muštynes pranešti policijai, kai kitą rytą po Beno dingimo Barnsberio kelyje buvo pastatytas nusikaltimo tyrimo autobusiukas?

– Na, kitą dieną pasirodė Beno nuotrauka. Jo nerado visą naktį. Pamatęs ją iškart supratau, kad tai tas pats berniukas, kurį mušė – tas su raudonais marškinėliais.

Sebastianas atidžiai klausėsi parodymų, stebint Renkiną tarp antakių įsirėžė raukšlelė. Kartais jis pasilenkdavo prie Danielio ir per jo ranką žvilgčiodavo į užrašus.

Irenai atsistojus ir pasidėjus ant pulto užrašus, Renkinas sunerimęs pasimuistė. Žurnalistai galerijoje ištempė kaklus.

– Pone Renkinai, klausantis jūsų parodymų ir lyginant juos su policijos ataskaita, atrodo, kad nesate visiškai tikras, ką matėte rugpjūčio aštuntos popietę. Norėčiau atkreipti jūsų dėmesį į dvidešimt trečią bylos puslapį. Tai jūsų pareiškimas, kurį prisiekęs pateikėte policijai. Gal galėtumėte jį paskaityti nuo antros pastraipos.

Renkinas atsikrenkštė ir ėmė skaityti:

– Barnardo parke ant kalvos pamačiau du besimušančius berniukus, pažinau, kad tai kaimynų vaikai. Abu buvo baltaodžiai. Vienas berniukas buvo mažesnis, turbūt jaunesnis,

vilkėjo raudonus marškinėlius ir džinsus. Jį žiauriai puolė didesnysis berniukas, vilkintis baltą ar žydrą džemperį.

– Ačiū, pone Renkinai. Berniukų muštynes jūs apibūdinate tai kaip „žiaurų vieno berniuko puolimą“, tai kaip „šiurkštokas peštynes“ ir tariate sau, kad „berniukai yra berniukai“. Tai kaip ten buvo, pone Renkinai. Ar jūs stebėjote žiaurų puolimą, ar šiurkštokas dviejų mokinukų peštynes?

– Muštynės buvo žiaurokos. Vienas berniukas neabejotinai buvo stipresnis...

– Žiaurokos? Matėte kraują? Ar kuris nors berniukas nuo smūgių buvo sužeistas?

– Na, kaip sakiau, vyresnysis porą kartų smarkiai trenkė. Jaunesnysis atrodė išsigandęs...

– Kokiais žodžiais nutraukėte peštynes?

– Regis, pasakiau: „Berniukai, liaukitės... gana.“

– Aišku. Ar buvote nuėjęs į parką ir mėginote juos išskirti?

– Ne, kaip sakiau, jie liovėsi, kai tik šūktelėjau.

– Ir tuo metu neatrodė, kad kuris nors berniukas būtų sužeistas?

– Na, ne.

– Taigi jūs patraukėte savo keliu, o jie nubėgo nuo kalvos į žaidimų aikštelę?

– Taip.

– Tuo metu niekam nepranešėte apie puolimą?

– Ne.

– Ką veikėte?

– Grįžau namo.

– Aišku, ir ką ten darėte?

– Aš... pasižiūrėjau televizorių.

– Taigi galima sakyti, kad pirmasis „žiaurus puolimas“ jums nesukėlė susirūpinimo berniuko saugumu?

– Na taip, bet kai pamačiau, kad berniukas dingęs...

– Apibendrinant tą pirmą atvejį, kai matėte berniukus, atsižvelgiant į jūsų pareiškimą policijai ir šiandieninius parodymus, galima teigti, kad muštynės, kurias apibūdinote kaip „žiaurokas“, iš tiesų buvo įprastos peštynės, apie kurias neverta kam nors pranešti. Jos neatitraukė jūsų nuo kitos veiklos, kaip antai televizoriaus žiūrėjimas. Tiesa?

– Na... manau, taip.

– Kaip teismui priminė mano bendradarbis, klientas per apklausą patvirtino pešęsis su auka jo mirties dienos popietę ir prisimenąs, kaip suaugęs žmogus jiems sušuko liautis. Dabar pereikime prie antro atvejo, kai neva vėl matėte berniukus. Sakėte, kad tai įvyko apie pusę keturių ar ketvirtą. Gal galėtumėte tiksliau apibrėžti laiką?

– Ne, bet tai įvyko maždaug tuo metu.

– Norėčiau atkreipti dėmesį į trisdešimt šeštą puslapį prisiekusiųjų byloje, į Barnardo parko ir Barnsberio kelio žemėlapį.

Žemėlapyje buvo pažymėta tiksli vieta kitoje Barnsberio kelio pusėje, iš kur ponas Renkinas matė berniukus. Liudytojas sutiko, kad antrą kartą berniukus matė gal penkiasdešimties metrų atstumu. Tarp įrodymų buvo ir pono Renkino akinių receptas, bylojantis, kad jis trumparegis, o jo rega -2,5. Renkinas prisipažino akinius dėvįs tik žiūrėdamas televizorių ir vairuodamas. Gavusi to patvirtinimą, Irena pradėjo puolimą.

– Berniukas baltu ar *žydru* džemperiu galėjo būti bet kuris kaimynų vaikas. Ar ne tiesa?

– Atpažįstu, kad tai... kaltinamasis.

– Taigi... *dabar* atpažįstate. Anksčiau minėjote, kad jūsų matyti berniukai ne itin skyrėsi ūgiu, bet pirmame pareiškime policijai nurodėte, kad mušėsi didelis ir mažas berniukai. Tai kaip buvo iš tikrųjų?

– Na, vienas buvo didėlesnis. Nedaug, bet aiškiai didesnis – aukštesnis, kaip sakiau.

– Didesnysis berniukas vilkėjo „baltai arba žydrai“, bet dabar jūs, regis, esate įsitikinęs, kad baltai?

– Dabar prisimenu, kad jo džemperis buvo baltas.

– Aišku, *dabar* prisimenate. Ar todėl, kad policija klausinėjo būtent apie „berniuką baltu džemperiu“, kurį jau buvo suėmę?

– Nemanau. Bet ir nesu tikras.

– Tiesą sakant, pone Renkinai, manau, jūs daug kuo nesate tikras, ar ne taip?

Danielis stengėsi nesišypsoti. Jį apėmė pasididžiavimas Irena.

– Na, aš...

– Grįžkime prie pirmojo jūsų pareiškimo policijai. Atsiverskite trisdešimt devintą savo bylos puslapį. Gal galėtumėte perskaityti savo pareiškimą nuo „kažkada vėliau pavakare...“

Renkinas atsikrenkštė ir ėmė skaityti:

– ...kažkada vėliau pavakare vėl pamačiau berniukus, šįkart jie mušėsi žaidimų aikštelėje. Mažesnį berniuką raudonais marškinėliais puolė didesnis asmuo...

– Norėčiau jus čia sustabdyti, pone Renkinai. Didesnis asmuo... didesnis asmuo. Ar jūs įsitikinęs, kad tai buvo kaltinamasis?

– Taip, aš jį mačiau anksčiau tą dieną.

– Pone Renkinai, primenu, kad esate prisiekęs. Anksčiau tą dieną jūs matėte Sebastianą, bet ar ir po kelių valandų jis mušėsi žaidimų aikštelėje? Ir prokurorai, ir gynyba sutinka, kad filmavimo kameros to neįrašė. Mes žinome, kad jūs buvote be akinių ir ėjote kita kelio puse, žiūrėjote pro krūmus ir žaidimų aikštelę supančią tvorą. Manau, jūs *spėjate*, kad matytas asmuo yra mano klientas, jūsų pastebėtas anksčiau tą dieną.

Teisėjas Beronas pasilenkė.

– Panele Klark, ar greitai liudytojui užduosite klausimą?

– Taip, milorde.

– Labai džiaugiuosi, – nuleidęs lūpų kampučius išrėžė teisėjas.

– Pone Renkinai, ar tiesa, kad jūs niekaip negalėjote iš minimo atstumo atpažinti mano kliento, ypač atsižvelgiant į jūsų trumparegystę?

– Pamaniau, kad tai ankstesnis berniukas.

– Tikrai? Ką turėjote omeny, žmogų, pasak jūsų, puolusį auką, pavadindamas didesniu asmeniu? Ar norėjote pasakyti, kad jis buvo aukštesnis, o gal stambesnis už auką?

– Pamaniau, kad tai ankstesnis berniukas, – vapėjo Renkinas. Atrodė suglumęs, tampė sau už ausies lezgelio. – Jis buvo gerokai aukštesnis ir šiek tiek stambesnis už mažąjį berniuką...

– Gerokai aukštesnis ir stambesnis? Pranešime nurodyti aukos, Benjamino Stoukso, ūgis – metras dvidešimt keturi centimetrai, o svoris – dvidešimt devyni kilogramai. Suimto kaltinamojo ūgis buvo metras dvidešimt devyni, o svoris – trisdešimt kilogramų. Iš tiesų abu berniukai buvo panašaus ūgio ir svorio, o ne vienas „gerokai aukštesnis ir stambesnis". Pone Renkinai, spėju, kad vėliau pavakare jūsų matytas asmuo buvo ne Sebastianas Krolis, kurį subarėte anksčiau, o visai kitas žmogus. Ar galėjo taip būti?

– Na, anuomet buvau tikras...

– Pone Renkinai, jūs prisiekėte. Mes turime jūsų akinių receptą ir žinome, koks nuotolis jus skyrė nuo dviejų asmenų, kuriuos tvirtinate matęs tądien tarp pusės keturių ir keturių. Ar negalėjote su auka matyti ko nors kito, gal net suaugėlio?

– Taip, – galop pratarė palūžęs Renkinas. – Galėjo būti ir taip.

– Ačiū, – padėkojo Irena.

Jau ketino sėstis, bet liudytojas tebestovėjo purtydamas galvą.

– Džiaugčiausi, jei būčiau klydęs, – murmėjo jis. – Jei nebūčiau jo matęs, nebūčiau galėjęs ir sulaikyti. Norėčiau būti neteisus.

– Ačiū. Milorde, daugiau klausimų neturiu.

Irena prieš atsisėsdama pasikišo po savimi mantiją.

– Irena nebloga baristerė, – Sebastianas sušnabždėjo Danieliui, kai prisiekusieji buvo paleisti, o jį patį turėjo nuvesti žemyn į kamerą. – Jis tikrai nematė manęs žaidimų aikštelėje. Matė kažką kitą.

Danieliui kūnu perbėgo šiurpuliai. Priėjus policininkui, jis uždėjo ranką Sebastianui ant peties. Neabejojo, kad berniukas kuo puikiausiai supranta, kas vyksta.

Irena, išeidama iš salės, kilstelėjo antakius.

Danielis iki vėlumos dirbo biure ir namo į žiedą grįžo tik po aštuonių. Uždaręs buto duris, kakta atsirėmė į staktą. Iš kvapo namai atrodė negyvenami. Jis įjungė šildymą, išsivirė arbatos, kostiumą pakeitė į džinsus ir marškinėlius, į skalbimo mašiną sugrūdo šūsnį drabužių.

Paskambino Minės advokatui Kaningemui – norėjo sužinoti, kaip sekasi pardavinėti namą, – bet buvo įjungtas atsakiklis. Kaip tik tada kažkas pabeldė į duris. Danielis spėjo, kad tai kaimynas, nes laiptinės duryse buvo telefonspynė. Atidaręs duris išvydo žemą, apkūnų vyrą su išmaniuoju telefonu, iškeltu kaip mikrofonas.

– Kuo galėčiau padėti? – dviem pirštais užsikabinęs už užpakalinės džinsų kišenės, suraukęs kaktą paklausė Danielis.

– Jūs Danielis Hanteris, „Angelo žudiko“ advokatas, – tarė vyras. – Gal norėtumėte su manim pasišnekėti. Aš iš „Mail“.

Danielis pajuto, kaip į raumenis plūstelėjo pyktis, karštas ir greitas. Jis trumpai nusijuokė ir atsistojo tarpdury.

– Kaip drįstate? Kaip mane suradote?..

– Rinkėjų sąraše, – atsainiai paaiškino vyras.

Danielis pastebėjo, kad žurnalisto marškiniai susiglamžę, o pirštai dėmėti nuo nikotino.

– Tučtuojau dinkite iš mano buto, kol neiškviečiau policijos.

– Laiptinė vieša...

– Čia *mano* laiptinė, *nešdinkitės,* – Danielis sušuko taip garsiai, kad nuaidėjo koridoriuje.

Jo balse buvo justi šiaurietiškas akcentas. Supykus jis visada sustiprėdavo.

– Mes, šiaip ar taip, rašome apie jus straipsnį. Galbūt būtų geriau, jei ką nors pasakytumėte, – bejausmiu veidu įkalbinėjo vyras, siekdamas įjungti telefoną ir, kaip Danielis spėjo, įrašyti pokalbį.

Tas judesys Danieliui buvo tarsi akstinas. Jau daug metų jis su niekuo nesimušė, prieš nieką nenaudojo jėgos. Sučiupęs vyrą už apykaklės tėškė į laiptinės sieną. Telefonas nukrito ant žemės ir brakštelėjo.

– Kiek dar turėsiu kartoti? – Danielis prikišo veidą prie vyro. Užuodė drėgną lietpaltį ir kramtomąją gumą su mentoliu.

Vyras išsisuko iš jo gniaužtų, paskubom pasigriebė telefoną ir vos nenudardėjo laiptais. Danielis luktelėjo laiptinėje, kol išgirdo užsitrenkiant lauko duris.

Grįžęs ėmė žingsniuoti koridoriumi, ranka braukdamas per plaukus. Delnu trinktelėjo į sieną.

Tyliai keikdamasis grįžo į svetainę. Ant židinio atbrailos pamatė Minės nuotrauką ir pamėgino įsivaizduoti, ką ji dabar sakytų. „Kam tokiam protingam berniukui kaip tu naudoti kumščius?“ Nenorom šyptelėjo.

Įsivaizdavo, kaip ji ateitų į svečius: sunkiai ropštųsi laiptais, paburbėtų, kad jis negalėjo rasti buto pirmame aukšte. Ji sutaisytų jam valgyti, jie drauge gertų džiną ir juoktųsi iš buvusių kivirčų.

O dabar ji negyva, ir jis niekada nesužinos, koks jausmas bendrauti su ja kaip suaugusiam žmogui. Ji pasiėmė jį vaiką, ir jis išėjo tebebūdamas vaikas – vyresnis, bet vis dar vaikas, piktas ir kupinas kartėlio. Praleido progą išgerti su ja džino ir išgirsti jos istoriją – kaip jai lygus žmogus, o ne tas, kurį ji išgelbėjo. Dabar jis labiausiai ir krimtosi dėl to, kad neteko galimybės ją iš tikrųjų pažinti.

Danielis atsistojo ir nusliūkino į virtuvę pasiieškoti džino. Alkoholinius gėrimus laikė dėžėje bufete. Jų buvo visokiausių, likusių po vakarėlių: maderos, „Advokat", „Malibu" – Danielis juos retai kliudydavo. Nusikėlęs dėžę susirado pusbutelį „Bombay Sapphire". Gėrimas buvo geresnis, nei ji galėdavo sau leisti, bet Danielis jį rūpestingai paruošė taip, kaip jai patiko: iš pradžių į aukštas taures pridėjo ledukų, paskui į gėrimą išspaudė citrinos (Minė spausdavo, jei turėdavo). Danielis neabejojo, kad Minė ledukų pridėdavo siekdama apgauti save, esą gėrimo nėra tiek daug, kiek atrodo. Ant ledukų, džino ir citrinos užpiltas tonikas sušnypštė, ir Danielis viską išmaišė šakutės kotu. Gurkšnodamas virtuvėje prisiminė, kaip rausvi jos pirštai spausdavo taurę, kaip kibirkščiuodavo akys.

Rodė futbolą, bet jis išjungė garsą, pasiėmė Minės užrašų knygutę ir vėl atsivertė puslapį su Džeinės Flin numeriu ir adresu Haunslou. Dirstelėjo į laikrodį. Buvo šiek tiek po devynių – dar ne vėlu skambinti.

Danielis surinko Minės kruopščiai mėlynu tušinuku užrašytus skaičius. Neprisiminė, kad Minė būtų bendravusi su Džeine, bet gal šis numeris buvo įrašytas tebesant gyvam Normanui.

Sriubčiodamas gėrimą Danielis klausėsi pypsėjimo. Vien kvapas priminė Minę.

– Alio, – balsas aidėjo, atrodė vienišas, lyg būtų kalbama tuščiame koridoriuje.

– Sveiki, gal galima... Džeinę Flin?

– Čia aš. Kas skambina?

– Mano vardas Danielis Hanteris. Aš buvau... Minė Flin buvo mano... Jei neklystu, ji buvo jūsų brolio žmona?

– Pažįstate Minę?

– Taip, ar galite kalbėti?

– Galiu, tik... kuo galėčiau jums padėti? Kaip Minė? Dažnai apie ją pagalvoju.

– Na, ji... šiemet mirė.

– O, kaip gaila. Kaip baisu. Iš kur ją pažinojote?

– Aš jos... sūnus. Ji mane įvaikino.

Nuo tų žodžių užėmė kvapą, ir jis apdujęs atsirėmė į sofos atlošą.

– Kaip baisu, – pakartojo ji. – Dieve... labai ačiū, kad pranešėte. Kuo, sakėte, jūs vardu?

– Danis...

– Danis, – pakartojo Džeinė.

Danielis per televizoriaus triukšmą girdėjo krykštaujančius vaikus ir susimąstė, ar tai jos vaikaičiai.

– Ar gerai ją pažinojote? – paklausė jis.

– Na, kai buvome jauni, dažnai išeidavome pasivaikščioti po Londoną. Jiedu su Normanu ten ir susipažino. Nueidavome į šokius, suvalgydavome žuvies su gruzdintomis bulvytėmis. O kai jie su Normanu grįžo į Kambriją, beveik nesimatėme.

– Ten jūsų su Normanu gimtinė?

– Taip, bet aš retai nuvažiuodavau. Normanas ilgėjosi namų, ilgėjosi to gyvenimo, o man visada patiko didmiestis. Kada buvo laidotuvės?

– Prieš kelis mėnesius. Vėlokai skambinu... – Danielis, apsimetęs pareigingu sūnumi, net raustelėjo. – Ji man paliko savo adresų knygutę, ir aš radau jūsų numerį. Nusprendžiau paskambinti, jei tebegyvenate ten pat... jei norėtumėte žinoti.

– Labai ačiū. Liūdna žinia, bet... Telaimina ją Dievas, jos gyvenimas buvo nelengvas, tiesa?

– Ar žinote, kas atsitiko Delijai ir Normanui?

Danielio skruostai vis dar degė.

– Daug metų negalėjau su tuo susitaikyti. Pusė mano širdies vis niršo ant Minės... Atleiskite, turbūt skamba siaubingai, bet dabar suprantu klydusi. Taip jautiesi, kai kas nors nutinka. Norisi ką nors kaltinti, o brolio gi nekaltinsi. Manau, todėl mūsų santykiai ir nutrūko. Turbūt manote, kad elgiausi siaubingai...

– Aš jus suprantu, – tyliai tarė Danielis. – Kas atsitiko Normanui?

– Delijai žuvus, Normanas išsinešė į sodą šratinį šautuvą ir... įsikišo į burną. Minės nebuvo namie. Jį surado kaimynai. Apie tai rašė visi laikraščiai. Suprantu jį... Jis mylėjo mažylę, bet juk buvo nekaltas... Suprantat, jų santuoka žlugo. Manau, jiems tai buvo labai sunkus laikas. Suprantat, jis dėl visko kaltino Minę...

– Manau, Minė irgi kaltino save.

– Juk ji vairavo... Jis nuvažiavo į ligoninę paskutinį kartą jos pamatyti, buvo šalia, kai jo mažylė mirė, o pats... pats taip ir neatsigavo. Po kelių mėnesių nusižudė. Dani, tikiuosi, jums niekada neteks to patirti. Buvau Kambrijoje per savo dukterėčios laidotuves, paskui, po trijų mėnesių – brolio. Argi keista, kad manęs netraukia ten grįžti?

– O kaip elgėsi Minė? Turiu omeny, per Delijos laidotuves?

– Ji puikiai laikėsi. Susikvietė visus į svečius, iškėlė vaišes. Neišliejo nė ašaros. Visi sielvartavome, bet buvome kartu. Vis dėlto kai ką prisimenu...

– Ką gi?

– Laidotuvės baigėsi. Pastorius pasakė žodį. Duobkasiai užkasė duobę, bet tada Minė išsprūdo Normanui iš glėbio, nubėgo ir puolė ant kapo. Vilkėjo pilkšvą gėlėtą suknelę. Parklupo prie Delijos kapo ir sukišo ranką į žemę. Turėjome ją plėšte atplėšti. Normanas ją tempė. Ji būtų atsigulusi į kapą kartu su dukrele. Tai buvo vienintelis ženklas, kad ji, kad ji... Grįžus namo ji patiekė biskvitinį pyragą. Šviežią biskvitinį pyragą, ne pirktą. Tikriausiai kepė naktį. Prisimenu, kaip ji šypsodamasi, sausomis akimis jį dalijo... Tik ant suknelės buvo dvi rudos purvo dėmės.

Danielis nežinojo, ką sakyti. Tylomis įsivaizdavo Džeinės nupasakotą sceną.

– Mirus Normanui, ji nebemėgino lįsti į kapą. Kiek mačiau, net nepersirengė. Vilkėjo chalatą. Net kojinių neapsiavė. Per Normano laidotuves biskvito nebuvo. Minė palaukė, kol viskas baigsis, ir išėjo. Anuomet blogai apie ją galvojau, bet dabar nebekaltinu. Ji pasiekė ribą. Suprantat, visi turime savo ribas. Ji labai pyko ant jo. Dieve, atsipeikėjusi po sukrėtimo, aš irgi pykau.

Vėl stojo tyla.

– Labai užjaučiu, – tarė Danielis.

– Išties buvo baisu. Mudviejų su Mine ryšys nutrūko, nes aš ją kaltinau dėl Normano mirties, bet iš tiesų... tik neseniai pati sau pripažinau... jis pats taip nusprendė, ne Minė, ir tai buvo bailio išeitis. Juk visi mirsime. Aišku kaip dieną. Jis tiesiog negalėjo tverti. Pažinojau Minę, toks... bailumas jai turėjo nepatikti... juoba ji pati viską narsiai tvėrė, o jai netektis buvo dar skaudesnė.

– Kodėl taip sakote?

– Na, todėl, kad ji vairavo. Tikriausiai mąstė: o, kad mažylė būtų sėdėjusi priekyje, prisisegusi diržu... o, kad mašina būtų

šiek tiek kitaip pasisukusi. Nuo tokių minčių gali pakvaišti. Jai pavyko išsaugoti sveiką protą. Juk pavyko, tiesa?..

– Ji buvo itin sveiko proto, – Danielis leido sau šyptelėti. – Sveikesnio nei dauguma.

Iškvėpė – tai buvo pusiau atodūsis, pusiau juokas.

– Dani, ką jūs veikiate? Iš kur skambinate?

– Aš teisininkas, irgi gyvenu Londone. Ist Ende.

– Užjaučiu dėl netekties, jaunuoli.

– Ačiū, kad pasikalbėjote. Aš tik...

– Ne, tai jums ačiū, kad pranešėte. Jei būčiau žinojusi, būčiau atvažiavusi į laidotuves. Ji buvo šauni moteris. Šauniausia...

Danielis padėjo ragelį.

Šauni moteris.

Jis užbaigė džiną, mąstydamas apie purvą ant jos suknelės.

24

Klūpodama ant žemės, Minė palei daržą sodino gėles. Prispausdavo daigelį, paskui užberdavo žeme ir pamaigydavo krumpliais. Kerolai Anai su Danieliu einant pro šalį su kuprinėmis ant pečių, iš kelnių išsipašiusiais mokykliniais marškiniais, ji atsisėdo.

– Kaip gyvenate, Mine? – paklausė Kerola Ana.

Minė atsistojo ir žengė prie jų, į sijoną valydamasi žemėtas rankas.

– Kaip jums sekėsi?

– Gerai, – sviesdamas ant žolės kuprinę atsakė Danielis. – Kitą savaitę laukia dar penketas.

– Bet pavyko? – nučiupusi Blicą už pakarpos, kad nešniukštinėtų Kerolos Anos, spyrė Minė. – Jaučiatės tvirtai...

– Kas žino, – nepasidavė Danielis. Jis jau buvo aukštesnis už Minę, bet, nors kalbėdamasi ji žvelgdavo į jį iš apačios, vis vien jautėsi mažesnis. – Viskas praėjo neblogai. Netrukus sužinosime.

– Neblogai, vadinasi, gerai. Kerola Ana, mažyle, ar liksi vakarienės? Šiandien penktadienis, nupirkau žuvies.

– Jo, – atsakė mergaitė. – Su mielu noru.

*

Porelė sukrito į žolę prie Minės, jie plepėjosi ir erzino vienas kitą, o Minė toliau sodino daigelius. Danielis jau buvo persirengęs kasdienius drabužius. Kerola Ana, pakutenta Danielio, suspigo, ir Minė šypsodamasi pažvelgė į juodu. Jie vėl suvirto ant žolės. Kerola Ana pariedėjo ir užmetė koją ant Danielio. Pasilenkė prie jo, prispaudė riešus prie žolės.

– Belaisvis? – paklausė jis.

– Tai jau taip, – patvirtino mergaitė, mėgindama jį pakutenti, o Danielis, prispaudęs rankas prie šonų, stūmė jos pirštus.

Virš Danielio veido pleveno baltas drugelis, žavus ir paikas. Jis stebėjo svaigų jo skrydį.

– Nejudėk, – staiga riktelėjo Kerola Ana. – Jis ant tavo plaukų. Noriu sugauti. Ir padovanoti tau.

Danielis nejudėdamas žiūrėjo, kaip Kerola Ana jam virš galvos į saują pagavo drugelį.

– Liaukitės! – Minė stovėjo palinkusi virš jų.

Danielis suglumo. Pasikėlė ant alkūnių, o Kerola Ana, vis dar apžergusi jį, delnuose laikydama drugelį, atsigręžė.

– *Tuoj pat* paleisk jį, – pakeltu balsu paliepė Minė.

Kerola Ana išsyk atskleidė saują. Atsistojusi uždėjo delną Minei ant rankos.

– Mine, labai atsiprašau, – tarė ji. – Nenorėjau jūsų supykdyti.

– Ir aš atsiprašau, – Minė jau gręžėsi, delnu spausdama kaktą. – Jeigu jį laikysi rankoje, nuo sparnelių gali nubyrėti milteliai. Tada drugelis nebepaskris ir žus.

Kerola Ana voliojo menkę duonos džiūvėsėliuose, o Danielis pjaustė bulves, dėjo jas į vielinį sietelį ir merkė į gruzdintuvę. Minė pašėrė gyvulius, ir jie, tarp senų laikraščių ir spagečių stiklainių atsilaisvinę tris vietas, susėdo prie virtuvinio stalo. Danieliui buvo ką tik suėję šešiolika.

Kerola Ana vakarienės pasilikdavo du tris kartus per savaitę. Netrukus jie turės gauti brandos atestatus, ir Minė savaičių savaites jaudinosi: kamantinėjo, ar jam nereikėtų pasimokyti prieš einant žaisti futbolo, jo kambariui nupirko naują rašomąjį stalą, liepė ilgai maudytis ir anksti gultis.

– Jūs dar nesuvokiate ir nejaučiate, – kandžiodama viršutinę lūpą kalbėdavo ji, – bet tai svarbus laikas. Jūs stovite tarpdury iš vieno gyvenimo į kitą. Jūs, aišku, patys sprendžiate, ką veiksite, bet aš norėčiau, kad stotumėte į universitetą. Norėčiau, kad galėtumėte rinktis. Norėčiau, kad suprastumėte, kas yra pasiūla.

Ji padėjo jam mokytis biologiją ir chemiją, liepė daugiau valgyti, kad smegenys gautų maisto.

– Labai skanu, Mine, – pagyrė Kerola Ana, ant lėkštės krašto spausdama šlakelį kečupo.

Blicas įdėmiai juos stebėjo, nuo apatinio žandikaulio iki grindų tįso seilės.

– Tai valgyk, mieloji.

Ji padavė bulvytę Blicui, šis godžiai pagriebė ją tiesiai iš rankų.

Danielis kramtė alkūne pasirėmęs į stalą, dešinės rankos pirštus panardinęs į plaukus.

– Kaip suprantu, sunku nebuvo. Viską supratote, o prieš išeidami dar spėjote pasitikrinti?

– Jo, viskas buvo gerai, – pilna burna sumurmėjo Danielis, nenuleisdamas akių nuo žuvies gabalėlio ant šakutės.

– Ar tikrai, mielasai?

Ji kaire ranka nubraukė jam nuo akių plaukus.

Danielis atsitiesė ir švelniai atsitraukė nuo jos. Jam nepatiko, kai ji liesdavo jį matant draugams. Kai būdavo vieni, jis neprieštaraudavo.

– Sakiau, gerai, – negarsiai, bet jau žiūrėdamas jai į akis pakartojo.

– Nespigink į mane savo ručkių akučių, – pasakiusi pažvelgė į Kerolą Aną. – Aš tik paklausiau.

Pašaipiai šyptelėjusi, ji padavė šuniui dar vieną bulvytę.

Vėliau, Kerolai Anai išėjus, Danielis vėl išsitraukė knygas ir sėdo prie Minės jam nupirkto didelio ąžuolinio stalo. Ji atnešė jam vakarienei karšto šokolado ir blynelių su sirupu bei sviestu.

– Ilgai nedirbk, mielasai, – masažuodama jam tarp menčių tarė Minė. – Negalima pervargti.

– Aš nepervargęs.

– Gal pripilti tau vonią? Pamirktum, o tada ateitum pasišnekėti.

– Gerai.

– Žinau, kad šiandien puikiai padirbėjai.

– Iš kur žinai?

– Tiesiog žinau. Šeštas airės pojūtis. Tau tai bus kai ko puikaus pradžia. Mažas laimės neturėjai, bet netrukus ji tau nusišypsos, – ji sugniaužė kumštį ir šypsodamasi pakėlė sau prie veido. – Regiu tave vilkintį kostiumą. Gyveni Londone, o gal Paryžiuje ar dar kur nors, maudaisi piniguose. Aš atvažiuoju tavęs aplankyti... Nusivesi mane pietų?

– Jo, tikriausiai. Prabangių pietų, kokių tik užsigeisi.

Minė atsilošė ir nusikvatojo. Jam patiko jos juokas. Jis kilo iš pilvo lyg burbuliukai. Minė ranka pasirėmė į stalą.

– Aš tau tai priminsiu.

Ji vėl nubraukė jam nuo veido plaukus ir šlapiai pakštelėjo į kaktą. Danielis nusišypsojo ir atsiplėšė nuo jos.

– Vonia bus gatava po dešimties minučių. Žiūrėk, iki tol baik darbą, kitaip atšals.

Danielis klausėsi, kaip ji lipa žemyn, kaip nuo jos svorio aimanuoja grindlentės ir turėklai. Jai baigiant nusileisti, amtelėjo Blicas, suirzęs, kad ji drįso jį taip ilgai palikti vieną. Danielis išgirdo girgžtelint ir užsidarant svetainės duris, paskui pro grindis atsklido televizijos garsai. Lauke tebebuvo šviesu, ankstyvos vasaros paukščiai striksėjo iš medžio į medį. Iš dalies jis vis dar buvo ne savo vietoje: svajojo apie miestą su jo abejingumu ir nepretenzinga laisve. Vis dėlto jis čia jautėsi kaip namie.

Daugiau nei treji metai prabėgo nuo tada, kai Minė jį įvaikino, ir dabar jis išties gyveno kitaip. Jautėsi globojamas. Turbūt tai buvo keisčiausia. Kai liovėsi kovojęs su Mine, ji apgaubė jį rūpesčiu ir dėmesiu. Net jei ji darydavo jam gėdą bučiuodama matant Kerolai Anai arba turguje girdama kitiems prekeiviams, jis jautė iš jos sklindančią šilumą. Minė sakė, kad myli jį, ir jis ja tikėjo.

Vonioje Danielis atsigulė taip, kad pečiai atsidurtų po vandeniu. Dabar jis buvo metro šešiasdešimt aštuonių ūgio, daugiau nei penkiolika centimetrų aukštesnis už Minę. Nebegalėjo išsitiesti visu ūgiu. Tik buvo per liesas. Sugniaužė kumštį ir prisitraukė prie veido dilbį, kad galėtų apžiūrėti bicepsus. Be futbolo jis pradėjo kilnoti svarmenis. Atsidarius svetainės durims, pagarsėjo televizorius. Buvo girdėti, kaip Minė slankioja po virtuvę. Vonia buvo pilna garų, nors jis dešimt centimetrų pravėrė langą – tiek, kad matytų kiemą. Šermukšnis atrodė it gyslota, kaulėta ranka, iš žemės besitiesianti į nakties dangų.

Vonioje ant lentynėlės tupėjo drugelis, pakreiptas į šoną taip, kaip patiko Minei. Danielis nusibraukė nuo veido prakaitą ir, žiūrėdamas į drugelį, įsivaizdavo, kaip mažas vaikas deda jį ant lentynos. Atsidusęs nusigręžė.

Nusišluostęs apsirengė šiltas sportines kelnes ir marškinėlius. Išsišluostė plaukus ir nusibraukė juos nuo veido. Priekyje jau šiek tiek peraugo. Persibraukė skruostą, ieškodamas barzdos ženklų. Veidas buvo glotnus, švarus ir plikas.

Virtuvėje jis pasiskrudino duonos ir įsipylė stiklinę pieno, tada nuėjo į svetainę ir atsisėdo prie Minės.

– Nori skrebučio? Galiu iškepti.

– Ne, mielasai, aš ir taip stora. Jau vėl išalkai? Tavo skrandis turbūt bedugnis. Gaila, kad aš negaliu šlamšti tiek, kiek tu.

Ji pamėgino pasidėti alkūnę ant krėslo ranktūrio, bet nepataikė ir paliejo ant grindų gėrimo.

– Na ir sukežau, – tarė ji, kojinės kulnu šluostydama balutę.

Danielis atidavė Blicui skrebučio likutį, išgėrė pieną ir ėmė klausytis Minės žinių komentarų. Ministras pirmininkas Džonas Meidžoras kalbėjo apie ekonomikos pagyvėjimo galimybes.

– Šūdmaliai, – plūdo ekraną Minė. – Nebus patenkinti, kol neparklupdys šalies... Dieve, nekenčiau tos moters, bet šis ne ką geresnis.

Ji nesitikėjo atsakymo iš Danielio, tad šis ir tylėjo. Įmetė į ugnį anglių gabaliuką.

– Kaip išsimaudei, mielasai? – drėgnais skruostais, tarsi ką tik verkusi, paklausė ji. Šypsodamasi, linksmomis akimis persilenkė per krėslo ranktūrį. – Baigei darbą?

– Jo.

– Tai gerai.

– O tau viskas gerai? – paklausė jis matydamas, kad ji vėl šluostosi veidą.

– Kuo puikiausiai, mielasai. Mane tik įsiutino tas nelaimingas žioplys. Išjunk žinias. Išjunk. Negaliu net žiūrėti į jį.

Danielis atsistojo ir perjungė kanalą. Rodė sportą, ir jis dirstelėjo į Minę, lyg klausdamas, ar galima. Paprastai ji prašydavo,

kad jis sportą žiūrėtų per nespalvotą virtuvės televizorių arba leisdavo žiūrėti svetainėje, bet netrukus prarasdavo kantrybę. Šįvakar ji niekaip nesutelkė žvilgsnio į ekraną, o kartais ilgam užmerkdavo akis.

Danieliui atsisėdus žiūrėti varžybų, ji užsimerkė, knabtelėjo galva ir prabudo. Kai jos vokai vėl apsunko, jis atsistojo, paėmė iš jos rankos taurę ir nunešė į virtuvę. Šuo užsimanė į lauką, tad jis atidarė užpakalines duris. Suplovė vakarienės indus ir nušluostė virtuvinio stalo dalį, kur jie valgė.

Grįžus Blicui, Danielis užsirakino, uždarė langus ir užšovė užpakalines duris. Šuo įsitaisė savo krepšyje, Minės knarkimas šildė namus.

Ji sėdėjo atsilošusi krėsle, dešinės rankos pirštai dar tiesėsi į Danielio paimtą taurę.

Danielis pastovėjo įsirėmęs į klubus, atsiduso. Išjungė televizorių, uždarė krosnį. Išjungė lempą prie jos krėslo, tada padėjo jai pasislinkti į priekį, kad galėtų pakišti ranką po pažastimi.

– Ne, mielasai, palik mane, palik, – prieštaravo ji.

Bet Danielis ją pakėlė, užsimetė jos ranką sau ant peties ir apkabinęs per liemenį nusivedė pro svetainės duris laiptais aukštyn. Du kartus Minė loštelėjo, tad jis turėjo sustoti ir, vieną koją pastatęs ant žemesnio laiptelio, atgauti pusiausvyrą. Galiausiai užtempė ją viršun ir paguldė į lovą. Ji tįsojo prasižiojusi, persukusi liemenį, kojas nuleidusi ant žemės.

Danielis atsiklaupė ir atrišo jai batus, nuavė juos, paskui nutraukė storas vilnones kojines. Visą laiką stebėjosi, kokios mažos jos kojos. Prasegė palaidinę, nuvyniojo megztinį, išsegė plaukų segtuką ir ilgos žilos garbanos pasklido ant pagalvės.

Pakėlė jos kojas ir pakišo po antklode, kilstelėjo pečius ir padėjo galvą ant pagalvės vidurio, tada užklojo dygsniuota antklode.

– Tu šaunus vaikis, – jam vis dar pasilenkus, sušnabždėjo Minė. Ji nuolat jį stebindavo savo nuovoka. – Myliu tave, labai labai.

Jis apkamšė ją ir išjungė šviesą.

– Labanakt, mamyte, – jau beveik užslinkus tamsai sušnabždėjo jis.

25

Sebastiano teismas tęsėsi jau antrą savaitę. Danielis tyčia neskaitė laikraščių, bet jo dėmesį patraukė straipsnis, kurį metro pamatė per keleivio petį. Išlipęs Šv. Pauliaus stotelėje, nulėkė į kioską, susirado „Mail" numerį ir pervertė puslapius. Šeštame puslapyje buvo jo nuotrauka. Kakta suraukta; fotografuota prie įėjimo į Londono centrinį teismą. Antraštė skelbė: „VYRAS, NORINTIS IŠLAISVINTI ANGELO ŽUDIKĄ." Buvo rašoma ir apie Ireną.

Danielis padėjo laikraštį į lentyną. Kai atvyko į teismą, buvo beveik devynios. Nuo tada, kai prasidėjo bylos nagrinėjimas, minios prie Londono centrinio nemažėjo. Policininkas pridengė Danielį, žygiuojantį su puoduku kavos vienoje rankoje ir lagaminu kitoje.

– Pone Hanteri, kaip ginsite kaltinamąjį? – riktelėjo žurnalistas, ir Danielis atsigręžė pasižiūrėti, ar jo nepažįsta, bet tai buvo ne tas, kuris lankėsi jo bute. – Ar manote, kad prokuratūra laimės?

Aplink reporterį grumdėsi minia.

*

Įėjęs į vidų, Danielis ištiesino pečius ir, žvalgydamasis į įmantriai išdažytas rūmų sienas, pasuko į tryliktą salę. Prieš pat įeinant teisėjui išvydo Ireną. Eidama pro šalį ji patapšnojo jam per petį ir pasilenkusi sušnabždėjo: „Bjaurybės." Jos lūpos buvo taip arti, kad balsas sukuteno ausį. Danielis suprato: ji matė straipsnį.

– Jie patys nesupranta, kaip iškreipia teisingumą, – piktinosi ji. – Kaip jie drįsta būti teisėjais ir prisiekusiaisiais?

– Nesijaudink, – kuštelėjo Danielis. – Sėkmės.

– *Prokuratūra kviečia Džoną Kiensą.*

Džonas Kiensas, įspraustas į kostiumą, jautėsi nepatogiai. Iš to, kaip buvo įsirėžę švarko pečiai, Danielis matė, kad Kiensas suvaržytas. Vyras žengė prie liudytojų pulto ir, prieš pažvelgdamas į prisiekusiuosius, teisėją ir į jį besikreipiantį Gordoną Džounsą aštriais skruostikauliais, gurkštelėjo vandens.

– Pone Kiensai, jūs dirbate Barnardo parko žaidimų aikštelėje, tiesa?

– Taip.

– Gal galėtumėte apibrėžti savo pareigas ir kiek laiko ten dirbate?

– Aš esu vienas iš aikštelės vadybininkų, dirbu mažiausiai trejus metus.

Jo balsas buvo prikimęs, lyg jis jaudintųsi arba sveiktų po peršalimo.

Teismas buvo ką tik susirinkęs ir žvalus.

– Pone Kiensai, gal galėtumėte papasakoti apie šių metų rugpjūčio devintos, pirmadienio, rytą?

Ponas Kiensas šniurkštelėjo ir pasirėmė į liudytojų pultą.

– Atėjau pirmas. Visada ateinu pirmas. Atidariau vartus ir išsiviriau kavos. Pirmadienio rytą visada apeinu aikštelę, pati-

krinu, ar neatsipalaidavo virvės arba... Kartais tenka surinkti šiukšles, taigi tai ir padariau. Rinkdamas radau... vaiko kūną.

– Vėliau buvo nustatyta, kad auka yra Benjaminas Stouksas. Ar galite nurodyti tikslią vietą, kur radote kūną?

– Jis buvo pusiau paslėptas po mediniu nameliu tolimajame žaidimų aikštelės kampe, netoli Barnsberio kelio ir Kopenhagos gatvės.

– Norėčiau, kad atsiverstumėte penkiasdešimt trečią prisiekusiųjų bylos puslapį. Čia rasite žaidimų aikštelės planą, padalytą į skaičiais ir raidėmis paženklintus langelius. Gal galėtumėte norodyti tą vietą plane?

– E3.

– Ačiū. Ar iškart pamatėte kūną?

– Ne, ne visai. Mačiau, kad ten kažkas yra, bet, atvirai tariant, pamaniau, kad tai krepšys ar kas nors panašaus, šiukšlė, sulaikyta prie tvoros augusių medžių...

Galerijoje pasigirdo aiktelėjimas. Danielis pakėlęs galvą pamatė, kad ponia Stouks pasilenkė ir užsidengė burną. Vyras ją apglėbė, bet ji buvo nepaguodžiama ir ją teko išvesti. Sebastianas sėdėjo tiesus, susinėręs rankas ant kelių. Atrodė susidomėjęs aikštelės vadybininko parodymais ir keistai patenkintas ponios Stouks protrūkiu. Kai berniukas pasisukęs ėmė lydėti žvilgsniu ponią Stouks, Danielis uždėjo ranką jam ant nugaros ir paprašė atsigręžti.

Kenetas Krolis irgi dalyvavo teisme. Jis pasilenkė, pakilo nuo sėdynės ir bakstelėjo Sebastianui į nugarą. Storu pirštu vos nenustūmė vaiko nuo suolo. Danielis akies kampučiu dirstelėjo į Krolį. Sebastianas ėmė markstytis ir palengvėle sūpuotis pirmyn atgal.

Rašeivos galerijoje tai pastebėjo. Prisiekusieji irgi.

– Pone Kiensai, prašom pasakoti, – paragino Džounsas.

– Na, prisiartinęs pamačiau berniuko sportbačius ir... iš pradžių vėl pamaniau, kad tai seni batai ir kelnės, kažkieno švystelėti per tvorą. Tokių dalykų pasitaiko... Bet kai priėjau dar arčiau...

– Mes turime jūsų rasto kūno nuotraukų. Gal prisiekusieji galėtų pasižiūrėti į trečią bylos puslapį.

Danielis stebėjo, kaip prisiekusieji, iš pasibaisėjimo užsidengę burnas, apžiūrinėja nuotrauką. Baisiausia dar laukė. Sebastianas tyrinėjo prisiekusiųjų veidus. Tuo pat metu tušinuku paišė medžius.

– Pone Kiensai, apgailestauju, kad turiu jus taip spausti, suprantu, kaip nemalonu visa tai prisiminti, bet gal galėtumėte plačiau papasakoti, ką matėte?

– Na, prisiartinęs supratau, kad tai ne drabužių krūvelė, o mažas berniukas po mediniu nameliu.

– Iškart pažinote, kad tai berniukas?

– Ne, mačiau tik iškištas kojas. Veidas slėpėsi po nameliu, tik supratau, kad tai vaikas.

– Ką darėte?

– Palindau po medžiais ir ėmiau šliaužti, norėjau ištraukti jį iš po medinio namelio, bet prišliaužęs supratau...

– Ką, pone Kiensai?

– Supratau, kad jis negyvas, todėl nedrįsau liesti. Nedelsdamas grįžau vidun ir iškviečiau policiją.

– Supratote, kad tai tas pats pradingęs berniukas?

– Na, gyvenu kitame rajone, bet rytą važiuodamas į darbą pastebėjau nuotraukas ir nusikaltimo tyrimo autobusiuką. Žinių nežiūrėjau. Nesupratau, kas čia dedasi...

– Ką tik nupasakojote, kaip pasiekėte kūną...

Džounsas užsidėjo ant nosies akinius ir, ištiesęs ranką su užrašais, perskaitė:

– Ėmiau šliaužti, – jis nusiėmė akinius ir pasirėmė į pultą.

– Ar galima teigti, kad vieta, kur buvo rastas kūnas, suaugusiam žmogui sunkiai prieinama?

– Taip, ji baisiai apaugusi. Manau, todėl niekas anksčiau ir nerado kūno. Džiaugiuosi, kad jį radau aš, o ne koks nors vaikas.

– Išties. Ar atpažinote berniuką, kai buvo nustatyta jo tapatybė?

– Ne. Jis nebuvo dažnas svečias aikštelėje.

– Ačiū, pone Kiensai.

Gordonui Džounsui pasisukus į Ireną Klark, kaip visada stojo tyla. Danielis, laukdamas jos klausimų, kramtė lūpą. Matė, kaip ji tyrinėja savo užrašus, kaip ant ilgo kaklo išryškėja sausgyslė.

Džounsas atrodė patenkintas savimi. Siekdamas įrodyti, kad žmogžudystės vieta neprieinama suaugusiajam, jis užbėgo už akių gynėjų tvirtinimui, esą Benui sužeisti reikėjo didelės jėgos, kokios negali turėti vaikas.

Irena abiem rankomis atsirėmė į pultą ir nepraverdama lūpų šyptelėjo ponui Kiensui. Danielis žavėjosi jos laikysena.

– Pone Kiensai, statinį, po kuriuo buvo rasta auka, pavadinote mediniu nameliu. Gal galėtumėte daugiau apie jį papasakoti?

– Na, tai trobelė ar namelis, poliais pakeltas nuo žemės... Galima būtų pavadinti nameliu medyje, bet... jis pakilęs nuo žemės vos gerą pusmetrį. Jį supa medžiai, todėl vaikai gali susidaryti tokį įspūdį. Manau, toks ir buvo sumanymas.

– Ar vaikai ten mėgsta žaisti?

– Kartais jie ten žaidžia, bet nesakyčiau, kad ta vieta labai mėgstama, ne. Ji visa apkerojusi, todėl kai kuriems vaikams ten nejauku. Ten auga dilgėlės, dažnai būna vabzdžių ir visokių...

– Dievulėliau, atrodo, net ir vaikui ten sunku patekti?

– Sunkoka. Reikia brautis pro šakas, kartais tenka išsipurvinti. Vis dėlto daugumai vaikų tai patinka.

– Tai kiek laiko jums prireikė nusigauti iki namelio medyje ir aukos kūno? Dešimties minučių?

– Ne, mažiau nei minutės.

– Mažiau nei minutės? Suaugusiam žmogui prasibrauti pro visą tą augaliją?

– Sakyčiau, taip.

– Taigi negalima tvirtinti, kad į tą parko vietą gali patekti tik vaikai?

– Ne, tai būtų neleistina. Mes prižiūrime vaikus, taigi turime patekti į visus užkampius, jei kartais kiltų bėdų.

– Galbūt kai kuriems vaikams sunku prieiti prie namelio, jeigu jie neturi jėgų nulenkti šakų?

– Galbūt, bet dauguma tiesiog praropoja po medžiais. Suaugėliui reikėtų brautis pro šakaoms.

– Ačiū, pone Kiensai, daugiau klausimų neturiu.

Po pertraukos Danielis atkreipė dėmesį, kaip Kenetas Krolis atsilošęs ant savo kėdės akimis varsto Sebastianą. Berniukas nusigręžė nuo tėvo ir lyg susigėdęs nudelbė akis į stalą. Viename laikraštyje, paliktame bendroje salėje, Danielis rado galvosūkį, kuriame reikia išbraukti žodžius. Pakišo jį Sebastianui po nosimi, atsigręžęs linktelėjo Kroliui.

Sebastianas pasilenkė, atsisuko tušinuką ir įniko braukyti žodžius. Danielis žvelgė į gležną berniuko kaklą, sprandą su plonyčiais vaikiškais plaukeliais. Buvo matęs, kaip per teismą rauda suaugę vyrai, ir svarstė, kokia jėga padeda Sebastianui išlikti tokiam susikaupusiam ir ramiam.

Buvo patikrintas monitorius. Madlena Stouks ašarojo. Danielis negalėjo žiūrėti į baltą, perkreiptą jos veidą. Per pertrauką matė, kaip šeimos teisininkas jiems kažką aiškina. Po-

nas Stouksas apniukusiu veidu linkčiojo. Danielis numanė, kas jiems sakoma. Bus kviečiami liudyti patologas, policija ir medicinos ekspertas. Teisininkas juos tikriausiai perspėjo, kad, siekiant pabrėžti detales, turės būti parodytos visos kūno nuotraukos, bet tėvams nebūtina sėdėti salėje. Veikiausiai ponas Stouksas jau atpažino sūnaus kūną: patvirtino, kad Benas ant peties turėjo apgamą ir jo pėdutės atrodė kaip tik taip.

Dabar jis neatsigręžė raminti raudančios žmonos, nepadavė nosinės, kai ji naršė po rankinę. Tik akyse atsispindėjo skausmas; jos bėgiojo po teismo salę, šmirinėjo po visus kampus, tyrinėjo veidus, tarsi tyliai klausdamos kodėl?

– Rodys filmą? – paklausė Sebastianas.

– Ne, parodys kelias... nuotraukas, – prisiminęs Sebastiano susižavėjimą mirtimi, Danielis susilaikė nepasakęs „kūno“. – Anos pusės teisininkai kelių specialistų paprašys paaiškinti, kas, jų manymu, atsitiko aukai. Manau, jie norės viską parodyti monitoriuje...

Sebastianas nusišypsojo ir palinksėjo, tada užsuko tušinuką ir susinėrė rankas. Tarsi lauktų spektaklio.

Popietinis posėdis prasidėjo nuo policijos surinktų įkalčių: vaiko kūnelio, rasto gulinčio ant nugaros su prie šonų priglaustomis rankomis, nuotraukų. Sebastianą apklausęs seržantas Terneris atsistojo prie liudytojų pulto. Buvo parodyta Sebastiano apklausos vaizdajuostė – berniukas neprisipažino kaip nors sužalojęs Beną. Kitą popietės dalį Džounsas kamantinėjo seržantą Ternerį, tuo pat metu rodydamas juostą, kur Sebastianas pasakoja apie kraują ant savo drabužių, o paskui pravirksta. Džounsas atkreipė dėmesį į Sebastiano drąsą apklausos metu ir logiškus kriminalistų surinktų įkalčių paaiš-

kinimus. Prisiekusiesiems, regis, susidarė įspūdis, kad Sebastianas ne pagal metus protingas ir gebantis manipuliuoti.

Tik kitą rytą Irenai pavyko savo ruožtu deramai apklausti policijos seržantą. Teismo dalyviai atrodė niūresni ir tylesni nei paprastai, tarsi visus būtų sukrėtęs vakar matytas policijos izoliatoriuje kūkčiojantis berniukas. Vaizdajuostėje jis atrodė labai mažas.

– Seržante, jei galima, norėčiau užduoti kelis klausimus, susijusius su pono Renkino pareiškimu, – kreipėsi Irena.

– Žinoma, – sutiko seržantas.

Ryškioje teismo salės šviesoje jo veidas atrodė raudonas, bemaž piktas, bet jis šypsojosi Irenai.

– Iš patologo girdėjome, kad auka galėjo būti užpulta bet kuriuo metu rugpjūčio aštuntos popietę... ketvirtą, penktą, gal net šeštą valandą. Ponas Renkinas tvirtina matęs, kaip asmuo žydru arba baltu džemperiu apie pusę keturių ketvirtą puolė auką. Ko ėmėtės, kad būtų patvirtinta užpuoliko tapatybė?

– Baltas kaltinamojo megztinis buvo konfiskuotas kaip įkaltis. Liudytojas, regis, buvo tikras, kad anksčiau tą dieną matė kaltinamojo aprašymą atitinkantį berniuką – kaltinamasis tai pripažįsta, – o vėliau jį vėl pastebėjo.

– Aišku, – Irena atsigręžė į prisiekusiuosius ir iškėlė ranką. – Kurgi ne! – ji vėl pažvelgė į seržantą. – Kaltinamasis turėjo baltą džemperį ir prisipažino apie antrą valandą susikivirčijęs su auka. Taigi jums nieko nebereikėjo daryti. Nereikėjo tirti, buvo ar nebuvo kitas užpuolikas, galbūt suaugėlis, vilkintis *žydrą džemperį*...

– Panele Klark, – kreivai šyptelėjo Beronas, – ar ketinate užduoti klausimą liudytojui?

– Taip, milorde. Seržante, ar liudytojas įtikėjo matęs vaiką baltu džemperiu, nes jūsų bendradarbiai paminėjo izoliatoriuje turį tokį apibūdinimą atitinkantį asmenį?

– Žinoma, ne!

– Panele Klark, iš jaunos karališkosios advokatės tikėjausi daugiau, – supeikė ją teisėjas.

Danielis žvilgtelėjo į Ireną, bet ši neatrodė sutrikusi, tik pakreipė smakrą, lyg mesdama iššūkį.

– Seržante Terneri, – toliau kalbėjo ji, – ponas Renkinas teisme pripažino, kad galėjo matyti ir suaugėlį, vilkintį žydrą arba baltą džemperį. Nebekalbėkime apie tai, ar kaltinamasis turėjo baltą džemperį; papasakokite, kaip, kai mano klientas turėjo alibi, jūs ieškojote vėlią popietę užpuolusio auką asmens?

– Peržiūrėjome filmavimo kamerų įrašus, bet neradome patvirtinimo, kad tuo metu kas nors būtų buvęs aikštelėje... Tiesą sakant, visą popietę ir vakarą nieko nepastebėjome.

– Ar tai patvirtina, kad tą popietę suaugęs žmogus žydru džemperiu neužpuolė aukos?

– Ne. Tačiau tai nepatvirtina, kad jūsų klientas tą popietę neužpuolė aukos.

– Kodėl gi?

Seržantas Terneris kostelėjo.

– Na, filmavimo kameros po pietų daugiausia buvo nukreiptos į aplinkines gatves, o ne į parką, tad nespėjo ko nors užfiksuoti... Trumpai tariant, kameros nenufilmavo nei užpuolimo, nei ankstesnių berniukų muštynių, dėl kurių kaltinamasis jau prisipažino.

– Kaip paranku, – Irena vėl kreipėsi į prisiekusiuosius. – Kameros po pietų buvo nukreiptos ne į parką, liudytojas pamatė auką puolantį asmenį baltu arba žydru džemperiu, izoliatoriuje turite vaiką, vilkėjusį baltą džemperį, taigi...

– Baltą džemperį, aptaškytą aukos krauju, – pakeltu balsu pertraukė ją seržantas Terneris.

Danielis pajuto, kaip Irenai prieš naują puolimą kilstelėjus smakrą, subruzdo teismo dalyviai.

– Kai paaiškėjo, kad iš filmuotos medžiagos jokios naudos, kaip dar mėginote surasti pavakarės užpuoliką?

– Kaip sakiau, kriminalistų surinkti įrodymai patvirtino, kad radome ieškomą asmenį.

Terneris nutilo ir, regis, raustelėjo, lyg supratęs, kokia nederama jo kalba.

– *Radote ieškomą asmenį,* – pakartojo Irena. – Aišku. Turėjote mažą berniuką izoliatoriuje ir liudytoją, teigiantį, kad apie ketvirtą valandą matė žmogų žydru arba baltu džemperiu puolantį auką...

Terneris vėl pertraukė Ireną.

– Liudytojas sakė matęs *berniuką*... Tą patį berniuką, kurį matė popiet.

Danielis juto, kad prisiekusiesiems nepatinka, kaip seržantas šaukia ant Irenos.

– Suprantu, radote atitikmenį... – Irena pasisuko į liudytoją ir nutilo.

– Vaikas tiksliai atitiko apibūdinimą.

Terneris jau buvo raudonas kaip burokas.

– O jei aš jums pasakysiu, kad ponas Renkinas patvirtino esąs trumparegis ir jau abejojąs, kad tą popietę tikrai matęs vaiką, ar vis dar teigtumėte radę atitikmenį?

– Taip, ekspertizės rezultatai viską pasako.

– O aš sakyčiau, kad jūsų, policininkų, aplaidumas viską pasako. Jei yra bent *menkiausia* tikimybė, kad liudytojas matė auką puolant suaugusį žmogų, ar nemanote, kad derėtų padaryti viską, kas jūsų galioje, ir pamėginti surasti tą asmenį?

– Mes atlikome kruopščius tyrimus. Kaltinamasis atitiko liudytojo pateiktą apibūdinimą, o vėliau ant jo drabužių buvo rasta aukos kraujo.

– Aišku, darbas baigtas, – Irena pažvelgė į prisiekusiuosius ir atsisėdo.

Beronas nuleido akinius ant nosies ir priekaištingai dėbtelėjo į Ireną, bet nieko nepasakė. Tada paleido liudytoją.

Irenai sėdantis, Danielis pastebėjo, kad ji sunkiai alsuoja. Matė, kaip švelniai kilnojasi jos krūtinė. Kurį laiką žiūrėjo į ją akis įsmeigęs, vildamasis, kad ji atsigręš, bet nesulaukė.

Po pietų kriminalistas pateikė nusikaltimo vietoje surinktus įkalčius – plytą bei krauju permirkusius lapus ir davė parodymus.

– Kalbėkime *labai* aiškiai, – per kryžminę apklausą kreipėsi Irena. – Nusikaltimo vietoje neradote *nė vieno* piršto atspaudo?

– Na, radome kelis nepilnus atspaudus, bet jie buvo neatpažįstami.

– Tiksliau sakant, nusikaltimo vietoje neradote nė vieno patikimo piršto atspaudo?

– Tiesa.

– O ant nužudymo įrankio? Ar nuo plytos paėmėte atspaudą?

– Ne, bet, atsižvelgiant į paviršiaus struktūrą, tai nieko nuostabaus...

– Būčiau dėkinga, jei atsakytumėte „taip“ arba „ne“.

– Ne.

Kriminalistui pasitraukus nuo liudytojų pulto, buvo padaryta pertraukėlė, tada pakviestas prokuratūros medicinos ekspertas Haris Votsonas.

Džounsas atsistojęs paprašė Votsono patvirtinti savo pavardę bei titulą ir nurodyti išsilavinimą. Votsonas išvardijo: Notingamo humanitarinio universiteto bakalauras, diplomuotas biologas ir Biologijos instituto narys; baigęs pagrindinius ir pažengusiesiems skirtus kraujo dėmių analizės kursus Jungtinėse Amerikos Valstijose, Tarptautinės kraujo dėmių analizės asociacijos narys. Votsonas pasakė, kad didžiausią patirtį turįs kriminalistikos mokslų biologijos srityje, tyrinėjančioje tokius dalykus kaip kūno skysčiai, plaukai ir pluoštas.

Danielis juto, kad Sebastianas nuobodžiauja. Popietė buvo ilga, bet šis liudijimas bus svarbiausias prokuratūros koziris, ir Danielis vylėsi, kad Irenai pavyks jį pakirsti.

– Kokius konkrečius dalykus analizavote? – paklausė Džounsas.

– Daugiausia aukos ir kaltinamojo drabužius.

Votsonui buvo apie penkiasdešimt, kostiumas jau braškėjo. Sustingęs, tvirtai sučiaupęs lūpas, jis laukė kito klausimo.

– Ir ką suradote?

– Apieškojus namus, kaip įkaltis buvo paimti kaltinamojo džinsai. Vidinėje džinsų šlaunų pusėje buvo rasta pluošto sankaupa. Pluoštas atitiko aukos kelnių pluoštą. Kraujo dėmių buvo rasta ir ant kaltinamojo batų, džinsų ir marškinėlių. Nustatyta, kad kraujas yra aukos.

– Kaip apibūdintumėte ant kaltinamojo drabužių rastas kraujo dėmes?

– Ant marškinėlių buvo rasta ištryškusio kraujo – tai kraujas, išpūstas iš nosies, išspjautas iš burnos ar, susidarius oro spaudimui, ištryškęs iš žaizdos.

– Nuo kokių aukos sužalojimų ant kaltinamojo galėjo atsirasti tokių dėmių?

– Kraujo dėmės byloja apie veido traumą – stiprų smūgį į veidą ar nosį, po kurio auka apipurškė užpuoliką krauju.

Per teismo salę nuvilnijo pasibaisėjęs murmesys.

– Taigi Sebastianas Krolis buvo aptaškytas iš aukos ištryškusiu krauju. Ar kraujo dėmės ant kaltinamojo drabužių dar kaip nors patvirtina, kad jis smurtavo prie mirusįjį?

– Be ištryškusio kraujo, rasto ant kaltinamojo marškinėlių, buvo kontaktinių dėmių ant džinsų ir batų. Jos leidžia spėti, kad kaltinamasis mirtino puolimo metu lietėsi prie aukos. Be to, ant kaltinamojo bato pado rastas nedidelis kiekis kraujo.

– Ką galėtų liudyti kraujas ant pado?

– Na, jis ten galėjo patekti po užpuolimo atsistojus ant aukos kraujo.

– Ar yra teismo ekspertizės įrodymų, liudijančių, kad užpuolimas buvo įvykdytas ten pat, kur rastas kūnas?

– Taip, purvas ant kaltinamojo džinsų kelių ir aukos kelnių užpakalio atitinka nusikaltimo vietoje esančius lapus ir žemę.

– Ar ant aukos buvo rasta dar kokių nors biologinių kaltinamojo medžiagų?

– Taip, po aukos nagais rasta kaltinamojo odos, o kaltinamojo rankos ir kaklas apdraskyti.

– Taigi Benas mėgino priešintis Sebastianui ir jį apdraskė?

– Regis, taip.

Gordonas Džounsas atsisėdo, pakilo Irena Klark.

– Pone Votsonai, – žiūrėdama ne į liudytoją, o į savo užrašus prabilo Irena, – kada įstojote į Vidaus reikalų ministerijos kriminalistikos mokslų tarnybą?

Ponas Votsonas pasitaisė kaklaraištį ir atsakė:

– Daugiau nei prieš trisdešimt metų.

– Trisdešimt metų! Oho! Didžiulė patirtis. Įstojote 1979 metais, tiesa?

– Taip.

– Ar galėtumėte pasakyti, kiek bylų nagrinėjote per tuos trisdešimt vienus metus?

– Nepasižiūrėjęs į užrašus niekaip nepasakysiu.

– Maždaug – kiek galėtų būti: trisdešimt, šimtas, daugiau nei penki šimtai?

Irena palinko virš pulto, pečius pakėlė prie ausų. Danieliui dingtelėjo, kad ji panaši į mergaitę, pro langą stebinčią paradą.

– Sakyčiau, per tuos trisdešimt vienus metus tiesiogiai tyriau šimtus bylų, gal mažiau, o gal ir daugiau nei penkis šimtus.

– Keliuose teismuose per tuos trisdešimt vienus tarnybos metus davėte parodymus?

– Tikrai daugiau nei šimte.

– Tiksliai dviejuose šimtuose septyniasdešimt trijuose. Jūs esate išties patyręs liudytojas. Sakykite, keliose iš tų dviejų šimtų septyniasdešimt trijų bylų davėte parodymus gynybos naudai?

– Mano liudijimas nešališkas, nesiekiu padėti nei gynybai, nei kaltinimui.

– Žinoma. Leiskite patikslinti: keliose bylose iš tų dviejų šimtų septyniasdešimt trijų davėte parodymus kaip gynybos kviečiamas liudytojas?

– Daugumoje.

– Daugumoje. Gal pamėgintumėte spėti, keliose?

– Gal dviejuose trečdaliuose.

– Ne visai, pone Votsonai. Iš dviejų šimtų septyniasdešimt trijų bylų tik trijose buvote gynybos liudytojas. Tris kartus per trisdešimt metų. Ar jūsų tai nestebina?

– Šiek tiek. Tikėjausi, jų buvo daugėliau.

– Suprantu. Daugėliau. Matau, kad turite Notingamo humanitarinio universiteto bakalauro laipsnį... Esate ekonomistas. Ar ekonomika jums padeda dirbti šioje srityje?

– Vėliau tapau diplomuotu biologu.

– Suprantu. Paliudijote, kad ant kaltinamojo drabužių buvo Beno Stoukso džinsų pluošto. Sakykite, ar tikėtina, kad dviem kartu žaidžiantiems berniukams – kaimynams – gali prilipti draugo drabužių pluošto?

– Taip, tai įmanoma.

– O kaltinamojo įdrėskimai ir oda po aukos nagais – ar jie negalėjo atsirasti tiesiog pešantis dviem mokinukams?

– Tai įmanoma.

– Teigiate, kad ant Sebastiano drabužių yra ištryškusio kraujo. Tvirtinate, kad jis galėjo būti išpūstas iš nosies. Tiesa?

– Taip.

– Kaltinamasis pasakojo, kad, jiems kartu žaidžiant, auka pargriuvo, susimušė nosį ir iš jos smarkiai tekėjo kraujas. Mano klientas patvirtino, kad pasilenkė prie aukos apžiūrėti žaizdos. Sakykit, ar galėjo būti, kad ištryškęs kraujas ant jo pateko šiuo nekaltu būdu?

– Dėmės byloja, kad kraujas tryško su jėga, ir man pirma prielaida atrodo labiau tikėtina, bet gali būti, kad kraujas buvo išpūstas netyčia susižeidus, kaip jūs pasakojate.

– Dar kai kas, – tarė Irena. – Kraujo ant kaltinamojo drabužių: ištryškusio, kontaktinių dėmių ir kitokio – yra labai mažai, tiesa?

– Kraujo ant drabužių tėra nedaug.

– Teismo medicinos ekspertai patvirtino, kad ant kaltinamojo drabužių atsirado aukos kraujo, bet, kaip matyti iš nuotraukų dvidešimt trečiame bylos puslapyje, plika akimi tai sunku įžiūrėti.

Sebastianas išpūtęs akis žiūrėjo į nuotraukas. Danielis prisiminė matęs, kaip draugų vaikai žaidžia vaizdo žaidimus: sustingę, kaip nebūdinga jauniems žmonėms. Sebastiano dėmesys irgi atrodė nenatūralus. Jis spoksojo į kraujo dėmių ant purvinų drabužių nuotraukas.

– Kraujo dėmės buvo matomos plika akimi, bet ne tokios didelės ir ryškios, kad aiškiai atpažintum, jog tai kraujas.

– Supratau. Pone Votsonai, ačiū už patikslinimą... Ar esant tokiems sunkiems sužalojimams – veido traumai, padarytai buku daiktu, kai užpuolikas neabejotinai buvo prie pat aukos, nusikaltėlis neturėtų būti... visas kruvinas?

Votsonas pasimuistė ant kėdės. Danielis jį stebėjo. Rausva veido spalva liudijo, kad jis greitas supykti.

Liudytojas atsikrenkštė.

– Toks sužalojimas turėtų sukelti didelį kraujavimą, ir galima spėti, kad nemažai kraujo patektų ant užpuoliko.

– Ar esant tokiems veido sužalojimams buku daiktu nesitikėtumėte gerokai didesnių ištryškusio kraujo ir kontaktinių dėmių, nei rasta ant kaltinamojo drabužių?

– Turime prisiminti, kaip gulėjo kūnas, pavojingiausias čia buvo vidinis kraujavimas...

– Aišku, – tarė Irena. – Bet ką tik sakėte, kad vis dėlto tikėtumėtės daugiau kraujo dėmių?

Votsonas vėl atsikrenkštė. Apžvelgė teismo salę, lyg ieškodamas pagalbos. Džounsas, dviem pirštais suspaudęs smakrą, stebeilijo jį.

– Pone Votsonai, argi esant tokiems sužalojimams neturėtume tikėtis, kad užpuoliko drabužiai bus permirkę krauju?

– Paprastai manytume, kad kontaktinių dėmių arba oru perduoto kraujo turėtų būti daugiau.

– Ačiū, pone Votsonai.

Kryžminė apklausa pavyko taip puikiai, kad, prasidėjus gynimui, Irena nusprendė nesikviesti gynybos teismo medicinos eksperto. Prokuratūros eksperto kalba gynybos naudai skambėjo kur kas įtikimiau.

Paskutinę savaitės dieną buvo iškviesta prokuratūros patologė Džilė Golt. Prie liudytojų pulto ji stovėjo tokia pat šilta ir rami, kokia Danieliui pasirodė savo biure, žvelgiančiame į Šv. Jurgio parką. Ji buvo aukšta, avėjo aulinius batus ir vilkėjo pilką kostiumą. Buvo panaši į žmogų, savaitgaliais plaukiojantį baidare ir nėmaž nesukantį galvos, kokiu gi būdu buvo sutraiškyta vaiko kaukolė.

– Daktare Golt, jūs skrodėte aukos, Benjamino Stoukso, lavoną? – paklausė Džounsas.

– Taip, tiesa.

– Gal galėtumėte pasakyti, kokias išvadas padarėte dėl mirties priežasties?

– Mirties priežastis buvo ūmi subdurinė hematoma, kilusi dėl veido sužalojimo buku daiktu – smūgiu į priekinę dešinę kaukolės dalį.

– Daktare Golt, kaip paprastais žodžiais paaiškintumėte, kas yra subdurinė hematoma?

– Na, galima sakyti, tai kraujavimas į smegenis, nuo kurio didėja smegenų spaudimas. Negydomos smegenys žūva.

Prisiekusiesiems ekrane buvo parodytas smegenų modelis ir tiksli žaizdos vieta. Prisiekusiųjų byloje buvo Beno Stoukso veido nuotrauka. Sebastianas ją apžiūrėjo, tada pasilenkęs sukuždėjo Danieliui į ausį:

– Kodėl kita jo akis neužmerkta? Ar kai miršti, akys neužsimerkia?

Danielis ant plaštakos pajuto švelnius berniuko pirštus. Pasilenkęs jį nutildė.

– Daktare Golt, ar nustatėte, kokiu daiktu buvo suduotas šis mirtinas smūgis į galvą?

– Sužalojimas padarytas buku daiktu, taigi žmogžudystės įrankis turėtų būti bukas, sunkus daiktas. Nusikaltimo vietoje buvo rasta plyta, o iš veido žaizdų buvo ištraukta mažų plytos gabalėlių.

Sekretorius atnešė demonstracinę dėžę ir prisiekusiesiems buvo parodyta į celofaną įvyniota plyta.

– Nusikaltimo vietoje buvo rasta plyta, o specialistai patvirtino, kad ant jos paviršiaus esama aukos kraujo, smegenų medžiagos, odos ir plaukų. Ar plyta savo forma ir dydžiu atitinka aukai padarytus sužalojimus?

– Taip, plytos kontūrai tiksliai atitinka žaizdos pavidalą.

Buvo parodytas modelis, kaip plyta atitinka žaizdą.

Sebastianas atsigręžė į Danielį ir nusišypsojo.

– Tai *tikra* plyta.

Iš jo burnos sklido medaus kvapas.

Danielis linktelėjo ir ištiesė ranką, kad vaikas nutiltų.

Ekrane keitėsi sužaloto Beno Stoukso veido nuotraukos, matomos teisėjui, prisiekusiesiems ir advokatams, bet ne galerijai. Kairė akis, kaip pastebėjo Sebastianas, buvo atmerkta: balta ir vaiski; dešinė Danieliui priminė sudaužytą paukštelio kiaušinį. Prisiekusieji atšlijo. Teisėjas Filipas Beronas bejausme išraiška žvelgė į ekraną. Danielis tyrinėjo pagyvenusio vyro veidą su nusileidusiais nuo skruostų svorio lūpų kampučiais. Džilė Golt lazeriu parodė, kur buvo suduotas smūgis, ir paaiškino, kad taip sužaloti kaukolę ir skruostikaulį reikėjo jėgos.

– Daktare Golt, ar jums pavyko nustatyti mirties laiką? – tušinuku baksnodamas į bylą paklausė Gordonas Džounsas.

– Taip, rugpjūčio aštuntos, sekmadienio, vakaras, maždaug be penkiolikos septynios.

– Ar užpuolimas negalėjo įvykti anksčiau, pavyzdžiui, antrą ar ketvirtą valandą popiet, kai kaltinamasis buvo pastebėtas besimušantis su auka?

– Galėjo. Esant subdurinei hematomai, įmanoma nustatyti apytikslį mirties, bet ne sužeidimo laiką. Mirtis gali ištikti tuoj po sužalojimo arba po kelių valandų. Kraujavimas sukelia smegenų spaudimą, o šis gali tapti mirtinas po kelių minučių arba po kelių valandų.

– Taigi Benas galėjo mirti ir po kelių valandų, kai jam buvo smogta į veidą plyta, tiesa?

– Taip, tiesa.

– Ar per tą laiką jis galėjo būti sąmoningas?

– Mažai tikėtina... bet įmanoma.

– Įmanoma. Ačiū, daktare Golt.

Teisėjas Beronas garsiai atsikrenkštė ir palinko prie mikrofono.

– Atsižvelgdamas į tai, kiek dabar valandų, manau, pats laikas skelbti pertrauką, – jis visu liemeniu pasisuko į prisiekusiuosius, atgręžė kampuotą veidą, subangavo mantija. – Galite bėgti išgerti kavos. Primenu, kad neaptarinėtumėte bylos, kol nebūsite visi susirinkę.

Teismo dalyviai atsistojo.

Danielis pasiliko salėje, kol Sebastianas buvo nulydėtas apačion, tada išėjo į lauką. Susikišęs rankas į kišenes, stebėjo žmones puošniai išdažytuose Centrinio baudžiamojo teismo koridoriuose: minias prarastų sielų, sliūkinančių su savo sielvartais, bėdomis ir nesėkmėmis. Čia buvo lemiama, bet ne atrandama laimė ar vargas. Jis pasijuto vienišas, dar viena prarasta, erdvėje skriejanti siela, tad išsitraukė telefoną ir paskambino Kaningemui. Pas jį buvo klientas, tad Danielis paliko žinutę, prašydamas informacijos apie Minės namo pardavimą.

Pajuto, kaip kažkas palietė petį. Tai buvo Irena.

– Viskas gerai?

– Žinoma. Kodėl klausi?

– Kai tik pasižiūriu į tave salėje, vis raukaisi.

– Dažnai žvilgčioji į mane? – paflirtavo jis, nors suprato, kad nuotaika netinkama.

Ji griežtai bakstelėjo jam į ranką tušinuku.

– Kas tau neduoda ramybės?

– Matei prisiekusiųjų veidus, kai parodė tas nuotraukas.

– Suprantu, bet mes įrodysime, kad Sebastianas nekaltas.

– O dar Džounsas paklausė, ar Benas tas kelias valandas iki mirties galėjo būti sąmoningas. Dieve.

Danielis papurtė galvą, Irena jam ant dilbio uždėjo ranką. Jis pajuto jos šilumą.

– Neprarask tikėjimo, – sušnabždėjo ji.

– Tik ne tavimi, – Irenai nusigręžus ir patraukus atgal į teismą, tarė jis.

– Daktare Golt, subdurinę hematomą jūs apibūdinote kaip „kraujavimą į smegenis“, – per kryžminę apklausą kreipėsi Irena. – Taigi tikėtina, kad auka prarado daug kraujo?

– Na, dėl traumos kraujas ima kauptis smegenyse. Kiekvienos subdurinės hematomos atveju smulkios kraujagyslės tarp smegenų paviršiaus ir išorinio, kietojo smegenų dangalo išsitempia ir plyšta, todėl tvenkiasi kraujas. Tas spaudimas ir sukelia mirtį.

– Ačiū, daktare, kad paaiškinote. Sakykite, ar esant tokiam veido sužalojimui buku daiktu, kuriam prireikė didelės jėgos, užpuolikas neturėtų būti... aptaškytas aukos krauju?

– Taip, tikėtina, kad nusikaltėlis, padaręs tokį veido sužalojimą, turėtų būti smarkiai aptaškytas krauju.

Irena nutilo ir linktelėjo. Danielis matė, kaip jos meliono sėklos pavidalo veidas mąsliai pakrypo.

– Paskutinis klausimas – daktare Golt, kiek sveria plyta?

– Atsiprašau?

– Kiek sveria vidutinė plyta, tokia, kokią matome tarp įkalčių?

– Spėčiau, apie du kilogramus.

– Sakykite, daktare, kiek jėgos reikėjo padaryti tokiems sužalojimams, kokius patyrė Benjaminas Stouksas, atsižvelgiant į nužudymo įrankio svorį?

– Nemažai.

– Ar manote, kad vienuolikametis berniukas gali turėti tiek jėgos – juolab toks smulkus kaip kaltinamasis?

Daktarė Golt pasimuistė ant kėdės. Dirstelėjo į Sebastianą, ir Danielis pastebėjo, kad vaikas atlaikė jos žvilgsnį.

– Ne, manyčiau, kad tam prireiktų suaugusio užpuoliko jėgos... Vis dėlto... net ir smulkesnis asmuo, vaikas, galėjo padaryti tokius sužalojimus, jei auka buvo po užpuoliku – traukos jėga kompensuotų fizinės jėgos stygių.

– Aišku, – teisėjas Beronas linktelėjo. – Aišku. Panele Klark, ar dar turite klausimų?

– Daktare Golt, ar jūsų, medicinos ekspertės, nuomone, dėl nužudymo įrankio svorio vaikui nebūtų sunku padaryti tokius sužalojimus?

– Panele Klark, jūs uždavėte klausimą, ir liudytoja atsakė, – įsikišo Beronas.

Irena raustelėjusiais skruostais atsisėdo.

– Pone Džounsai?

– Jei galima, milorde, norėčiau kai ką patikslinti.

Teisėjas Beronas pamojo pirštu. Irena metė žvilgsnį į Danielį. Gordonas Džounsas vėl atsistojo prie pulto.

– Daktare Golt, labai trumpai: jeigu mirtinas smūgis buvo suduotas padedant traukos jėgai, ar tai galėjo būti padaryta esant tokiai padėčiai, kokioje buvo rastas aukos kūnas: aukštielninkas, prie šonų priglaustomis rankomis?

– ...Taip, – kiek padvejojusi atsakė daktarė Golt. – Įmanomos kelios padėtys, bet jei auka gulėjo ant žemės šiek tiek apkvaitusi ar išsigandusi, jai buvo galima smogti atsistojus arba ant jos atsisėdus... apžargomis. Silpnesniam užpuolikui taip būtų buvę lengviau.

– Ačiū, daktare Golt.

Danielis parsinešė namo kelis laikraščius ir vartė, kol rado straipsnių apie teismą. Kai kuriuose buvo nagrinėjami Danielio ir Sebastiano tarpusavio santykiai: „Berniukas glaudžiasi prie solisitoriaus." Vienas aprašė daktarės Golt liudijimą: „Prokuratūros patologė daktarė Džiljana Golt spėja, jog Angelo žudikas galėjo sėdėti apžargomis veidu į auką, kad užtektų jėgos suduoti mirtinam smūgiui."

Danielis persibraukė akis. Bute buvo tamsu, bet jam nesinorėjo jungti šviesos. Virtuvės stalas buvo nukrautas darbo segtuvais. Atsistojęs prie lango jis apžvelgė parką, skendintį mirgančioje mėnesienoje. Besimainančioje šviesoje ežeras atrodė panašus į monetą. Jis jautėsi pavargęs, bet nerimavo ir žinojo, kad užmigti negalės.

Pastebėjo, kad mirksi atsakiklis. Kaningemas paliko žinutę. Ryšys buvo prastas, ir Danielis ne viską girdėjo. „Labą dieną, Dani, gavau jūsų žinutę... Namai sutvarkyti, ir jau yra pirkėjai. Jauna pora iš miesto, jau seniai ieškojusi trobelės kaime. Nusiunčiau jums elektroninį laišką. Pasiūlymas geras, taigi paskambinkite ir praneškite, ar sutinkate parduoti sodybą."

Danielis atsiduso ir negalvodamas ištrynė žinutę. Dar nebuvo tam pasirengęs. Reikėjo laiko. Su visais drabužiais atsigulė į lovą ir nemirksėdamas įsispoksojo į lubas. Prisiminė, kaip vaikystėje pirmą kartą atvažiavo pas Minę. Prisiminė savo pykčio priepuolius. Vis dėlto po visko, kas jiedviem nutiko, ką Minė dėl jo padarė, aiškiausiai jis prisiminė paskutinius savo žodžius, drėbtus jai į veidą: „Verčiau jau būtum mirusi."

Dabar, jai išėjus, jis mielai atsiprašytų. Berniuko teismas privertė jį iš naujo susimąstyti apie Minę. Suprasti, kiek nedaug trūko, kad jis pats būtų atsidūręs Sebastiano vietoje. Minė jį įskaudino, bet ir išgelbėjo.

Danielis delnu persibraukė krūtinę, užčiuopė šonkaulius. Prisiminė nederamą Šarlotės priekabiavimą prie užpakalinių kamerų durų. Nė pats gerai nesuprato, kodėl jos taip gailėjo. Danielis už Sebastianą jautėsi nuviltas Šarlotės gležnumo ir bejėgiškumo, nors vaikas nerodė nieko kito, tik meilę.

Pasikišo po galva ranką. Suprato karštą berniuko meilę motinai. Vaikystėje jis pats būtų sutikęs mirti, kad tik apsaugotų savo mamą. Prisiminė, kaip basas, tik su pižama stovėjo tarp mamos ir jos draugo. Prisiminė, kaip juto koja lėtai srūvant šiltą šlapimo upelį, ir vis dėlto buvo pasiryžęs ištverti viską, kad tik ją apsaugotų.

Paskui jis buvo atiduotas globai.

Danielis prisiminė savo mamą: randus ant rankų, nuotaikos svyravimus, šleikštų kvapą iš burnos. Dabar jis jos gailėjo, kaip gailėjo Šarlotės. Karšta, vaikiška meilė seniai išblėso. Tik suaugęs jis suprato, kaip mama jį sužalojo.

Danielis atsisėdo ir persibraukė skruostą. Paskui persirengė ir koridoriuje nukėlė ragelį. Neryžtingai pastoviniavo su telefonu rankoje, tada surinko numerį. Šįkart atsiliepė Harietos vyras. Danielis mažumėlę mikčiodamas paaiškino, kas esąs.

– O, žinoma, – tarė vyras, – tuoj ją pakviesiu.

Danielis lūkuriavo delnu atsirėmęs į sieną. Buvo girdėti televizoriaus triukšmas, atsikrenkštė pagyvenęs vyras. Danielis prikando lūpą.

– Dar kartą sveikas, – jos balsas atrodė pavargęs. – Džiaugiuosi tave girdėdama, bet stebiuosi, kad taip greitai vėl paskambinai.

– Žinau, skambinu dėl to, ką anadien sakėte. Mąsčiau apie tai. Ar turite laiko?

– Žinoma, mielasai. Apie ką gi norėjai pasišnekėti?

Jos balsas buvo panašus į Minės. Danielis užsimerkė.

– Šnekėjausi su Normano seserimi. Ji man dar papasakojo apie avariją...

Harieta tylėjo, Danielis girdėjo ją alsuojant.

– Regis, niekada iki galo nesupratau, ką teko patirti Minei, o dabar suprantu ir... mąstau apie kai ką, ką pasakėte...

Jis juto, kaip dunksi širdis. Nutilo, kad galėtų įsiterpti Harieta, bet ši nepravėrė burnos. Danielis susimąstė, ar tik vėl jos nesupykdė.

– Ką, mielasai? – galop paklausė ji. – Ką aš pasakiau?

Jis giliai įkvėpė.

– Apie tai, kaip ji, priimdama globoti vaikus, kankinosi.

– Man taip atrodė, telaimina ją Dievas.

Danielis sugniaužė kumštį ir trinktelėjo į sieną.

– Kaip manote, kodėl aš? Kodėl ji įvaikino mane, o ne ką nors kitą?

Harieta atsiduso.

– Ar todėl, kad aš paprašiau? O gal... kad bijojau būti išsiųstas kitur? Ar ji mąstė apie kitų įvaikinimą?

Danielis laukė, ką atsakys Harieta, bet ši tylėjo. Tyla buvo nejauki, panaši į žemą pianino natą nuspaustu pedalu.

– Negi nesupranti, mielasai? – galop prabilo ji. – Minė tave mylėjo kaip savą. Tu jai buvai ypatingas. Prisimenu pirmus metus, kai tu apsigyvenai pas ją. Iš pradžių tu jai pridarydavai nemažai *bėdų*. Buvai tikras laukinukas. Bet ji kažką tavyje įžvelgė... Žinoma, ji tau norėjo tik geriausio. Būtų atidavusi tave tavo paties labui, kaip atidavė kitus. Ji gyveno viena ir vis sakydavo, kad vaikams reikia šeimos: brolių ir seserų... tėvo. Prisimenu, kaip ji ieškojo tau tinkamų namų, nors visą laiką troško, kad liktum pas ją.

– Ji viena atstojo šeimą... Bent jau man.

– Tądien, kai tave įvaikino, tau užmigus ji man paskambino. Dar nebuvau girdėjusi jos tokios laimingos nuo tada, kai žuvo Delija.

Danielis krenkštelėjo. Harieta užsikosėjo – taip smarkiai ir aštriai, kad turėjo trumpam padėti telefoną. Danielis luktelėjo.

– Gerai jaučiatės?

– Negaliu atsikratyti to kosulio. Motina Švenčiausioji... Dani, turi žinoti... Ji nieko taip netroško, kaip kad taptum jos sūnumi. Tu jai buvai labai svarbus.

– Ačiū, – beveik pašnibždom ištarė jis.

– Sūnau, dabar apie tai nebegalvok. Užmiršk viską.

Harieta vėl užsikosėjo.

– Jums reikėtų nueiti pas gydytoją, – patarė jis.

– Išsikapstysiu. O tau viskas gerai? Regis, anądien mačiau tave per žinias. Ar dalyvauji tame Angelo žudiko teisme? Ar ten tikrai buvai tu? Na ir baisus darbas.

– Jūs neklystat, – pripažino Danielis. Atsitiesė; mintis apie teismą padėjo ištrūkti iš nemalonių prisiminimų gniaužtų.

– Ir kurgi ritasi pasaulis? Ar girdėta, kad vaikai šitaip žudytų vieni kitus?

Danielis įsikišo ranką į kišenę ir pasakė, kad turi baigti.

– Tikrai, mielasai. Tu visada labai sunkiai dirbi. Prisėsk ir pakelk kojas. Nebegalvok apie tai.

Danielis padėjo ragelį. Susikrimtęs atsigulė.

Pabudo pusę septynių, jau per vėlai bėgioti. Galvoje it gyvas tebesisuko sapnas. Jis sapnavo namus Bramptone. Sienos buvo atviros, kaip prakartėlės ar lėlių namelio. Gyvuliai laisvai įeidavo ir išeidavo. Sapne Danielis buvo suaugęs, bet tebegyveno ten ir rūpinosi gyvūnais. Minė buvo kažkur kieme, bet jis jos nematė ir negirdėjo.

Virtuvėje išvydo ėriuką: saldžiai miegantį, knarkiantį, besikilnojančiu pilvu, švelniai besišypsantį. Danielis paėmęs išnešė ėriuką į lauką, kur pro medžius skverbėsi ryški saulės šviesa.

Sėdėdamas ant lovos krašto Danielis dar prisiminė ėriuko svorį ant rankų ir plonos vilnelės šilumą.

Papusryčiavęs jis patikrino elektroninį paštą, perskambino Kaningemui ir sutiko parduoti sodybą. Danielis tai ištarė labai tyliai, lyg bijodamas apsigalvoti. Nusprendė, kad laikas parduoti namą. Reikia eiti toliau. Galbūt, kai nebebus namo, neliks ko apgailestauti. Nebereikės apie tai galvoti.

26

Minė pasišovė nuvežti jį į universitetą, bet Danielis žinojo, kaip jai baisu. Galiausiai sutarė, kad ji pavėžės jį iki Karlailo, o paskui jis sės į traukinį ir pasieks Šefildą. Blicas visą kelią inkštė automobilyje, o perone Minės akys sudrėko nuo ašarų.

– Mama, grįšiu po dešimties savaičių. Kalėdos po *dešimties savaičių*.

– Žinau, mielasai, – ji abiem delnais suėmė jo veidą. – Tai toks ilgas tarpsnis, o mūsų kartu praleistas laikas dabar atrodo pernelyg trumpas. Negaliu patikėti.

Diena buvo šilta. Blicas tampė pavadėlį, gręžiojosi į žmones ir traukinius. Danielis užuodė dyzelio tvaiką ir pajuto baugulį, kad paliks Bramptoną ir vėl gyvens didmiestyje. Matė, kaip Minė prie akies prisidėjo kumštį.

– Ištversi? – paklausė jis.

Ji sunkiai atsiduso ir raustelėjusiais skruostais nusišypsojo.

– Žinoma. O tu man džiaukis gyvenimu. Paskambink retsykiais, kad žinočiau, jog esi gyvas, negirtuokliauji ir nevartoji narkotikų.

Ji nusijuokė, bet Danielis pastebėjo, kaip vėl sudrėko akys.

– O tu man paskambinsi? – paklausė jis.

– Tik pamėgink uždrausti.

Jis šyptelėjo nuleidęs galvą. Norėjo greičiau išvažiuoti, bet iki traukinio buvo likusios dar kelios minutės. Palikti Minę buvo sunkiau, nei jis įsivaizdavo, tad dabar apgailestavo, kad neatsisveikino jau sodyboje. Viena jo dalis nerimavo, kad ji jausis vieniša, kita dalis būgštavo dėl savęs. Viduje tūnantis vaikas nenorėjo išvykti. Danielis nepažinojo nė vieno, studijavusio universitete, tad nenumanė, ko tikėtis.

– Tik negalvok, kad esi nevertas, – tarė ji, tarsi ir vėl perskaičiusi jo mintis. Akys spinduliavo džiaugsmą ir išmintį. – Tau tereikėjo gauti galimybę. Dabar pasinaudok ja ir parodyk, kad esi ne iš kelmo spirtas.

Danielis pasilenkė ir apglėbė Minę, spustelėjo, pajuto minkštą jos kūną. Blicas viauktelėjo ir šoko ant jų, pamėgino išskirti.

– Tu tikras kvailiukas pavyduolis, – šiurkščiai tapšnodama per galvą pasišaipė iš šuns Minė.

Atėjo laikas. Danielis šypsodamasis pabučiavo ją į šlapią skruostą, paglostė stačią Blico ausį ir iškeliavo.

Šefildo universitete dauguma naujų draugų buvo vyresni, prieš metus baigę mokyklą, bet, kad ir kaip keista, Danielis jautėsi už juos brandesnis. Jis įstojo į futbolo komandą ir bėgikų klubą, tad eidavo išgerti su draugais iš abiejų grupių. Kerola Ana liko Bramptone, jie susitikdavo per atostogas, kai Danielis grįždavo į sodybą, bet universitete jis miegojo su kitomis merginomis. Kerolai Anai apie tai nepasakojo, o ji pernelyg gerai pažinojo Danielį, kad kamantinėtų.

Antro kurso pradžioje viena iš merginų, su kuriomis jis miegojo, pastojo ir pasidarė abortą. Tuo metu jis nuomojosi kambarį bute Eklšolo kelyje ir kartu su ja nuvažiavo į Donkasterį atlikti procedūros. Abiem buvo baisu, paskui mergina

kraujavo ir kentė skausmus. Danielis rūpinosi ja, bet po kelių savaičių viskas užsimiršo.

Danielis nežinojo, ar šis įvykis jį privertė vėl prisiminti motiną – tikrą savo motiną, bet išlaikęs antro kurso teisės egzaminus jis paskambino į Niukaslo socialinės tarnybos skyrių ir paprašė pakviesti Trisiją. Jam buvo pranešta, kad Trisija nebedirba skyriuje nuo 1989 metų.

Danielis prisiminė, kad jam buvo pasakyta, jog sulaukęs aštuoniolikos turės teisę susirasti motiną. Nors ji mirė, jam rūpėjo išsiaiškinti, kaip tai įvyko ir kur jos kapas. Nusprendė dar kartą nuvažiuoti į Niukaslą ir ten pamėginti išsiklausinėti apie mamos mirtį. Kita vertus, jis troško grįžti namo. Jis nepasakojo Minei, ką ketina daryti, nes žinojo, kaip ji nuliūstų. Nenorėjo jos skaudinti, bet, būdamas toli nuo Bramptono, jautėsi pajėgesnis atlikti, ką užsimojęs. Jis tris kartus skambino į socialinę tarnybą, kol galiausiai rado jam galintį padėti žmogų.

– Sakote, Danielis Hanteris.

– Tikrai taip.

– O biologinė jūsų motina buvo Samanta. 1988 metais jus įvaikino Minė Florencija Flin?

– Mhm.

Socialinė darbuotoja buvo Margareta Bentli. Iš balso atrodė pervargusi, tarsi tie keli žodžiai iš jos būtų atėmę paskutines jėgas.

– Apie jūsų mamą radau tik narkomanų priežiūros specialistų įrašus, bet pastaruoju metu nieko nėra...

– Viskas gerai, žinau, kad ji mirusi. Tik norėjau išsiaiškinti, kaip ji mirė, galbūt surasti kapą. Žinau, kad ji buvo kremuota.

– Apgailestauju, bet mes tokios informacijos nesaugome. Galite pasiteirauti Niukaslo registrų biure. Jie turės mirties liudijimą ir pasakys, ar ji buvo kremuota ir ar yra kapas...

– Hm... paskutinis narkomanų priežiūros specialistų įrašas labai blogas?

– Mums nevalia teikti tokios informacijos.

– Jūs man nepasakytumėte nieko nauja, – atkirto Danielis. – Žinau, kad mama vartojo narkotikus. Tiesiog...

– Na, paskutinis įrašas labai geras. Ji narkotikų nevartojo.

– Tikrai? Kada tai buvo?

– 1988 metais, kai jūs buvote įvaikintas.

– Ačiū, – padėkojo Danielis ir padėjo ragelį.

Prisiminė paskutinį susitikimą su mama, kaip ji mėgino susitaikyti su tuo, kas vyksta. Susimąstė, ar mama dėl jo stengėsi nevartoti narkotikų; galbūt jį praradusi išsigando ir susiėmė. Bet jeigu ji neperdozavo, tai nuo ko tokia jauna mirė? Pagalvojęs apie jos gyvenimo vyrus jis sukando dantis.

Kitą rytą Danielis turėjo rašyti atsiskaitomąjį darbą, bet sėdo į traukinį ir išvyko į Niukaslą. Grįžimas namo keistai džiugino. Traukiniui sustojus, jis pažvelgė į šiaurę, į Kaugeito rajoną. Miestas vis dar atrodė savas ir gerai pažįstamas. Čia jis vaikščiojo kitaip: nuleidęs galvą, susikišęs rankas į kišenes, bet ir negalvodamas žinojo, kur eiti. Niukasle jis nebuvo nuo tos dienos, kai Minė jį įvaikino. Ėmė džiugus jaudulys ir krėtė šiurpas, lyg įsibrovus į svetimas valdas ir kartu grįžus namo.

Jis nenutuokė, kur yra registrų biuras, bet pasiteiravo centrinėje bibliotekoje. Biuras buvo Sario gatvėje, ir jis nudrožė tiesiai ten. Užrašė visą mamos vardą ir gimimo datą, kaip prisiminė.

Registrų biuras buvo Viktorijos laikų stiliaus pastate iš šviesaus skaldyto smiltainio. Atrodė, kad pastatas nuolankiai ištvėrė ilgus niūrius dešimtmečius. Koridoriai buvo kaip bet kurios miesto įstaigos, ne per švariausi. Priminė pirmą apsi-

lankymą universiteto bibliotekoje, pirmą semestrą, kol jis suprato pakankamai žinąs ir turįs teisę čia būti. Danielis vilkėjo futbolo marškinėlius ilgomis rankovėmis ir džinsus. Stabtelėjęs ant laiptų susiglostė priekyje peraugusius ir jau į akis krintančius plaukus. Užsuko į vyrų tualetą, susikišo, paskui vėl išsitraukė marškinėlius. Laukdamas eilėje svarstė, kodėl taip baiminasi: ar dėl to, kad klausinės apie mirusiąją, ar kad mirusioji jį pametė.

Pametė.

Sulaukęs eilės Danielis priėjo prie langelio. Staiga pasijuto nereikalingas, ne savo vietoje. Prisiminė ilgus mamos nagus, barbenančius į stalą.

– Taip? Kuo galėčiau padėti?

Registratorė buvo jauna. Alkūnėmis atsirėmusi į stalą nusišypsojo Danieliui.

– Norėčiau gauti savo motinos mirties liudijimą.

Užpildęs blankus Danielis luktelėjo ir gavo liudijimą, įdėtą į švarų baltą voką. Padėkojęs jaunajai registratorei išėjo. Voką išdrįso atidaryti tik išėjęs į lauką, bet net ir ten, judrioje gatvėje stumdomas praeivių, jautėsi nereikalingas.

Pinstouno gatvėje stovėjo senamadiška arbatinė, Danielis šmurkštelėjo vidun ir užsisakė kavos ir bandelę su kumpiu. Antsvorio turintis vyras raudonio išmuštais skruostais kirto pyragą su pupelėmis, o dvi moterys vienodomis šviesiai dažytų pastirų plaukų šukuosenomis dalijosi cigarete.

Danielis atsargiai išlankstė dokumentą. Burnoje juto moterų cigaretės skonį. Širdis daužėsi, tik jis nesuprato kodėl. Žinojo, kad jo mama mirė, numanė kaip, bet vis dėlto jam rodėsi, kad bando atskleisti kažkokią paslaptį. Raidės mirguliavo prieš akis. Virpančiais pirštais jis vos nulaikė popierių.

Ji išties mirė perdozavusi narkotikų, kaip sakė Minė. Danielis spoksojo į lapą įsivaizduodamas, kaip švirkštas pakyla nuo mamos rankos, kaip atsileidžia mėlynas guminis turniketas – tarsi virš uolos pasileistų susikibusios rankos.

Akys vis peržiūrinėjo skaičius: gimė 1956 metais, mirė 1993 metais, trisdešimt septynerių.

Jis nustūmė bandelę, paliko kavą, nulėkė atgal į registrų biurą ir žengdamas per kelis laiptus užlipo viršun. Kaip tik prasidėjo pietų pertrauka.

Danielis prasibrovė prie stalo. Jauna jį aptarnavusi moteris šūktelėjo:

– Atsiprašau, mes užsidarome pietų. Gal galėtumėte ateiti vėliau?

– Tik norėjau paklausti... vieną klausimą, prisiekiu, tik vieną.

Ji šyptelėjo ir grįžo prie stalo.

– Turėsiu nemalonumų.

Jos akys žibėjo.

Danielis stengėsi žaisti jos žaidimą, nors knietėjo ją papurtyti.

– Labai ačiū, jūs nuostabi.

Registratorė nuleido ir pakėlė blakstienas.

– Tik norėjau, kad patikrintumėte... Liudijime įrašyti 1993 metai, bet mano mama mirė vėliausiai 1988 metais.

– Tikrai? Keista.

– Gal galėjote suklysti? – jausdamas, kaip iš siaubo plečiasi akys, bet vis vien stengdamasis nusiraminti, paklausė Danielis.

– Na ne... Juk tai oficialus jūsų mamos mirties liudijimas. Jūs tikras, kad ji mirė 1988-aisiais?

– Taip... – tarė jis. Paskui pasitaisė: – Ne...

– Tai manau, kad įrašas teisingas.

– Kaip man sužinoti, ar yra jos kapas?

– Turite nueiti į savivaldybę.

Mergina šyptelėjo, atsiprašomai papūtė lūpas. Danielis apsigręžė ir išpėdino. Lauke pamatė, kad liudijimas jo rankoje suglamžytas, nors jis neketino to daryti.

Danielis luktelėjo, kol atsidarė savivaldybės kabinetai. Pilvas urzgė, gurguliavo, bet jis nekreipė dėmesio. Dešimt minučių pasėdėjo ant laiptų, tada apėjo kvartalą ir grįžo. Tris kartus perskaitė iškabą, skelbiančią, kad nuo pirmos iki antros savivaldybė uždaryta.

Po pietų pertraukos jį nukreipė į gedėjimo tarnybą, ten jam teko dvidešimt minučių palaukti, nors buvo pirmas eilėje.

– Norėčiau sužinoti, ar yra mano mamos kapas. Manau, ji buvo kremuota... turiu jos mirties liudijimą.

– Kokia jos pavardė?

Danielis laukė ant plastikinės kėdės, skausmingai traukė skrandžio raumenis. Užmiršo universitetą. Niekas kitas jam neberūpėjo.

Manė, kad teks pildyti daugiau blankų, parodyti asmens dokumentą ar pratuštinti piniginę. Moteris grįžo po poros minučių. Pranešė, kad kremuotųjų sąrašuose jo motinos pavardės nėra. Ji dar kartą patikrino ir sužinojo, kad Danielio motina palaidota Džesmondo kelio kapinėse.

Danielis manė padėkojęs jai, bet moteris garsiai paklausė, ar jis gerai jaučiasi. Jis stovėjo pirštais įsitvėręs stalo, saujoje gniauždamas mirties liudijimą.

Nuo Džesmondo kelio Danielis išvydo kapines. Susiprotėjo nupirkti gvazdikų ir dabar juos nešėsi įvyniotus į celofaną, žiedais žemyn.

Prieš jį vėrėsi vartai: raudona smiltainio arka, graži ir tuo pat metu bauginanti. Danielis pastovėjo spardydamas nuo kelio akmenėlius. Pasijuto traukiamas į raudoną arką, o įėjus apėmė stiprus poreikis žengti gilyn. Nenumanė, kur ji palaidota, ar pavyks ją rasti, bet įėjęs pajuto, kaip jį užliejo slogi ramybė. Širdis tuksėjo tyliai. Jis vaikščiojo nuo kapo prie kapo, ieškodamas jos pavardės. Ieškojo metodiškai, kruopščiai, nenusivildavo ir kitoje eilėje neradęs išraižyto jos vardo, iš anksto neapsidžiaugdavo pastebėjęs kapą su panašia pavarde.

Galiausiai, jau po ketvirtos valandos, surado ją. „Samanta Džeraldinė Hanter. 1956–1993. Ilsėkis ramybėje."

Jis pastovėjo, tada atsiklaupė, pro džinsus juto drėgną žolę. Nušluostė nuo marmuro nesenus lietaus lašus, įsivaizduodamas po savimi smulkius jos kauliukus. Gvazdikus paguldė prie kryžiaus.

1993-ieji. Ji mirė vos prieš kelis mėnesius. Išmušus paskutiniajai, jis tikriausiai buvo vos už valandos kelio. Būtų galėjęs nuvažiuoti, padėti jai, bet ji mirė nežinodama, kad jis netoliese. Tais metais, kai prarado jį, mama nevartojo narkotikų. Danielis spėliojo, ar ji siekė jį susigrąžinti. Aštuonioliktas gimtadienis atėjo ir praėjo. Veikiausiai ji prarado viltį. Turbūt pamanė, kad jis turi kitą šeimą ir jos nebeprisimena.

Kažkas nupirko jai antkapį, išrinko baltą marmurą ir sugalvojo žodžius. Jis prisiminė mirties liudijime įrašytą pavardę: „Pranešė Maiklas Parsonsas." Danielis prisiminė visus vardus ir veidus, šmėkštelėjusius mamos gyvenime. Nunarino galvą. Oras strigo gerklėje, bet pravirkti jis negalėjo. Širdgėla buvo maža ir trapi. Susipynusi su daugybe kitų dalykų. Nematomi paukščiai čiulbėjo taip garsiai, kad net kurtino.

Danielis atsistojo. Galvą pervėrė aštrus skausmas. Nusigręžęs jis išdūlino iš kapinių, po ilgų ir kantrių ieškojimų ryžtin-

gai gurgždindamas skaldą. Ryški saulė spigino akis. Raumenys buvo įsitempę, Danielis pajuto, kaip tarp menčių nuriedėjo šaltas prakaito lašas.

Prisiminė dieną, kai Minė jam pranešė apie mamos mirtį. Taip stipriai sučiaupė lūpas, kad net žandikaulį suskaudo.

Jis grįš į Bramptoną ir nudės ją.

27

Danielis įeidamas kyštelėjo leidimą Centrinio teismo sargybiniams. Šiandien pirma gynybai skirta diena. Iškeltu smakru jis nužygiavo į tryliktą salę, liepdamas sau abejones kol kas atidėti į šalį. Suvokė, kad pirmą kartą per visą profesinės veiklos laiką išties bijo pralaimėti. Jis nekentė Sebastiano šeimos, nerimavo, kad vaikui reikės grįžti į tą materialinės gerovės ir emocinio nepritekliaus pasaulį, bet mintis, kad Sebastianas gali atsidurti už grotų, teisėtvarkos sistemoje, dar labiau gąsdino. Nors ir sumanus, vaikas dar nesuvokė, kad spauda jį pavertė pabaisa ir koks sunkus bus gyvenimas, jeigu jį pripažins kaltu. Danielis stengėsi apie tai negalvoti. Kliovėsi Irenos gebėjimais. Po pernykštės jųdviejų nesėkmės Tairelio teisme ji dar nebuvo pralaimėjusi bylos.

– *Milorde, kviečiu Aleksandrą Bierdą.*

Bierdas, regis, jaudinosi taip pat, kaip tada, kai Danielis lankėsi jo biure. Psichologas prisiekdamas pasilenkė per arti mikrofono ir krūptelėjo išgirdęs savo balsą.

Irena dalykiškai pradėjo pagrindinę savo apklausą. Plačiai nusišypsojo Bierdui, gestais pasveikino teismo dalyvius ir paprašė psichologą pasidalyti mintimis apie Sebastianą.

– Daktare Bierdai, 2010 metų rugsėjį jūs du kartus tyrėte Sebastianą. Tiesa?

– Tiesa.

– Norėčiau, kad trumpai apibūdintumėte, koks jums pasirodė Sebastianas.

Bierdas pasilenkė prie mikrofono, švelniomis rankomis spausdamas liudytojų pulto briauną.

– Jei kalbėsime apie intelektą, man jis pasirodė itin protingas. Intelekto koeficientas siekia 140, ir tai neabejotinai byloja apie aukštą intelektą, tiesą sakant, beveik genialumą. Jis išties itin gabus.

– Ką sužinojote apie Sebastiano emocinę brandą ir gebėjimą perprasti sudėtingus procesus, pavyzdžiui, teismo procesą?

– Na, Sebastianas, regis, tik trumpai geba sutelkti dėmesį, ir tai gali būti susiję su aukštu intelektu. Pastebėjau, kad jis linkęs į emocijų proveržius, įprastesnius mažesniems vaikams.

– Klausinėjote jį apie nusikaltimą. Kokia jūsų nuomonė apie Sebastianą pateiktų kaltinimų atžvilgiu?

– Sebastianas supranta, kas gera, o kas bloga. Jis žino, kuo yra kaltinamas, ir įsitikinęs tvirtina esąs nekaltas.

– Ar aptarėte, kas vyko nusikaltimo dieną?

– Taip, aptarėme, mėginome žaisdami suvaidinti tos dienos įvykius. Apskritai jis man atrodė visiškai nuoseklus. Jis aiškiai suvokia, kas moralu, ir kelis kartus tikino esąs nekaltas.

– Ar, žinodamas jo protinius gebėjimus, manote, kad Sebastianas supranta nusikaltimo, kuriuo yra kaltinamas, sunkumą?

– Be abejo. Jis gerai žinojo, kokia bausmė gresia už tokį nusikaltimą, bet jautėsi nesuprastas. Mes kelis kartus įvairiais būdais aptarėme rugpjūčio aštuntos dienos įvykius: sekėme pasaką, žaidėme lėlėmis, jis atsakinėjo į mano klausimus, bet berniukas visą laiką buvo nuoseklus.

– Ačiū, pone Bierdai.

Prieš atsisėsdama Irena linktelėjo Danieliui. Gordonas Džounsas pakilo ir šiek tiek pastovėjo. Visi stebėjo, kaip jis atsiverčia sąsiuvinį ir bando jį pasidėti ant pulto, kad nenukristų. Salėje trūko oro, ir Danielis mažumėlę atsilaisvino kaklaraištį. Gynyba prasidėjo gerai, Irena atrodė atsipalaidavusi, bet Danielis ne be priežasties nerimavo dėl tolesnių parodymų. Sebastianas prarado susidomėjimą. Tabalavo kojomis ir kartais įspirdavo Danieliui.

– Pone Bierdai, pora klausimėlių, – kryžminę apklausą pradėjo Džounsas. – Ataskaitoje minite, kad mokyklos psichologas Sebastianui diagnozavo Aspergerio sindromą?

Sebastianas pasilenkė, norėdamas kažką pašnibždėti, bet Danielis ištiesė ranką ir jį nutildė.

– Taip, mokyklos įrašuose yra psichologo diagnozė. Aš su ja nesutinku.

– Vis dėlto manote, kad jam yra... – Džounsas demonstratyviai nusileido akinius ant nosies galo, suraukė nosį, nuleido lūpų kampučius ir perskaitė: – netipiškas plataus masto raidos sutrikimas?

Bierdas nusišypsojo ir linktelėjo.

– Kitaip tariant, netipiškas autizmas. Iš tiesų tai yra bendra diagnozė visiems, kuriems nebūdingi įprasti Aspergerio sindromo, tiksliau autizmo, simptomai.

– Aišku. Gal galėtumėte paprastai paaiškinti, kas yra tas... ėė... netipiškas plataus masto raidos sutrikimas ir ką jis turi bendra su ankstesne diagnoze?

– Paprastai tariant, tai reiškia, kad Sebastianui būdingi kai kurie Aspergerio sindromo bruožai, bet ne visi... Tiesą sakant, jam puikiai sekasi kai kuriose srityse, kurios turėtų kelti sunkumų, jeigu jis sirgtų tikru Aspergerio sindromu.

– Suprantu. Aspergeris – tai autizmas, kuriam būdingas aukštas intelektas, tiesa?

– Tiesa.

– O kokie simptomai tipiški vaikams, turintiems Aspergerio sindromą?

– Na, paprastai jie susiduria su sunkumais trijose pagrindinėse srityse: bendravimo, socialinės sąveikos ir gebėjimo įsijausti.

Atsistojo Irena.

– Milorde, abejoju, ar tai svarbu. Koks mano kompetentingo bendradarbio klausimų tikslas?

– Milorde, mes teisėtai bandome išsiaiškinti, ar sutrikimo, nuo kurio galbūt kenčia berniukas, padariniai nėra susiję su nusikaltimu.

– Tęskite, – leido Beronas. – Manau, tai svarbu.

– Ką tik išvardijote tris sritis, kuriose kyla sunkumų dėl Aspergerio sindromo kenčiantiems vaikams – gal galėtumėte paaiškinti plačiau? – Džounsas paragino Bierdą.

– Na, žmonėms, turintiems Aspergerio sindromą, gali būti būdingas įvairus elgesys. Kartais jiems kyla sunkumų patekus į socialines situacijas. Dažnai tai pasireiškia draugystės troškimu ir negebėjimu jos išsaugoti. Neretai kyla pernelyg didelis susidomėjimas viena tema... Tokiems žmonėms sunku perprasti emocinį kitų atsaką. Be to, jiems dažnai keblu integruoti jutimus – pavyzdžiui, jie gali pernelyg jautriai reaguoti į stiprius garsus.

Irena vėl atsistojo.

– Milorde, turiu paprieštarauti. Liudytojas teigia, kad mano klientui *nėra* Aspergerio, taigi abejoju, ar svarbu tyrinėti šio sindromo simptomatologiją.

– Panele Klark, liudytojas patvirtino, kad kaltinamajam būdingi kai kurie Aspergerio sindromo bruožai, taigi mes išklausysime jo parodymus kaip šių bruožų paaiškinimą.

Irena atsisėdo. Danielis ją stebėjo. Jos pečiai nuo įtampos buvo pakelti.

– Ačiū, milorde, – tarė Džounsas. – Tai sakykite, daktare Bierdai, ar Sebastianas pasižymi kokiu nors Aspergerio sindromui būdingu elgesiu, ar jam kyla atitinkamų sunkumų?

– Taip, kai kas jam būdinga, bet ne viskas.

– Pavyzdžiui, pernelyg didelis susidomėjimas viena tema? Ar pastebėjote, kad Sebastianas itin domėtųsi kokiu nors vienu dalyku?..

Bierdas išraudo. Dirstelėjo į Ireną.

– Daktare Bierdai?

– Na, pastebėjau, kad jį užvaldžiusi viena tema... Tik nežinau, ar tai galima pavadinti per dideliu susidomėjimu. Turėčiau ilgiau jį tirti.

– Aišku... Kas, jūsų manymu, užvaldė Sebastianą?

Išgirdęs tokiu rimtu tonu tariant savo vardą, Sebastianas išsitiesė. Pažvelgė į Danielį ir nusišypsojo.

– Tai būtų galima pavadinti liguistu smalsumu.

– Kam? Kuo gi jis liguistai domisi?

– Jis atrodė labai susidomėjęs krauju, mirtimi, žaizdomis... Nesu tuo tikras, turėčiau ilgiau stebėti jo elgesį. Tik norėčiau pacituoti mūsų pokalbį apie jo mamos persileidimą.

– Kodėl jums tai sukėlė nerimą?

Irena pašoko.

– Milorde, turiu prieštarauti: mano bendradarbis į liudytojo lūpas įdeda savo žodžius. Ponas Bierdas tikrai nesakė, kad jam tai *kelia nerimą*.

Džounsas linktelėjo Irenai ir kitaip suformulavo klausimą:

– Pone Bierdai, sakykite, ką atskleidė pokalbis apie mamos persileidimą.

– Na, jo žinios man pasirodė išsamesnės, nei būtų galima tikėtis, šiek tiek nederamos tokio amžiaus vaikui... Bet tai tikrai nėra galutinė išvada.

Danielis matė, kaip Irena įnirtingai rašosi į bloknotą. Žinojo, kad per kryžminę apklausą ji grįš prie šios temos.

– Supratau, tai *ne galutinė* išvada. Papasakokite apie Sebastiano gebėjimą bendrauti.

– Regis, jam kyla bendravimo ir sąveikos su aplinka sunkumų...

– Vis dėlto jūs nediagnozavote Aspergerio, o pasirinkote... – Džounsas perkreipęs veidą vėl perskaitė iš savo užrašų: – netipišką plataus masto raidos sutrikimą. Mano, nespecialisto, akimis, jis atrodo tinkamas vaiko, kenčiančio nuo Aspergerio sindromo, pavyzdys. Kodėl manote kitaip?

– Na... Sebastianas turi socialinę *vaizduotę*... Ne šiaip gebėjimą, tikrą talentą. Ypač tai atsiskleidė per vaidmenų žaidimą. Tai, kad jis neturi šio vieno iš pagrindinių Aspergerio sindromo požymių, man neleido sutikti su ankstesne diagnoze. Tačiau manau, kad jam būdingas netipiškas raidos sutrikimas.

– Kas gi ta socialinė vaizduotė?

– Iš esmės tai gebėjimas įsivaizduoti įvairių galimų situacijų – ypač socialinių – padarinius. Daugelis dėl Aspergerio sindromo kenčiančių žmonių yra kūrybingi, bet įprastas šios būklės simptomas yra negebėjimas įsivaizduoti įvairių pateiktos situacijos padarinių arba... numatyti, kas įvyks vėliau. Dažnai jiems sunku suprasti, ką žino kiti.

– Aišku, – Džounsas stovėjo išsitempęs, demonstravo savo mantiją ir žiūrėjo tiesiai į prisiekusiuosius. – Sakykite, pone Bierdai, ar geram melagiui svarbu turėti socialinę vaizduotę?

Danielis sulaikė kvapą. Tardamas „melagiui“, Džounsas pakėlė balsą. Danielis apsidairė. Salėje nutilo šnaresiai ir murmesys. Bierdas sunkiai nurijo seiles. Danielis matė, kaip jo žvilgsnis nukrypo į Ireną.

– Daktare Bierdai? – paragino Džounsas.

– Na, žinoma, jei melas sudėtingas, jei reikia įsivaizduoti padarinius, tuomet socialinė vaizduotė labai svarbi... Vis dėlto norėčiau pabrėžti, kad žmonės, turintys Aspergerio sindromą, dažnai nemoka meluoti.

– Bet, pone Bierdai, – grobuoniškai šypsodamasis tarė Džounsas, – jūs ką tik sakėte, kad Sebastianui nebūdingas Aspergerio sindromas, nes jis pasižymi gebėjimu... netgi *talentu*... įsivaizduoti socialines situacijas. Kaip tik tai jam galėjo padėti įtikinamai meluoti apie mažojo Beno Stoukso žmogžudystę. Argi ne taip?

– Aš... manau, kad netipiškas raidos sutrikimas būtų tikslesnė diagnozė... Negaliu kalbėti apie...

– Daktare Bierdai, ar galima teigti, kad vaikai, turintys Aspergerio sindromą, ir tie, kuriems diagnozuotas lengvesnis netipiškas autizmas, dažnai yra linkę į smurtą?

– Na, aš...

Irena atsistojo. Danielis susinėrė pirštus.

– Milorde, vėl norėčiau suabejoti to svarba... Liudytojas išsako savo, kaip specialisto, nuomonę apie *mano kliento* psichologinę būseną. Mes neturime laiko apibendrinimams...

– Galbūt, panele Klark, bet liudytojas gali atsakyti... Kaip specialistas, jis turi teisę paaiškinti, kuo jūsų kliento psichologinė būsena susijusi su... bendra diagnoze.

– Na... – lemeno Bierdas, – vaikus, kurie serga netipišku autizmu ir kuriems būdingas Aspergerio sindromas, lengviau išvesti iš kantrybės, jie labiau linkę pratrūkti, palūžti, niršti ar smurtauti.

– Suprantu... *niršti ar smurtauti*, – kreipdamasis į prisiekusiuosius pakartojo Džounsas. – Ar vaikams su šiais simptomais stinga... atjautos?

– Sutrikimas apima platų spektrą, bet... Taip, tai paprastai būdinga agresyviems vaikams... jie gana dažnai nejaučia, tiksliau, nesupranta kitų kančių.

– Ačiū, pone Bierdai, – tarė Džounsas.

Džounsas atrodė patenkintas savimi.

– Gal galėčiau, milorde, – vėl stodamasi paprašė Irena.

Teisėjas Beronas pritariamai pamojo pirštais.

– Daktare Bierdai... nekalbėkime apibendrintai, bet sutelkime dėmesį į Sebastianą. Ar jūsų, kaip specialisto, nuomone, tuos du kartus, kai buvote susitikę, jis elgėsi agresyviai arba veidmainiavo?

– Ne, to nepastebėjau; negalėčiau sakyti, kad jam tai būdinga.

– Supratau. Teigiate, kad Sebastianas, jūsų nuomone, kenčia dėl Aspergerio sindromo spektro sutrikimo – netipiško plataus masto raidos sutrikimo. Ar jis dažnas?

– Labai.

– Taigi tikėtina, kad daugeliui sveikų, sveiko proto suaugėlių mūsų visuomenėje būdingi šie neryškūs Aspergerio sindromo bruožai?

– Taip, žinoma, nors neįmanoma pasakyti, kiek jis dažnas; net ir dabar šis sutrikimas dažnai lieka nediagnozuotas.

– Taigi ir kitiems žmonėms teismo salėje, ne tik kaltinamajam, gali būti būdingas netipiškas plataus masto raidos sutrikimas?

– Visiškai įmanoma.

– Prisiekusieji, netgi baristeriai, solisitoriai ir teisėjas šioje teismo salėje gali kęsti dėl šio sutrikimo?

Jos žodžiai buvo sukrečiantys, ir Danielis dirstelėjo į Beroną. Senukas raukėsi, bet nieko nesakė.

– Taip, tai... įmanoma.

– Ar tai nekelia nerimo? Ar netipiškam autizmui nebūdingas polinkis nusikalsti ir smurtauti?

– Tikrai ne. Tik kai kuriais ribiniais sutrikimo atvejais žmogus gali būti labiau linkęs susierzinti ir pratrūkti.

– Ačiū už patikslinimą.

Danielis stebėjo, kaip Irena peržvelgė pastabas, užsirašytas Džounso apklausos metu.

– Kalbėdamas apie neva *liguistą* kaltinamojo susidomėjimą, kaip pavyzdį pateikėte jo pasakojimą apie mamos persileidimą. Šešiasdešimt trečiame jūsų bylos puslapyje ketvirtoje pastraipoje užrašytas minėtas pokalbis. Kurie Sebastiano žodžiai jums pasirodė liguisti ar *nederami jo amžiui*?

– Apstulbau, kokias biologines detales jis įsidėmėjo: tikslų vaisiaus amžių, įsčių traumą ir jos padarinius motinos vaisingumui. Jis vaizdingai apibūdino kraujavimą...

– Daktare Bierdai, niekaip nesuprantu, kodėl tai priskiriate prie sutrikimų. Mano klientas laukė broliuko. Buvo trečias nėštumo semestras, ir jis, tikėtina, per mamos pilvą juto mažylio judesius – tiesą sakant, jis apie tai pasakojo. Neabejoju, žinote, kokie klausimai kyla vaikams, susidūrus su tokia patirtimi – biologiniai klausimai. Žinote, kad kūdikis žuvo per nelaimingą atsitikimą namie... – Irena nutilo. Danielis svarstė, kodėl ji parinko tokius žodžius. – Argi jums neatrodo suprantama, kad vaikas, savo namuose matęs, kaip jo mama parkrito ir patyrė vėlyvą persileidimą, gali, kaip sakote, tuo... liguistai domėtis? Argi tai nėra didžiulė trauma berniukui ir jo šeimai?

– Išties tai logiškas paaiškinimas. Anksčiau atsakinėjau į bendrus klausimus apie sutrikimą, nekalbėjau konkrečiai apie Sebastiano atvejį.

– Ačiū, – pergalingai padėkojo Irena. – Taigi, ar, įvertinęs kaltinamąjį, manote, kad Sebastianas galėjo įvykdyti šį nusikaltimą?

Bierdas patylėjo, prieš atsakydamas gerai pasvėrė žodžius.

– Ne, nemanau, kad jis galėtų nužudyti.

– Ačiū, pone Bierdai.

Teismas išėjo pietauti, ir Sebastianas buvo nuvestas žemyn. Danielis vienas vaikštinėjo Centrinio teismo koridoriais, glostydamasis plaukus. Niršo ant savęs. Iš anksto būgštavo dėl Bierdo parodymų, o dabar krimtosi, kad visko iki galo neapgalvojo. Pirmąjį jų liudytoją prokuratūra sugebėjo palenkti į savo pusę, bet Irena atitaisė padėtį. Danielis mėgino ją sugauti išeinančią iš salės – norėjo pasveikinti susigrąžinus liudytoją, – bet jai reikėjo su savo mokiniu aptarti kitą bylą.

Danielis nesijautė alkanas. Įmetė kelias monetas į gėrimų automatą ir vietoj pietų pasirinko kavą. Belaukdamas pajuto, kaip į žastą įsikirto nagai, ir atsigręžęs išvydo vos ne apsiašarojusią Šarlotę. Ji patvirtino Sebastiano alibi žmogžudystės dieną nuo trečios valandos ir po pietų turėjo liudyti.

– Danieli, nežinau, ar sugebėsiu, – guodėsi ji. – Aš bijau *to vyro* – jis visus sudrasko į skutus. Bijau, kad suklupsiu...

Danielis suprato, kad ji turi omeny Džounsą.

– Jums tikrai pavyks, – ramino ją Danielis. Kalbėjo žemu, bemaž griežtu balsu, nes nenorėjo, kad Šarlotė palūžtų, ir nuojauta jam liepė nenuolaidžiauti. – Atsakinėkite trumpai, kaip aptarėme su Irena. Kalbėkite, ką žinote, ir nieko daugiau. Atminkite, teisia ne jus.

– Mano sūnų. Matau, kaip jie žiūri į mane, lyg būčiau kokio... pabaisos motina.

– Apie tai nė negalvokite. Jis nekaltas, ir mes tai įrodysime, bet tam reikia jūsų. *Jūs mums reikalinga*, kad laimėtume. Jūs Sebastiano motina, ir jam būtina, kad jį palaikytumėte.

Danielis tai pakartojo du sykius. Norėjo supurtyti Šarlotę. Suprato, koks jausmas turėti motiną, priklausomą lyg kūdikis, negalinčią apginti vaiko.

Šarlotė pakėlė galvą į aukštą Centrinio baudžiamojo teismo skliautą, tarsi jo platybėse ieškotų atsakymo. Kai vėl nuleido galvą, jos akys buvo sklidinos ašarų; jas greitai nusibraukė jau pajuodusia nosine. Danielis prisiminė, kaip jos nagai lietė jo pilvą. Pažvelgęs į ją pajuto tokį stiprų pasibjaurėjimą ir gailestį, kad turėjo nusigręžti.

– Šarlote, jūs tai galite, – tarė jis. – Sebastianas jumis kliaujasi.

Iškviesta Šarlotė atrodė rami, bet Danielis sulaikęs kvapą stebėjo, kaip ji žingsniuoja prie liudytojų pulto. Pro švarko rankoves buvo matyti alkūnių apybrėžos. Sebastianas pasilenkė, rankas ištiesė ant stalo, lyg mėgintų ją pasiekti. Šarlotė atsikrenkštė ir gurkštelėjo vandens. Iš tolo atrodė gležna, bet stulbinamai graži, bruožai taisyklingi, akys didžiulės.

Irena pagrindinę apklausą pradėjo šiltu, kasdienišku tonu. Alkūne pasirėmusi į pultą ji švelniai, draugiškai kreipėsi į Šarlotę, nors moterys buvo tik trumpam susitikusios.

– Keli klausimėliai... Gal galėtumėte papasakoti, ką prisimenate iš šių metų rugpjūčio aštuntosios?

– Taip, – Šarlotė iš pradžių kalbėjo tyliai, paskui įgijo pasitikėjimo savimi. – Tądien prastokai jaučiausi. Vyras buvo užsienyje, ir, sutaisiusi Sebastianui pietus, nusprendžiau prigulti.

– Ką tą dieną veikė Sebastianas?

– Na, man gulint jis išėjo į lauką pažaisti.

– Ar žinote, kur jis žaidė?

– Paprastai jis žaidžia prie gatvės, kartais su kaimynų vaikais, bet net jei nueina į parką, aš jį dažniausiai matau pro antro aukšto miegamojo langą – parkas visai netoli.

– Ar tą dieną stebėjote jį žaidžiantį?
– Ne, gulėjau. Skaudėjo galvą.
– Kada Sebastianas grįžo namo?
– Prieš trečią.
– Jūs tuo tikra?
– Tikrų tikriausia.
– Ar grįžęs namo jis atrodė koks nors kitoks, galbūt labai purvinas. Ar ant jo drabužių buvo matomų dėmių?
– Ne daugiau nei paprastai, – Šarlotė leido sau šyptelėti. – Jis mažas berniukas, dažnai grįžta purvinas. Ir tądien nebuvo kitoks.
– O jo elgesys? Ar Sebastianas atrodė sunerimęs, susijaudinęs?
– Ne, visiškai ne. Mes kartu užkandome ir pasižiūrėjome televizorių.
– Ačiū.
Irena linktelėjo ir atsisėdo.
Danielis atsiduso ir pasilenkė prie Sebastiano.
– Viskas gerai? – pašnibždom paklausė berniuko.
– Neleisk jam skriausti mamos, – neatsigręždamas irgi pašnibždom atsakė Sebastianas.
– Nesijaudink, – ramino jį Danielis, nors ir pats gerokai nerimavo dėl Džounso kryžminės apklausos. Žinojo, kad Šarlotė didelio spaudimo neištvers.

Džounsas prieš prašnekdamas išspaudė šypsenėlę. Šarlotė trynėsi kaklą, žvilgsnis baugščiai krypo į viešąją galeriją.
– Ponia Krol, ar jūs nuolat vartojate gydytojo išrašytus vaistus?
Šarlotė atsikrenkštė ir atsakė:
– Taip... Man sunku užmigti, be to, kamuoja... nerimas, todėl gana dažnai vartoju... ėė... diazepamą, beta blokatorius, o naktimis, kai negaliu užmigti, išgeriu... temazepamo.

– Aišku, neblogas kokteilis. Ar rugpjūčio aštuntą dieną vartojote, pavyzdžiui... diazepamo?

– Tiksliai neprisimenu, bet veikiausiai taip. Dažniausiai jo išgeriu, kad nusiraminčiau.

– Taigi pripažįstate rugpjūčio aštuntą, kai jūsų sūnus išėjo žaisti, išgėrusi raminamųjų, o dabar prisiekusi liudijate, kad jis tikrai grįžo prieš trečią?

– Taip, aš atsiguliau, bet tądien nemiegojau. Prastai jaučiausi, man tik reikėjo nusiraminti. Girdėjau, kaip apie tris grįžo Sebastianas, tada paruošiau valgyti. Nebuvau užmigusi. Tikrai ne. Jaučiausi pernelyg... įsitempusi. Žinau, kada jis grįžo.

– Ponia Krol, ar jūs mylite savo sūnų?

– Žinoma, myliu.

Mamai kalbant, Sebastianas vėl ištiesė rankas virš stalo. Danielis pastebėjo, kad jis šypsosi mamai kitoje salės pusėje.

– Ir bet ką padarytumėte, kad tik jį apsaugotumėte?

– Viską, kas mano galioje, – Šarlotė žvelgė tiesiai į Sebastianą.

– Kai pirmadienį į namus atvyko policija, jų žiniomis, jūs kietai miegojote. Buvote taip... *išsijungusi,* kad nė nepastebėjote, kaip sūnus buvo išvežtas į policijos komisariatą, tiesa?

– Taip, tą dieną aš miegojau. Nerimas dažnai kaupiasi, ir pirmadienį jaučiausi išsekusi. O sekmadienį buvau budri ir ***žinau***, kada grįžo sūnus.

– Liudytojas teigia daug vėliau tą popietę matęs Sebastianą Barnardo parke besimušantį su žuvusiuoju. Iš tiesų jūs ***nė nenutuokiate***, kada jūsų sūnus grįžo. Tą dieną buvote apkvaitusi ir nenuovoki.

– Netiesa. Galbūt jis matė ką nors kitą. Žinau, kad tą dieną nemiegojau. Buvau apimta nerimo. Net ir norėdama nebūčiau užmigusi. Jis grįžo trečią, tuo esu *tikra*.

– Buvote apimta nerimo. Ponia Krol, suprantu, kad jus kamuoja nerimas. Kiek miligramų valiumo išgėrėte rugpjūčio aštuntą?

Šarlotė kostelėjo.

– Dešimt. Turiu tik dešimties miligramų tabletes. Kartais atsikandu pusę, bet tądien išgėriau visą.

– Ir mes turėtume patikėti, kad jūs, išgėrusi dešimt miligramų valiumo, buvote sąmoninga ir netgi žinojote kiek valandų?

– Senokai geriu vaistus nuo nerimo. Dešimt miligramų mane nuramina, tik tiek. Galite paklausti gydytojo, mažesnis kiekis man net nepadeda. Žinau, kad mano sūnus namo grįžo trečią.

Danielis šyptelėjo ir atsiduso. Džounsas baigė kamantinėti, ir Šarlotė grįžo į savo vietą. Jos alkūnės atrodė lyg smailūs sparnai. Prieš atsisėsdama ji dirstelėjo į Sebastianą ir Danielį. Danielis atsigręžė į ją ir lūpomis ištarė: „Jums puikiai pavyko."

Po pertraukėlės turėjo kalbėti gynybos patologas. Gynyba prasidėjo ne per geriausiai – Bierdas liudijo ir prokuratūra teigė, esą Sebastianui būdingas Aspergerio spektro sutrikimas, bet Šarlotė, Danielio manymu, pasirodė puiki liudytoja. Buvo pavojinga jos prašyti duoti parodymus. Ji pateikė svarų alibi, bet nepastovi emocinė būklė ir dėmesingumo stoka kėlė nerimą ir Irenai, ir Danieliui. Vis dėlto Šarlotė pasirodė šauniai. Atvirai pasipasakojo apie vaistus ir nerimą, ir Danielis juto, kad jos parodymai labiau tikėtini už Renkino liudijimą, esą jis matęs besimušančius berniukus, kai Sebastianas tvirtino buvęs namie.

Po posėdžio susitikusi su juo ir Marku Irena atrodė ne itin pasitikinti savimi. Nusimetusi mantiją, ji žingsniavo po drabužinę, kur stovėjo baristerių spintelės.

– Dani, man tai neatrodo gana stipru, – skundėsi ji. – Tas žioplys psichologas mums pridarė bėdos, – jai kalbant, baltas it sniegas apykaklės atvartas plazdėjo lyg pabrėždamas žodžius, jos rankos buvo įremtos į klubus, tarp antakių įsirėžusios dvi dailios vagelės. – Mums reikia dar ko nors.

– Galėtume pasikviesti savo medicinos ekspertę, bet, spėju, kol kas jos nekliudysi, – tarė Danielis.

– Mes palenkėme į savo pusę Votsoną. Jo kapituliacija paveikesnė už viską, ką galėtų pasakyti ji.

– Jie nori išgirsti dar vieną žmogų, – tarė Danielis.

Irena atsigręžė į jį. Akys žvelgė įdėmiai.

– Turi omeny Sebastianą? Šiuo metu jam niekas neleis kalbėti. Gynyba dar tik prasidėjo.

– Gal galėtum parašyti oficialų prašymą teisėjui? – pasiteiravo Danielis.

– Galėčiau, bet jis tikrai nesutiks. Manai, Sebastianas tam pasirengęs?

– Galbūt.

– Tu įsitikinęs, kad mums tai pagelbėtų? Aš ir pati apie tai mąstau. Galbūt, neleisdami jam kalbėti, mes kenkiame patys sau. Reikia, kad prisiekusieji jį suprastų, juolab kad prokuratūra prikaišioja Aspergerį, liguistą smalsumą ir motinos priklausomybę nuo vaistų. Jis tyli, tad prisiekusieji turi laisvę vaizduotei...

– Sutinku – jie visi nori išgirsti istoriją iš jo lūpų. Tylėdamas jis atrodo kaltas, – tarė Danielis.

Irena atsiduso.

– Dieve, eime išgerti. Manau, mums reikia. Ten galėsime viską aptarti. Reikės gauti psichologo vertinimą, tada parašysiu prašymą Beronui.

Aštuntą valandą Grėjaus restorane prie Tilto baro jie gurkšnojo po trečią bokalą, už nugaros kikendami iš teisėjo Berono. Teisėjas sėdėjo kitoje baro pusėje su taurele chereso.

– Daniuk, tu gerai jautiesi, taip? – pasilenkusi, braukdama Danieliui nuo veido plaukus, paklausė Irena. Jis neprieštaravo, tik atsirėmė į medinę sienelę. – Pastaruoju metu atrodai niūrokas. Ne toks, kaip per ankstesnį teismą. Svarstau, ar tik procesas tavęs neslegia. Ir dar matau, kad labai patinki mažajam mūsų klientui.

– O manęs jis *nekenčia*, – įsiterpė Irenos padėjėjas Markas.

Danielis jam šyptelėjo puse lūpų. Markas atrodė nerangus jaunuolis, dažnai neišmanantis, kaip elgtis.

Danielis tyliai trinktelėjo kumščiu į stalą, subangavo alaus puta.

– Nenumačiau, kad iškils tas reikalas su Aspergeriu. Juk psichologas griežtai atmetė diagnozę.

– Dani, užmiršk, nė vienas to nenumatėme. Vis dėlto, regis, vėliau atsigriebėme. Manau, nuo šiol turėsime pripažinti šį faktą. Gal net paminėti jį baigiamojoje kalboje, tik turėsime pabrėžti jau išsakytą savo požiūrį, kad... net jei serga netipišku Aspergerio sindromu – ar kaip ten jį pavadinsime – Sebastianas nėra *žudikas*.

Danielis su Marku pritariamai palinksėjo.

– Dabar svarbiausia nuspręsti, – Irena užsimetė koją ant kojos ir atsilošė, – ar pasinaudoti tavo siūlymu ir pasikviesti jį liudyti.

– Neabejoju, kad jam pavyks, – tarė Danielis. – Antraip nesiūlyčiau. Sebastianas nepanašus į daugumą berniukų. Jis susidoros.

– Markai, ką tu manai? – paklausė Irena.

Danielis iš Irenos tono ir žvilgsnio juto, kad ji ne nori išgirsti Marko nuomonę, o jį tikrina, moko.

– Manau, tai pavojinga. Beprecedentis atvejis. Vineiblis ir Tomsonas per Baldžerio procesą nedavė parodymų, nes buvo pareikšta, kad jie kenčia nuo potrauminio streso. Merė Bel pasisakė, bet tai buvo septintame dešimtmetyje, ir bylos nesulyginamos...

– Aš manau, Danis teisus – prisiekusiesiems reikia išgirsti Sebą. Ir dar manau, kad jis mus nustebins savo vaidybos gebėjimais. Tik nežinia, ar psichologas sutiks, kad vaikas tam pasirengęs, o Beronas galiausiai remsis jo vertinimu.

– Manau, turime pamėginti, – tarė Danielis.

– Pamąstysiu iki rytojaus, – pažadėjo Irena. – Jis geba nuginkluoti žavesiu – vis vien, serga Aspergeriu ar ne – ir tai gali būti palanku gynybai. Jis keistas, gluminantis, bet žavus. Be to, labai brandus, gerai jaučiasi suaugėlių draugijoje, – ji nuleido ranką Danieliui ant kelio. – Ko gero, tu teisus. Mes *galime* leisti jam kalbėti.

Danielis panoro, kad Markas iš čia dingtų. Atsispyręs troškimui paimti Ireną už rankos, atsilošė.

– *Mano* draugijos jis nemėgsta, – pasiskundė Markas.

Danielis vėl šyptelėjo; Markas atrodė nuoširdžiai įsižeidęs, kad jį atstūmė vaikas.

– Tau paranoja, – pasišaipė Irena. – Dani, bet kodėl tu jam taip patinki?

Danielis gūžtelėjo.

– Turbūt aš visiems patinku.

– O *jis* tau patinka? – pasidomėjo Markas.

– Keista, anądien jis manęs to paties klausė.

– Ir ką atsakei?

– Atsakiau, kad jis man patinka... tik nežinau, ar „patinka“ tinkamas žodis. Viena mano dalis... jį supranta, bent man taip atrodo. Visi žinome, kad berniukas labai sutrikęs. Nesvarbu, nužudė jis Beną Stouksą ar ne, jam reikia pagalbos.

Markas keistai pažvelgė į Danielį, lyg šis būtų pasakęs ką nors, su kuo jis nesutiktų, bet bijotų prieštarauti.

– Kai prisimenu, ko aš pati prikrėsdavau vaikystėje... – kalbėjo Irena, – Dievulėliau, baisu net pagalvoti.

– Pavyzdžiui? – Danielis kilstelėjo antakį.

Irena nusišypsojo ir pakreipė galvą.

– Sudeginau pusseserės suknelę, nes ji pasakė, kad aš panaši į tą mažą mergaitę iš „Namelio prerijose".

– Sudeginai ant jos? – Danielis net pasilenkė.

– Taip, virtuvėje kūrenosi didelė krosnis, o aš įsiutau ant jos. Pasiėmiau prakurų ir uždegiau jos suknelės raukinius. Galėjo įvykti baisi nelaimė. Aš galėjau atsidurti Sebastiano vietoje.

– Kuo viskas baigėsi? – vienu balsu paklausė Markas ir Danielis.

– Įvyko stebuklas. Ji padaužė per liepsną, ir ši užgeso. Užteko tik padaužyti. Žinoma, ji mane įskundė... ir suknelė buvo sugadinta.

– Taip ir žinojau, kad buvai tikra pajodžarga.

– Aš padegėja, – pasimaivė Irena ir nuvijo Marką atnešti dar gėrimų.

– O koks tu buvai mažas? – šelmiškai paklausė Irena. – Tikrai žinau, kad buvai *žavus*.

– Ir aš buvau nutrūktgalvis.

Danielis sutiko jos žvilgsnį.

– Taip. Matyti.

Danielis su Kroliais susitiko Parko rūmuose. Psichologas patvirtino, kad Sebastianas tam tikromis sąlygomis galės duoti parodymus. Irena kūrė prašymą teisėjui Filipui Beronui.

Pliaupte pliaupė, diena buvo tamsi. Sebastianas laukė savajame viršuje, Kinkongas paniuręs sėdėjo pokalbių kambaryje. Plastikinė prie žemės pritvirtinta kėdė nuo jo svorio girgždėjo.

– Norit pasakyti, kad viską sumovėt? *Tai* norit pasakyti? Kam jam duoti parodymus? Argi nėra pavojaus, kad jis pats save apkaltins?

– Su tuo ginčyčiausi: *neduodamas* parodymų jis atrodo kaltas, o per policijos apklausas susidorojo kuo puikiausiai. Jis labai protingas...

– Nepataikaukit. Žinau, kad mano sūnus gudrus, juk jis mano vaikas. Žinoma, jis viską padarys geriau nei vidutinis kvailas vaikėzas iš nusikaltėlių pasaulio, bet aš noriu žinoti strategiją. Kodėl tai būtų geriausias ėjimas?

– Nes mes manome, kad prisiekusiesiems reikia jį išklausyti. Parodymai apie Aspergerį, vėlesni liudijimai ir problema dėl alibi, regis, prašyte prašosi paaiškinami Sebastiano. Mes manome, kad jam labai svarbu kalbėti. Ypač dabar prisiekusiesiems reikia išgirsti, kad jis to nepadarė. Mes jau parodėme, kad kaltintojų liudijimai abejotini, bet jaučiame, kad prisiekusiesiems tai reikia išgirsti iš jo paties.

Klausantis Danielio, dešinė Keneto akis trūkčiojo.

– Jeigu Sebastianas susidorotų, tai daug ką pakeistų.

– Jeigu?.. Manęs netenkina jokie „jeigu". Stebiuosi, kad jus tenkina.

Danielis giliai atsiduso.

– Galėtume paklausti Sebastiano, ką mano jis, – pasiūlė Šarlotė.

– Dėl Dievo meilės, jis gi vaikas, ką gali išmanyti? – Kenetas niekinamai pažvelgė į Šarlotę. Ant stalo patiško seilių.

– Daug kas priklausys nuo to, kokį įspūdį jis sukels, – atsilaisvindamas kaklaraištį aiškino Danielis. Parko rūmų pokalbių kambarys slėgė. Į langelį lubose vėjas šuorais bloškė lietų, lašai barbeno kaip žvyro saujos. Danielis nenumanė kodėl, bet jam tai priminė Minės laidotuves. – Jeigu jis pasirodytų gerai,

mes galėtume laimėti. Jeigu ištiktų nesėkmė, jeigu Džounsui pavyktų jį įbauginti ar sutrikdyti, mums visiems būtų riesta, – Danielis iškvėpė ir pažvelgė į akis Kenetui, o paskui Šarlotei. – Tai rizika, bet, mano manymu, rizikuoti verta, kad prisiekusieji išgirstų jo požiūrį.

Šarlotė žvilgtelėjo į vyrą ir paklausė:

– O jeigu jis neduotų parodymų? – ji nudelbė akis, kad nesutiktų Danielio žvilgsnio. – Ar būtinai būtų pripažintas kaltu?

– Tikrai ne.

– Vis dėlto jūs manote, kad jis turėtų duoti parodymus?

– Taip, manau, Sebastianui reikėtų stoti prie liudytojų pulto, – atsakė Danielis.

Kenetas papūtė jau ir taip putlias lūpas. Danielis žiūrėjo jam į akis, protingas ir griežtas.

– Manau, mes visi žinome, kad jis tai sugebėtų, – lėtai ištarė Kenetas. – Ir dar manau, kad laikas baigti šią beprotybę. Mes laukiame, kada jis grįš namo. Jeigu jis panorės tai daryti, ir jūs manote, kad bus naudos, mes leisime.

Buvo pakviestas Sebastianas. Jis lėtai įžengė į kambarį, išblyškusiame veide žaidė šypsenėlė, žalios akys spindėjo iš jaudulio. Atsisėdo stalo gale, tėvams iš dešinės, o Danieliui iš kairės. Šarlotė priglaudė delną jam prie skruosto, ir Sebastianas atsirėmė.

Kinkongas spragtelėjo pirštais.

– Sėsk tiesiai, turime aptarti svarbų dalyką.

Sebastianas, nežiūrėdamas į tėvą, padarė, kaip liepta. Danieliui jis vėl pasirodė labai mažas, sėdėdamas ant kėdės kojomis nesiekė žemės, didelė galva siūbavo ant plono kakliuko, o šypsantis dešiniame skruoste atsirasdavo dvi duobutės.

– Sebastianai, kaip manai, ar galėtum duoti parodymus? – paklausė tėvas. – Tau reikėtų atsistoti prie liudytojų pulto ir atsakyti į klausimus.

– Na, prie liudytojų pulto stotis nereikėtų, – pataisė Danielis. – Veikiausiai sėdėtum gretimame kambaryje. Būtų įrengtas vaizdo ryšys. Tave globotų socialinė darbuotoja.

– O tu galėtum sėdėti prie manęs? – Sebastianas kreipėsi į Danielį. – Taip būtų geriausia.

– Kokia čia kvaila meilė? – staiga sududeno Krolis. – Ant kortos pastatyti svarbūs dalykai. Davęs parodymus galbūt išvengsi kalėjimo. Ar supranti?

Sebastianas staiga susigūžė, žalios akys patamsėjo, rausvos lūpytės prasišiepė. Danielis išvydo blykstelint apatinius berniuko dantis.

– Man tikriausiai reikės likti teismo salėje, – atsakė Danielis. – Bet per pertraukas ateičiau tavęs aplankyti. Vėliau viską išsiaiškinsime. Mes norime, kad žmonės išgirstų tavo istoriją. Prieš tai daug repetuosime... bet spręsti turi tu.

– Aš noriu duoti parodymus, – žvelgdamas į Danielį patvirtino Sebastianas. – Noriu papasakoti prisiekusiesiems, kas iš tiesų įvyko.

Kenetas Krolis giliai atsiduso.

– Na, tai viskas nuspręsta.

Jis linktelėjo Danieliui, lyg jiedu ką tik būtų sudarę sandėrį.

28

Danieliui išlipus iš autobuso, švietė saulė. Buvo tyku, jam žingsniuojant į Minės sodybą, žydinčios dilgėlės kėlė galvas.

Pėdinant per miestą, vargiai beatpažįstami žmonės traukėsi iš kelio. Jis praėjo pro mėsinę, kurioje, kaip žinojo, buvo prekiaujama Flinų ūkio vištiena ir kiaušiniais, konditerijos krautuvę, kur dirbo bjauri senė ponia Vilks. Dabar langai buvo užkalti – namas tapo laiko auka. Danielis pražygiavo pro visada uždarytą policijos komisariatą. Ant durų pamatė telefoną, kuris, kaip žinojo, sujungtų su Karlailo policija.

Į sodybą atkako jau uždusęs. Rankos atrodė sunkios, atsipalaidavusios, bet pirštai virpėjo. Ant kaktos telkėsi prakaito karoliukai, jis persibraukė ranka galvą, nusišluostė delną į marškinėlius ir užkabino smilių už užpakalinės kišenės. Atsistojęs ant kalvos žvelgė į namus, kol nurimo kvėpavimas. Dienos ramybė tiesiog nuginklavo. Jis patraukė prie priekinių durų.

Pasuko rankeną, ir durys girgžtelėjusios prasivėrė. Blicas paseno ir nebeatbėgo pasitikti svečio, bet Danielis, žengdamas į koridorių, girdėjo šuns nagus braižant linoleumą.

Šuo pastatė ausis, atsigręžė, tada nuleidęs galvą, vizgindamas uodegą pribėgo prie Danielio. Jis nepriklaupė paglostyti

šuns, kaip visada darydavo, tik pasilenkęs palietė aksomines ausis ir trumpai pakasė smakrą.

– Labas, vaikine, – sušnabždėjo.

Pasižiūrėjo į virtuvę jusdamas, kaip, laukiant susidūrimo, širdis ima smarkiau tvaksėti. Pro langus sruvo saulė.

Minę pamatė lauke, pasilenkusią, pakilusiu sijonu, rudais kaustytais nesuvarstytais batais. Ji taisė vištidės dalį, kartu rovė iš kiemo piktžoles ir metė jas į komposto krūvą.

Minei stovint kieme su metaliniu kibirėliu ir teptuku, Danielis atkėlė užpakalinių durų skląstį ir išėjo į lauką. Kurį laiką stebėjo ją nuo durų, puse širdies džiaugėsi, kad po ilgų išsiskyrimo mėnesių vėl mato Minę. Staiga kiemas su mėšlo kvapu ir ožkų nuėsta lyg golfo aikštelės žole jam pasirodė gražus. Ožkytės seniai buvo suaugusios, viena netgi pralenkė mamą. Supratęs, kad tai pirmi ir paskutiniai tikri jo namai, Danielis pajuto perštint gerklę.

Minė jo vis dar nepastebėjo, ir Danielis svarstė, gal palaukti, kol ji atsigręš ir pamatys jį tarpduryje. Blicas atsitūpė prie jo ant durų slenksčio.

– Mine, – pašaukė jis.

„Mine“, ne „mama“.

Ji atsigręžė, išmetė kibirėlį ir teptuką, abiem rankomis susiėmė už skruostų, lyg pasiduodama.

– O, mielasai... kokia staigmena, – sušuko ji.

Ranka remdamasi į nesveiką klubą, šypsodamasi taip plačiai, kad bemaž nesimatė akių, ji nukrypavo prie jo. Ėjo prisidengusi akis nuo saulės. Danielis žinojo, kad ji nemato jo veido išraiškos. Įsivaizdavo save kaip tamsią išpjovą duryse.

Minė nusijuokė, ir Danielis kvėptelėjo. Jos juokas jam būdavo nepaprastai svarbus, jis mokėjo jį vertinti. Minė nusišluostė į sijoną dulkinas rankas.

– Kam turėčiau būti dėkinga už tokią garbę?

Ji prisiartino, atitraukė nuo akių delną ir žengė į vėsų šešėlį, kur jis stovėjo. Ištiesė rankas, bet tada jų žvilgsniai susitiko.

– Mielasai, viskas gerai? Ar viskas gerai?

Guosdama uždėjo delną jam ant rankos. Suraukė kaktą, nuo rūpesčio skruostuose atsirado duobutės.

– Ne, nelabai, – nusikratydamas jos rankos sušnabždėjo Danielis ir pro ją nudrožė į kiemą. Ožka ėmė kramsnoti jo marškinėlių kraštą, jis išplėšė jį ir patrepsėjo koja, kad nubaidytų gyvulį.

Minė patraukė prie jo. Nuo jos neatsiliko Blicas, šuo lakstė pirmyn atgal, sustodavo priešais Minę ir pažvelgdavo jai į akis, lyg klausdamas, kas negerai. Suinkštė, pakapstė žemę. Minė pirštais palietė šuns galvą, bet neatitraukė akių nuo Danielio.

– Kas yra, mielasai? – vėl paklausė ji. – Kas atsitiko?

Danielio širdis daužyte daužėsi, delnai prakaitavo. Jis pamėgino atgauti kvapą ir ramiai jai viską išsakyti, bet burna buvo perdžiūvusi. Norėjo papasakoti jai, apie ką mąstė, kaip, sulaukęs aštuoniolikos, pajuto poreikį išsiaiškinti, kas atsitiko tikrajai jo motinai. Ketino iškloti apie registracijos biurą, mirties liudijimą ir kapines su baltu marmuriniu kryžiumi bei jau apsilaupiusiomis jos vardo raidėmis. Troško išrėžti, kad tada, kai Minė jam pranešė apie mamos mirtį, ši nevartojo narkotikų. Ji stengėsi dėl jo, o perdozavo tik pamaniusi, kad jis niekada nebeateis jos ieškoti; kad jis ją pamiršo. Jam viso to buvo per daug, tad jis tik išrėkė:

– Mano mama mirė pernai!

Nustebo, kad staiga ištryško ašaros. Juto, kaip išpampo smilkinio vena, kaip ėmė perštėti galugerklį. Labiausiai jį siutino ašaros. Jis nenorėjo jų. Neketino žliumbti.

– Pernai, – pakėlęs metalinį kibirą sukriokė jis.

Nusitaikęs apsimetė sviedžiąs jį į Minę, siekė ją išgąsdinti, bet ji nė nekrūptelėjo. Tada tėškė kibirą už dviejų metrų į dešinę nuo Minės, jis trinktelėjo į durų slenkstį, ožkos išsilakstė į kiemo pakraščius, o Blicas atsistojo ant užpakalinių kojų. Danielis pačiupo šluotą ir paleido, tada stvėrė į vištų aptvarą atremtą kastuvą. Užsimojo juo, jusdamas, kaip rieda ašaros, mėgaudamasis maloniu svoriu.

Sukando lūpą.

– Tu man melavai, – sukuždėjo.

Minė stovėjo priešais jį nuleidusi rankas. Jos veido išraiška buvo pažįstama iš vaikystės: rami, ryžtinga.

Danielis, stebėdamas ją, mestelėjo ir sugavo kastuvą.

– Ką dabar pasakysi? Ką... tu... dabar... man... pasakysi, ką?

Vėl prasiveržė pagieža.

– Ką? – plyšavo jis.

Pakėlė kastuvą virš galvos, žengė žingsnį į priekį ir kirto į vištidės kampą. Trankė ir badė, kol vištidė pakrypo. Tada užsimojęs parvertė kibirą su pašaru ir ištaškė kraiką, sukrautą prie vištidės. Blicas iš pradžių išsigando, paskui atsistojo prie Minės ir, pritūpęs ant priekinių letenų, puolė loti ir urgzti ant Danielio, šokinėti pirmyn atgal, lyg ketintų jam grybštelėti – tarsi auklėtų nuklydusią avį.

– Aš turiu jos... mirties liudijimą. Mačiau jos *kapą*. Ji mirė pernai. Būčiau galėjęs ją pamatyti. Būčiau galėjęs...

Skruostais riedėjo karštos ašaros. Jis jų nesišluostė. Nežiūrėjo Minei į akis. Regėjo užpakalinio kiemo vaizdus: apgriautą vištidę, priešais stovinčią Minę sukabintomis rankomis, išsigandusias ožkas ir šunį iššieptais nasrais, saugantį ją.

– Eime vidun, – pakvietė ji. – Susėskime ir pasišnekėkime.

– Nenoriu vidun. Nenoriu su tavim apie tai šnekėtis. Verčiau jau būtum mirusi.

Išmetė kastuvą. Šuo atšoko, paskui vėl suurzgė. Danielis delnais užsidengė veidą. Liežuviu juto druskos skonį. Ant rankos nusileido jos pirštai.

– Nagi, mielasai, – murmėjo ji. – Einu, išvirsiu tau arbatėlės.

Jis taip smarkiai išplėšė ranką, kad Minė prarado pusiausvyrą ir skaudžiai pargriuvo ant šono. Blicas urgzdamas stryktelėjo šen ir ten, paskui suinkštė. Minė pakėlė akis į Danielį. Jam pasidingojo, kad ji išsigando, bet po akimirkos jos veido išraiška pasikeitė, tapo tokia, kaip visada, tarsi ji permatytų jį kiaurai. Danielis prisiminė, kaip vėpsodavo į ją pro svetainės duris, kaip jai nuo smakro ant dramblio kaulo spalvos klavišų lašėdavo ašaros, kaip basos kojos spaudydavo pedalus. Jis mėgindavo ją perprasti taip, kaip ji, regis, perprato jį.

– Stokis, – užriko jis. Ašaros išdžiūvo, saulė pasislėpė už namo, kiemas paskendo šešėlyje. – Stokis.

Jis spyrė jai į batą, Blicas kaukštelėjo dantimis ir atšoko. Minė apsivertė, pakėlė kelį ir lėtai atsistojo.

Danielis stovėjo ir žiūrėjo į ją, įsisprendęs į klubus, sunkiai šnopuodamas, lyg būtų bėgte atbėgęs iš Niukaslo į Bramptoną. Minė apsisuko ir nusliūkino į vidų. Danieliui magėjo vožti jai kastuvu, vėl ją parblokšti, pastverti už žilų garbanų ir tėkšti veidu į sukiužusią trobą. Šuo nusekė jai įkandin, o jai įėjus sustojo tarpdury, tarsi perspėdamas Danielį, kad nemėgintų brautis.

Danielis giliai įkvėpė ir apsidairė po kiemą. Ožkos vėl kramsnojo jam kišenes, ieškodamos skanėstų. Vištos nurimusios knaibė žoles. Jis pasuko į namus.

Virtuvėje Minės nesimatė. Vonios durys buvo praviros, ir Danielis dirstelėjo vidun į siaurą saulės ruožą ir ant lentynos tebetupintį porcelianinį drugelį išskleistais sparnais. Nusigręžė.

Minė stovėjo svetainėje, vieną ranką uždėjusi ant pianino, kitą – sau ant klubo. Kakta tebebuvo suraukta.

Danielis apsižvalgė, lyg pirmą kartą matytų šį kambarį. Ant židinio stovėjo jaunos Minės su vyru ir dukra nuotrauka. Šalia jos – trys Danielio nuotraukos, dvi mokykline uniforma, trečia daryta turguje.

Danielis stovėjo susibrukęs rankas į kišenes. Niršti ant Minės buvo keistai įprasta. Jis prisiminė save vaikystėje. Dabar tokiam įtūžiui atrodė sau per aukštas, per platus, užėmė visą tarpdurį. Prisiminė, kaip prieš daug metų jausdavosi toks pat įpykęs, nepatiklus, vienišas. Andai buvo daug mažesnis. Ji galėdavo prispausti jį prie grindų; dabar nebegalėtų. Dabar stipresnis jis.

– Gal nori išgerti? – paklausė Danielis.

Minė neatsakė, tik papurtė galvą.

– Kodėl ne? Juk pats laikas.

– Matau, nori kai ką aptarti.

Jos balsas pasikeitė; taip ji turguje kalbėdavosi su nemėgstamais žmonėmis.

– Jo, pavyzdžiui, apie tai, kodėl man melavai.

Danielis gerklėje vėl pajuto ašaras. Šuo suglumęs atsistojo tarp jų, žvilgčiojo tai į vieną, tai į kitą, tai pavizgindavo, tai pabrukdavo uodegą.

– Tu buvai mažas berniukas. Tau reikėjo pastovumo. Reikėjo galimybės susirasti namus, pamilti ir pasitikėti. Aš tik pasirūpinau, kad porą metų niekur nebėgiotum. Suteikiau tau progą...

Ji kalbėjo pakuždomis. Danielis turėjo įtempti ausis, kad išgirstų.

– Būti su tavim?

– Būti, tiesiog būti.

– Man nuo tavęs bloga.

Ji gūžtelėjo. Ranka perbraukė pianiną, lyg šluostydama dulkes.

– Kas aš tau buvau? Sušiktas jos pakaitalas?

Minė atsigręžė į jį. Krūtinė kilnojosi, bet ji nieko nesakė.

– Tu nebuvai pakaitalas. Tu buvai man sūnus. Tu *esi man sūnus.*

– Taip siaubingai norėjai manęs, kad penkeriais metais anksčiau laiko turėjai nužudyti mano motiną? Būčiau galėjęs dar sykį ją pamatyti. Būčiau galėjęs...

Jis priglaudė atgalią ranką prie nosies. Minė tebežiūrėjo į jį.

– Tau reikėjo laisvės negalvoti apie ją...

– Kam? Kad galvočiau apie tave, *mama*?

– Kad pagaliau pagalvotum apie save, kad tau nereikėtų niekuo rūpintis, kad galėtum būti vaikas.

– Guldydavau tave į lovą. Kas būtų buvę kitaip, jei būčiau guldęs ją?

Tai Minę suerzino. Ji uždarė krosnį ir surinko nuo sofos išmėtytus laikraščius.

– Liaukis, – jos balsas atrodė pavargęs, tarsi ji nebeturėtų jėgų kovoti, bet smakras buvo iškeltas, tonas ramus. Jos tvirtumas ir švelnumas, kaip visada, malšino jo įniršį. – Suprantu, jautiesi įskaudintas. Suprantu tave. Galbūt, prieš tau išvykstant į universitetą, turėjau tai pasakyti, bet pamaniau, kad netinkamas laikas tave blaškyti. Užjaučiu dėl jos mirties. Maniau, paaiškinsiu, kai suaugsi. Nė nenutuoki, kaip pasikeitei, kai tau nebereikėjo dėl jos nerimauti. Tik pažvelk į save. Dievas nori, kad taptum teisininku. Mama būtų didžiavusis tavimi. Buvai geras, mielas berniukas, bet tau reikėjo išsilaisvinti iš jos, kad pagaliau galėtum rinktis savo kelią.

Danielis iškošė:

– Atkakau čia tik norėdamas tau į akis pasakyti, kad niekada nebenoriu tavęs matyti, nebenoriu su tavim kalbėtis. Man nereikia iš tavęs nė grašio. Nebenoriu nieko apie tave žinoti. Nekenčiu tavęs.

Minė atsistojo tiesi, uždėjo ranką ant sofos. Veidą perkreipė sielvartas. Danielis prisiminė vakarus, kai ji raudodavo – tada atrodydavo taip pat. Jos lūpos prasivėrė, ji atsiduso.

– Sūnau, meldžiu. Pasikalbėkim apie tai, kai nurimsi. Dabar tu susijaudinęs. Noriu, kad suprastum, kodėl tai padariau. Ne dėl savęs. Tu nesuvoki, kaip ji griovė tau gyvenimą. Niekaip negalėjai išmesti jos iš galvos, o kai jos nebeliko, tarsi susikaupei. Pažvelk, kuo tapai – tik todėl, kad visus šiuos metus gyvenai ramiai, žinodamas, jog nereikia bėgti pas ją.

– Bet man *reikėjo* bėgti pas ją, negi nesupranti. Ji mirė, ir dabar jau per vėlu.

Danielis žengtelėjo prie Minės. Ji iškėlė galvą, lyg laukdama smūgio. Danielio sprando raumenys įsitempė, jis virptelėjo.

– Tai atsiprašau, – tarė ji. – Galbūt klydau. Dariau tai dėl tavęs, bet tu teisus, nereikėjo tau meluoti. Atleisk.

Danielis taip stengėsi sulaikyti ašaras, kad net gerklę skaudėjo. Sukando lūpą, užsitempė ant plaštakos rankovę. Vienu mostu nuo krosnies atbrailos nušveitė nuotraukas. Šios sukrito į žaizdrą, stiklai sudužo, šuo atšoko ir ėmė skalyti.

Minė abiem rankomis užsidengė burną.

– Ne, nereikėjo man meluoti, bet kas padaryta, tas padaryta, – jis žengė prie jos, rankas priglaudęs prie šonų. – Daugiau manęs nepamatysi. Verčiau jau būtum mirusi.

Atsidaręs duris jis išėjo ir ėmė leistis nuo kalvos; skruostus vėl degino ašaros. „Būk geras, grįžk“, – tarėsi girdįs ją šaukiant.

Linkstančiomis kojomis nulipo nuo kalvos. Klupčiojo lyg sužeistas, bet nugarą raminamai šildė saulė. Delnu nusišluostė veidą žinodamas, kad užpakaly lieka visa gyvenime patirta šiluma ir meilė. Jis visko atsisakė.

29

Pabėgiojęs Danielis nusiprausė po dušu ir, rankšluosčiu apsijuosęs liemenį, nusiskuto. Paprastai būtų skubėjęs, skutęsis virtuvėje prieš pusryčius. Šįryt jis turėjo apsčiai laiko, taigi prieš skusdamasis pasimuilino. Irenos prašymas teisėjui buvo patenkintas. Šiandien Sebastianas duos parodymus. Galbūt savaitės pabaigoje bus paskelbtas nuosprendis.

Danielis baigė skustis ir nusišluostė veidą. Atsirėmęs rankomis į kriauklę įsispoksojo į savo atspindį. Ant žastų buvo matyti raumenų apybrėžos, o sulaikius kvapą ir įsitempus išryškėdavo ruožuotas pilvo presas. Krūtinė buvo plika, žėlė tik pora plaukelių prie krūtinkaulio ir retas trikampis po bamba. Danielis persibraukė glotnų skruostą. Pabėgiojęs jautėsi atsipalaidavęs, bet galvoje sukosi neramios mintys.

Kaningemas tvarkė sodybos pardavimo reikalus. Danieliui jos nereikėjo, bet prisiminus kaskart persmelkdavo širdgėla.

Jis vėl pažvelgė į savo veidą. Prisiminė, kaip Minė smiliumi ir nykščiu suimdavo jam už smakro ir aiškindavo, koks jis gražuolis. Prisiminė, kaip nuo krosnies atbrailos nušlavė visas jos nuotraukas. Prisiminė skausmo perkreiptą Minės veidą, kai suprato, kad po visko, ką drauge patyrė, ji praras jį. Dabar Danielis pripažino, kad jam stinga jos. Stigo nuo tada, kai sto-

vėdamas prieš ją prisiekė niekada nebesimatyti. Pasiryžęs universitetą užbaigti be jos pagalbos, jis pasiėmė paskolų, vakarais dirbo Šefildo baruose. Stigo jos anuomet, stigo ir dabar.

Ji svajojo atvažiuoti į diplomų teikimą, bet Danielis uždraudė. Niekada nė pats sau neprisipažino, bet ir tądien jos ilgėjosi. Prisiminė, kaip baugščiai žvalgėsi: gal vis dėlto ji pasirodys? Susirinko visų tėvai, broliai ir seserys. Jis vienas pats išgėrė šampano, o paskui pasiglamonėjo su padavėja.

Paskui pradėjo dirbti ir išmetė Minę iš galvos. Greitai sulaukė sėkmės, išsimokėjo kreditus ir nusipirko butą žiede.

Abiem rankomis pasirėmęs į kriauklę jis lenkėsi į priekį, kol bematė tik rudas akis. Dabar jam atrodė nesuvokiama, kad taip ilgai ir taip stipriai ant jos tūžo. Visą laiką norėjo iš jos kažko daugiau, atgailos jam buvo maža. Nė nesusimąstė, ką ji jau buvo praradusi, kol neatėmė iš jos ir savęs paties.

Danielis giliai atsiduso. Nenorėjo pradėti dienos slegiamas gailesčio, bet buvo pasirengęs.

Kameroje Sebastianas su policininku žaidė „akmenį, popierių ir žirkles“. Policininkas su švarku ir kaklaraiščiu kikendamas klūpojo ant gulto. Prisiekusieji turėtų tai pamatyti, pamanė Danielis: ne pabaisą, o vaiką, besidžiaugiantį vaikiškais žaidimais.

– Dani, nori pažaisti? – paklausė Sebastianas.

– Ne, tuoj turėsime eiti.

Teisėjas sutiko, kad Sebastianas duotų parodymus, bet net abejonių nekilo, kad tai vyks per vaizdo ryšį. Niekaip negalėjai numatyti, kaip tą dieną elgsis vaikas, be to, kilo praktinių keblumų, pavyzdžiui, Sebastianas pasirodė esąs per žemas liudytojų pultui, o teismas turėjo matyti jo veido išraišką. Baudžiamosios teisės sistema pastaraisiais metais buvo daug pliekiama

už abejingumą jauniems žmonėms, kaltinamiems rimtais nusikaltimais, tad teisėjas Beronas nebenorėjo suteikti peno kritikai. Vaizdas bus rodomas teismo dalyviams, bet ne galerijai.

Žingsniuodamas į tryliktą salę Danielis pasitikrino telefoną. Rado žinutę nuo Kaningemo: „Sutartis dėl namo bus pasirašyta savaitės pabaigoje. Paskambinkite vėliau."

Danielis sustojo plytelėmis išgrįstame koridoriuje, virš galvos rietėsi akmeninės senojo teismo arkos. *Ne dabar. Ne dabar.* Jis iškvėpė ir suspaudė lūpas. Prie šono išdygo Irena.

Danielis išsijungė telefoną ir įsidėjo jį į kišenę.

– Klausyk, norėčiau, kad šįryt jį atidžiai stebėtum. Jei išvystum, kad jis nesusitvarko, galėtume viską nutraukti. Regis, su tavim jis bendrauja, – tarė Irena.

– Aš su juo nebūsiu. Tam yra socialinė darbuotoja...

– Žinau, bet darysime pertraukas. Pasižiūrėk, kaip jis.

– Būtinai... Sėkmės, – palinkėjo Danielis.

*

– *Milorde, dabar kviečiu... Sebastianą Krolį.*

Sumirgėjo ekranas ir pasirodė Sebastiano veidas. Jis sėdėjo tiesus, vos vos šypsodamasis.

– Sebastianai? – Filipas Beronas atsigręžė į monitorių.

– Klausau, pone.

Danielis atsilošė. „Klausau, pone." Per repeticiją Sebastianas buvo perspėtas šitaip nesikreipti į teisėją. Danielis pakėlė akis į galeriją. Šiandien ji buvo sausakimša, susirinkusieji šurmuliavo. Danielis juto, kaip nusivylė žurnalistai, kad nemato monitoriaus: jie tiesė kaklus, kabinosi už balkono krašto.

– Norėčiau kai ko tavęs paklausti. Ar žinai, ką reiškia sakyti tiesą?

– Taip, pone, tai reiškia nemeluoti.

– Ar žinai, kuo tiesa skiriasi nuo melo?

– Taip, tiesa yra tai, kas nutiko iš tikrųjų, o melas – kas nenutiko.

– Jei šiandien pažadėsi sakyti tiesą, kaip manai, ką tai reikš?

– Kad *privalėsiu* sakyti tiesą.

– Labai gerai, – teismui tarė Beronas. – Jį galima prisaikdinti.

Atsistojo Irena.

– Norėčiau, kad iš pradžių papasakotum apie savo santykius su Benu Stouksu. Kada judu susipažinote?

– Prieš trejus ketverius metus.

– Kaip apibūdintum Beną? Ar galėtum pasakyti, kad judu buvote draugai?

– Jis buvo mano draugas, kaimynas ir mokyklos draugas, – aiškiai išvardijo Sebastianas.

– Ar judu kartu žaisdavote?

– Kartais pažaisdavome.

– Kaip dažnai?

Monitoriuje buvo matyti mąslus Sebastiano veidas, didelės žalios akys nukreiptos į šoną. Jis apsvarstė kausimą.

– Gal kokius tris kartus per mėnesį.

– Ką jūs drauge veikdavote?

– Na, mokykloje žaisdavome kamuoliu arba gaudynes. Kartais jis ateidavo pas mane į svečius, kartais aš pas jį, bet dažniausiai susitikdavome lauke.

– Sebastianai, ar tą dieną, kai Benas dingo, judu matėtės?

– Taip.

– Galėtum papasakoti, kas nutiko?

– Kaip sakiau policijai, jis važinėjosi dviračiu, o aš paklausiau, ar nenorėtų pažaisti. Kurį laiką žaidėme prie namų, paskui nusprendėme nueiti į aikštelę parke.

– Kas taip nusprendė?

– Manau, abu.

Teisėjas nutraukė apklausą, stambūs jo skruostai buvo paraudę iš susierzinimo.

– Panele Klark, *lėčiau*. Užmirštate, kad turiu užsirašyti!

– Taip, milorde, mažumėlę užsimiršau... Sebastianai, gal galėtum truputį lėčiau pasakyti, ar pranešei mamai, kur eini?

– Ne.

– Kodėl gi?

– Na, juk mes ėjome tik į parką. Jis netoli, ir ketinome grįžti jai nė nepastebėjus.

Danielis iškvėpė pro nosį. Sebastianas sulėtino kalbos tempą, po kiekvienos frazės patylėdavo, kad teisėjas galėtų užsirašyti pastabas.

– Ką veikėte nuėję į parką?

– Bėgiojome, gaudėme vienas kitą, paskui žaidėme imtynes ir išties mažumėlę susimušėme... Benas pradėjo mane pravardžiuoti ir stumdyti... Iš pradžių liepiau liautis, bet jis nė nesiruošė. Aš pastūmiau jį. Tada mums ir šūktelėjo aukštas vyras su šuniu... ponas Renkinas.

Irena trumpam užsikirto. Sebastianas įsiminė liudytojo pavardę.

– Jis liepė baigti, tai mes ir baigėme – nubėgome už kalvos.

– Kas nutiko tada? – atsikrenkštusi paragino Irena.

– Nulėkėme į žaidimų aikštelę. Ji buvo uždaryta, bet patekti įmanoma. Ten užlipome į pačią lipynių viršūnę, bet aš jau ėmiau nerimauti dėl mamos. Ji buvo prigulusi, nes skaudėjo galvą. Nusprendžiau grįžti ir pasižiūrėti, kaip ji...

Danielis matė, kaip atsipalaidavo Irenos pečiai. Sebastianas pasakojo sklandžiai.

– Bet... Benas nenorėjo, kad eičiau namo. Vėl pradėjo mane stumdyti ir kumščiuoti. Išsigandau, kad nenustumtų nuo lipy-

nių. Jis man trankė į pilvą, pešė ir stūmė. Liepiau baigti, bet jis nebaigė. Po kiek laiko pasakiau, kad man nebelinksma ir iš jau tikrai einu namo.

– O tada? – vėl paragino Irena.

– Na, jau ruošiausi lipti žemyn, bet Benas labai nusiminė, kad išeinu. Jis norėjo dar pabūti lauke. Pasakė, kad šoks nuo lipynių. Atsakiau, kad gali sau šokti, nemaniau, kad jis tai padarys. Manau, jis tik norėjo padaryti man įspūdį. Aš *vyresnis* už jį, – šypsodamasis pridūrė Sebastianas. – Jis norėjo mane sulaikyti, kad neičiau namo...

– Ar Benas nušoko?

– Taip, nušoko – ir nesėkmingai. Susimušė nosį ir kaktą, jam bėgo kraujas. Jis persivertė ant nugaros, o aš nulipau jam padėti.

– Kuo jam padėjai?

– Na, nelabai kuo. Šiek tiek mokiausi pirmosios pagalbos, bet mažai. Pasilenkiau prie jo, pamėginau sustabdyti kraują. Nosis *smarkiai* kraujavo. Visas veidas išsiterliojo... Jis siuto ant manęs. Vėl ėmė pravardžiuoti. Nežinau kodėl, juk tai jis sugalvojo nušokti.

– Kas įvyko paskui?

– Palikau jį aikštelėje. Pagąsdinau, kad papasakosiu jo mamai, kaip jis mane mušė, bet nepadariau to. Išsigandau, kad ji supyks, jog parke trenkiau jam atgal. Gailiuosi, kad palikau jį ten. Nežinau, kas jį nužudė, bet kartais pagalvoju, kad verčiau būčiau nepalikęs. Manau, būčiau galėjęs ką nors padaryti...

– Kodėl taip manai? – paklausė Irena.

Danielis iš jos balso tono suprato, kad ji bemaž bijo išgirsti atsakymą.

Sebastianas pritaiko tai, ką išgirdo iš kitų, toptelėjo Danieliui. Jis mėgina paaiškinti, kaip ant jo marškinių atsirado krau-

jo. Danielis spėjo, kad berniukas mėgdžioja liudytojus, apgailestavusius, kad tądien nieko nedarė, pavyzdžiui, Renkiną.

– Nežinojau, kad kas nors jį užpuls. Jeigu būtume susitaikę ir kartu grįžę namo, jis tikriausiai būtų gyvas ir sveikas.

Sebastianas vėl pažvelgė tiesiai į kamerą. Danielis sulaikė kvapą. Šypsenos nebeliko, žalios akys atrodė sklidinos ašarų.

– Kada palikai Beną aikštelėje ir grįžai namo?

– Grįžau apie trečią.

– Ačiū, Sebastianai, – padėkojo Irena.

Sėsdamasi ji raminamai pažvelgė į savo padėjėją Marką, tada kilstelėjo antakį Danieliui.

Po pertraukos apklausti Sebastiano atsistojo Gordonas Džounsas. Berniuko veide vėl atsirado šypsenėlė. Danielis susidomėjęs net pasilenkė.

– Sebastianai, ar girdėjai anksčiau teisme leistus policijos įrašus – tavo apklausų, vykdytų izoliatoriuje, įrašus?

– Taip, pone.

– Paskaitysiu tavo žodžius: „Mes nuėjome į žaidimų aikštelę ir užlipomę į pačią viršūnę, bet paskui man reikėjo grįžti namo. Pamaniau, pasižiūrėsiu, kaip mama, ar jai nereikia pamasažuoti galvos."

Sebastianas dideliame ekrane nemirksėdamas linktelėjo.

– Sebastianai, – vėl įsiterpė teisėjas Beronas. – Suprantu, kad tau turbūt keista kalbėti, taip sakant, per... televizorių... bet jei įgarsintum savo atsakymus, mums labai padėtum. Norėjau pasakyti...

– Viskas gerai, aš supratau. Negalima linkčioti, turiu sakyti „taip".

– Tiesa, – pritarė Beronas. Teisėjas kreivai pritariamai šyptelėjo savo užrašams.

– Sebastianai, ar prisimeni, kaip tai pasakojai policijoje? – paragino Džounsas.

– Taip.

– Tik vėliau, kai policija pranešė, kad ant tavo drabužių ir batų rado Beno Stoukso kraujo, taip pat išaiškino, kad tai ištryškęs kraujas, tu pakeitei savo istoriją, įtraukei kritimą ir kraujavimą iš nosies. Tiesa?

– Policijos nuovadoje man buvo *labai* baisu, – atsakė Sebastianas. Jo akys buvo išplėstos, Danielis spygsojo į jas. – Jie atėmė visus mano drabužius, aprengė baltu popieriniu kostiumu... Sakė, kad negalėsiu susitikti su mama – jie jos nepakvies, – kol neatsakysiu į visus klausimus. Aš susipainiojau. Buvau tikrai labai išsigandęs.

Didžiulės akys vėl atrodė ašarotos.

Danielis nusišypsojo pats sau. Jis labai tikėjosi, kad Sebastianas atsilaikys prieš Gordoną Džounsą. Kaltinimų strėlės žeis, bet berniukas nepasiduos. Sebastianas prisiminė, kaip Danielis supyko, kai detektyvai delsė į pokalbių kambarį atvesti jo mamą, ir dabar teisme tai panaudojo savo labui. Bierdas, prokuratūros palenktas psichologas, pridarė žalos, bet Sebastianas procesą kreipė tinkama linkme. Ne visi Danielio ginti suaugusieji buvo tokie sumanūs kaip šis vaikas.

– Nesvarbu, bijojai ar ne, tu prisipažįsti, kad policijai sakei viena, o supratęs, kad istorija nesutampa su faktais, *pakeitei* ją... Tu *melavai*. Tiesa, Sebastianai?

– Nemanau, kad *iš tikrųjų* melavau. Aš tik išsigandau, sutrikau, mažumėlę susipainiojau ir kai ką užmiršau. Aš tik norėjau pamatyti mamą.

– Sebastianai, – toliau spyrė Gordonas Džounsas, – ant tavo marškinėlių, džinsų ir sportbačių buvo rasta Benjamino Stoukso kraujo; po Beno Stoukso nagais rasta tavo odos, o

ant Beno kelnių juosmens – tavo džinsų pluošto, lyg būtum sėdėjęs ant jo apžargomis – neabejoju, girdėjai, kad ir patologė išsakė tokią galimybę. Atsakyk, ar žaidimų aikštelėje trenkei Benui Stouksui į veidą plyta?

– Ne, pone.

– Ar smogei jam į veidą, įskėlei akiduobės kaulą ir padarei sunkius galvos sužalojimus, sukėlusius mirtį?

– Ne, pone, – Sebastianas kalbėjo garsiai, įtaigiai. Akys buvo plačios, apskritos.

– Manau, tu *melagis*. Prisipažįsti melavęs policijai?

– Aš buvau sutrikęs. Nemelavau.

– Ir mums dabar meluoji, argi ne?

– Ne, pone, *ne*, – nulenkęs galvą tvirtino Sebastianas.

Maža rankelė uždengė veidą. Berniukas smiliaus krumpliu prispaudė akį, lyg mėgintų sustabdyti ašarą.

Teismas kurį laiką klausėsi vaiko šniurkščiojimo, tada teisėjas socialinės darbuotojos, sėdinčios prie Sebastiano, paklausė, ar nereikėtų padaryti pertraukos.

Danielis matė, kaip socialinė darbuotoja pasilenkė prie Sebastiano, prikišo prie jo veidą. Sebastianas papurtė galvą ir atsitraukė nuo jos.

Džounsas tęsė apklausą. Pavartė spirale surištą sąsiuvinį, ir Danielis ėmė spėlioti, ar jis pacituos daugiau policijos darytų įrašų.

Prokuroras tylėjo ilgiau, nei reikia. Jis buvo aktorius: šaltakraujis, gebantis iš akimirkos išspausti viską, kas įmanoma, patraukti į save dėmesį.

– Sebastianai, ar tu protingas berniukas?

– Manau, taip.

– Ar daug žmonių taip mano?

– Galbūt.

– Ar mokytojai taip mano?

– Tikriausiai.

– Tavo tėvai?

– Taip.

– Sebastianai, ir aš manau, kad tu esi protingas. Manau, esi *labai* protingas berniukas...

Sebastianas sučiauptomis lūpomis nusišypsojo iš pagyrų.

– Tu puikiai supranti, kas šiandien vyksta teisme, tiesa? – Džounso balsas skambėjo grėsmingai. – Tu supratai, ką gydytoja kalbėjo apie Benjamino Stoukso sužalojimus, kraują ir ant tavo drabužių rastas DNR, tiesa?

Sebastianas atsargiai linktelėjo, tada ištarė:

– Taip.

– Sebastianai, ar tu žiūri televizorių?

– Taip.

– Kasdien?

– Taip, beveik kasdien.

– Kiek valandų per dieną žiūri televizorių?

– Nežinau. Gal dvi tris.

– Ką mėgsti žiūrėti?

– Daug ką.

– Mėgsti kriminalines dramas?

– Kartais.

– Detektyvinius serialus, kur ieškoma žudikų?

– Kartais.

– Aišku. Sebastianai, ar tau įdomios žmogžudystės?

– Žmogžudystės įdomios visiems, – atsakė Sebastianas. Danielis sulaikė kvapą. – Juk apie jas sukurta daug serialų. Jeigu žmonės nesidomėtų, jų tiek nebūtų.

Danielis atsiduso.

– Ar girdėjai, kaip daktaras sakė, kad tavo smalsumas *nesveikas*... kad tu liguistai domiesi... krauju, mirtimi ir sužalojimais?

Džounsas kiekvieną žodį ištarė lėtai, mėgaudamasis spektakliu, žodžių balsiai pasklido salėje.

– Taip, girdėjau, bet manau, kad jis nieko apie mane nežino. Mes buvome susitikę tik du kartus. Jis nė nenutuokia, kuo aš domiuosi, kas man patinka, o kas ne – jis nieko nežino.

– Aišku, – bemaž pats sau pratarė Džounsas. – Liudytojas ekspertas nieko nežino... Vis dėlto jis išsakė savo nuomonę apie tavo ankstesnę Aspergerio sindromo diagnozę. Sebastianai, ar tu sergi Aspergeriu?

– Ne! – berniuko veidas tapo rūstus. Žalios akys apniuko, antakiai nusileido.

– Ar žinai, kas yra Aspergerio sindromas?

Sebastianas sėdėjo netekęs žado, suraukęs kaktą. Pašoko Irena.

– Milorde, jums leidus, liudytojas ekspertas patvirtino, kad Sebastianas neserga anksčiau diagnozuotu Aspergerio sindromu.

Beronas gūžtelėjo ir nuleido lūpų kampučius.

– Taip, pone Džounsai, gal galėtumėte kitaip pateikti klausimą?

– Sebastianai, norėčiau paklausti, ar tikrai *neturi* draugų?

– Aš turiu draugų.

– Supratau. Mokytojai teigia kitaip. Kas tavo draugai?.. Benas Stouksas?

– Aš turiu draugų.

– Taigi. Čia turime tavo mokyklinius įrašus. Jie byloja, kad esi peštukas, kad niekas nenori su tavim draugauti, nes tyčiojiesi iš kitų.

– Tai *netiesa*.

Sebastianas į žodį „netiesa“ įliejo tylų, bet aiškiai juntamą pyktį. Danielis patyliukais sušnabždėjo: „Viskas gerai, nurimk. Tu šaunuolis, tik nurimk.“

Irena šiek tiek pasisuko ant kėdės ir žvilgtelėjo į Danielį. Šis palinksėjo sakydamas, kad viskas bus gerai. Širdyje nebuvo tuo tikras.

– Ar tiesa, kad susidraugauji tik *labai* trumpam laikui?

– Ne.

– Sebastianai, kiti vaikai nenori būti su tavim, ar tai tiesa?

– Ne.

Berniukas nešaukė, bet pasimatė apatiniai dantys. Jie buvo smulkučiai ir balti kaip lydekos.

– Argi ne tiesa, kad vaikai susipažinę nebenori su tavim draugauti?

– Ne!

Teismo dėmesys buvo prikaustytas. Sebastiano skruostai iš pykčio raustelėjo.

– Turiu įrašus iš izoliatoriaus, kur tu dabar saugomas. Prižiūrėtojas ypač pabrėžė tavo negebėjimą sutarti su kitais vaikais ir užmegzti draugystę...

Irena atsistojo.

– Milorde, turiu paprieštarauti. Mano klientas yra nekaltas berniukas tarp sunkiai sutrikusių paauglių. Manau, akivaizdu, ir tai byloja mano kliento naudai, kad jam tokiomis aplinkybėmis sunku užmegzti draugystę.

Stojo trumpa tyla, Danielis aprimo, kad ir Džounsas, ir Beronas sutiko su Irenos požiūriu.

– Grįžkime prie Beno nužudymo... Juk tu domiesi žmogžudystėmis. Ant tavo drabužių ir batų buvo Beno Stoukso kraujo – koks tai jausmas?

– Ką turite omeny? – Sebastianas, traukiamas į Džounso abstrakcijas, valandėlę prarado kantrybę.

– Na, kaip jauteisi, kai Benas neva prasimušė nosį, ir ant tavo drabužių bei batų užtiško jo kraujo?

– Gerai. Tai tik kraujas. Kraujo turi visi.

– Aišku. Taigi eidamas namo, išsitepęs Beno krauju, jauteisi gerai?

– Jaučiausi normaliai. Tai natūralus dalykas.

Sebastianas žvelgė į viršutinį ekrano kampą, lyg mėgindamas prisiminti. Veide vėl pasirodė šypsenėlė.

– Ką jautei susižeidus Benui?

– Na, skaudėjo *jam,* ne man. Aš nieko nejaučiau.

– Kaip manai, ką jautė Benas?

– Jis pargriuvo, bėgo kraujas – taip kartais būna, kai susimuši nosį. Kartais... net nereikia smarkiai trenkti... vos bumbteli, ir jau kraujuoja. Nosys labai jautrios.

Danieliui užėmė kvapą. Sebastianas atrodė toli toli, tarsi anapus ekrano jis būtų nusikėlęs į kitą matmenį, kur jam nepadės jokie bandymai išgelbėti. Jis pražuvo, nesugrąžinamai. Teismas girdėjo berniuką, be jokios atjautos kalbantį apie atsitiktinį smurtą, ir tik Danielis žinojo, kad Sebastianas turi omeny Kinkongą, mušantį jo mamą.

– Sebastianai, ar tu trenkei Benui, ir todėl jam iš nosies pasipylė kraujas? – Gordonas Džounsas kalbėjo veik pašnibždomis.

Danielis nustebo, kad Sebastianas jį išgirdo. Jeigu viskas būtų vykę teismo salėje, Džounsui būtų tekę kalbėti garsiau.

Sebastianas papurtė galvą.

– Ne.

– Kraujas... natūralus dalykas, – pakartojo Džounsas. – Visi turi kraujo... Aptaškytas Beno krauju, jauteisi gerai. Sebastianai, ar kada nors anksčiau buvai išsitepęs krauju?

– Na... savo paties... kai susižeisdavau.

– Aišku. Dar kieno nors?

Sebastianas susimąstė, mėgino prisiminti, žalios akys nukrypo į šoną ir į viršų.

– Savo mamos... Turiu omeny ne tada, kai gimiau, nors gimstant išteka daug kraujo, ir kūdikis juo išsitepa, o vėliau, kai ji susižeisdavo ir paliesdavo mane – tada kartais iškruvindavo.

– Ar buvai ką nors sužeidęs taip, kad bėgtų kraujas?

Irena atsistojo.

– Milorde, turiu suabejoti šio klausimo svarba.

Beronas linktelėjo ir garsiai atsikrenkštė.

– Taip, pone Džounsai, gal galėtumėte eiti prie esmės.

– Gerai, milorde. Sebastianai, skaičiau tavo apklausos įrašą. Ar taip kalbėjai policijoje?

„Ar žinai, kieno kraujo galėtų būti ant tavo džemperio?"

„Paukščio?"

„Kodėl taip manai? Sužeidei paukštį?"

„Ne, tik radau negyvą ir paėmiau. Jis buvo dar šiltas, kraujas lipnus."

Irena vėl pašoko.

– Milorde, – pradėjo sakyti, bet Beronas nutildė ją ranka.

– Aš išklausysiu atsakymą, – tarė jis. – Vis dėlto, pone Džounsai, panelė Klark teisi, turite aiškiai pateikti klausimus.

– Taip, milorde.

Irena atsisėdo.

– Sebastianai, ar prisimeni, kaip tai pasakojai policijai? – paklausė Džounsas.

– Taip.

– Kodėl manei, kad kraujas ant tavo drabužių paukščio, o ne Beno?

– Susipainiojau. Paukštį mačiau kitą dieną.

– Aišku, kitą dieną. Ar tu jį sužeidei?

– Ne, – Sebastianas nutilo. Susimąstęs nukreipė žvilgsnį į kairį ekrano kampą. Danieliui pasirodė, kad jis panašus į jau-

ną persekiojamą šventąjį. Vaikas įtraukė apatinę lūpą. Pačiulpęs paleido ją, garsas buvo kaip bučinio. – Aš jam padėjau...

– Sebastianai, papasakok man apie paukštį. Ką tu jam padarei, kad ant tavo drabužių pateko kraujo?

Sebastianas vėl paskendo prisiminimuose ir pakėlė akis. Dideliame ekrane jos atrodė milžiniškos.

– Na, vieną dieną parke radau paukštį. Jo sparnas buvo sulaužytas. Tai buvo balandis ar kažkas panašaus. Vis sukosi ratu, negalėjo paskristi. Suprantat, jis turėjo žūti. Jį būtų suėdusi lapė, šuo arba katė, arba jis būtų miręs iš bado...

– Ir ką tu padarei? – Džounsas stovėjo pasisukęs į prisiekusiuosius, bet kreipdamasis į Sebastianą pažvelgdavo į kamerą.

– Užmyniau jam ant galvos; norėjau, kad paukštis nebesikankintų, bet jis nenugaišo. Kojos vis dar judėjo, – tarsi nebūtų užtekę žodžių, Sebastianas pakėlė prie veido rankas. Surietė jas kaip paukščio pirštus ir pakratė. – Taigi turėjau jį pribaigti.

– Ką padarei? – kamantinėjo Džounsas.

– Nutraukiau jam galvą, ir tada... jis nurimo, – Sebastianas vėl pakėlė akis į kairę. – Bet išsitepiau paukščio krauju.

Sebastianas pasižiūrėjo į kamerą. Pasitrynė rankas, lyg praustųsi.

Danielis po stalu sugniaužė rankas. Jos buvo drėgnos nuo prakaito.

– Sebastianai, kodėl nusprendei nužudyti paukštį? – vis dar nusigręžęs nuo berniuko sukuždėjo Gordonas Džounsas.

– Jau sakiau. Jis, šiaip ar taip, būtų žuvęs. Nenorėjau, kad jis kankintųsi.

– Galėjai nunešti veterinarui. Kodėl nenorėjai padėti paukščiui? Kodėl nusprendei jį nužudyti?

– Nemanau, kad veterinarai padeda balandžiams sulaužytais sparnais, – atsakė Sebastianas. Kalbėjo iš aukšto, pamokomai. – Veterinaras jį irgi būtų nužudęs, tik adata.

Žodis „adata", regis, perdūrė tylos plėvę salėje. Pasigirdo šnaresys, žmonės ėmė muistytis.

– Kaip pasijutai, kai paukštis nugaišo? – pasidomėjo Džounsas.

– Jis buvo dar mažas, bet jam reikėjo žūti, taigi gailėjau jo. Bet jam taip buvo geriau, nei kankintis.

– Benas Stouksas buvo dar mažas. Ar liūdėjai, kai jis žuvo?

Sebastianas pamirksėjo, pakreipė galvą, lyg laukdamas, kad Šarlotė jį paglostytų.

– Na... *aš* irgi mažas, – atsakė jis. – Kodėl visiems taip rūpi Benas? Jis miręs, o aš tebesu čia.

Salė neįprastai nutyko.

– Milorde, liudytojui klausimų nebeturiu, – tarė Džounsas.

– Panele Klark? – kreipėsi Beronas.

Danielis vos ne dusdamas matė, kaip Irena atsistojo. Ji atrodė stipri ir drąsi, neįbauginta įkalčių.

– Sebastianai, – pašaukė Irena.

Skambus jos balsas pažadino salę. Sebastianas mirksėdamas vėl atsigręžė į kamerą.

– Benas Stouksas buvo tavo draugas. Kuo jis tau patiko?

– Jis buvo linksmas... labai gerai mokėjo atbulas verstis kūlio. Man taip neišeidavo. Skaudėdavo sprandą.

– Beną pažinojai beveik ketverius metus. Ar per tą laiką buvote taip susimušę, kad kuriam nors tektų gultis į ligoninę ar bent kreiptis į traumatologijos punktą?

– Ne, tik kartais žaisdavome imčių, kelis kartus buvome susipešę, bet susižeidę nebuvome.

– Ar tu šių metų rugpjūčio aštuntą dieną nužudei Beną Stouksą?

– Ne, – Sebastianas kalbėjo tyliai, prispaudęs smakrą prie krūtinės.

– Ar rugpjūčio aštuntą žaidimų aikštelėje trenkei savo draugui Benui Stouksui plyta?

– Ne! – Sebastianas papūtė lūpas, susijaudinęs nuleido akis.

Danielis juto, kaip pasikeitė nuotaika salėje. Prisiekusieji, netgi galerija, atrodė sukrėsti, kad Irena gali šitaip užsipulti vaiką. Bet Danielis už tai ja didžiavosi. Paukštis jau buvo užmirštas.

– Milorde, daugiau klausimų neturiu.

Ekranas zvimbė. Sebastianas žvilgančiomis akimis, su rausvų lūpų šypsenėle stebeilijo į kamerą. Nusišluostė vieną akį, paskui kitą, tada ekranas išsijungė.

Danielis išėjo į lauką, jam reikėjo gryno oro. Prieš vėl susirenkant teismui, turės nusileisti žemyn susitikti su vaiku.

Danieliui buvo sunku stebėti, kaip Sebastianas duoda parodymus. Jis pasistatė apykaklę ir pakėlė galvą į debesis, slėgte slegiančius pastatus. Galvoje pynėsi nauji ir tolimi prisiminimai. Jis matė ekrane padidintą Sebastiano veidą; girdėjo Minės kieme barškant kibirą ir kastuvą; matė, kaip Minė parkrito – jam pasitraukus prarado pusiausvyrą ir pargriuvo ant nesveiko klubo.

Jai skaudėjo, dabar suprato jis.

Jo paties skausmas dėl Minės melo dabar atrodė nebe toks svarbus, kaip Minei sukeltas skausmas. Ji visada žinojo, kas jam geriausia. Anuomet Danielis to nesuprato, bet Minė jį saugojo. Jis įsivaizdavo ją mirštančią, trokštančią bent kartelį jį pamatyti, bet žinančią, kad jis neateis. Ji buvo vienintelis žmogus, kurios meile Danielis neabejojo. Užsimerkęs jis prisiminė šiltą sunkią ranką ant galvos, kai ji linkėdavo jam labos nakties. Net ir per tuos pykčio metus jis nesiliovė tikėjęs, kad Minė jį myli. Vylėsi, kad ir ji žinojo, jog Danielis ją myli. Metų metus jis jos nepripažino, tik dabar įvertino, ką ji dėl jo padarė.

Danielis nuėjo pasižiūrėti, kaip laikosi Sebastianas. Šis savo kameroje vėl žaidė su policininku. Atrodė šnekus ir energingas, atsistojęs ant gulto mėgino pasiekti lubas. Regis, kryžminė apklausa jo nenuvargino, jis nesuvokė, ką padarė blogai, o kas pavyko.

– Ar gerai kalbėjau? – mirksėdamas paklausė Sebastianas.

Danielis susikišo rankas į kišenes.

– Puikiai.

Užlipęs į viršų Danielis paskambino Kaningemui.

– Turiu jus pradžiuginti – viskas sutvarkyta, – tarė Kaningemas. – Turbūt manėte, kad sodybos neparduosime amžiais, bet viskas pavyko daug greičiau, nei tikėjausi. Atvažiuosite, ar norite, kad reikalus sutvarkyčiau aš?

– Sutvarkykite jūs, – greitai atsakė Danielis. Persibraukė plaukus ir pasuko į koridorių. – Nors gal... galėtumėte palaukti? Savaitgalį atvažiuočiau. Norėčiau dar kartą pamatyti namus. Aš tik... Ar galėtumėte palaukti?

– Žinoma. Užjaučiu, kad viskas vyksta... jums sunkiu metu.

– Ką turite galvoje?

– Mačiau jus per televiziją. „Angelo žudikas“. Jūs dalyvaujate byloje.

Danielis įkvėpė. Visi jau susidarė nuomonę apie Sebastianą. Jis spėliojo, ką nuspręs prisiekusieji.

30

Džounsas pergalingai pažvelgė į savo užrašus. Baigiamosios kalbos buvo numatytos rytojaus dieną, o po pietų – teisėjo apibendrinimas. Įėjo teisėjas, prigužėjo galerija. Danielis stengėsi nežiūrėti žurnalistams į akis.

Džounsas susidėjo popierius ant pulto ir, susikišęs rankas į kišenes, sūpuodamasis ant kulnų, atsigręžė į prisiekusiuosius. Atrodė patenkintas savimi.

– Prisiminkite viską, ką girdėjote apie šių metų rugpjūčio aštuntosios įvykius... Kaltinamasis prisipažino tądien žaidęs su mažuoju Benu Stouksu. Liudytojas matė, kaip kaltinamasis parke pešėsi su Benu, vėliau buvo nustatyta, kad jie mušėsi žaidimų aikštelėje, kur vėliau Benas buvo rastas negyvas.

Beno sužalojimai neleidžia nustatyti tikslaus užpuolimo laiko, težinome, kad jis mirė apie šeštą vakaro. Tai reiškia, kd Benas šiuos mirtinus sužalojimus galėjo patirti bet kada po pietų ar vakare, nes paskutinį kartą jį gyvą matė apie antrą. Kaltinamasis teigia nuo trečios valandos turįs alibi – jį patvirtina motina, – bet jūs girdėjote, kokį vaistų kokteilį ji tą dieną išgėrė, taigi visai pagrįstai galime abejoti jos patikimumu.

Medicinos ekspertai paaiškino, kaip ant užpuoliko drabužių pateko aukos kraujo. Primenu, kad kaltinamojo rankos

buvo apdraskytos ginantis, ant jo džinsų rasta aukos drabužių pluošto, ir iš to galima daryti išvadą, kad jis sėdėjo apžergęs auką. Tokioje padėtyje kaltinamasis, padedamas traukos jėgos, galėjo sukelti sunkius, žiaurius veido sužalojimus, nuo kurių Benukas tiesiogine prasme mirtinai nukraujavo.

Teismo medicinos ekspertas patvirtino, kad kraujo dėmės ant kaltinamojo drabužių „byloja apie veido traumą – stiprų smūgį į veidą ar nosį, po kurio auka apipurškė užpuoliką krauju".

Nepadarykite klaidos, – Džounsas nutilo ir smiliumi pabaksnojo į pultą. Pabrėždamas žodžius pasilenkė remdamasis pirštu ir įsmeigė į prisiekusiuosius nemirksinčias akis. – Įvykdyti šią žmogžudystę buvo nelengva. Tai ne nelaimingas atsitikimas sudrebėjus rankai ar paslydus kojai. Tai žvėriškas nužudymas, įvykdytas žiūrint aukai į akis.

Patys girdėjote kaltinamąjį pasakojant apie žavėjimąsi žmogžudystėmis ir mirtimi. Specialistai patvirtino, kad kaltinamajam būdingas švelnus Aspergerio spektro sutrikimas: sutrikimas, dėl kurio jis yra linkęs į smurtą ir sunkiai susiranda draugų. Vis dėlto šis sutrikimas jam netrukdo *meluoti* apie savo veiksmus. O jis melavo, melavo tvirtindamas, kad nenužudė aukos. Išklausėme aukos kaimynus, kurių vaikus terorizavo kaltinamasis prieš tai, kai žengė dar vieną žingsnį ir žiauriai nužudė Benjaminą Stouksą. Kaltinamasis grasino kaimynų vaikams stiklo šuke, tyčiojosi iš Beno ir prieš jį fiziškai smurtavo, kol galiausiai rugpjūčio aštuntą nužudė.

Galbūt berniukai yra berniukai, bet šis vaikas visoje apylinkėje buvo žinomas kaip pavojingas. Nekyla abejonių, kad jis galėjo įvykdyti tokį šiurpų nusikaltimą. Teismo medicinos ekspertai įrodė, kad jis buvo nusikaltimo vietoje. Mes žinome, kad kaltinamasis mušėsi su auka, ir kaltinamojo drabužiai išsitepė aukos krauju.

Sebastianas Krolis yra smurtautojas, liguistai besidomintis žmogžudystėmis ir šių metų rugpjūčio aštuntą dieną įvykdęs žmogžudystę.

Žinau, kad apsvarstę bylos faktus suprasite, jog kaltinamasis Sebastianas Krolis yra... kaltas.

Danielis jau įsivaizdavo antraštes „SMURTAUTOJAS, LIGUISTAI BESIDOMINTIS ŽMOGŽUDYSTĖMIS". Prisiminė Tairelio teismą, kai nuosprendis atrodė kaip dar vienas smurtinis veiksmas.

Per pertrauką Danielis iš teismo salės išėjo paskui Krolius. Virpėjo net Šarlotės veido oda. Jis palydėjo šeimą į viešą laukiamąjį. Kenetas Krolis, paėmęs už alkūnės, įvedė žmoną į patalpą. Pareikalavo kavos, bet Šarlotė taip tirtėjo, kad neįtaikė į plyšį monetų. Danielis jai padėjo, paskui nunešė puoduką išsidrėbusiam, išsižergusiam, virš galvos rankas susinėrusiam Kroliui.

– Galėsime rašyti apeliaciją? – paklausė šis.

– Apie apeliacijas pakalbėsime, jeigu jis bus pripažintas kaltu, – atkirto Danielis.

Krolio akys plykstelėjo pykčiu. Danielis atlaikė jo žvilgsnį.

*

Grįžęs į salę Danielis pastebėjo, kad Irena jaudinasi. Jis dar nebuvo matęs jos tokios sunerimusios. Karališkoji advokatė muistėsi, sukiojo ant riešo laikrodį. Jiems nepasitaikė proga šnektelėti, bet Irena pažvelgė į jį. Danielis lūpomis palinkėjo sėkmės. Ji nusišypsojo ir nusigręžė.

Pašaukta Irena atsistojo ir ant pulto pasidėjo atverstą užrašų knygelę. Jai peržiūrinėjant užrašus ir dėmintis argumentus, tvyrojo tyla. Kai jie gynė Tairelį, Irena iš vakaro prieš Danielį

surepetavo baigiamąją kalbą. Danielis prisiminė, kaip ji vienomis kojinėmis žingsniavo po kambarį.

Irena atsigręžė į prisiekusiuosius.

– Sebastianas... yra mažas berniukas, – prabilo ji. Nebeatrodė susijaudinusi: ištiesino pečius, iškėlė galvą. – Sebastianui... vienuolika. Jei būtų pusantrų metų jaunesnis, šiandien nestovėtų prieš jus. Sebastianas – vaikas, kaltinamas žmogžudyste. Jis kaltinamas nužudęs kitą mažą berniuką, dar jaunesnį už save.

Beno nužudymas – tai tragedija, sukrėtusi mus visus... Tačiau teisingumo neįvykdysime nuteisę kitą mažą nekaltą berniuką.

Laikraščiams patinka įdomios istorijos, žinau, kad apie šią bylą skaitėte dar prieš ateidami į teismą, dar net nežinodami, kad būsite pakviesti prisiekusiaisiais. Laikraščiai rašė apie visuomenės žlugimą, apie šeimos irimą... Jie vartojo tokius žodžius kaip „blogas", „piktas" ir „sugedęs".

Tačiau, ponios ir ponai, noriu jums priminti, kad tai... ne įdomi istorija. Čia teisiama ne žlunganti visuomenė, ir ne jūsų uždavinys tai nagrinėti. Jūsų darbas – apsvarstyti faktus, pateiktus *šioje teismo salėje*, o ne spaudoje. Jūsų darbas – atsižvelgiant į įrodymus ir *tik į įrodymus* spręsti, kaltinamasis kaltas ar ne.

Šio teismo metu jūs matėte siaubingų vaizdų ir girdėjote trikdančių liudijimų. Susidūrus su sukrečiančiais smurto veiksmais natūralu kaltinti, ieškoti... atsakingų. Bet šis berniukas nėra kaltas dėl smurto, apie kurį girdėjote šio teismo metu.

Kokie gi įrodymai?

Nėra šio kraupaus nusikaltimo liudytojų. Niekas nematė, kaip buvo užpultas Benas. Liudytojas teigia žmogžudystės dienos popietę matęs Sebastianą mušantis su Benu, bet jo paro-

dymai nepatikimi. Kaip įrodymas pateikiamas žmogžudystės įrankis, bet jo neįmanoma priskirti nė vienam įtariamajam. Ant plytos, kuria buvo nužudytas mažasis Benas Stouksas, nerasta nei pirštų atspaudų, nei DNR. Benas patyrė cerebrinę hematomą, todėl žinome, kada maždaug jis mirė – apie šeštą vakaro, bet neaišku, kada jis buvo užpultas ir patyrė mirtiną smūgį. Sebastianas tą dieną nuo trečios valandos buvo namie, o apie Beno dingimą pranešta daug vėliau.

Sebastianas prisipažįsta anksčiau tą dieną pešęsis su Benu, jis mums papasakojo, kaip Benukas nušoko nuo lipynės ir jam iš nosies ėmė bėgti kraujas. Ant Sebastiano drabužių buvo rasta Beno kraujo ir drabužių pluošto, bet ne daugiau, nei galima tikėtis po kelių valandų žaidimo lauke, vaikiško ginčo ir nelaimingo atsitikimo. Pačios prokuratūros specialistai pripažino, kad, jei Sebastianas iš tiesų būtų šitaip žiauriai nužudęs Beną, ant jo drabužių veikiausiai būtų buvę kur kas daugiau kraujo. Tie, kurie turite vaikų, žinote, kad truputis pluošto ir audinio ant Sebastiano drabužių galėjo atsirasti paprasčiausiai pešantis.

Benas buvo nužudytas žiauriai, ir tam prireikė nemažos jėgos; jūs, be abejo, suabejosite absurdišku prokuratūros teigimu, kad mažas jūsų matytas berniukas galėjo turėti šitiek jėgos. Mes žinome, kad liudytojas ponas Renkinas yra trumparegis. Tą popietę su Benu jis tikriausiai matė ne Sebastianą, o kitą žmogų, bandantį nuskriausti vaiką. Jis pripažino galėjęs matyti ir nedidelį suaugėlį, puolantį Beną.

Irena pervertė užrašų knygelės lapą. Giliai įkvėpė, nurijo seiles ir linktelėjo prisiekusiesiems. Danielis juos stebėjo: jie atrodė sužavėti, nenuleido nuo Irenos akių, tikėjo ja.

– Jūs girdėjote, kad Sebastianas kenčia nuo itin švelnaus sutrikimo, vadinamo netipišku plataus masto raidos sutrikimu – tai Aspergerio spektro sutrikimas, – todėl gali atrodyti...

ūmesnis už kitus jūsų pažįstamus vienuolikmečius. Vis dėlto... kad ir koks keistas jis atrodytų, neužmirškite bylos įkalčių. Sebastianas... išdrįso papasakoti mums savo istoriją. Neprivalėjo to daryti, bet panoro pasisakyti, kad iš jo lūpų išgirstumėte tiesą, kas tądien įvyko. Galbūt Sebastianas ūmus, bet ne žudikas. Galbūt mokykloje tyčiojasi iš vaikų, bet nežudo jų.

Faktai tokie: jeigu Sebastianas būtų nužudęs Beną, tą dieną jis namo būtų grįžęs visas *kruvinas*. Nebūtų parėjęs trečią valandą ir su mama žiūrėjęs televizorių. Sebastianas – mažas berniukas, jis nebūtų galėjęs laisvai pasiimti žmogžudystės įrankio ir smogti su tokia jėga, kad nužudytų Beną. Dar svarbiau tai, kad nerasta jokių įrodymų, siejančių Sebastianą su plyta, be to, niekas nematė Sebastiano žalojant Beną. Jis buvo pastebėtas parke besivaikantis Beną ir su juo besipešantis, bet liudytojui peštynės pasirodė tokios nereikšmingos, kad jis nejuto poreikio fiziškai išskirti vaikus arba apie įvykį pranešti policijai. Prokuratūros liudytojas grįžo namo ir sėdo prie televizoriaus, nes tai, ką jis matė, buvo ne smurtiniai veiksmai, vedantys prie žmogžudystės, o labai įprastas dviejų mažų berniukų kivirčas. Suaugusio žmogaus paliepti liautis, vaikai taip ir padarė.

Svarbiausias klausimas: ką padarė policija, kad šiuo atveju būtų įvykdytas teisingumas? Ponas Renkinas pripažino galbūt matęs suaugusį vyrą žydru ar baltu džemperiu, puolantį Beną. Ko gi ėmėsi policija? Patikrino savivaldybės kamerų vaizdajuostes ir nieko nerado. Ko griebėsi tada?..

Irena, atsigręžusi į prisiekusiuosius, iškėlė rankas, lyg prašydama pagalbos.

– Ničnieko, – ji gūžtelėjo pečiais ir atsirėmė į pultą, tarsi nusivylusi tokiu aplaidumu. – Iš to, ką žinome, suaugęs nusikaltėlis baltu arba žydru džemperiu galėjo užpulti ir nužudyti Benjaminą paskui, kai Sebastianas buvo išėjęs iš aikštelės. Ši

reikšminga aplinkybė, nurodyta prokuratūros liudytojo, nebuvo kaip reikiant ištirta. Ar mes tikri, kad nusikaltimą padarė šis berniukas? O gal iš tiesų tai padarė kas nors kitas?

Taigi turite apsvarstyti, ar, remiantis šiais įrodymais, galima nuteisti vaiką. Nustumkite į šalį laikraščius, užmirškite kraupius matytus vaizdus ir tai, ką girdėjote; pagalvokite: nėra jokių įkalčių, tiesiogiai įrodančių, kad Sebastianas nužudė Beną. Kriminalistai nepateikia įkalčių, susijusių su tokio pobūdžio sužalojimais: ant žmogžudystės įrankio nėra pirštų atspaudų; nė vienas liudytojas nematė paties užpuolimo. Visa tai apsvarstę galite padaryti tik vieną išvadą.

Kaltintojai turi tvirtai įrodyti, kad kaltinamasis yra kaltas. Įrodymų našta gula ant prokuratūros, o ne ant gynybos pečių. Apgalvokite, ar ji padarė savo darbą, o gal netiesioginiai jums pateikti įrodymai vis dėlto kelia abejonių. Prieš jus stovi ne užkietėjęs, daug kartų teistas nusikaltėlis. Prieš jus stovi... mažas berniukas.

Norėčiau, kad grįžę namo po teismo nė kiek – *nė kiek* – neabejotumėte priėmę teisingą sprendimą. Žinau, kad įvertinsite faktus tokius, kokie jie yra, ir suprasite, kad Sebastianas... nekaltas.

Jei manote, kad Sebastianas nekaltas, išteisinkite jį. Jei manote, kad Sebastianas veikiausiai nekaltas, išteisinkite jį. Net jei manote, kad jis *galbūt* nekaltas, išteisinkite jį.

Irena susirinko užrašus.

– Ačiū, kad išklausėte.

Teisėjo apibendrinimas, kaip ir tikėtasi, truko visą popietę, paskui prisiekusieji buvo paleisti priimti nuosprendžio.

Danielis iki vėlaus vakaro dirbo biure, paskui nuėjo į „Karūną“ užbaigti dienos. Įpusėjęs bokalą parašė Irenai: „Galvoju

apie rytojų. Nežinau, ar esu tam pasirengęs. Tikiuosi, tau viskas gerai.“ Atsakymo nesulaukė.

Kita diena buvo penktadienis, ir Danielis dirbo visą rytą, kol sulaukė skambučio, kad prisiekusieji priėmė sprendimą.

Į teismo salę susirinko visi: teisininkai, šeimos nariai, žurnalistai ir visuomenė. Sebastianas sėdėjo prie Danielio ir laukė sprendimo, nulemsiančio visą likusį jo gyvenimą.

Teismui posėdžiaujant, Danielis žvalgėsi. Vangiai slinko minutės. Jis dirstelėjo į mažą šalia sėdintį berniuką, vėl atkreipė dėmesį į ryžtingai iškeltą smakrą ir viltingas, budrias jaunas žalias akis.

Uždėjo ranką Sebastianui ant nugaros. Su naujais, ties apykakle per dideliais marškiniais ir dryžuotu kaklaraiščiu šiandien berniukas atrodė itin puošnus. Pakėlęs galvą jis nusišypsojo Danieliui.

Beronas pakilo nuo kėdės ir pro akinių viršų pažvelgė į Sebastianą ir Danielį.

– Vaikui stotis nereikia.

Sekretorius pakilo ir kreipėsi į prisiekusiuosius.

– Gal galėtų atsistoti pirmininkas?

Pirmininkė buvo moteris. Ji pakilo nuo kėdės ir priekyje sukabino rankas.

– Ar visi vieningai priėmėte nuosprendį?

– Taip, – atsakė vidutinio amžiaus, aiškiai kalbanti moteris.

– Kaip manote, kaltinamasis Sebastianas Krolis kaltas dėl Benjamino Stoukso mirties ar ne?

Danieliui užėmė kvapą. Oras atrodė tirštas. Visų akys sausakimšoje teismo salėje buvo nukreiptos į moters lūpas, laukė, ką ji pasakys. Danielis iš greta sėdinčio berniuko juto sklindant įtampą.

Kai Tairelis stovėjo teisiamųjų suole, Danielis jautėsi nuo jo atskirtas ir bejėgis. Sebastianas sėdėjo šalia, bet dabar buvo dar sunkiau. Jis juto vaiko rankos prisilietimą, matė, kaip vos pastebimai linguoja kūnas, uodė švarius plaukus. Net ir mažajam klientui esant greta, jis negalėjo jo apginti, kaip neapgynė Tairelio.

Jeigu Sebastianas būtų apkaltintas žmogžudyste, teisėjas nebegalėtų veikti savo nuožiūra, turėtų jį įkalinti pagal Jos Didenybės įsaką. Net ir paskelbus nuosprendį Sebastiano įkalinimo trukmę nustatytų vidaus reikalų ministras, o ne profesionalūs teisininkai. Vaikas taptų žaisliuku politikų rankose, ir ministras pirmininkas, siekdamas nuraminti visuomenės ir žiniasklaidos pasipiktinimą, veikiausiai pailgintų bausmės laiką.

Danielis mąstė apie tuos metus, kuriuos vaikas turėtų praleisti nepilnamečių kolonijose, o paskui suaugusiųjų kalėjimuose, apie narkotikus, kuriuos jis išmėgintų, santykius, kuriuos užmegztų ir nutrauktų, apie visuomenę, kuri jį atstums, ir apie ateitį, kurios nebus. Ateityje lauktų tik nauji kalėjimai. Prisiekusiųjų pirmininkė pakėlė akis ir pažvelgė į sekretorę.

Sebastianas atsiduso ir tuo pat metu įbruko delniuką Danieliui į ranką. Danielis nykščiu paglostė vaiko plaštaką, kaip būtų padariusi Minė. Danielis prisiminė, koks šiurkštus jo vaikiškai odai atrodė Minės nykštys. Minė jį išmokė rūpintis, įskiepijo šį instinktą.

Irenos nugara buvo tiesut tiesutėlė. Danielis panoro ir ją paimti už rankos.

– Nekaltas.

– Ir toks jūsų visų sprendimas?

– Taip.

Nenuaidėjo džiaugsmo šūksniai, visa teismo salė pasijuto sukrėsta. Iš pradžių atsivėrė tylos bedugnė, paskui pasigirdo balsai, prislo-

pinti ir reiklūs, kaip į krantą dūžtančios bangos. Aukos šeimos nariai springdami kūkčiojo, skambėjo pikti prieštaraujantys balsai.

Beronas nutildė salę.

– Norėčiau priminti, kad čia ne futbolo stadionas.

– Ką tai reiškia? – paleidus prisiekusiuosius, išėjus teisėjui ir ištuštėjus galerijai paklausė Sebastianas. Jis tebesilaikė įsikibęs Danieliui už rankos.

– Brangusis, tai reiškia, kad gali grįžti namo, – gręždama sūnų į save atsakė Šarlotė. Vokai virš didelių akių virpėjo.

Sebastianas kaip lapelis prigludo prie mamos. Šarlotė apsivijo jį rankomis, pakedeno plaukus.

Susirinkusieji pradėjo skirstytis. Danielis nusekė paskui Ireną ir Marką į didįjį Londono centrinio teismo vestibiulį.

Traukdamas prie išėjimo Danielis pajuto, kaip tvirta ranka sugriebė jį už peties ir apsuko. Jam nespėjus ištarti nė žodžio, Kenetas Kingas Krolis paspaudė ranką ir patapšnojo per nugarą. Paskui spustelėjo ranką Markui, suėmė už pečių Ireną, ją švelniai papurtė ir pabučiavo į abu skruostus.

Keneto paleista Irena atsigręžė į Danielį ir šyptelėjo. Danielis troško ją apkabinti, bet prie klientų jautėsi suvaržytas.

– Ką dabar veiksi? – žiūrėdamas į ją, mėgindamas sugauti žvilgsnį paklausė Danielis.

– Turbūt grįšiu į biurą. Nežinau. Jaučiuosi išsekusi. Gal važiuosiu namo. O tu? Turėsi susitikti su nuostabiąja britų spauda.

– Jie užkurs man pirtį.

– Ar man tavęs palaukti? – paklausė ji.

– Palauk, galėsime nueiti išgerti ar dar kur nors. Tikiuosi, aš greitai. Pasistengsiu neužtrukti.

*

Irenai išėjus, Danielis atsigręžęs pamatė išeinančius Beno Stoukso tėvus ir jų šeimos teisininką. Staiga jį apėmė užuojauta. Polas laikė Madleną už pečių. Beveik nešte nešė. Ji šliūrino mažais žingsneliais, nunarinusi galvą, ant veido užkritusiais plaukais. Prisiartinusi prie Danielio atmetė sruogas, ir jis išvydo raudonas jos akis ir nosį, įkritusius skruostus. Akys blykstelėjo, ir ji atsiplėšė nuo vyro. Danielis atšlijo, neabejojo, kad moteris jį puls. Tačiau Madlena taikėsi į Šarlotę. Nuo jos riksmo suaidėjo erdvus vestibiulis, tada pirštais it žvėries nagais ji griebė Šarlotę už peties.

– *Jis pabaisa,* – klykė Madlena Stouks. – *Jis nužudė mano mažylį...*

Danielis jau ketino kviesti apsaugą, bet Polas Stouksas atplėšė žmoną. Ji romiai leidosi nuvedama vyro.

– Šarlote, ar jūs sveika? – paklausė Danielis.

Šarlotė atsidarė rankinę. Puolė karštligiškai naršyti. Ant žemės pabiro daiktai: plaukų šepetys, veidrodėlis, akių pieštukai ir tušinukai. Sebastianas vikriai tūpčiodamas ėmė juos rankioti.

– Man reikia, man reikia... – vapėjo ji.

– Dėl Dievo meilės, moterie, nurimk, – sušnypštė Kenetas.

Danielis pamėgino ją sugriebti, bet nespėjo. Šarlotės keliai sulinko, ji išmetė rankinę ir pargriuvo ant žemės. Išriedėjo jos ieškotos tabletės. Sebastianas padavė jas tėvui.

– Štai.

Keneto veidas tapo veik violetinis, tik Danielis nesuprato, ar iš gėdos, ar dėl pastangų keliant Šarlotę.

Priėjo apsaugos darbuotojas ir paklausė, ar nereikia padėti.

– Viskas čia gerai, – burbtelėjo Krolis. Kreipėsi į Danielį: – Gal galėčiau paprašyti trumpam pabūti su Sebastianu? Prieš išeinant turiu ją nuraminti.

Danielis linktelėjo ir nulydėjo juos akimis. Sebastianas, priglaudęs rankas prie šonų, pakreipė smakrą ir atgręžė apvalų veidelį į Danielį.

– Mes būsime konferencijų salėje, – Kroliui pavymui šūktelėjo Danielis.

– Duokit mums dvidešimt minučių.

Danielis žvilgtelėjo į laikrodį. Berniukas vis dar goksojo į jį.

– Jai panikos priepuolis. Tada ji dūsta, veidas išbąla, pradeda kvėpuoti šitaip...

Sebastianas mėgdžiojo greitą kvėpavimą, kol Danielis jam ant peties uždėjo ranką. Berniukas jau buvo visas raudonas ir kosėjo.

– Eime, – paragino Danielis, atidarė duris į konferencijų salę ir pakėlęs ranką pasveikino netoliese stovintį apsaugos darbuotoją. – Eime vidun, pasėdėsime, kol tavo mama pasijus geriau.

Durys užsivėrė, atskyrė juos nuo pasaulio. Salėje langų nebuvo. Danieliui ji priminė patalpą, kurioje buvo kremuota Minė. Centrinio teismo garsai: kulniukų kaukšėjimas į plyteles, teisininkai, vienas per kitą besišnekantys mobiliaisiais, su klientais besišnabždantys advokatai – liko už durų.

Čia tvyrojo šilta, vaisinga tyla. Berniuko akys buvo sausos, blyškus veidelis susimąstęs. Danielis prisiminė pirmą kartą, kai jie susitiko Islingtono policijos komisariate.

– Kaip manai, ar daug žmonių nusiminė, kad mane paskelbė nekaltu? – žvelgdamas į Danielį paklausė Sebastianas.

– Nesvarbu, ką mano kiti; tu turėjai puikius gynėjus, ir prisiekusieji nusprendė, kad esi nekaltas. Dabar gali grįžti į savo gyvenimą.

Sebastianas atsistojo ir aplink stalą priėjo prie Danielio. Atsistojo prie jo kėdės.

– Nenorėjau grįžti į Parko rūmus.

– Ne, – patvirtino Danielis. Jis rymojo ant alkūnių, jo veidas buvo viename aukštyje su berniuko. – Ir aš nenorėjau, kad tu ten grįžtum.

Vaikas atsiduso ir prisiglaudė prie Danielio. Padėjo galvą jam ant peties. Danielis ne sykį matė, kaip mama guodė sūnų, tad žinojo, ką daryti. Kiek palūkėjęs pakėlė ranką ir pirštais perbraukė berniuko plaukus.

– Viskas bus gerai, – sušnabždėjo. – Viskas baigta.

– Kaip manai, ar aš eisiu į pragarą?

– Ne, Sebai.

– Iš kur žinai?

– Nes pragaro nėra. Bent jau aš juo netikiu.

– Bet tu nesi tikras. Niekas nėra tikras. Tikėjimas – tai tik *manymas*, kad taip yra.

– Gali vadinti mane užsispyrėliu, bet aš manau, kad žinau. Man visa tai atrodo paistalai.

– O Benas pateks į dangų? Visi sako, kad jis angelas.

– Sebai, paklausyk, žinau, kad tau buvo labai sunku – bylą rodė per televiziją, apie ją rašė laikraščiuose, ją aptarinėjo visi vaikai Parko rūmuose, bet pasistenk į visa tai nekreipti dėmesio. Straipsnius rašo tam, kad parduotų laikraščius, o ne todėl, kad juose yra bent kruopelė tiesos...

– Tiesa, – ramiai tarė Sebastianas. – Danieli, ar aš tau patinku?

– Taip, – atsidusęs atsakė Danielis.

– Jei kai ką tau pasakysiu, ar vis tiek patiksiu?

Danielis pamąstė, tada linktelėjo.

– Aš uždėjau plytą Benui ant veido.

Danielis sulaikęs kvapą stebėjo berniuką. Šviesa krito ant žalių jo akių. Lūpose žaidė veik nematoma šypsenėlė.

– Sakei, kad parėjai tiesiai namo...

– Viskas gerai, – dabar Sebastianas plačiai šypsojosi. – Aš nepražūsiu. Dėl manęs nesijaudink.

Danielis linktelėjo. Pajuto, kaip įsitempė pilvo raumenys.

– Ir tu man patinki, – prisipažino Sebastianas. – Manau, mes draugai. Džiaugiuosi, kad buvai mano advokatas...

Danielis vėl linktelėjo. Apykaklė veržė gerklę.

– Ką tuo nori pasakyti? Kaip suprasti, kad tu... uždėjai... plytą Benui ant veido?

– Man nepatiko Beno veidas. Norėjau jį paslėpti, kad nebematyčiau. Jis buvo žliumba, snarglius, norėjo namo. Liepiau jam *liautis* bliauti. Pasakiau, kad jei mėgins išeiti, *tikrai turės ko raudoti*... Kai uždėjau jam ant veido plytą, jis nebeverkė. Neišleido nė garso. Nė garselio.

Danielio pečiai pakumpo. Jis iškvėpė ir atsilaisvino kaklaraištį. Pasilenkęs sukišo pirštus į plaukus.

– Sebastianai, turėjai man pasakyti, – jo balsas salėje skambėjo garsiai. – Turėjai iš pat pradžių pasakyti. Daug ką būtume darę kitaip.

Sebastianas nusišypsojo ir vėl atsisėdo priešais Danielį. Atrodė tikras nekaltybės įsikūnijimas: blakstienos, strazdanėlės, dailiai perskirti plaukai.

– Pamaniau, jei pasakysiu, nebepatiksiu tau. Norėjau tau patikti.

– Sebastianai, kalbame ne apie *patikimą*. Iš pat pradžių tau sakiau, kad turi man sakyti viską, visą tiesą, gryną ir paprastą. Aš tavo *advokatas*... Turėjai man *pasakyti*.

– Na, dabar pasakiau.

Sebastianas pakreipė galvą.

Danieliui nugarą išpylė šleikštus, šaltas prakaitas. Jis prispaudė liežuvį prie gomurio, pamėgino susitvardyti.

– Man laikas eiti, – tarė Danielis. – Paieškokime tavo tėvų.

Berniukas pakėlė į jį akis, ir Danielis giliai atsiduso. Neišmanė, ką pasakyti vaikui.

Šarlotė stovėjo vestibiulyje, siūbavo kaip saulėgrąža, po akimis juodavo dideli ratilai. Kenas prilaikė ją už alkūnės.

– Ačiū, Dani, – Danieliui atidavus berniuką į jų globą, padėkojo Kenetas.

Danielis susiraukė dėl jo familiarumo.

– Viskas gerai, jaunuoli? – Kenetas sububeno sūnui.

Sebastianas šmurkštelėjo tarp tėvų ir įsikibo jiems į rankas. Danieliui net bloga darėsi nuo tokio šeimos vaizdo. Magėjo nusigręžti.

Susikibę už rankų jie išėjo pro Centrinio teismo duris, Sebastianas dar grįžtelėjo į Danielį, bet buvo švelniai ištemptas laukan.

Danielis atsisegė viršutinę marškinių sagą, nusirišo kaklaraištį ir susigrūdo jį į kišenę. Kojos linko. Jautėsi kaip tada, kai paskutinį kartą išėjo iš Minės. Ne pirmą kartą jį apgavo klientas. Danielis nesuprato, kodėl šįkart jautėsi toks palūžęs.

Atsistojęs puošniame Centrinio baudžiamojo teismo vestibiulyje apsidairė. Pralaimėjimą gaubė keistas palengvėjimas. Šiaip ar taip, dabar viskas baigta.

Danielis žengė į žurnalistų spiečių. Buvo šalta, grasino lietumi, bet jis juto fotoaparatų blyksčių karštį. Blykstės akino, ir jis nematė pašnekovų veidų, tik po nosimi kišamus porolonu aptrauktus mikrofonus.

– Mes džiaugiamės proceso baigtimi; mano klientas su šeima trokšta grįžti į įprastą gyvenimą. Užjaučiame aukos šeimą šiuo sunkiu jiems metu.

Danieliui braunantis per minią, vienas žurnalistas riktelėjo:

– Koks jausmas laimėjus? Stebitės?

Danielis atsigręžė žinodamas, kad stovi per arti fotoaparato. Jo veidas su visomis emocijomis bus išplatintas ir vėliau aptarinėjamas.

– Šiandien niekas nelaimėjo. Mažas berniukas prarado gyvybę, bet mes džiaugiamės, kad mano klientui buvo paskelbtas teisingas nuosprendis.

Buvo ir daugiau klausimų, bet tada pasirodė Stouksai. Madlena atrodė atsigavusi, bet trapi; Polas ryžtingai sučiaupęs lūpas. Danielis ir prokuratūros solisitorius buvo palikti ramybėje ir užpulti aukos tėvai.

Danielis apsižvalgė Irenos, bet jos niekur nebuvo matyti. Žingsniuodamas prie metro priešaky išvydo ją. Atrodė prislėgta, sliūkino nunarinusi galvą.

– Regis, žadėjai manęs palaukti, – vydamasis ją sušuko Danielis.

– Dievulėliau, štai kur tu. Nenutuokiau, kur prašapai.

Ji nusibraukė nuo veido sruogą.

– Kaip jautiesi? – žvelgdamas į pavargusias akis paklausė Danielis.

– Nė nežinau, – mįslingai šypsodamasi atsakė ji. – Keistokai. Gal tiesiog pavargau.

– Tu laimėjai, – tarė jis.

– Mes laimėjome, – pataisė ji ir uždėjo delną jam ant atlapo.

Danielis mėgavosi jos rankos svoriu ant krūtinės. Akimirką kilo mintis ją prisitraukti ir pabučiuoti.

Įkvėpė, pasiruošė pasakoti, ką jam prisipažino Sebastianas, bet susilaikė. Ji buvo vienintelis žmogus, kuriam jis norėjo išlieti širdį; vienintelis žmogus, kuris suprastų. Jis jai *pasakys*, bet ne dabar. Šiandien jie ir taip gana ištvėrė.

– Kaip sekėsi? – paklausė ji, mostelėdama į žurnalistų minią tolumoje.

– Gerai. Žinai gi, kaip būna – jie jau peršoko prie Stouksų.

Irena nusigręžė.

– Man dėl jų plyšta širdis. Dabar jie visai nuleido rankas. Sūnus negyvas, o kaltininkas nesurastas.

Danielis virptelėjo nuo drėgnos žvarbos, pamėgino išmesti iš galvos Sebastiano pašnibždom ištartus žodžius. Susikišo rankas į kišenes ir pažvelgė į niūrų dangų.

– Visgi mes šauni komanda, – pasidžiaugė ji.

Danielis sutiko jos žvilgsnį ir linktelėjo. Ji vėl uždėjo ranką jam ant atlapo.

Staiga Danielis pajuto, kaip ji visu svoriu palinko prie jo. Pasistiebusi pabučiavo į lūpas.

Jos lūpos buvo vėsios. Ant galvų krito pirmi lietaus lašai. Danielis jautėsi pernelyg sukrėstas bučiuotis, bet nepasitraukė, kol pati Irena atšlijo.

– Atleisk, – nuraudusiais skruostais tarė ji ir nusigręžė, ant akių užkrito plaukai.

Jis paglostė jai sprandą, nykščiu perbraukė per smakrą. Nenumanė, kas bus toliau, bet juto, kad laukia kai kas svarbaus.

EPILOGAS

Danieliui įvažiavus į Bramptoną, kaip tik nustojo lyti. Jį užliejo retai patiriama ramybė. Iki pat Kambrijos mąstė apie teismą.

Nė pats nežinojo, ar kada nors laikė Sebastianą nekaltu. Jam tai buvo nesvarbu, rūpėjo tik byla. Tačiau dabar, kai berniukas išėjo į laisvę ir prisipažino kaltę, Danielis pasijuto atsakingas. Vėl prisiminė Polą ir Madleną Stouksus, jų širdgėlą, plūduriuojančią be tikrumo irklų. Vaikui reikėjo pagalbos, bet dabar Danielio darbas baigtas. Jis tegali tikėtis, kad teisme dalyvavę socialiniai darbuotojai ir kiti su Sebastianu dirbantys profesionalai supras, ko jam reikia.

Danielis žinojo, kad nesijaustų geriau, jei nuosprendis būtų buvęs kitoks. Jo patirtis su nepilnamečių kolonijomis, izoliatoriais ir kalėjimais tik patvirtino, kad net labiausiai sugadinti jaunuoliai, slegiami neišsprendžiamų rūpesčių, šiose bausmės ir perauklėjimo vietose dar labiau pagenda.

Bramptone Sebastianas jam atrodė tolimas, išblukęs ir išskydęs, kaip sunkiai girdima žinutė. Jau buvo beveik žiema, Bramptono medžių lapai nuplėšti vėjo. Pliki medžiai dunksojo dangaus fone it plaučiai. Važiuodamas į kaimą Danielis girdėjo, kaip iš po ratų tyška vanduo. Įkvėpė ir sulaikė orą, svarstydamas, kaip Minė būtų galėjusi pakeisti Sebastianą.

Pamėgino išmesti iš galvos mintis apie berniuką. Prisiminė vakarykštį Irenos lūpų skonį ir šyptelėjo.

Sustojo prie sodybos. Kiemas buvo sutvarkytas, sena vištidė nugriauta. Daržas sukastas, žolė priešais namą nupjauta. Danielis įtraukė švarų žemės kvapą. Buvo šalta, tad jis išsitraukė raktą ir paskutinį kartą įžengė į namus.

Namai atrodė pasikeitę. Minės neliko nė ženklo. Grindys buvo švarutėlės, vonioje ir virtuvėje kvepėjo chloru. Danielis dar nebuvo matęs tokios baltos ir spindinčios viryklės. Jis perbraukė ją pirštu, prisiminė, ką Minė jam gamindavo: bulvių apkepą su mėsa, žuvį su gruzdintomis bulvytėmis, keptą jautieną, Jorkšyro pudingą.

Langai buvo perdažyti. Stalas švarus, šaldytuvas atviras, išvalytas. Vėliau jis susitiks su Kaningemu, pasirašys sutartis ir atiduos raktus. Danielis prisiminė, kaip prieš kelis mėnesius atvyko į tuščius namus. Tada jis tebeniršo ant Minės, juto skausmą, bet negalėjo pripažinti sielvartaująs. Paprašė, kad visi jos daiktai būtų išmesti, kad namus sutvarkytų profesionalai. Dabar jis panoro pamatyti jos skaitytus laikraščius, stiklainius su sagomis, senus drabužius, vinilines plokšteles, ant kurių draudžiama palikti pirštų atspaudus, gyvulius, su kuriais ji viskuo dalijosi, kai Danielis ją paniekino.

Danieliui perštėjo gerklę. Jis atidarė duris į svetainę. Kambarys buvo tuščias: neliko palaikės sofos, senučiuko televizoriaus ir vaizdo grotuvo, dingo jos nuotraukos ir paveikslai, suolelis, ant kurio ji susikeldavo storaodes, kietanages kojas.

Grindlentės buvo subraižytos pianino kojelių, o ten, kur instrumentas užstojo šviesą, medis liko tamsesnis. Danielis delnais užsidengė veidą. *Atleisk, mama,* sušnabždėjo jis į tuščią trobą. Gniaužė gerklę, skruostais riedėjo karštos ašaros. *Dovanok.*

Basos jos kojos maigė pedalus, keliai buvo praskėsti, tarp šlaunų krito sijono audinys. Ji ištiesino pečius, atsilošė ir, spausdama klavišus, nusijuokė.

– Kada išmokai skambinti pianinu? – paklausė jis. Gulėjo ant sofos ir, po galva susidėjęs rankas, stebėjo ją.

– Vaikystėje. Tėvas mėgo skambinti ir išmokė mus, abi mergaites... Vesdavosi į koncertus... Kai klausydavomės plokštelių, liepdavo sėdėti tyliai, prie lūpų priglaudus pirštą. Kai kurias plokšteles gavau iš jo, jų klausydavausi dar vaikystėje, – kalbėdama Minė pasilenkė prie Danielio, dešinė ranka bėgiojo klavišais, kairės smilius buvo priglaustas prie lūpų. – Norėtum, kad pamokyčiau?

Danielis papurtė galvą.

– Ar tavo dukra skambino pianinu?

Minė neatsakė.

Danielis vis dar nieko nežinojo apie mergytę, kurios drugelį bandė pavogti, bet pamatęs suvenyrą kaskart ją prisimindavo.

– Ji šiek tiek mokėjo, – teatsakė Minė.

Vėl ėmė skambinti, garsiai, Danielis net per sofą juto virpesius. Dilgsėjo galvos oda. Jis matė, kaip paraudo Minės skruostai, akys priplūdo ašarų. Paskui, kaip visada, ji atsilošė ir nusikvatojo. Sunkias rankas nuleidusi ant klavišų pažvelgė pro langą.

– Nagi, Dani, sėsk prie manęs, pažiūrėsim, kaip tau pavyks.

Jis vėl papurtė galvą.

– Žinai, anądien girdėjau tave skambinant. Manei, kad aš lauke, bet girdėjau, kaip mėginai. Nebijok, jis nesulūš. Galėčiau išmokyti tave skambinti kokią nors melodiją, arba gali ir pats ką nors sukurti. Nesvarbu. Kartais tiesiog smagu kelti triukšmą. Jis nuslopina šurmulį galvoje. Pamatysi. Eikš, prisėsk šalia...

Minė persėdo ant pianino suoliuko ir patapšnojo sėstis prie savęs. Vos prieš dvi savaites Danielis primuštas bėgo pas mamą. Nosis vis dar atrodė nesava, atsisėdęs prie Minės ir pažvelgęs į klavišus jis šniurkštelėjo. Užuodė drėgną jos vilną ir šonu pajuto minkštą it pagalvėlė jos klubą.

– Nori, išmokysiu lengvos dainelės? O gal tik patriukšmausi? Kaip nori.

– Išmokyk ko nors, – tyliai atsakė jis ir nuleido pirštus ant klavišų. Išgirdo vienišas, duslias gaidas.

– Gerai. Pažvelgęs į pianiną pamatysi juodus ir baltus klavišus. Ar pastebėjai, kaip sugrupuoti juodieji?

Danielis perbraukė juodus klavišus.

– Vieni po du, kiti po tris.

– Dievulėliau, tu tikras gudrutis. Kodėl gi manęs neišmokai skambinti tuo bjaurybe pianinu?

Ji nusijuokė, ir Danielis atsigręžęs šyptelėjo. Iš savo vietos matė, kad jai trūksta danties: viršutinio krūminio.

– Dabar paklausyk, – ji ištiesė ranką į dešinę pianino pusę, pasilenkė prie Danielio, jųdviejų veidai suartėjo. Spustelėjo klavišus, tada pirštais nubėgo į kairį kraštą. – Pastebėjai, kuo skiriasi garsai? – paklausė ji, prisikišusi taip arti, kad Danielis aplink žydras jos akių raineles išvydo tamsiai mėlynus žiedus. Jos akys atrodė it stiklo rutuliukai, kietos ir skaidrios.

– Ten žemi, o ten aukšti, – jis mostelėjo į vieną ir kitą pianino kraštą.

– Taip, dešinėje aukšti, o kairėje žemi – tu tikras talentas. Dabar pamėginkime skambinti *duetu*.

Minė jam parodė tris klavišus dešinėje, sunumeravo juos tokia tvarka, kokia jis turės skambinti, o pati pradėjo melodiją žemomis gaidomis. Pamokė jį spaudyti klavišus, norėjo pripra-

tinti trim pirštais, bet Danieliui labiau patiko baksnoti juos smiliumi ir mėgautis šaltais jų skleidžiamais garsais.

Jiedu skambino kelias minutes. Minė – kairėje pianino pusėje, o kai jis savo pusėje turėdavo skambinti jos parodytas natas, ji alkūne baksteldavo jam į šonkaulius, keista airių tarme šaukdama „jau, jau“. Minė jam pasakė, kad daina vadinasi „Širdis ir siela“.

Paskui Danieliui įgriso, ir jis ėmė delnais daužyti klavišus. Terkšt, terkšt, terkšt, aukštyn, žemyn. Manė, kad Minė supyks. Dar prastai ją pažino. Pažvelgė jai į akis, bet jos buvo plačios iš džiaugsmo. Ji trinktelėjo delnais per žemąsias natas, į cypiančius ir spiegiančius garsus įsiliejo sodrūs tonai. Tai buvo tikras duetas. Triukšmas išvijo Blicą iš kambario, Minė visa gerkle rėkavo bet kokius žodžius, Danielis irgi klykavo, kol užkimo; abu prikurto, skruostais riedėjo juoko ašaros.

Tada abu nutilo, Minė priglaudė jį prie savęs. Danielis jautėsi pavargęs ir leidosi apkabinamas. Skambesiui ausyse nutilus, į galvą šovė aiški ir ryški, kaip aukščiausias pianino garsas, mintis. Minė jam patinka, ir jis norėtų čia pasilikti. Mintis galvoje rado atgarsį, ir jis nutyko. Paglostė dramblio kaulu aptaisytą pianino medį, nuo klavišų daužymo dar maudė pirštus.

PADĖKA

Pirmiausia norėčiau karštai padėkoti savo leidėjai Emmai Beswetherick už jos kūrybingumą ir palaikymą, taip pat visam „Piatkus“ už nenuilstamą entuziazmą.

Keletas žmonių nepagailėjo laiko ir padėjo atlikti šiai knygai reikalingus tyrimus, tai man labai pagelbėjo kuriant realistišką veikėjų pasaulį. Norėčiau padėkoti Kate Barrie, Tony Beswetherickui, Iainui Cockbainui, Jasonui Cubbonui, Elizabeth Gray, Jacintai Jones, Eileen Leyden, Johnui Leydenui, Sarah Long, Alastairui ir Juliette'i MacDonaldams, Sandrai Morrison, Laurai Stuart, Sarah Stuart ir Scottui A. Ware'ui, kad padėjo man susipažinti su teisės pasauliu, įvairių regionų tarmėmis, muzika ir vietovėmis. Ypač dėkoju Gerry Considine'ui, kad leido pažvelgti į baudžiamosios teisės solisitoriaus darbą, taip pat Lizai ir Alanui Patersonams už patarimus socialinio darbo temomis.

Rašytojas daug laiko praleidžia vienas, bet abejoju, ar būčiau galėjusi pasinerti į šią kūrybinę vienatvę, jei ne daugybė draugų, šeimos narių ir bendradarbių, tikėjusių, kad man pavyks – net kai aš pati suabejodavau. Noriu padėkoti Paului Ballantyne'ui, Russellui Ballantyn'ui, seserims Darroch: Mairi, Jane'i ir Val, Marie Kobine, Timui Laverui, Helenai Ley-

den, Erinui MacLeanui, Jennifer Markey, Julie Ramsay, Ianui Thomsonui, Gordonui Webbui.

Rašytojas be skaitytojų nebus rašytojas, taigi skolingiausia esu pirmiesiems savo skaitytojams, be kurių teigiamos kritikos turbūt nieko nebūčiau parašiusi: Kentui ir Mary Ballantyne'ams, Ritai Balneaves, Mary Fitzgerald-Peltier, Markui Kobine'ui, Philui Masonui ir Elizabeth McCrone. Be jūsų nebūtų ir šios knygos.

Atlikdama tyrimus šiai knygai skaičiau Blake'o Morrisono „As If" („Tarsi") ir Gittos Sereny „The Case of Mary Bell" („Merės Bel byla"). Norėčiau abiem rašytojams padėkoti už labai skirtingus, bet vienodai įžvalgius teisme atsidūrusių vaikų portretus.

Galiausiai nuoširdžią padėką siunčiu nuostabiajai savo agentei Nicolai Barr už jos nuovokumą, tikėjimą ir padrąsinimą.

Kaltas

Skaitytojo vadovas

KLAUSIMAI SKAITYTOJŲ GRUPĖMS

* Kaip abi pasakojimo gijos papildo viena kitą? Ar jos sėkmingai sąveikauja?

* Kuris veikėjas jums labiausiai patinka ir kodėl?

* Kaip manote, ar Minė pasielgė teisingai?

* Ką galėtumėte pasakyti apie Danielio apmaudą, giežiamą ant Minės?

* Ar pasakojime deramai atskleistos vaikų globos ir vaikų, atsidūrusių baudžiamosios teisės sistemoje, temos?

* Kokias sąsajas įžvelgiate tarp suaugusio Danielio ir Danielio vaikystėje?

* Kokiais būdais, jūsų manymu, pasakojime atskleidžiami motinų ir sūnų, suaugusiųjų ir vaikų tarpusavio santykiai?

* Iki didžiojo prisipažinimo knygos pabaigoje manėte, kad Sebastianas kaltas ar ne?

* Ką gavote iš šios knygos? Ką, jūsų manymu, ji mėgino pasakyti?

KLAUSIMAI IR AUTORĖS ATSAKYMAI

Ar visada norėjote būti rašytoja?

Taip, tik nebūtinai romaniste. Daug metų kūriau poeziją, kaip pramoga ji šiek tiek visuomeniškesnė. Pajutau poreikį parašyti didelį grožinį kūrinį, nes manyje apsigyveno veikėjai su savo likimais.

Gal galėtumėte papasakoti, kas jus paskatino parašyti „Kaltą“, ar lengva buvo rašyti?

Mane visada traukė asmenybės, o Minės ir Danielio personažai tiesiog „apsėdo“. Kiti veikėjai ir pati istorija išsirutuliojo mėginant perprasti jų santykių pagrindą.

Koks jausmas išleidus pirmą romaną?

Nenusakomas. Net dabar, praėjus keliems mėnesiams, negaliu patikėti, kad tai įvyko.

Išleidus „Kaltą“ Jungtinėje Karalystėje, knygą imta pardavinėti visame pasaulyje. Kaip dėl to jaučiatės?

Laimė, tuo metu, kai visa tai vyko, turėjau labai daug darbo. Man tai padėjo į viską pažvelgti iš šalies. Vis dar svarstau, ar tik kažkaip neįsmukau į paralelinę visatą.

Jauniems literatams dažnai patariama rašyti apie tai, ką jie išmano. Ar apie baudžiamąją teisę ir vaikų globą taip tikroviškai rašote todėl, kad gerai išmanote šiuos dalykus?

Rašau ne apie tai, ką žinau, o apie tai, kas man įdomu. Meilė veikėjams mane skatina tyrinėti. Siekdama sukurti tikroviškus personažus, stengiuosi, kad ir jų pasauliai atrodytų realistiški. Vis dėlto nedrįsčiau teigti, kad pasaulį vaizduoju tikroviškai. Daugų daugiausia viliuosi, kad jis atrodo tikėtinas. Mažai kas teikia tiek džiaugsmo, kaip išgalvotų veikėjų gyvenimo tyrimas. Jaučiuosi taip, lyg slapčia vaikštinėčiau po savo pačios vaizduotės pasaulį.

Ar veikėjai jūsų galvoje atsiranda jau visiškai susiformavę, o gal, rutuliojantis veiksmui, keičiasi? Kuris yra jūsų mylimiausias veikėjas?

Danielis ir Minė nuo pat pradžių buvo tarsi gyvi – net uodžiau jų kvapą. Kiti veikėjai, taip pat ir suaugęs Danielis, istorijos eigoje tobulėjo.

Pats įdomiausias yra Danielis, ir man smalsu, ką dar jis sumanys, vis dėlto žaviuosi Minės drąsa.

Danielis turi tvirtą požiūrį į tai, kaip visuomenė privalo elgtis su jaunaisiais nusikaltėliais. Ar Danielio požiūris sutampa su jūsų?

Sebastiano personažas atsirado daugmaž kaip pagalbinė priemonė, skirta nušviesti Danielio kovai su prigimtimi ir auklėjimu. Šia istorija siekiama parodyti, kad nusikaltėliais negimstama. Be to, suaugęs Danielis pabrėžia, kaip Anglija ir Velsas vaikų ir baudžiamosios teisės srityje atsilieka nuo didžiosios Europos dalies.

Kaip manote, ar Minė, meluodama Danieliui, elgėsi teisingai?

Manau, mylėdami dažnai padarome sprendimų, kuriuos vėliau sunku pateisinti.

Kas, jūsų manymu, šioje istorijoje kalčiausias?

Beveik visi šioje istorijoje yra kalti. Jų kaltės skirtingos ir bemaž nesulyginamos.

Ką kuriate dabar?

Istoriją apie klusnumą ir maištą.

Ballantyne, Lisa

Ba247 Kaltas : romanas / Lisa Ballantyne ; iš anglų kalbos vertė Viktorija Labuckienė. – Vilnius : Gimtasis žodis, 2013. – 416 p.

ISBN 978-9955-16-464-7

Tai jaunos autorės debiutas, vadinamas tarptautine sensacija. Anglijoje knyga išleista tik 2012-ųjų rugpjūtį, o jos teises jau nupirkusios daugiau kaip 20 šalių. *Kaltas* tapo vienu labiausiai aptarinėjamų metų romanų.

Danielis Hanteris gina kaltinamuosius beviltiškose bylose. Jo gyvenimas pasikeičia susipažinus su vienuolikmečiu Sebastianu, kaltinamu nužudžius nekaltą berniuką. Nerdamas į drumzlinas neramaus Sebastiano šeimyninio gyvenimo gelmes, Danielis prisimena savo vaikystę pas globėjus – ir pas Minę, moterį, kurios meilė jį išgelbėjo. Vis dėlto Minė jį išdavė taip žiauriai, kad Danielis išbraukė ją iš savo gyvenimo. Kuo nusikalto moteris? Ar Danielio susitapatinimas su žmogžudyste kaltinamu vaiku paskatins jį suabejoti viskuo, kuo ligi šiol tikėjo?

UDK 821.111-31

Lisa Ballantyne

KALTAS

Ne viskas atleidžiama

Redaktorė *Bronė Vinevičienė*
Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Maketuotojas *Linas Vaškevičius*

SL 098. Tiražas 2000 egz.
Išleido UAB leidykla „Gimtasis žodis“
Teatro g. 5–7, LT–03107 Vilnius
info@gimtasiszodis.lt | www.gimtasiszodis.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41a, LT–08217 Vilnius
info@baltoprint.com | www.baltoprint.lt

Tai jaunos autorės debiutas, vadinamas tarptautine sensacija. Anglijoje knyga išleista tik 2012-ųjų rugpjūtį, o jos teises jau nupirkusios daugiau kaip 20 šalių. *Kaltas* tapo vienu labiausiai aptarinėjamų metų romanų.

Danielis Hanteris gina kaltinamuosius beviltiškose bylose. Jo gyvenimas pasikeičia susipažinus su vienuolikmečiu Sebastianu, kaltinamu nužudžius nekaltą berniuką. Nerdamas į drumzlinas neramaus Sebastiano šeimyninio gyvenimo gelmes, Danielis prisimena savo vaikystę pas globėjus – ir pas Minę, moterį, kurios meilė jį išgelbėjo. Vis dėlto Minė jį išdavė taip žiauriai, kad Danielis išbraukė ją iš savo gyvenimo? Kuo nusikalto moteris? Ar Danielio susitapatinimas su žmogžudyste kaltinamu vaiku paskatins jį suabejoti viskuo, kuo ligi šiol tikėjo?

Rašau apie tai, kas man įdomu. Meilė veikėjams mane skatina tyrinėti. Stengiuosi sukurti tikroviškus personažus. Danielis ir Minė nuo pat pradžių buvo tarsi gyvi – net uodžiau jų kvapą. Sebastianas atsirado bemaž kaip pagalbinė priemonė, skirta nušviesti Danielio kovai su prigimtimi ir auklėjimu. Šia istorija siekiu parodyti, kad nusikaltėliais negimstama. Čia beveik visi yra kalti. Jų kaltės skirtingos ir nesulyginamos.

Lisa Ballantyne